გელა ირემაძე

საერთაშორისო ორგანიზაციები

ლექციების კონსპექტური კურსი

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2014

UDC (უაკ) 327.7+061+341.1
მ-27

ლექციების კონსპექტურ კურსში მოცემულია საერთაშორისო ორგანიზაციების თეორიული და პრაქტიკული საკითხები. განხილულია ძირითადი საერთაშორისო და რეგიონალური ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამხედრო ორაგნიზაციები. მათი შექმნის მიზეზები, მიზნები, ამოცანები, სტრუქტურა, გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმები, როლი და მნიშვნელობა საერთაშორისო სისტემაში.

ლექციების კურსი განკუთვნილია უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტების, სპეციალისტების და დაინტერესებული აუდიტორიისათვის.

რედაქტორი: პროფ. ირაკლი მანველიძე

რეცენზენტი: პროფ. ნატალია ლაზბა
პროფ. ზაზა ბურკაძე

© გ. ირემაძე, 2014

გამომცემლობა **„უნივერსალი“, 2014**

თბილისი, 0179, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-22-268-6

შინაარსი

თემა 1
საერთაშორისო ორგანიზაციები და
კონფერენციები 5

თემა 2
გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია 44

თემა 3
გაეროს სპეციალიზირებული სტრუქტურები..... 69

თემა 4
რეგიონალური ორგანიზაციების
კლასიფიკაცია
და ფუნქციები 123

თემა 5
რეგიონალური ეკონომიკური ორგანიზაციები. 136

თემა 6
საერთაშორისო არასამთავრობო
ორგანიზაციები 163

თემა 7
ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი 184

თემა 8
ევროპის კავშირი..... 206

თემა 9
ევროპის საბჭო..... 224

თემა 10
საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები ... 237

თემა 11
საერთაშორისო ეკონომიკური
ორგანიზაციები 253

თემა 12
დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა
თანამეგობრობა 278

თემა 13
ევროპაში უსაფრთხოებისა და
თანამშრომლობის
ორგანიზაცი..... 289

თემა 14
აზია -წყნარი ოკეანის სახელმწიფოების
რეგიონული ეკონომიკური ორგანიზაციები..... 298

თემა 15
აფრიკის საერთაშორისო ორგანიზაციები 310

თემა 1

საერთაშორისო ორგანიზაციები და კონფერენციები

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლებრივი საფუძვლები

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც სასწავლო–სამეცნიერო დისციპლინა, საერთაშორისო სამართლისა და პოლიტიკური მეცნიერების ერთ–ერთი დარგი და შემადგენელი ნაწილია. იგი: 1. იკვლევს საერთაშორისო ორგანიზაციების, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის, წარმოშობის, დამკვიდრებისა და განვითარების კანონზომიერებებს, მათი ურთიერთობის პრინციპებს; განსაზღვრავს მათ ადგილს და მნიშვნელობას საერთაშორისო ურთიერთობებში; 2. ადგენს იმ ნორმებს, რომლებიც არეგულირებენ სახელმწიფოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს, რეგიონულ, ზოგად საერთაშორისო და სპეციალური კომპეტენციის მქონე, სამთავრობათაშორისი და არასამთავრობათაშორისი ორგანიზაციებს შორის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, იურიდიულ–სამართლებრივ და სხვა ურთიერთობებს; თანამშრომლობის ფორმებსა და მიმართულებებს; 3.შეისწავლის გაეროსა და მისი სისტემის საერთაშორისო ორგანიზაციებს (გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებები, გაეროსთან დაკავშირებული საერთაშორისო, რეგიონალური ორგანიზაციები და სხვა) შორის ურ-

თიერთობის განვითარების მთავარ მიმართულებებს, წესებს, ფორმებს, მეთოდებს და საშუალებებს; 4. განსაზღვრავს საერთაშორისო კონფერენციების გამართვის სამართლებრივ ნორმებსა და სახეებს; 5. შეიმუშავებს საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და კონფერენციების დამფუძნებელი დოკუმენტების მიღების წესებს, ამ ორგანიზაციების მიზნებსა და ამოცანებს, კომპეტენციას, ხელმძღვანელი ორგანოების სტრუქტურას და მუშაობის პრიორიტეტულ მიმართულებებს.

საერთაშორისო სამართალი სპეციფიკურ საზოგადოებრივ მოვლენას წარმოადგენს, რომელიც სართაშორისო სისტემას მიეკუთვნება. საერთაშორისო სისტემა, ფართო გაგებით, მოიცავს ყველა იმ ურთიერთობას, რომელიც სახელმწიფოს გარეთ წარმოქმნილი ურთიერთობების კომპონენტებს შეიცავს, გამორჩეულად იმისა, ატარებს კონკრეტული ურთიერთობა სამთავრობათაშორის თუ არასამთავრობათაშორის ხასიათს, მონაწილეობს მასში ფიზიკური თუ იურიდიული პირი, პოლიტიკური პარტია თუ სახელმწიფო, როგორც სუვერენული უფლებების მატარებელი. საერთაშორისო სისტემის ამ ცნებაში შედის ყველა საერთაშორისო მოვლენა, ერთა შორის არსებული ყველა კონტაქტი, შექმნილი ინსტიტუტი და სხვა.

საერთაშორისო სისტემის უფრო ვიწრო ცნებაა სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობები, რომლებშიც ძირითად სუბიექტებად გამოდიან სახელმწიფოები, როგორც სუვერენული პოლიტიკური ურთიერთობები, აგრეთვე სახელმწიფოების მიერ შექმნილი საერთაშორისო სამთავრობათაშო-

რისი ორგანიზაციები, თავისუფლებისთვის მებრძოლი ხალხები, სახელმწიფოს მსგავსი ერთეულები.

საერთაშორისო სამართალი კონკრეტული საერთაშორისო სისტემის – სახელმწიფოთაშორისი სისტემის განუყოფელი ნაწილია და იგი უნდა განიხილებოდეს მთელი სისტემის კომპონენტებთან მჭიდრო კავშირში. საერთაშორისო სამართალი ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, სავაჭრო, კულტურული, სამხედრო და სხვა ურთიერთობების იურიდიული ჩარჩოა. იგი იმ იურიდიული ნორმებისა და პრინციპების ერთობლიობაა, რომლებიც აწესრიგებენ სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებს.

საერთაშორისო სამართალი არ შედის ცალკეული რომელიმე ქვეყნის სამართლის სისტემაში. იგი წარმოადგენს სამართლის განსაკუთრებულ და თავისებურ დარგს. მისი ნორმები ყალიბდება სხვადასხვა სახელმწიფოთა შეთანხმებების შედეგად. ეს ნორმები გამოხატულობას პოულობენ საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, პაქტებში, შეთანხმებებში, კონვენციებში და აწესრიგებენ ურთიერთობებს ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის პროცესში. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც საერთაშორისო სამართლის დარგი, შემადგენელი ნაწილი, ორ ძირითად წყაროს იცნობს. ესაა საერთაშორისო ხელშეკრულება და საერთაშორისო სამართლებრივი ჩვეულება.

საერთაშორისო სამართლის ნორმების შექმნაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ საერთაშორისო ორგანიზაციების დადგენილებებს, რომლებიც საერთაშორისო სამართლის ქცევის წესებს შეიცავენ.

საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, სამართლის სხვა დარგების სუბიექტებისაგან განსხვავებით, წარმოადგენს სამართლებრივი ურთიერთობების ისეთ მონაწილეს, რომელიც არამარტო ფლობს საერთაშორისო–სამართლებრივი ნორმებით გათვალისწინებულ უფლებებსა და მოვალეობებს, არამედ ურთიერთობების სხვა მონაწილეებთან ერთად თვითონ ქმნის ამ ნორმებს და უზრუნველყოფს მათ შესრულებას.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის სრულუფლებიანი სუბიექტია სახელმწიფო, რომელიც მოქმედებს საერთაშორისო ასპარეზზე დამოუკიდებლად. ესაა სახელმწიფო, რომელიც თვითონ განსაზღვრავს და წყვეტს საშინაო და საგარეო პოლიტიკურ ამოცანებს. ნიშან–თვისებას, რომელიც გვიჩვენებს სახელმწიფოს ხელისუფლების უზენაესობას ქვეყნის საშინაო საქმეებში და დამოუკიდებლობას რომელიმე უცხო სახელმწიფოსაგან საერთაშორისო ასპარეზზე, სახელმწიფო სუვერენიტეტი ეწოდება, ხოლო ამ ნიშან–თვისების მქონე სახელმწიფოს – სუვერენული სახელმწიფო.

საერთაშორისო სამართლის არაძირითად, განსაკუთრებულ სუბიექტს წარმოადგენენ საერთაშორისო გაერთიანებები, რომლებიც საერთაშორისო ხასიათს ატარებენ – გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, მისი სპეციალიზებული დაწესებულებანი,გაეროსთან დაკავშირებული სამთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციები. მეცნიერთა უმრავლესობა ასეთ ორგანიზაციებს მიაკუთვნებს სამართლის სუბიექტთა რიცხვს იმის გამო, რომ ისინი წარმოადგენენ რა სახელმწიფოთაშორის ორგანიზაციებს, მოქმედებენ საერ-

თაშორისო ასპარეზზე მათი წესდებით გათვალისწინებული უფლებაუნარიანობის ფარგლებში. ეს წესდებანი ანიჭებენ ორგანიზაციათა ხელმძღვანელ ორგანოებს საერთაშორისო ხელშეკრულებათა დადების და შესრულების უფლებას.

მართალია აკადემიკოსი ლევან ალექსიძე, როდესაც წერს: „რასაკვირველია, არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გავაიგივოთ სახელმწიფოს და საერთაშორისო ორგანიზაციის უფლებაუნარიანობის ხასიათი, მისი მოცულობა. სახელმწიფო არის პირველადი, ძირითადი სუბიექტი, საერთაშორისო ორგანიზაცია კი მეორადი, არაძირითადი, წარმოებული სუბიექტია, რომლის უფლებაუნარიანობა ზუსტადაა განსაზღვრული, უპირველეს ყოვლისა, წესდებით და არა საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპებით.“

ზოგიერთი მეცნიერი აზვიადებს საერთაშორისო ორგანიზაციების უფლებრივ მდგომარეობას აწერს მათ „ზესახელმწიფოებრივ“, „მსოფლიო მთავრობის“ თვისებას (შ. რუსო, გ. ლუტერპახტი), უპირისპირებს მათ წევრ–სახელმწიფოებს, მაგრამ ეს შეხედულება ვერ პოულობს დიდ გამოხმაურებას თეორიასა და პრაქტიკაში.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის სასწავლო კურსს მჭიდრო კავშირი აქვს მეცნიერების ისეთ ინსტიტუტებსა და დარგებთან, როგორიცაა პოლიტოლოგია, საერთაშორისო ურთიერთობები, გეოპოლიტიკა, საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართალი, დიპლომატიური და საკონსულო სამართალი, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი, საერთაშორისო საზღვაო სამართალი, საჰაერო და კოსმოსური სივრცის სამართლებრივი რეჟიმი, საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი და სხვა.

ამის მაგალითია ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი, რომლის უმთავრესი წყაროა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მიღებული დეკლარაციები, კონვენციები, დასკვნითი აქტები, ქარტიები, საერთაშორისო პაქტები და სხვა.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც საგანი, დაკავშირებულია პოლიტიკურ მეცნიერებასთან. პოლიტიკას აქვს ორი ძირითადი მხარე: 1. საშინაო და 2. საგარეო პოლიტიკა. საშინაო პოლიტიკა მოიცავს ეროვნულ– სახელმწიფოებრივი პოლიტიკური ცხოვრების მოწყობის ფორმებს, ორიენტაციებსა და პრიორიტეტებს, ეროვნულ–პოლიტიკურ ინსტიტუტებს, სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისა და უსაფრთხოების განმტკიცების, ადამიანთა პოლიტიკური უფლებებისა და თავისუფლების და სხვა საკითხებს. საგარეო პოლიტიკა განაგებს გლობალურ ანუ საერთაშორისო პოლიტიკურ ურთიერთობებს, რომელიც ქვეყნის შინაგანი განვითარების კანონზომიერი ასახვაა; მისი შინაარსი ძირითადი სახელმწიფოს საგარეო–პოლიტიკური პრიორიტეტებით, საერთაშორისო თანამშრომლობის თავისებურებებით, გეოპოლიტიკური მდგომარეობითა და სტრატეგიული ინტერესებით განისაზღვრება.

იუნესკომ 1948 წელს პარიზში განსაზღვრა პოლიტიკური მეცნიერების ოთხი ძირითადი პრობლემა: 1. პოლიტიკური თეორია: პოლიტიკური თეორია და იდეების ისტორია; 2. პოლიტიკური ინსტიტუტები: ა) კონსტიტუცია; ბ) ცენტრალური მართვა; გ) მართვის ეკონომიკური და სოციალური ფუნქციები; დ) რეგიონალური და ადგილობრივი მართვა; ე)

საჯარო ადმინისტრაცია; ვ) პოლიტიკური ინსტიტუტების შედარებითი ანალიზი;

3. პოლიტიკური პარტიები, ჯგუფები და საზოგადოებრივი აზრი: ა) პოლიტიკური პარტიები; ბ) ჯგუფები და ასოციაციები; გ) მოქალაქეების მონაწილეობა ადმინისტრაციულ მართვაში; დ) საზოგადოებრივი აზრი; 4. საერთაშორისო ურთიერთობანი; ა) საერთაშორისო პოლიტიკა: ბ) პოლიტიკა და საერთაშორისო ორგანიზაციები; გ) საერთაშორისო სამართალი.

თანამედროვე პოლიტიკური მეცნიერება მოიცავს შემდეგ პოლიტიკურ სუბდისციპლინებს: პოლიტიკური აზრი-სისტორიას, პოლიტიკურ ფილოსოფიას, პოლიტიკურ სოციოლოგიას, პოლიტიკურ ფსიქოლოგიას, პოლიტიკურ ანთროპოლოგიას და საერთაშორისო პოლიტიკური ურთიერთობების თეორიას. ამ ბოლო მიმართულებაში ცენტრალური ადგილი უკავია საერთაშორისო ორგანიზაციებს, რომელთა მოღვაწეობაში პოლიტიკას და პოლიტიკურ ურთიერთობებს განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის, როგორც საგნის, ძირითადი პრინციპები ყველაზე უფრო ზოგადი, უმნიშვნელოვანესი და საყოველთაოდ აღიარებული საერთაშორისო–სამართლებრივი ნორმებია. რომელიმე საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ წამოყენებული პრინციპები სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის სავალდებულო ხდება მხოლოდ მას შემდეგ, როცა ეს პრინციპები აღიარებული იქნება ამ საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ, ესე იგი იქცევიან საერთაშორისო–სამართლებრივ ნორმებად, რომელთაც იურიდიული ძალა აქვთ.

საერთაშორისო ორგანიზაციების ძირითადი პრინციპები იგივე საერთაშორისო–სამართლებრივი ნორმებია, რომლებიც იქმნებიან საერთაშორისო ხელშეკრულებების ან საერთაშორისო სამართლებრივი ჩვეულებების სახით, მაგრამ თავისი ხასიათით სხვა ნორმების მიმართ ისეთივე თანაფარდობაში არიან, როგორც კონსტიტუციური და ჩვეულებრივი კანონები. თანამედროვე საერთაშორისო ორგანიზაციის ნორმები უნდა შეესაბამებოდეს მის ძირითად პრინციპებს.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის ძირითად პრინციპებში ზოგჯერ ურევენ სახელმწიფოთა და საერთაშორისო ორგანიზაციათა „ძირითად უფლება–მოვალეობებს“. სახელმწიფოს ძირითადი უფლებები ეს ის უფლებებია, რომლის გარეშე ვერ იარსებებს ვერც ერთი სახელმწიფო და საერთაშორისო ორგანიზაცია, როგორც დამოუკიდებელი პოლიტიკური ორგანიზაცია – საერთაშორისო სამართლის სრულუფლებიანი ობიექტი.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართლის ძირითადი პრინციპები ჩამოყალიბებულია ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ჰელსინკის 1975 წლის უმაღლესი დონის თათბირის დასკვნით აქტში და სხვა დოკუმენტებში. ეს პრინციპებია:

1. სუვერენული თანასწორობა, სუვერენიტეტისათვის დამახასიათებელ უფლებათა პატივისცემა;
2. ძალის ან ძალით დამუქრების გამოუყენებლობა;
3. საზღვრების ურღვეობა;
4. სახელმწიფოების ტერიტორიული მთლიანობა;
5. დავის მშვიდობიანი მოწესრიგება;

6. საშინაო საქმეებში ჩაურევლობა;

7. ადამიანის უფლებების და ძირითადი თავისუფლებების, მათ შორის აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების პატივისცემა;

8. ხალხთა თანასწორუფლებიანობა და საკუთარი ბედის გამგებლობის უფლება;

9. სახელმწიფოთა თანამშრომლობა;

10. საერთაშორისო სამართლით განსაზღვრულ ვალდებულებათა კეთილსინდისიერი შესრულება.

საერთაშორისო ორგანიზაციები ერთმანეთთან და ყველა სახელმწიფოსთან ურთიერთობას წარმართავენ აღნიშნული პრინციპების შესაბამისად. ამიტომ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც სასწავლო–სამეცნიერო დისციპლინა, სწორედ ამ პრინციპებს ემყარება.

ბოლო დროს სულ უფრო მეტად იკიდებს ფეხს ეროვნულ კანონმდებლობასთან შედარებით საერთაშორისო სამართლის ცნობის ტენდენცია.

საქართველოს კონსტიტუციაში დაფიქსირებულია საერთაშორისო სამართლის პრიმატი, ანუ საერთაშორისო სამართლის იმ საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების უზენაესობა, რომლებიც ჩამოყალიბდა სახელმწიფოთა ურთიერთშეთანხმებით ხელშეკრულებათა და ჩვეულებების საშუალებით. ჩვენ უფრო შორს წავედით, ვიდრე ბევრი სხვა სახელმწიფო, რომლებიც მხოლოდ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს ანიჭებენ უპირატესობას შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის ნორმებთან მიმართებაში.

საერთაშორისო სამართალი საერთაშორისო სახელშეკრულებო და ჩვეულებითი ნორმების ერთობლიობაა. იგი

გამოხატავს სახელმწიფოთა შეთანხმებულ ნებას და აწესრიგებს მათ შორის თანამშრომლობასა და ურთიერთობებს, როგორც მშვიდობიან პერიოდში, ისე ომიანობის დროს. საერთაშორისო სამართალი კონკრეტული საერთაშორისო სისტემის–სახელმწიფოთაშორისი სისტემის განუყოფელი ნაწილია. არ შეიძლება ერთმანეთში აურიოთ საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი–საერთაშორისო სამართლის ერთ–ერთი დარგი და საერთაშორისო სამართალი მთლიანად, როგორც სამართლის დამოუკიდებელი სისტემა. სამართლის დარგი სამართლის სისტემის შემადგენელი ნაწილია. ასეთებად კი სამართლისმცოდნეობა მხოლოდ შიდასახელმწიფოებრივ და საერთაშორისო სამართალს მიიჩნევს.

სამართლის დარგი სამართლის ნორმების ერთობლიობაა, რომელიც აწესრიგებს საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ერთ რომელიმე სფეროს.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი, როგორც საერთაშორისო სამართლის ერთ–ერთი დარგი იმ ნორმებისა და პრინციპების ერთობლიობაა, რომლებიც არეგულირებენ საერთაშორისო და რეგიონალურ ორგანიზაციებს შორის ურთიერთობებს საზოგადოებრივ–პოლიტიკური ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში.

საერთაშორისო ორგანიზაციები

XX საუკუნის დამდეგს, საერთაშორისო ეკონომიკური და ტექნიკური ურთიერთობების განვითარების შედეგად, იქმნება სტაბილური საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციები (საყოველთაო სატელეგრაფო კავშირი – 1865 წ., მსოფლიო საფოსტო კავშირი – 1874 წ., მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია – 1873 წ., ინტელექტუალუ-

რი საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია – 1883–1886 წწ., ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირი – 1865 წ., საერთაშორისო კავშირი საბაჟო ტარიფების გამოქვეყნების დარგში – 1890 წ. და სხვა) და ორგანოები.

უფრო სწრაფად იზრდება არასამთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციების რიცხვი. XX საუკუნის დასაწყისში ითვლიდნენ 20 სამთავრობათაშორის და 192 არასამთავრობათაშორის საერთაშორისო ორგანიზაციას.

ამჟამად მსოფლიოში 59 ათასი საერთაშორისო ორგანიზაციაა; ამათგან 6400–ზე მეტი სამთავრობათაშორისი ორგანიზაციაა.

საერთაშორისო ორგანიზაციის ცნება XX საუკუნის პირველ ნახევარში წარმოიშვა. მაგრამ ამგვარი ორგანიზაციების შექმნის ცდები შორეულ წარსულში გვხვდება. ეს, უმთავრესად, მშვიდობის დაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციების პროექტებია, რომელთა განხორციელება შეუძლებელი იყო განუწყვეტელი ომიანობის პირობებში.

საერთაშორისო ურთიერთობანი ყოველთვის წარმოშობდა სხვადასხვა ინსტიტუტებს, რომელთა მიზანი იყო სახელმწიფოებს შორის კავშირის განმტკიცება, ამ თანამშრომლობის შედარებით სტაბილურ საწყისებზე გადაყვანა. ეს ინსტიტუტები უმთავრესად წარმოდგენილი იყო საერთაშორისო კონფერენციებისა და სამხედრო კავშირების სახით, რომელნიც ქმნიდნენ მუდმივ ორგანოებს ყოველდღიური ორგანიზაციული საქმიანობისათვის.

XIX საუკუნის დამლევს, საერთაშორისო ეკონომიკური და ტექნიკური ურთიერთობების გაღრმავების შედეგად, წარმოიშვა სტაბილური სამთავრობათაშორისი და არასამ-

თავრობათაშორისი ორგანიზაციები. საუკუნის დამდეგს მათი რიცხვი 200–ს აღემატებოდა.

თანამედროვე პირობებში სახელმწიფოთა თანამშრომლობის ფორმებია საერთაშორისო კონფერენციები და საერთაშორისო ორგანიზაციები.

რას ვგულისხმობთ საერთაშორისო ორგანიზაციის ცნებაში? იგი ეროვნული სახელმწიფოების სამთავრობათაშორისი და არასამთავრობათაშორისი საზოგადოებების, ასოციაციების, ფიზიკური და იურიდიული პირების გაერთიანებაა, რომლის საქმიანობას საფუძვლად უდევს დამფუძნებელი აქტი (წესდება). წესდება განსაზღვრავს საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზნებს, კომპეტენციას, ხელმძღვანელ ორგანოთა საქმიანობის წესს და სხვა.

ფრანგი მეცნიერის კ. ა. კოლიარის მიხედვით, საერთაშორისო ორგანიზაციები იყოფა ორ პრინციპულად სხვადასხვა კატეგორიად: 1. სამთავრობათაშორის საერთაშორისო ორგანიზაციებად; 2. არასამთავრობათაშორის საერთაშორისო ორგანიზაციებად. ეს დაყოფა ამჟამად დამკვიდრებულია საერთაშორისო სამართალში.

საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთა რიცხვი ამჟამად 59 ათასზე მეტია, იყოფა ორ ძირითად ჯგუფად: სამთავრობათაშორის და არასამთავრობათაშორის ორგანიზაციებად. მათი მიზნები უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს.

საერთაშორისო სამართალი იურიდიული ნორმებისა და პრინციპების ერთობლიობაა, რომლებიც აწესრიგებენ სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებს. სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობანი პირველი სახელმწიფოების შექმნის-

თანავე დამყარდა. ყოველ ისტორიულ ეპოქაში ამ პერიოდი-სათვის ტიპობრივი საერთაშორისო ნორმები არსებობდა.

მონათმფლობელობის დროიდან გვხვდება საერთაშორისო სამართლის ისეთი ნორმები, რომლებიც განამტკიცებ-დნენ ელჩთა ხელშეუხებლობასა და ექსტერიტორიულობას, დადებულ ხელშეკრულებათა ურღვეობას, უცხოელთა რეჟიმს, ომის გამოცხადების და სხვა საკითხებს. ფეოდალიზ-მის ეპოქაში ეს ინსტიტუტები კიდევ უფრო განვითარდა – შეიქმნა დიპლომატიური წარმომადგენლობანი, ჩამოყალიბ-და საკონსულო სამართალი, ღია ზღვის თავისუფლების პრინციპი და სხვ.

ძველი საქართველოს მმართველი წრეები აქტიურად იყენებდნენ საერთაშორისო სამართლის სხვადასხვა ინსტი-ტუტებს. XI-XIII საუკუნეებში ჩამოყალიბდა სუვერენიტე-ტის თვითმყოფადი კონცეფცია, უცხოელთა და უცხო სარ-წმუნოების მიმდევართა პროგრესული სამართლებრივი რე-ჟიმი.

მეცნიერთა დიდ ჯგუფს მიაჩნია, რომ სამთავრობათა-შორისი საერთაშორისო ორგანიზაციის დამფუძნებელი შე-იძლება იყოს არანაკლებ სამი სახელმწიფო. მათი აზრით, სა-ერთაშორისო ორგანიზაცია სახელმწიფოთა მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფორმაა, ხოლო ეს ურთიერთობა განხორ-ციელდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც სამი სახელმწიფო მა-ინც დაუკავშირდება ერთმანეთს საერთაშორისო ხელშეკ-რულებით. მათი მტკიცებით, ორი სახელმწიფოს თანამ-შრომლობა ვერ წარმოშობს სამთავრობათაშორისო საერთა-შორისო ორგანიზაციებს.

აქედან გამომდინარე, საერთაშორო ორგანიზაცია უნდა განვსაზღვროთ, როგორც სამი და მეტ სახელმწიფოს გაერთიანება საზოგადოებრივი ცხოვრების რომელიმე დარგში (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამეცნიერო–ტექნიკური, კულტურული, სოციალური და სხვა) თანამშრომლობის განხორციელებისა და განვითარებისათვის. იგი უნდა ემყარებოდეს დამფუძნებელ დოკუმენტს, რომელშიც განსაზღვრულია მისი მიზნები და პრინციპები, მთავარი ორგანოები, მათი კომპეტენცია და ფუნქციონირების წესი. აგრეთვე მათ მიერ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცედურა და იურიდიული ძალა.

ყველაზე მნიშვნელოვანი და ქმედითი ინსტიტუტებია სამთავრობოთაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციები. მათ საქმიანობაზეა დამოკიდებული მშვიდობისა და და ხალხთა უშიშროების საკითხების, სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, სამეცნიერო–ტექნიკური თანამშრომლობის განვითარების ეფექტიანობა.

სამთავრობათშორისო საერთაშორისო ორგანიზაციების ძირითადი ნიშნებია:

1. სამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება სახელმწიფოთა მიერ (არანაკლებ სამი სახელმწიფო) საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე. ეს ხელშეკრულება მისი დამფუძნებელი დოკუმენტია, რომელსაც ექვემდებარება საერთაშორისო ორგანიზაციის საქმიანობა.

საერთაშორისო ხელშეკრულება სახელმწიფოთა ან საერთაშორისო სამართლის სხვა სუბიექტთა შეთანხმებაა პოლიტიკურ–ეკონომიკური თუ სხვაგვარ ურთიერთობებში

მათი ურთიერთუფლებებისა და მოვალეობების შესახებ. იგი საერთაშორისო სამართლის ძირითადი წყაროა, მონაწილეთა რაოდენობის მიხედვით საერთაშორისო ხელშეკრულება ორმხრივი და მრავალმხირივია. მისი ელემენტებია:

ა) პრეამბულა (მიზანი, მხარეთა დასახელება და სხვ.

ბ) ძირითადი ნაწილი (კონკრეტული დადგენილებანი რეგულირებულ ურთიერთობათა არსის შესახებ);

გ) დასკვნა (მოქმედების ვადა, დენონსაციის წესი).

2. საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოები რჩებიან დამოუკიდებელ, სუვერენულ, თანასწორუფლებიან სახელმწიფოებად. გაეროს წესდებაში ნათქვამია: „ორგანიზაცია დაფუძნებულია მისი ყველა წევრის სუვერენული თანასწორობის პრინციპზე“ (მუხლი 2, 1 პუნქტი).

3. საერთაშორისო ორგანიზაცია არ ერევა იმ საქმეებში, რომელიც ნებისმიერი სახელმწიფოს კონპეტენციაა. გაეროს წესდების მეორე მუხლში აღნიშნულია: „წესდება სრულებითაც არ ანიჭებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას უფლებას ჩაერიოს ისეთ საქმეებში, რომლებიც არსებითად რომელიმე სახელმწიფოს შინაგან კომპეტენციაში შედიან“.

4. საერთაშორისო ორგანიზაციის ერთ–ერთი ნიშანია მისი მთავარი ორგანოების მიერ გადაწყვეტილებათა მიღების დადგენილი წესი და მათი განხორციელების სათანადო პროგრამის შემუშავება.

ამრიგად, სამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტების – სუვერენული სახელმწიფოების მიერ, რომლებიც განსაზღვრავენ ამ ორგანიზაციების კომპეტენციასა

და სტრუქტურას, მის საერთაშორისო–სამართლებრივ სუბიექტუნარიანობას. ასეთი ორგანიზაციის ყოველი წევრი მოქმედებს მათი ქვეყნის სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა მეშვეობით, მთელი ქვეყნის სახელით, როგორც ერთიანი სუვერენული ერთეული.

არასამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება რამდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და პირების მიერ; მას არა აქვს საერთაშორისო–სამართლებრივი სუბიექტუნარიანობა. ზოგიერთი მათგანი სარგებლობს საკონსულტაციო სტატუსით გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემის ფარგლებში.

გაეროს წესდების 71–ე მუხლის შესაბამისად, ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია გაატაროს სათანადო ღონისძიებანი მის კომპეტენციაში შემავალი საკითხებით დაინტერესებულ არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებთან საკონსულტაციოდ. „ასეთი ღონისძიებანი, – ნათქვამია წესდებაში, – შეიძლება იყოს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, საჭიროების შემთხვევაში კი ეროვნულ ორგანიზაციებთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დაინტერესებულ წევრებთან კონსულტაციის შემდეგ“.

როგორც აღვნიშნეთ, საერთაშორისო ორგანიზაციები მუდმივი სამთავრობათაშორისი დაწესებულებანია, რომლებიც ხანგრძლივი ვადით ან უვადოდ იქმნებიან პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, ადმინისტრაციული და სხვა მიზნების განსახორციელებლად.

კაცობრიობის განვითარების თანამედროვე ეტაპის გარდაუვალი მოვლენაა მსოფლიოს ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკურ–ტექნი-

კური, კულტურული, სავაჭრო, საბაჟო, ტურისტული, სპორტული და სხვა ურთიერთობის განვითარება.

თანამედროვე ეტაპზე საერთაშორისო თანამშრომლობის ორგანიზაციული ფორმაა – ქვეყნების გაერთიანება საერთაშორისო ორგანიზაციების სისტემაში. ამ სისტემის ცენტრში დგას გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო).

საერთაშორისო ორგანიზაციების კლასიფიკაცია ემყარება სხვადასხვა კრიტერიუმებს. ამათგან აღსანიშნავია:

1. მონაწილეთა იურიდიული სტატუსი. ამის მიხედვით საერთაშორისო ორგანიზაციები იყოფა ორ პრინციპულად სხვადასხვა ჯგუფად: 1. სამთავრობათაშორის (სახელმწიფოთაშორისი) და 2. არასამთავრობათაშორის ორგანიზაციებად.

საერთაშორისო სამთავრობათაშორისი ორგანიზაცია– ეს სახელმწიფოთა გაერთიანებაა, რომელიც საერთო მიზნების მიღწევისათვის ემყარება საერთაშორისო ხელშეკრულებას.

ხელშეკრულება საერთაშორისო პრაქტიკაში ყველაზე ფართოდ მიღებული ტერმინია, რომელიც ყველა სახის სახელმწიფოთაშორისო შეთანხმებას ასახავს. ხელშეკრულება შეთანხმებაა, ჩვეულებრივ წერილობითი, ურთიერთვალდებულებების შესახებ.

ხელშეკრულებანი განსხვავდებიან მხარეთა რაოდენობის მიხედვით. ორმხრივი ხელშეკრულებანი სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობების ყველაზე ტიპური და მრავალრიცხოვანი სახეა. მათი რაოდენობა რამდენიმე ასეულ ათასს შეადგენს. თანამედროვე ეტაპზე სულ უფრო დიდ და ფართო გამოყენებას პოულობენ მრავალმხივი ხელშეკრულებები,

რომელთა მეშვეობით იქმნება საერთაშორისო უნივერსალური და რეგიონალური ორგანიზაციები, წესდება საერთაშორისო–სამართლებრივი რეჟიმი არხებზე, სრუტეებზე, მდინარეებზე და სხვა.

საერთაშორისო ხელშეკრულებათა დადებისა და შეწყვეტის წესს, მათი იურიდიული ძალის ნამდვილობის პირობებს, ამ საკითხებთან დაკავშირებული დავების მოწესრიგების საშუალებებს , არეგულირებს საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართალი, საერთაშორისო სამართლის დარგი.

სამთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის – სუვერენული სახელმწიფოების მიერ, რომელნიც განსაზღვრავენ ამ ორგანიზაციების კომპეტენციასა და სტრუქტურას, მის საერთაშორისო–სამართლებრივ სუბიექტუნარიანობას.

არასამთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციები იქმნება რამდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციის ან ფიზიკური და იურიდიული პირების მიერ ასოციაციების, ფედერაციების ფორმით და მოქმედებენ წევრთა კონკრეტული მიზნების მიღწევისათვის. მათ არ გააჩნიათ საერთაშორისო–სამართლებრივი სუბიექტუნარიანობა.

საერთაშორისო სამთავრობათაშორისი ორგანიზაციების სახეებია: საჯარო და დახურული. საჯარო ის საერთაშორისო ორგანიზაციაა, რომელშიც შეიძლება გაერთიანდეს თავისი შეხედულებითა და სურვილით ნებისმიერი სახელმწიფო; დახურული ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციაა, სადაც წევრად მიღება ხდება მიწვევით (ნატო და სხვა).

საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნისათვის სავალ-დებულოა: 1.დამფუძნებელი დოკუმენტის (წესდება, ხელშეკ-რულება, პროგრამა, შეთანხმება და სხვა) მიღება; 2.საერთა-შორისო ორგანიზაციის სტრუქტურის განსაზღვრა და ამოქ-მედება; 3.ხელმძღვანელი ორგანოების (კონფერენცია, სესია, ასამბლეა, აღმასრულებელი საბჭო, სამდივნო, გენერალური მდივანი, პრეზიდენტი და სხვა) შექმნა და ფუნქციონირება.

საერთაშორისო ორგანიზაციის დაფუძნების ყველაზე მიღებული ორგანიზაციული ფორმაა საერთაშორისო ხელ-შეკრულება. ხელშეკრულების ტექსტის შემუშავებისა და მი-ღებისათვის იწვევენ საერთაშორისო კონფერენციას. დამ-ფუძნებელი სამართლებრივი დოკუმენტის სახელწოდება შე-იძლება იყოს სხვადასხვა: წესდება, კონვენცია, პროგრამა, სტატუსი. ამ აქტის მიღების დღე ითვლება ორგანიზაციის შექმნის თარიღად.

საერთაშორისო ორგანიზაციების კლასიფიკაცია, დამ-კვიდრებული წესის მიხედვით, ხდება ორი ძირითადი პრინ-ციპით: 1.ორგანიზაციული და 2.მრავალმხრივი რეგულირე-ბით.

ორგანიზაციული პრინციპი ნიშნავს იმის დადგენას ეკუთვნის თუ არა საერთაშორისო ორგანიზაცია გაეროს სისტემას. ამასთან ყურადღებას იპყრობს საერთაშორისო ორგანიზაციების პროფილი და მათი საქმიანობის მიზნები. ასეთი მიდგომის მიხედვით, საერთაშორისო ორგანიზაციები შეიძლება დავყოთ შემდეგ ჯგუფებად:

1. გაეროს სისტემის სამთავრობათაშორისი საერთაშო-რისო ორგანიზაციები;

2. გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებები (სპეციალური კომპეტენციის საერთაშორისო ორგანიზაციები);

3. საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისი ორგანიზაციები, რომლებიც სარგებლობენ ეგრეთწოდებული საკონსულტაციო სტატუსით გაეროს სისტემის ფარგლებში, მაგრამ არ მიეკუთვნებიან საერთაშორისო სამართლებრივ სუბიექტობას;

4. საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებიც არ შედიან გაეროს სისტემაში;

5. რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციები.

მრავალმხრივი თანამშრომლობის რეგულირების პრინციპის მიხედვით საერთაშორისო ორგანიზაციების ძირითადი ჯგუფებია:

პირველი ჯგუფი. საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქვეყნებს შორის პოლიტიკური თანამშრომლობის რეგულირებას;

მეორე ჯგუფი. საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებიც არეგულირებენ ქვეყნებს შორის ეკონომიკურ ურთიერთობებს.

მესამე ჯგუფი. საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებიც არეგულირებენ სახელმწიფოთა შორის სოციალურ–კულტურულ ურთიერთობებს.

მეოთხე ჯგუფი. საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთა რეგულირების სფეროა ვაჭრობა, საბაჟო საქმე, ტურიზმი, სპორტი, განათლება, მეცნიერება და სხვა.

მეხუთე ჯგუფი. საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისი ორგანიზაციები, რომლებიც არეგულირებენ ასოციაციებს, ფედერაციებს, ფირმებს, ფიზიკურ და იურიდიულ პი-

რებს შორის ურთიერთობებს ისეთ სფეროებში, როგორიცაა პოლიტიკა, ეკონომიკა, სოციალურ–კულტურული სისტემა, ვაჭრობა, ტურიზმი, სპორტი და სხვა;

მეექვსე ჯგუფი. რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთა საქმიანობას საფუძვლად უდევს ისეთი ურთიერთობების რეგულირება, როგორიცაა პოლიტიკა, ეკონომიკა, სოციალური სფერო, განათლება, მეცნიერება, კულტურა, რელიგია, სპორტი, ტურიზმი, გარემოს დაცვა და სხვა.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საერთაშორისო ორგანიზაციები მოიცავენ საერთაშორისო ურთიერთობათა სხვადასხვა ასპექტებს. ისინი იქმნებიან ეკონომიკურ, პოლიტიკურ, სოციალურ, კულტურულ, ეროვნულ ურთიერთობათა და სხვა დარგებში. მათ გააჩნიათ განსაზღვრული თავისებურებები და სპეციფიკური ნიშნები.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საერთაშორისო ორგანიზაციები შეიძლება დავყოთ სხვადასხვა ჯგუფებად საქმიანობის ხასიათისა და ნიშნების მიხედვით.

პირველ ჯგუფს მიეკუთვნება საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების სისტემა. იგი თვლის 4 ათასზე მეტ საერთაშორისო და რეგიონალურ ორგანიზაციებს, რომელთაგან 300–ზე მეტი სამთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციაა.

ეკონომიკური საერთაშორისო ორგანიზაციების სისტემაში უმთავრესი ადგილი უკავია სავალუტო–საკრედიტო და საფინანსო ორგანიზაციებს. ეს ორგანიზაციებია: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი; რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი; საერთაშორისო–ფინანსური

კორპორაცია; განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია; საერთაშორისო სავაჭრო ცენტრი; მსოფლიო ბანკის ჯგუფი; საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაცია; ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი; ეკონომიკური თანამშრომლობის საერთაშორისო ბანკი; საერთაშორისო საინვესტიციო ბანკი; განვითარების ამერიკათაშორისი ბანკი; კარიბის განვითარების ბანკი; არაბეთის სავალუტო ფონდი; ცენტრალური აფრიკის სახელმწიფოთა განვითარების ბანკი; დასავლეთ აფრიკის განვითარების ბანკი; აღმოსავლეთ აფრიკის განვითარების ბანკი და სხვა.

მსოფლიო ეკონომიკის ცალკეული დარგის საერთაშორისო ორგანიზაციებია: საერთაშორისო ენერგეტიკული სააგენტო; ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტო; ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყნების ორგანიზაცია; ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია; სამრეწველო განვითარების ორგანიზაცია; მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია; საერთაშორისო სავაჭრო–სამრეწველო პალატა; შავი ზღვის ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია; მრეწველთა და მეწარმეთა საერთაშორისო კონგრესი; ბალტიის ზღვის სახელმწიფოთა საბჭო; ტრანსპორტის მინისტრების ევროპის კონფერენცია; ევროპის კოსმოსური სააგენტო; გაეროს ეკონომიკური კომპანია ლათინური ამერიკისა და კარიბის ზღვის აუზისათვის; გაეროს ეკონომიკური და სოციალური კომისია აზიისა და წყნარი ოკეანისათვის; გაეროს ევროპის ეკონომიკური კომპანია და სხვა.

ზოგადი–ფართო კომპეტენციის საერთაშორისო ორგანიზაციებია: გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია; ევროპის საბჭო; ევროპის კავშირი, ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია, არაბულ სახელმწიფოთა ლიგა; აფრიკის სახელმწიფოთა კავშირი, დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა; სუუამ–ი; ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაცია და სხვა.

სასურსათო და სასოფლო–სამეურნეო ორგანიზაციებია: სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი; სასურსათო და სასოფლო–სამეურნეო ორგანიზაცია; მსოფლიო სასურსათო საბჭო; საერთაშორისო კოოპერაციული ალიანსი; დუნაის კომისია; საერთაშორისო ორგანიზაციები კაკაოს, ყავის, კაუჩუკის, შაქრის, ზეითუნის ზეთის დარგებში; საერთაშორისო საბჭო მარცვლეულის დარგში; საერთაშორისო საკონსულტაციო საბჭო მებამბეობის დარგში; საერთაშორიო საკვლეო ჯგუფები კაუჩუკის და თაფლის წარმოების დარგებში და სხვა.

სამხედრო–პოლიტიკური ორგანიზაციები: ჩრდილო ატლანტიკის ხელშეკრულების ორგანიზაცია (ნატო); წყნარი ოკეანის უშიშროების პაქტი და სხვა.

სოციალურ–კულტურული პროფილის საერთაშორისო ორგანიზაციები: გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის საერთაშორისო ორგანიზაცია (იუნესკო); ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია; მსოფლიო საბაჟო ორგანიზაცია; საერთაშორისო კავშირი საბაჟო ტარიფების გამოქვეყნების დარგში; მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაცია; საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტი; სა-

ერთაშორისო სპორტული ფედერაციები; ეკლესიების მსოფლიო საბჭო და სხვა.

პროფკავშირთა საერთაშორისო ორგანიზაციები: პროფკავშირთა მსოფლიო ფედერაცია; შრომის საერთაშორისო კონფედერაცია; თავისუფალ პროფკავშირთა საერთაშორისო კონფედერაცია და სხვა.

მშვიდობის მომხრეთა საერთაშორისო ორგანიზაციები: მშვიდობის მსოფლიო საბჭო; პაგუოშის მოძრაობა; მშვიდობის მსოფლიო ინსტიტუტი და სხვა.

პროფესიონალური საერთაშორისო ორგანიზაციები: ჟურნალისტთა საერთაშორისო ასოციაცია; ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაცია; საერთაშორისო წითელი ჯვარი; პოლიტიკურ მეცნიერებათა საერთაშორისო ასოციაცია; პენკლუბი; კრიმინალური პოლიციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (ინტერპოლი) და სხვა.

ეს ჯგუფები, ბუნებრივია, მოიცავს ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების მხოლოდ ძირითად, უმთავრეს სფეროებს. დიდმნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ აგრეთვე ბავშვთა, ახალგაზრდობის, რელიგიურ, ეკოლოგიურ, ენერგეტიკულ, საზღვაო, სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციებს.

ერთა ლიგა სახელმწიფოთა პოლიტიკური თანამშრომლობის პირველი საერთაშორისო ორგანიზაცია იყო. ის შეიქმნა 1919 წელს, როდესაც პარიზის საზავო კონფერენციამ მიიღო მისი წესდება. ეს წესდება, როგორც განუყოფელი ნაწილი, დართული აქვს პირველი მსოფლიო ომის შემდგომ საზავო ხელშეკრულებებს: ვერსალის (1919 წლის 23 ივნისს),

სენ ჟერმენის (1919 წლის 10 სექტემბერს), ნეის (1919 წლის 29 ნოემბერს) და ტრიანონის (1920 წლის 4 ივნისს) საზავო ხელშეკრულებებს. ამ ხელშეკრულებებთან ერთად ერთა ლიგის წესდება ძალაში შევიდა 1920 წლის 10 იანვარს. წესდებას ხელი მოაწერა 44 სახელმწიფომ.

ერთა ლიგის საქმიანობა შეწყდა 1940 წელს. ის ოფიციალურად დაიშალა 1946 წელს.

ერთა ლიგის ძირითადი ორგანოები იყო: ასამბლეა, რომლის ყოველწლიურ სესიებში მონაწილეობდა ყველა წევრი, საბჭო, რომელიც თავდაპირველად შედგებოდა 4 მუდმივი (დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, იტალია, იაპონია) და 4 არამთავარი წევრისაგან, და სამდივნო, რომელსაც ხელმძღვანელობდა გენერალური მდივანი. საბჭოს წევრთა შემადგენლობა და რაოდენობა ხშირად იცვლებოდა.

ერთა ლიგამ მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა საერთაშორისო ორგანიზაციების ცხოვრებაში.

განასხვავებენ უნივერსალურ და რეგიონულ საერთაშორისო ორგანიზაციებს. პირველ კატეგორიას მიეკუთვნება ისეთი ორგანიზაციები, რომელთა მიზანია საერთაშორისო თანამშრომლობის სხვადასხვა საკითხის მოწესრიგება მსოფლიოს ყველა ან თითქმის ყველა სახელმწიფოს მონაწილეობით.

რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციები მოიცავენ გარკვეული გეოგრაფიული რეგიონის სახელმწიფოებს და ამ რეგიონის უშიშროების, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა პრობლემების გადაწყვეტის მიზნებს ემსახურებიან.

ამის გარდა, საერთაშორისო ორგანიზაციები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან კომპეტენციის მიხედვით – ზოგად საერთაშორისო ორგანიზაციებს მიეკუთვნებიან ის ორგანიზაციები, რომელთა მიზანია საკითხთა ფართო სპექტრის რეგლამენტაცია, ხოლო სპეციალური კომპეტენციის მქონე, ანუ სპეციალიზებული ორგანიზაციები ვიწრო, სპეციალური დანიშნულების საკითხების მოწესრიგებას ემსახურებიან.

უნივერსალურ ზოგად საერთაშორისო ორგანიზაციას მიეკუთვნება მშვიდობის დაცვისა და ხალხთა თანამშრომლობის განვითარების ისეთი უნიკალური დაწესებულება, როგორიცაა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია. უნივერსალურ სპეციალიზებულ საერთაშორისო ორგანიზაციებს მიეკუთვნებიან, პირველ რიგში, გაეროს სისტემის სამთავრობათაშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციები, ანუ სპეციალიზებული დაწესებულებანი. გაეროს წესდების 57–ე მუხლის თანახმად, ორგანიზაციას უნდა დაუკავშირდეს მთავრობებს შორის შეთანხმებებით შექმნილი სხვადასხვა სპეციალიზებული დაწესებულება, რომლებიც აღჭურვილნი არიან მათი დამფუძნებელი აქტებით განსაზღვრული ფართო საერთაშორისო პასუხისმგებლობით ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, განათლების, ჯანმრთელობის დაცვისა და სხვა მსგავს დარგებში.

სპეციალიზებული დაწესებულებები დამოუკიდებელი საერთაშორისო ორგანიზაციებია; გაერო მხოლოდ კოორდინაციას უწევს მათ საქმიანობას, აძლევს მათ რეკომენდაციებს საბიუჯეტო და საფინანსო საკითხებზე, სპეციალიზებულ დაწესებულებათა პოლიტიკისა და საქმიანობის ურთიერთშეთანხმების თაობაზე და სხვა.

გაეროს წესდების 52–ე მუხლში აღნიშნულია: „გაერო არ უშლის ხელს იმას, რომ არსებობდეს რეგიონული შეთანხმებანი ან ორგანოები საერთაშორისო მშვიდობის და უშიშროების დაცვის საკითხების გადასაწყვეტად.“

უშიშროების საბჭომ ხელი უნდა შეუწყოს იმას, რომ ადგილობრივი დავა მშვიდობიანად გადაწყდეს ასეთ რეგიონულ შეთანხმებათა ან ასეთ რეგიონულ ორგანოთა მეშვეობით, ან დაინტერესებულ სახელმწიფოთა ინიციატივით, ანდა საკუთარი ინიციატივით.

საერთაშორისო კონფერენციები

კაცობრიობის განვითარების მთელ მანძილზე სახელმწიფოები იკრიბებოდნენ და იკრიბებიან კონფერენციებზე ამა თუ იმ საჭირბოროტო საერთაშორისო პრობლემების გადასაწყვეტად. საერთაშორისო კონფერენციების რიცხვი დღითიდღე იზრდება. თუ 1980–იან წლებში მათი რიცხვი წელიწადში შეადგენდა 10 ათასს, 2000 წლისათვის ამ რიცხვმა 50 ათასს მიაღწია.

საერთაშორისო კონფერენცია ეწოდება ორი ან რამდენიმე სახელმწიფოს ოფიციალური წარმომადგენლების შეხვედრას ამა თუ იმ პოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა საკითხების განხილვისათვის და მათ თაობაზე შეთანხმების მიღწევისათვის. საერთაშორისო კონფერენცია ხშირად ატარებს „კონგრესის“, „თათბირის“ ან სხვა სახელწოდებას. ამას იურიდიული მნიშვნელობა არა აქვს. კაცობრიობის განვითარების მანძილზე სახელმწიფოები იკრიბებოდნენ და იკრიბებიან კონფერენციებზე ამა თუ იმ საჭირბოროტო საერთაშორისო პრობლემების გადასაწყვეტად.

დღევანდელ ეტაპზე ცნება „კონგრესი“ შეეფარდება მხოლოდ ისეთ შეხვედრებს, რომელთაც არა აქვთ დიპლომატიური ხასიათი. ამის მაგალითია საერთაშორისო კონგრესები, რომლებიც ეძღვნება სამეცნიერო, ტექნიკურ, კულტურულ, ახალგაზრდობისა და სხვა საკითხებს, მაგალითად. გეოლოგთა, ისტორიკოსთა, ფიზიოლოგთა და სხვა მსოფლიო კონგრესები.

ცნება „კონგრესი“ გამოყენებულია აგრეთვე საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და მასობრივი მოძრაობების წარმომადგენელთა შეხვედრების მიმართ.

ცნება „თათბირი“ XX საუკუნის შუა წლების პირმშოა, თუმცა იგი ჯერჯერობით ფართოდ არ არის გამოყენებული. თათბირების ისეთი სახე, როგორიცაა უმაღლეს დონეზე შეხვედრები, მეტად სასარგებლოა მშვიდობისა და ხალხთა უშიშროების განმტკიცების საქმეში. დიდი ისტორიული მნიშვნელობისა იყო ჰელსინკის უმაღლესი დონის თათბირი, რომელიც 1975 წლის 29 ივლისს – 1 აგვისტოს გაიმართა. იგი ისტორიაში შევიდა, როგორც „ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირი.“ მის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღეს ევროპის 33–მა სახელმწიფომ, ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და კანადამ. ამ თათბირზე მიღებული დასკვნითი აქტის საფუძველზე ტარდება რეგულარული თათბირები მიღებული გადაწყვეტილებების რეალიზაციის შესამოწმებლად.

ამ ბოლო წლებში ჩატარდა რამდენიმე მრავალმხრივი თათბირი, რომელთა მიზანი იყო ამა თუ იმ აქტუალური საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტა.

ტერმინი „კონფერენცია“ საერთაშორისო შეხვედრების ყველაზე მიღებული და დამკვიდრებული სახელწოდებაა, რომელსაც მრავალფეროვანი, ყოვლისმომცველი ხასიათი აქვს.

საერთაშორისო კონფერენციებს პირობითად ყოფენ შემდეგ ძირითად ჯგუფებად:

1. საზავო კონფერენციები – შეხვედრები, რომელთა მიზანია ომის მდგომარეობის შეწყვეტის იურიდიული გაფორმება საზავო ხელშეკრულების დადებით;

2. პოლიტიკური კონფერენციები, რომელთაც იწვევენ მიმდინარე საჭირბოროტო საერთშორისო პრობლემების განხილვისა და გადაწყვეტისათვის.

3.ეკონომიკური კონფერენციები, რომლებზეც განიხილავენ სახელმწიფოთა ურთიერთობებს ვაჭრობის, საფინანსო–საკრედიტო და სხვა საკითხებზე;

4. დიპლომატიური კონფერენციები, რომლებიც ეძღვნება სამართლის კოდი ფიკაციის საკითხებს სპეციალური სახის ხელშეკრულებათა და კონვენციების შემუშავებისა და მიღებისათვის.

საერთაშორისო კონფერენციებს იწვევენ საერთაშორისო ორგანიზაციები ან თვით სახელმწიფოები. საერთაშორისო კონფერენციას ხსნის იმ სახელმწიფოს წარმომადგენელი, რომლის ტერიტორიაზე ან ინიციატივით იქნება მოწვეული კონფერენცია. ამავე პიროვნებას ირჩევენ კონფერენციის თავმჯდომარედ. ჰააგის 1899 და 1907 წლების კონფერენციებზე თავმჯდომარეობდა რუსეთის წარმომადგენელი, სან–ფრანცისკოს 1945 წლის კონფერენცია გახსნა აშშ–ს პრეზიდენტმა ფ. რუზველტმა. მეორე მსოფლიო ომის შემ-

დგომ პერიოდში დიპლომატიურ პრაქტიკაში დაინერგა სხვა წესიც: სახელმწიფოთა მეთაურები რიგრიგობით თავმჯდომარეობდნენ საერთაშორისო კონფერენციებს.

კონფერენციის პირველი სხდომა ეძღვნება ხელმძღვანელ ორგანოთა, სამანდატო და სარედაქციო კომიტეტების არჩევას. აქვე იხილავენ დღის წესრიგს, კამათის წესისა და სხვა საკითხებს. ხშირად ეს საკითხები ან ზოგიერთი მათგანი წინასწარ შეთანხმებულია დიპლომატიური არხებით. კონფერენციის მუშაობა მიმდინარეობს პლენარულ სხდომებზე ან კომისიებში. პლენარული სხდომები საჯაროა, კომისიების სხდომები მიმდინარეობს დახურულად, საიდუმლო ვითარებაში. კონფერენციები გადაწყვეტილებებს ღებულობენ ერთხმად ან ხმათა უმრავლესობით. სახელმწიფო, რომელიც არ ეთანხმება უმრავლესობის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას, თავისუფალია მისგან.

კონფერენციები ჩატარებული დისკუსიის ყველა მომენტი ფიქსირებული უნდა იყოს ოქმში. იგივე ითქმის მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესახებ. კონფერენციის საბოლოო გადაწყვეტილებანი შეაქვთ „დასკვნით ოქმში“, ანუ „დასკვნით აქტში“ და გადასცემენ ხელმოსაწერად ყველა ქვეყნის დელეგაციას.

კონფერენცია, როგორც წესი, თავდება საერთაშორისო ხელშეკრულების ტექსტის დადგენით; მისი ხელმოწერა შეიძლება იქვე ან მომდევნო კონფერენციაზე, რომელსაც მხოლოდ ამისათვის მოიწვევენ. თუ კონფერენცია არავითარ შედეგს არ იძლევა მონაწილეთა პოზიციების შეურიგებლობის გამო, შეადგენენ დასკვნით კომუნიკეს, რომელსა ამ-

ტკიცებენ კონფერენციის ყველა მონაწილე და გადასცემენ პრესას გამოსაქვეყნებლად.

კონფერენციისაგან განსხვავებით, რომლებსაც დროებითი სახელმწიფოთაშორისო თათბირების, შეხვედრების, ფორუმების სახე აქვთ, საერთაშორისო ორგანიზაციები მუდმივი სახელმწიფოთაშორისი დაწესებულებანია, რომლებიც ხანგრძლივი ვადით ან უვადოდ იქმნება პოლიტიკური, ადმინისტრაციული, ეკონომიკური, კულტურული და სხვა მიზნების განსახორციელებლად.

უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო კონფერენციები გაიმართა 1980–2002 წლებში. მარტო საქართველოში 2000–2002 წლებში გაიმართა 30–მდე საერთაშორისო კონფერენცია თანამედროვეობის აქტუალურ საკითხებზე.

გარდა აღნიშნულისა, საჭიროა მივუთითოთ შედარებით ხანგრძლივი დროით არსებული კონფერენციების შესახებ. გაეროს გენერალური ასამბლეის სპეციალური ორგანოა ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენცია, რომელიც პერიოდულად იკრიბება. იგი შეიქმნა 1964 წლის ივნისში კონფერენციის პირველი სესიის დასკვნითი აქტისა და გენერალური ასამბლეის XIX სესიის რეზოლუციის საფუძველზე. კონფერენციის მონაწილეა 185 ქვეყანა.

კონფერენციის ძირითადი ფუნქციებია: საერთაშორისო ვაჭრობის წახალისება, სახელმწიფოებისა და რეგიონული ეკონომიკური დაჯგუფებების პოლიტიკის შეთანხმება ვაჭრობისა და მასთან დაკავშირებული ეკონომიკური განვითარების საკითხებზე, საერთაშორისო ვაჭრობის სფეროში გაეროს სხვა დაწესებულებების საქმიანობის კოორდინაციისათვის ხელის შეწყობა.

გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები და ამოცანები: 1. საერთაშორისო ვაჭრობის ხელშეწყობა, სტაბილური მსოფლიოს უზრუნველყოფა და ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის განვითარება; 2. საგარეო–ეკონომიკური ურთიერთობების ფუნქციონირების ორგანიზაციულ–სამართლებრივი მექანიზმების, პრინციპებისა და რეკომენდაციების შემუშავება; 3. გაეროს სისტემის, სხვა ორგანიზაციების, საქმიანობის კოორდინაცია; 4. სახელმწიფოთაშორისი სავაჭრო და ეკონომიკური ურთიერთობების რეგულირება; 5. სავაჭრო პოლიტიკისა და ეკონომიკური თანამშრომლობის ღონისძიებების და საშუალებების შემუშავება; 6. განვითარებად ქვეყნებს შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარების ხელისშეწყობა; 7. საერთაშორისო ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა; 8. გაეროს ფარგლებში საერთაშორისო ვაჭრობის საკითხებზე საქმიანობის კოორდინაცია; გენერალური ასამბლეისათვის დოკუმენტების მომზადება.

გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენცია უნივერსალური ხასიათის ორგანიზაციაა. იგი არ წარმოადგენს საერთაშორისო სავაჭრო სტრუქტურას. მის საქმიანობაში პრაქტიკულად მსოფლიოს ყველა ქვეყანა მონაწილეობს. მისი კვლევის სფერო ძალზე დიდი და მრავალფეროვანია. ნედლეულით, მზა ნაწარმითა და ნახევარფაბრიკატებით საერთაშორისო ვაჭრობის პრობლემების, აგრეთვე ტრანსპორტირების, დაზღვევის, კრედიტების გაცემის, ტექნოლოგიების გადაცემის და სხვა ასპექტების გადაწყვეტა.

კონფერენციის ძირითადი ორგანოებია: სესია, რომელსაც იწვევენ მონაწილე ქვეყნების მინისტრების დონეზე

4 წელიწადში ერთხელ მაინც, და ვაჭრობისა და განვითარების საბჭო, რომელიც წელიწადში ორჯერ იკრიბება. საბჭოს გადაწყვეტილებებს რეკომენდაციის ძალა აქვს, კონფერენციის სამდივნო გაერთიანებულია გაეროს სამდივნოში, მისი შტაბ–ბინა ჟენევაშია.

დღემდე ჩატარებულია 10 სესია. პირველი სესია ჩატარდა 1964 წელს ჟენევაში (შვეიცარია); მეორე – 1968 წელს დელიში (ინდოეთი); მესამე – 1972 წელს სანტიაგოში (ჩილე); მეოთხე – 1976 წელს ნაირობში (კენია); მეხუთე – 1979 წელს მანილაში (ფილიპინები); მეექვსე – 1983 წელს ბელგრადში (იუგოსლავია); მეშვიდე – 1987 წელს ჟენევაში (შვეიცარია); მერვე – 1992 წელს კარტახენში (კოლუმბია); მეცხრე – 1996 წელს მიდრადში; მეათე – 2000 წელს ტაილანდში.

2. განიარაღების კონფერენცია 1961 წლიდან არსებობს. მის მუშაობაში მონაწილეობს მრავალი სახელმწიფო. გადაწყვეტილებებს ღებულობენ საერთო შეთანხმებების საფუძველზე. იგი არ არის გაეროს ორგანო, მიუხედავას ამისა, ყოველწლიურად წარუდგენს გაეროს გენერალურ ასამბლეას მოხსენებას ჩატარებული მუშაობის შესახებ, გენერალური ასამბლეა, თავის მხრივ, უგზავნის თხოვნას კონფერენციას, განიხილოს განიარაღების ესა თუ ის საკითხი. გაერო კონფერენციას უწევს ფინანსურ დახმარებას.

3. დიდ მუშაობას ეწევა სამხრეთ აფრიკის განვითარების კოორდინაციის კონფერენცია – რეგიონული ეკონომიკური ორგანიზაცია. იგი შეიქმნა 1980 წელს. მისი წევრები არიან: ანგოლა, ზამბია, ბოტსვანა, ზიმბაბვე, ლოსოტო, მალავი, მოზამბიკი, სვავილენდი, ტანზანია. კონფერენციის ძი-

რითადი მიზანია: ეკონომიკური დამოკიდებულების შემცირება, მონაწილე ქვეყნების სოციალურ–ეკონომიკური განვითარების დაჩქარება. უმაღლესი ორგანოა სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურების კონფერენცია, აღმასრულებელი ორგანო – მინისტრთა საბჭო.

4. ჰააგის კონფერენცია საერთაშორისო კერძო სამართალში. იგი პირველად გაიმართა 1893 წლის 12 სექტემბერს ნიდერლანდების მთავრობის ინიციატივით. 1954 წლიდან ორგანიზაციამ მიიღო სტატუსი, რომლითაც განმტკიცდა ორგანიზაციის მუდმივი ხასიათი. სტატუსი ძალაში შევიდა 1955 წლის 15 ივლისს. სტატუსი განსაზღვრავს ორგანიზაციის ფუნქციებს, მიზნებსა და უფლებამოსილებას.

კონფერენციის მუდმივი ხასიათი განსაზღვრეს გერმანიამ, ავსტრიამ, დანიამ, ესპანეთმა, ფინეთმა, საფრანგეთმა, იტალიამ, იაპონიამ, ლუქსემბურგმა, ნორვეგიამ, ნიდერლანდებმა, პორტუგალიამ, დიდმა ბრიტანეთმა, შვეციამ და შვეიცარიამ.

ჰააგის კერძო საერთაშორისო სამართლის კონფერენციის სტატუსის ძირითადი დებულებებია:

1)ჰააგის კონფერენციის მიზანია: მოქმედება საერთაშორისო კერძო სამართლის ნორმების უნიფიცირებისათვის;

2) ჰააგის კონფერენციის წევრები არიან სახელმწიფოები, რომლებიც მონაწილეობდნენ კონფერენციის ერთ ან მეტ სესიაში და მიიღეს კონფერენციის სტატუსი.

3) ნებისმიერი სხვა სახელმწიფო, რომლის მონაწილეობაც მნიშვნელოვანია კონფერენციის მუშაობისათვის, შეიძლება გახდეს წევრი. ახალი წევრების მიღება ხდება წევრი

სახელმწიფოების მიერ ერთი ან რამდენიმე მათგანის წინადადებებით, ხმათა უმრავლესობით, მთავრობებისათვის ამ წინადადების წარმოდგენიდან ექვსი თვის განმავლობაში.

4) 1897 წლის 20 თებერვლის სამეფო დეკრეტით დაარსებული ნიდერლანდების მუდმივმოქმედი სამთავრობო კომიტეტი ახორციელებს კონფერენციისათვის საჭირო ოპერატიულ საქმიანობას. იგი განიხილავს კონფერენციის დღის წესრიგთან დაკავშირებულ ყველა წინადადებას, განსაზღვრავს სესიის თარიღს და დღის წესრიგს.

5) კონფერენციის სესიები იმართება ოთხ წელიწადში ერთხელ. შეიძლება გაიმართოს რიგგარეშე სესიები.

6) მუდმივმოქმედი ბიუროს შტაბ–ბინა მდებარეობს ჰააგაში.

7) მუდმივმოქმედი ბიურო შედგება გენერალური მდივნისა და სხვადასხვა ეროვნების ორი მდივნისაგან, რომლებიც ინიშნებიან ნიდერლანდების მთავრობის მიერ მუდმივმოქმედი სამთავრობო კომიტეტის წარდგინებით. გენერალურ მდივანს და მდივნებს უნდა გააჩნდეთ შესაბამისი იურიდიული განათლება და პრაქტიკული გამოცდილება.

8) წევრი სახელმწიფოს მთავრობები ქმნიან ეროვნულ სამსახურებს.

ჰააგის კონფერენციის სამუშაო ორგანოებია: კონფერენცია, რომელიც შედგება იმ სახელმწიფოთა წარმომადგენლობისაგან, რომელთაც მიიღეს ჰააგის კერძო საერთაშორისო სამართლის კონფერენციის სტატუსი. ის სახელმწიფოები, რომლებიც არ მონაწილეობენ კონფერენციაში, სარგებლობენ მასთან მიერთების უფლებით. ამისათვის საჭიროა წევრი სახელმწიფოების თანხმობა. განცხადება მიერ-

თების შესახებ უნდა გაეგზავნოს ნიდერლანდების მთავრობას, რომელიც ამის თაობაზე აცნობებს წევრ სახელმწიფოებს. კონფერენციის სესიები იმართება ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ.

ჰააგის კონფერენციის მუდმივმოქმედი ორგანოა ბიურო, რომელიც მოქმედებს კონფერენციის სესიებს შორის პერიოდში. მისი საქმიანობა კონტროლირდება ნიდერლანდების მუდმივმოქმედი სამთავრობო კომიტეტის მიერ.

ჰააგის კერძო საერთაშორისო სამართლის კონფერენციის წევრები არიან: ავსტრია, ბელგია, დანია, გერმანია, იტალია, იაპონია, ნორვეგია, პორტუგალია, შვეცია, შვეიცარია, იუგოსლავია, ფინეთი, საფრანგეთი, ლუქსემბურგი, საბერძნეთი, ნიდერლანდები, ეპანეთი, თურქეთი, დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფო.

საერთაშორისო კერძო სამართალი იმ ნორმათა ერთობლიობაა, რომლებიც არეგულირებენ საერთაშორისო ხასიათის სხვადასხვა სამოქალაქო–სამართლებრივ ურთიერთობებს.

5. ისლამური ორგანიზაციის კონფერენცია (OUK) შეიქმნა 1969 წელს მუსულმანური ქვეყნების სახელმწიფოთა და მთავრობის მეთაურთა კონფერენციაზე ქ. რაბატში (მაროკო). წესდება მიღებულია 1972 წელს. კონფერენცია არაა რელიგიური ორგანიზაცია. ის აერთიანებს მუსულმანურ ქვეყნებს, რომლებიც მდებარეობენ სხვადასხვა რეგიონებში. ისლამური კონფერენციის წევრებია მხოლოდ მუსულმანური სახელმწიფოები. თუმცა არ წარმოადგენს რელიგიურ ორგანიზაციას, არამედ იგი ტიპური საერთაშორისო ორგანიზა-

ციაა. მისი ამოცანაა მუსულმანური სახელმწიფოების პოზიციების დაახლოება მნიშვნელოვან საერთაშორისო პრობლემებზე, მათი პოლიტიკის კოორდინაცია. მისი წევრია 50 მუსულმანური სახელმწიფო, მათ შორის აზერბაიჯანი, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, ტაჯიკეთი. კონფერენციის მიზნებია: 1. მუსულმანურ ქვეყნებს შორის ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, სამეცნიერო ურთიერთობების განვითარება; 2. მუსულმანური სოლიდარობის განმტკიცება; 3. რასიზმისა და კოლონიალიზმის ყველა ფორმისა და მიმართულების ლიკვიდაცია; 4. მუსულმანური ხალხების გაერთიანება ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში; 5. პალესტინის ხალხისადმი დახმარება თავისი ტერიტორიებისათვის ბრძოლაში.

უმაღლესი ორგანოა სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურების კონფერენცია, რომელიც სამ წელიწადში ერთხელ იმართება პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და რელიგიური პრობლემების განხილვისათვის. წევრი–ქვეყნების მინისტრების კონფერენცია იწვევა ყოველწლიურად მიმდინარე საკითხების განხილვისათვის. 1980 წელს კონფერენციამ შექმნა მინისტრთა მუდმივმოქმედი კომიტეტი 11 მინისტრისა და კონფერენციის გენერალური მდივნის შემადგენლობით. ისლამური ორგანიზაციის კონფერენციის ფარგლებში შექმნილია მუდმივმოქმედი კომიტეტები და კომისია.

ტრანსპორტის მინისტრთა ევროპული კონფერენცია (Europian Conference of Ministers of Transport – ECMT) შეიქმნა 1953 წელს ევროპის ქვეყნების ტრანსპორტის მინისტრების ინიციატივით. იმყოფება პარიზში ეკონომიკური თანამშრომ-

ლობისა და განვითარების ორგანიზაციის შტაბ–ბინაში. ეკონომიკურ საკითხებში სამდივნო შედის ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის სამდივნოს შემადგემლობაში. წევრია 31 სახელმწიფო: ავსტრია, ბელგია, ბულგარეთი, ბოსნია და ჰერცოგოვინა, დიდი ბრიტანეთი, უნგრეთი, გერმანია, საბერძნეთი, დანია, ირლანდია, ესპანეთი, იტალია, ლატვია, ლიტვა, ლუქსემბურგი, პორტუგალია, რუმინეთი, სლოვაკია, შვეცია, თურქეთი, ფინეთი, საფრანგეთი, ხორვატია, ჩეხეთი, შვეიცარია, სლოვენია, ესტონეთი.

კონფერენციის მიზნებია: 1. ტრანსპორტის განვითარების მხარდაჭერა; 2. კოორდინაცია და მხარდაჭერა იმ საერთაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობისადმი, რომელთაც აქვთ დამოკიდებულება ევროპულ ტრანსპორტთან.

კონფერენციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია: 1. სატრანსპორტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შემუშავება და ინვესტიციების მოთხოვნათა განსაზღვრა; 2. ინფრასტრუქტურის განვითარების მიმართულებების შემუშავება; 3. რკინიგზის, საავტომობილო და სამდინარო ტრანსპორტის განვითარებაში კონკრეტული ღონისძიებების განსაზღვრა და გადაწყვეტა; 4. საქალაქო გადაზიდვების, საგზაო უსაფრთხოებისა და საგზაო მოძრაობის წესების პრობლემების გადაწყვეტა, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება, გარემოს დაცვა.

უმაღლესი ორგანოა მინისტრთა საბჭო, რომელიც შედგება წევრი ქვეყნების ტრანსპორტის მინისტრებისაგან. ადმინისტრაციული მართვის ორგანოა სამდივნო, რომელიც ორი განყოფილებისაგან შედგება: 1. სატრანსპორტო პოლი-

ტიკის, ეკონომიკური განვითარებისა და დოკუმენტაციის; 2. ადმინისტრაციული განყოფილებები.

სამოქალაქო ავიაციის ევროპული კონფერენცია (Europian Civil Aviation Conference – ECAC) შეიქმნა 1955 წელს ევროპის საბჭოს ინიციატივითა და სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის აქტიური მხარდაჭერით. მის შემადგენლობაში შედის 33 წევრი: ავსტრია, ბელგია, ბულგარეთი, დიდი ბრიტანეთი, უნგრეთი, გერმანია, საბერძნეთი, დანია, ირლანდია, ეპანეთი, ისლანდია, იტალია, კიპრი, ლატვია, ლიტვა, ლუქსემბურგი, მალტა, მონაკო, ნიდერლანდები, ნორვეგია, პოლონეთი, პორტუგალია, რუმინეთი, სლოვაკია, სლოვენია, თურქეთი, ფინეთი, საფრაგნგეთი, ხორვატია, ჩეხეთი, შვეიცარია, შვეცია, ესტონეთი.

კონფერენციის მიზნებია: 1. სამოქალაქო ავიაციის უსაფრთხო და გეგმაზომიერი განვითარების უზრუნველყოფა; 2. მშვიდობიანი მიზნით თვითმფრინავების კონსტრუქციების შექმნა და მათი ექსპლოატაციის წახალისება; 3. უსაფრთხო, რეგულარული, ეფექტიანი და ეკონომიკური საჰაერო გადაყვანით ევროპის მოსახლეობის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება; 4. აეროპორტების ინფრასტრუქტურის განვითარების ხელშეწყობა.

ამრიგად, კონფერენციები დიდ როლს ასრულებენ საერთაშორისო ცხოვრებაში. მათი რეკომენდაციები ეხმარება ცალკეულ ქვეყნებს მნიშვნელოვანი ეკონომიკური, კულტურული, პოლიტიკური, სოციალური და სხვა პრობლემების გადაჭრაში.

თემა 2

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნები და ამოცანები

საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის წამყვანი ადგილი უჭირავს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას. გაეროს შექმნის საფუძველი გახდა ჰიტრელური გერმანიისა და მისი ბლოკის წინააღმდეგ მებრძოლ სახელმწიფოთა გაერთიანება მძლავრ კოალიციად.

გაეროს[1] შექმნას წინ უძღვოდა 1942 წლის 1 იანვრის ვაშინგტონში 26 სახელმწიფოს მიერ ხელმოწერილი ,,გაერთიანებული ერების დეკლარაცია.“ აქედან წარმოდგა ორგანიზაციის სახელწოდებაც. გადაწყვეტილება ახალი საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნის თაობაზე მიიღო სამმა დიდმა სახელმწიფომ (აშშ, სსრ კავშირი, დიდი ბრიტანეთი) 1943 წლის 30 ოქტომბერს მოსკოვის კონფერენციაზე. ამ ქვეყნების და ჩინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ხელი მოაწე-

---

[1] 2002 წელს გაეროს წევრ სახელმწიფოთა რაოდენობამ 191–ს მიაღწია. ყველაზე ახალი წევრებია შვეიცარია და ტიმორ–ლეშტი. ამჯამად გაეროს წევრი 193 სახელმწიფოა. ბოლო სახელმწიფო, რომელიც გაერომ აღიარა სამხრეთ სუდანია.

რეს ,,ოთხი სახელმწიფოს დეკლარაციას საყოველთაო უშიშროების საკითხზე“, რომლითაც აუცილებლად იყო მიჩნეული უმოკლეს დროში საყოველთაო უშიშროების საერთაშორისო ორგანიზაციის დაარსება. ასეთი ორგანიზაციის წესდების პროექტი შეიმუშავეს 4 სახელმწიფოს წარმომადგენლებმა დუმბარტონოქსის (1944 წლის აგვისტოს) კონფერენციაზე. ყირიმის კონფერენციაზე (1945 წლის თებერვალი) სამი დიდი სახელმწიფო შეთანხმდა პროექტის გადაუწრელ საკითხებზე, ამასთან გადაწყდა პროექტის განსახილველად და წესდების მისაღებად სან–ფრანცისკოს კონფერენციის მოწვევა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია საყოველთაო მშვიდობის უზრუნველყოფისა და სახელმწიფოთა თანამშრომლობის საერთაშორისო ორგანიზაციაა. იგი შეიქმნა 1945 წლის ივნისში, როდესაც სან–ფრანცისკოს კონფერენციაზე 50 სახელმწიფომ ხელი მოაწერა მის წესდებას. წესდება ძალაში შევიდა 1945 წლის 24 ოქტომბერს. ეს დღე ყოველწლიურად აღინიშნება მსოფლიოში, როგორც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დღე.

გაეროს შტაბ–ბინა მდებარეობს აშშ–ის ქალაქ ნიუ–იორკში კუნძულ მანჰეტენზე, მდინარე ინსტრივერის სანაპიროზე, ასანთის კოლოფის მსგავს 39–სართულიან შენობაში. მისი დღევანდელი შტაბ–ბინის ტერიტორია (7,3ჰექტარი) მეორე მსოფლიო ომის დროს იგი შეისყიდა ამერიკელმა მილიარდერმა როკფელერმა (8 მილიონ დოლარად) და საჩუქრად გადასცა გაეროს. კომპლექსის მშენებლობას ხელმძღვანელობდა ამერიკელი არქიტექტორი უოლეს ჰარისონი. ამჟამად, გაეროს კომპლექსი ლამაზი ცათამბჯენების, რესტო-

რან–კაფეების, სასტუმრო–ბიბლიოთეკების, საბანკო და სხვა დაწესებულებათა ადგილსამყოფელია.

შენობის ფონზე აღმართულია წევრ–სახელმწიფოთა მრავალფეროვანი დროშები, რომელთა ანსამბლი კეთილი ნების ყველა ადამიანში მშვიდობისა და უშიშროების განმტკიცების, საერთაშორისო თანამშრომლობის შემდგომი განვითარებისა და გაფართოების იმედს აღძრავს, მოუწოდებს მსოფლიოს ხალხებს დაირაზმნენ მშვიდობის დასაცავად.

გაეროს წესდება უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო ხელშეკრულებაა. იგი შეიცავს 19 თავსა და 111 მუხლს. წესდებაში ასახული და განვითარებულია თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის ძირითადი დემოკრატიული პრინციპები. წესდების განუყოფელი ნაწილია გაეროს საერთაშორისო სასამართლოს წესდება.

წესდების პრეამბულა გვაუწყებს გაეროს შექმნის მთავარ მოტივს – ხალხთა მტკიცე გადაწყვეტილებას ომის უბედურებისაგან იხსნან მომავალი თაობები, კვლავაც განამტკიცონ ადამიანის ძირითად უფლებათა, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორუფლებიანობის, დიდი და პატარა ერების თანასწორობის რწმენა, შექმნან პირობები, რომელთა დროსაც შესაძლებელი იქნება სამართლიანობის დაცვა, ხელი შეუწყონ სოციალურ პროგრესს და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას უფრო მეტი თავისუფლების პირობებში. პრეამბულაში ჩამოყალიბებულია ზოგადი მიზეზები და მიზნები, რომლებმაც განაპირობეს ორგანიზაციის შექმნის აუცილებლობა. „და ამ მიზნით, – აღნიშნულია გაეროს წესდების პრეამბულაში, – გამოვიჩინოთ შემწყნარებლობა და ვიცხოვროთ

ერთად მშვიდობიანად, როგორც კეთილმა მეზობლებმა, და... გავაერთიანოთ ჩვენი ძალები საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად,... უზრუნველყოთ პრინციპების მიღებით და მეთოდების დაწესებით, რომ შეიარაღებული ძალები სხვანაირად არ იქნება გამოყენებული, თუ არა საერთო ინტერესებისათვის, და გამოვიყენოთ საერთაშორისო აპარატი ყველა ხალხის ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის ხელშეწყობისათვის.; გავაერთიანოთ ჩვენი ძალები ამ მიზნის მისაღწევად. ამის თანახმად ჩვენი სათანადო მთავრობანი თავიანთი წარმომადგენლების საშუალებით... შეთანხმდნენ, მიიღონ გაერთიანებული ერების წესდება და ამით შექმნან საერთაშორისო ორგანიზაცია „გაერთიანებული ერების“ სახელწოდებით“.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნებია:

1. დაიცვას საერთაშორისო მშვიდობა და უშიშროება, ამ მიზნით მიიღოს ეფექტიანი კოლექტიური ღონისძიებანი მშვიდობისადმი მუქარის აღსაკვეთად და თავიდან ასაცილებლად, აგრესიის აქტების ან მშვიდობის სხვა დარღვევათა ჩასახშობად, და მშვიდობიანი საშუალებით, სამართლიანობისა და საერთაშორისო სამართლის პრინციპების თანახმად, მოაგვაროს ან გადაწყვიტოს საერთაშორისო დავები ან სიტუაციები, რომლებსაც შეუძლიათ გამოიწვიონ მშვიდობის დარღვევა;

2. განავითაროს მეგობრული ურთიერთობა ერებს შორის ხალხთა თანასწორუფლებიანობის და თვითგამორკვევის პრინციპის პატივისცემის საფუძველზე, აგრეთვე მიიღოს სათანადო ღონისძიებანი საყოველთაო მშვიდობის განსამტკიცებლად;

3. განახორციელოს საერთაშორისო თანამშრომლობა ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, ჰუმანიტარული ხასიათის საერთაშორისო პრობლემების გადასაწყვეტად და ყველასთვის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემის წასახალისებლად და განსავითარებლად მიუხედავას რასისა, სქესისა, ენისა და რელიგიისა;

4. იყოს ცენტრი ერების მოქმედებათა შესათანხმებლად ამ საერთო მიზნების მისაღწევად (გაეროს წესდება, მუხლი 1).

ამ მიზნების მისაღწევად გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და მისი წევრები მოქმედებენ შემდეგი პრინციპების შესაბამისად:

1. ორგანიზაცია დაფუძნებულია მისი ყველა წევრის სუვერენული თანასწორობის პრინციპზე;

2. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი კეთილსინდისიერად ასრულებს წესდებით ნაკისრ ვალდებულებებს, რათა ყველა წევრისათვის ერთობლიობაში უზრუნველყონ ის უფლებანი და უპირატესობანი, რომლებიც გამომდინარეობენ ორგანიზაციის წევრობიდან;

3. ორგანიზაციის ყველა წევრი თავის საერთაშორისო დავას წყვეტს მშვიდობიანი საშუალებებით იმგვარად, რომ საფრთხე არ შეუქმნას საერთაშორისო მშვიდობას, უშიშროებასა და სამართლიანობას;

4. ორგანიზაციის ყველა წევრი საერთაშორისო ურთიერთობაში თავს იკავებს ძალით დამუქრებისა ან მისი გამოყენებისაგან, როგორც ყოველი სახელმწიფოს ტერიტორიული ხელშეუხებლობის, ან დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ,

ისე გაერთიანებული ერების მიზნებისათვის შეუფერებელი სხვა მოქმედებისაგან;

5. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრი ყოველმხრივ დახმარებას უწევს ორგანიზაციას ყველა მოქმედებაში, რასაც იგი წესდების შესაბამისად წამოიწყებს, და თავს იკავებს იმისაგან, რომ დახმარება აღმოუჩინოს ნებისმიერ სახელმწიფოს, რომლის წინააღმდეგაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია პრევენტიული ან იძულებითი ხასიათის მოქმედებას მიმართავს;

6. ორგანიზაცია უზრუნველყოფს, რომ სახელმწიფოები, რომლებიც მისი წევრები არ არიან, მოქმედებდნენ ამ პრინციპების შესაბამისად, რამდენადაც ეს შეიძლება აუცილებელი აღმოჩნდეს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად.

7. წესდება სრულებითაც არ ანიჭებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას უფლებას ჩაერიოს ისეთ საქმეებში, რომლებიც არსებითად რომელიმე სახელმწიფოს შინაგან კომპეტენციაში შედის, და არ მოითხოვს ორგანიზაციის წევრებისაგან გადაწყვიტოს ასეთი საქმეები აღნიშნული წესით (გაეროს წესდება, მუხლი 2).

გაეროს წესდების მეცხრე თავი „საერთაშორისო ეკონომიკური და სოციალური თანამშრომლობა“ განსაზღვრავს სტაბილურობისა და კეთილდღეობის პირობების შექმნის მიზნით, გაეროს ამოცანებს. იგი ხელს უწყობს:

ა) ცხოვრების დონის ამაღლებას, მოსახლეობის სრულ უზრუნველყოფას სამუშაოთი და ეკონომიკური და სოციალური პროგრესისა და განვითარების პირობებს;

ბ) საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტას ეკონომიკურ, სოციალურ, ჯანმრთელობის დაცვის დარგში და ამგვარი პრობლემების გადაწყვეტას; საერთაშორისო თანამშრომლობას კულტურისა და განათლების დარგში;

გ) ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა საყოველთაო პატივისცემასა და დაცვას ყველასათვის, განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა და სარწმუნოებისა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების შესაბამისად, 1970 წელს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო სახელმწიფოთა შორის მეგობრული ურთიერთობისა და თანამშრომლობის შესახებ „საერთაშორისო სამართლის პრინციპების დეკლარაცია“. ამ დეკლარაციაში ჩამოყალიბებული და განმარტებულია შემდეგი შვიდი პრინციპი: 1. ძალის გამოყენებისა და ძალით დამუქრებაზე უარის თქმა; 2. საერთაშორისო დავის მშვიდობიანი გადაწყვეტა; 3. სხვა სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობა; 4. სახელმწიფოთა თანამშრომლობა გაეროს წესდების თანახმად; 5. ხალხთა თანასწორობა და თვითგამორკვევა; 6. სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობა; 7. გაეროს წესდების შესაბამისად მიღებულ ვალდებულებათა პირნათლად შესრულება.

დეკლარაცია აცხადებს, რომ წესდების პრინციპები „საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპებია და ამიტომ ყველა სახელმწიფო მოუწოდებს, რათა თავიანთ საერთაშორისო საქმიანობაში ამ პრინციპებით იხელმძღვანელონ, თავიანთი ურთიერთობანი მათი მკაცრად დაცვის საფუძველზე განავითარონ“. 1970 წლის დეკლარაციას გაეროს წესდების ახსნა–განმარტებითი აქტის სახე ჰქონდა, ამიტომ

მას იურიდიულად სავალდებულო ძალა მიეცა. ამან ერთხელ კიდევ განამტკიცა თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის საწყისები.

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ჰელსინკის თათბირზე (1975 წლის ივლისი–აგვისტო) აღნიშნული პრინციპებიდან გამოყვეს კიდევ სამი ძირითადი პრინციპები: 1,ტერიტორიული მთლიანობის ხელუხლებლობა; 2. საზღვრების დაურღვევლობა, 3. ადამიანის უფლებათა დაცვა.

ეს არის ახალი პრინციპები, თითოეული მათგანი შვიდი პრინციპის შემადგენელი კომპონენტია. შემდეგ ისინი დაკონკრეტდა. ამით საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპების რაოდენობამ ათს მიაღწია. ეს დებულებები განმარტებული და შემდგომ განვითარებულია დოკუმენტებში „პარიზის ქარტია ახალი ევროპისათვის“ (1990 წლის ნოემბერი), ჰელსინკის უმაღლესი დონის შეხვედრაზე მიღებული დეკლარაცია „ცვლილებათა ხანის იმედები და პრობლემები“ (1992 წლის ივლისი); ბუდაპეშტის, ლისაბონისა და სტამბოლის უმაღლესი დონის თათბირების დოკუმენტებში.

გაეროს წევრად გახდომა შეუძლია ნებისმიერ მშვიდობისმოყვარე სახელმწიფო, რომელიც კისრულობს წესდების დაცვასა და შესრულებას. მიღება ხორციელდება გენერალური ასამბლეის დადგენილების საფუძველზე, უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით და საბჭოს მუდმივი წევრების ერთსულოვნების შემთხვევაში.

წესდების მე–6 მუხლის შესაბამისად, გაეროს წევრი, რომელიც სისტემატურად არღვევს წესდების პრინციპებს, უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით, შეიძლება გაირიცხოს ორგანიზაციიდან გენერალური ასამბლეის მიერ.

2. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მთავარი ორგანოები

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მთავარი ორგანოებია: გენერალური ასამბლეა, უშიშროების საბჭო, ეკონომიკური და სოციალური საბჭო, მეურვეობის საბჭო, საერთაშორისო სასამართლო და სამდივნო გენერალური მდივნის მეთაურობით. გაეროსთან დაკავშირებულია სპეციალიზებული დაწესებულებები და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები. გაეროს შტაბ–ბინა ნიო–იორკშია (აშშ). აქ არის მისი მუდმივმოქმედი ორგანოები – უშიშროების საბჭო და სამდივნო; მეტწილად იქ ტარდება სხვა მთავარი და დამხმარე ორგანოების სესიები. გაეროს ოფიციალური ენებია: ესპანური, ინგლისური, რუსული, ფრანგული, არაბული და ჩინური. ამ ენებზე შედგენილია წესდების ავთენტიკური ტექსტები, შეიძლება სიტყვით გამოსვლა გაეროს ორგანოებში (საერთაშორისო სასამართლოს გარდა) და ქვეყნდება ოფიციალური დოკუმენტები. სამუშაო ენებია: ინგლისური და ფრანგული. ზოგიერთ ორგანოში კი აგრეთვე ესპანური და რუსული ენები. გაეროს ბიუჯეტს შეადგენს წევრ სახელმწიფოთა წლიური შენატანები და სხვა შემოსავლები.

გენერალური ასამბლეა. გენერალური ასამბლეა შედგება ორგანიზაციის ყველა წევრისაგან. გაეროს ნებისმიერ წევრს ერთი ხმა აქვს. სახელმწიფო დელეგაციები უნდა შედგებოდეს არაუმეტეს 5 წარმომადგენლისაგან.

გენერალური ასამბლეის ფუნქციები ორგანიზაციის საქმიანობის თითქმის ყველა დარგს მოიცავს. გენერალური ასამბლეა, გაეროს წესდების თანახმად, განიხილავს საერთაშორისო თანამშრომლობის პრინციპებს მშვიდობისა და

უშიშროების დაცვის საქმეში, ხელმძღვანელობს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს საქმიანობას, სამეურვეო საბჭოს დახმარებით თვალყურს ადევნებს სამეურვეო საკითხზე შეთანხმების დაცვას ყველა რეგიონში, სტრატეგიულის გარდა. ირჩევს უშიშროების საბჭოს მუდმივ წევრებს, ეკონომიკური და სოციალური საბჭოსა და დეკოლონიზაციის საბჭოს წევრებს, უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით ნიშნავს გაეროს გენერალურ მდივანს, განიხილავს და ამტკიცებს ორგანიზაციის ბიუჯეტს.

გენერალური ასამბლეა იკრიბება თავის ყოველწლიურ სესიაზე სექტემბრის მესამე სამშაბათს და იანვრამდე განაგრძობს მუშაობას. განსაკუთრებულ შემთხვევაში უშიშროების საბჭოს მოთხოვნით ან ორგანიზაციის წევრთა უმრავლესობის თხოვნით, გენერალური მდივნის მოწვევით მუშაობას იწყებს სპეციალური სესიები.

გაეროს გენერალური ასამბლეის რიგგარეშე სესიები იწვევა ან ორგანიზაციის წევრთა უმრავლესობის მოთხოვნით, ან თანხმობით. საგანგებო სესია იწვევა 24 საათის განმავლობაში. სესია ირჩევს თავმჯდომარესა და მის 21 მოადგილეს გეოგრაფიული რაიონების სამართლიანი წარდგენის პრინციპის დაცვით.

მუშაობა წარმოებს გენერალური ასამბლეის პლენარულ და კომიტეტების სხდომებზე. იქმნება 7 კომიტეტი. ეს კომიტეტებია: 1. პირველი კომიტეტი – პოლიტიკური საკითხები და განიარაღება; 2. სპეციალური პოლიტიკური კომიტეტი – პოლიტიკური საკითხები, უშიშროება, განიარაღება; 3. მეორე კომიტეტი – ეკონომიკური და ფინანსური საკითხები; 4. მესამე კომიტეტი – სოციალური და ჰუმანიტარული სა-

კითხები; 5. მეოთხე კომიტეტი – დეკოლონიზაციის საკითხები; 6. მეხუთე კომიტეტი – ადმინისტრაციული და საბიუჯეტო საკითხები; 7. მეექვსე კომიტეტი – სამართლებრივი საკითხები.

გენერალური ასამბლეის შესაბამისად, გენერალურ ასამბლეას და უშიშროების საბჭოს შეუძლიათ ახალი ორგანოები შექმნან თავიანთი ფუნქციონირების უფრო ნაყოფიერად წარმართვის მიზნით. გენერალურ ასამბლეას, ძირითადი კომიტეტების გარდა, უფლება აქვს შექმნას სხვა კომიტეტები ან ქვეკომიტეტები. გენერალურმა ასამბლეამ დააარსა 4 ძირითადი ორგანო: სარევიზიო კომისია, ინვესტიციების კომიტეტი, გაეროს პერსონალისათვის საპენსიო ფონდის კომიტეტი, საერთაშორისო სამართლის კომისია და მრავალი დამხმარე ორგანო – განიარაღების კომისია, კოსმოსური სივრცის მშვიდობიანი გამოყენების კომისია, არათვითმმართველი ტერიტორიების შესახებ ინფორმაციის შეგროვების კომიტეტი და სხვა.

გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია (წესდების 22 მუხლი) დააწესოს ისეთი დამხმარე ორგანოები, რომლებსაც იგი საჭიროდ ჩათვლის თავისი ფუნქციების განსახორციელებლად.

გენერალურმა ასამბლეამ შეიტანა მნიშვნელოვანი წვლილი რიგი საერთაშორისო დოკუმენტის შემუშავებასა და მომზადებაში, სახელდობრ, საერთაშორისო სამართლის განვითარებისა და კოდიფიკაციაში. გაეროში დამკვიდრდა საერთაშორისო–სამართლებრივი დოკუმენტების მომზადების მთელი პრაქტიკა. ამ პრაქტიკის შესაბამისად, თავდაპირველად იღებდნენ დეკლარაციებს ამა თუ იმ მნიშვნელო-

ვან საკითხებზე, ხოლო შემდეგ დეკლარაციათა საფუძველზე მუშავდებოდა საერთაშორისო ხელშეკრულებები და კონვენციები.

გენერალური ასამბლეის რეზოლუციები არ წარმოადგენენ იურიდიულად სავალდებულოს სახელმწიფოებისათვის, მაგრამ მათ არ შეიძლება მიეცეთ უბრალო მოწოდებისა და სურვილის კვალიფიკაცია.

გაეროს წესდება სავალდებულოდ თვლის, რომ სახელმწიფოებმა კეთილსინდისიერად განიხილონ გენერალური ასამბლეის რეზოლუციები. დღემდე მიღებულია გენერალური ასამბლეის 10 ათასი რეზოლუცია, რომლებმაც დიდი ზეგავლენა მოახდინეს საერთაშორისო სამართლის კოდიფიკაციაზე (კოდიფიკაცია– სამართლის ცალკეული დარგების კანონთა სისტემაში მოყვანა, ერთ კრებულში გაერთიანება).

გენერალური ასამბლეა უფლებამოსილია:

1.განიხილოს მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის საქმეში თანამშრომლობის ზოგადი პრინციპები, მათ შორის ის პრინციპები, რომლებიც განსაზღვრავენ განიარაღებისა და შეიარაღების რეგულირებას, და ამ პრინციპების შესახებ მისცეს რეკომენდაციები გაეროს წევრ სახელმწიფოებსა და უშიშროების საბჭოს;

2.განიხილოს ყოველი საკითხი, რომლებიც საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვას ეხება;

3.უშიშროების საბჭოს ყურადღება მიაპყროს იმ სიტუაციებზე, რომელიც შესაძლებელია ემუქრებოდნენ საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას.

გაეროს წესდების 13–ე მუხლის მიხედვით, გენერალური ასამბლეა აწყობს გამოკვლევას და შეიმუშავებს რე-

კომენდაციებს იმ მიზნით, რომ ა) ხელი შეუწყოს საერთაშორისო თანამშრომლობას პოლიტიკურ დარგში და წაახალისოს საერთაშორისო სამართლისა და მისი კოდიფიკაციის პროგრესული განვითარება; ბ) ხელი შეუწყოს საერთაშორისო თანამშრომლობას ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, განათლების ჯანმრთელობის დაცვის დარგში და ადამიანის უფლებათა განხორციელებას.

გენერალური ასამბლეა იღებს და განიხილავს უშიშროების საბჭოს ყოველწლიურ და სპეციალურ მოხსენებებს, რომლებიც შეიცავენ ანგარიშს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის იმ ღონისძიებათა შესახებ, საბჭომ რომ გადაწყვიტა.

გენერალური ასამბლეა განიხილავს და ამტკიცებს გაეროს ბიუჯეტს; აგრეთვე ყოველგვარ საფინანსო და საბიუჯეტო შეთანხმებებს სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან.

გენერალური ასამბლეის თითოეულ წევრს ერთი ხმა აქვს. გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებათა მიღება მნიშვნელოვან საკითხებზე (რეკომენდაციები საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის შესახებ, უშიშროების საბჭოს არამუდმივი წევრების, ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს, მეურვეობის საბჭოს წაერთვა არჩევნები, ახალ წევრთა მიღება, ორგანიზაციის წევრთა უფლებებისა და პრივილეგიების შეჩერება, გაეროდან წევრთა გარიცხვა, საბიუჯეტო და სხვა) წარმოებს დამსწრეთა და ხმის მიცემის მონაწილეთა უბრალო უმრავლესობით.

გენარალური ასამბლეა იკრიბება მორიგ ყოველწლიურ სესიებსა და ისეთ სპეციალურ სესიებზე, რომლებიც შე-

იძლება გარემოებამ მოითხოვოს. სპეციალურ სესიებს იწვევს გენერალური მდივანი უშიშროების საბჭოს ან გაეროს წევრთა უმრავლესობის მოთხნოვნით. გენერალური ასამბლეა ადგენს პროცედურის საკუთარ წესებს. იგი ირჩევს თავის თავმჯდომარეს თითოეულ სესიაზე.

უშიშროების საბჭო. უშიშროებისა საბჭო გაეროს უმნიშვნელოვანესი მუდმივად მოქმედი ორგანოა. მას ეკისრება ძირითადი პასუხისმგებლობა მშვიდობის დაცვისა და ხალხთა უშიშროების უზრუნველყოფის საქმეში. იგი შედგება 15 წევრისაგან, რომელთაგან 5 მუდმივია, ხოლო ათს გენერალური ასამბლეა ირჩევს 2 წლის ვადით. უშიშროების საბჭოს მუდმივი წევრები არიან აშშ, ინგლისი, საფრანგეთი, რუსეთის ფედერაციული რესპუბლიკა და ჩინეთი, რომელთაც ეკისრებათ მთავარი პასუხისმგებლობა მშვიდობის შენარჩუნებისა და განმტკიცებისათვის.

წესდების თანახმად, უშიშროების საბჭო:

1.იცავს საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას;

2.იძიებს ყველა დავასა და სიტუაციას, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს საერთაშორისო დაძაბულობა;

3.იძლევა რეკომენდაციას ასეთი დავის გადაწყვეტის მეთოდების შესახებ;

4.შეიმუშავებს შეიარაღების რეგულირების სისტემის შექმნის გეგმებს;

5.განსაზღვრავს მშვიდობის დარღვევის საფრთხისა და აგრესიის აქტის ფაქტს და იძლევა რეკომენდაციებს საჭირო ზომების მიღებისათვის; მოუწოდებს ბევრ სახელმწიფოს აგრესორის წინააღმდეგ გამოიყენონ ეკონომიკური ან სხვა

ისეთი სანქციები, რომლებიც შეიარაღებული ძალის გამოყენებასთან არ არის დაკავშირებული;

6.მიმართავს სამხედრო მოქმედებას აგრესორების ასალაგმავად;

7.იძლევა რეკომენდაციებს ახალი წევრების მიღებისა და გენერალური მდივნის დანიშვნის თაობაზე;

8.გენერალურ ასამბლეასთან ერთად ირჩევს საერთაშორისო სასამართლოს წევრებს.

უშიშროების საბჭო მოქმედებს გაეროს ყველა წევრის სახელით და უფლებამოსილია მშვიდობის დაცვის ან მისი აღდგენის მიზნით ჩაერიოს ნებისმიერ საერთაშორისო დავასა, ან შეიარაღებულ კონფლიქტში; შეუძლია რეკომენდაცია მისცეს, ანდა გადაწყვიტოს საჭირო ღონისძიებების მიღების საკითხი. გაეროს წესდების 25–ე მუხლის შესაბამისად, ორგანიზაციის წევრმა სახელმწიფოებმა ვალდებულება იკისრეს „დაემორჩილონ უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებებს და შეასულონ ისინი“.

უშიშროების საბჭოს თითოეულ წევრს ერთი ხმა აქვს.

უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებანი პროცედურულ საკითხებზე მიიღება 9 ხმის უმრავლესობით, მიუხედავად იმისა, თანახმაა ამაზე ხუთივე დიდი სახელმწიფო თუ არა. მაგრამ როდესაც განიხილება არაპროცედურული საკითხი, ამ შემთხვევაში ცხრა ხმა უნდა შეიცავდეს ყველა მუდმივი წევრის დადებით ხმას. ეს წესი დიდ სახელმწიფოთა ერთხმოვნების პრინციპადაა აღიარებული და გაეროს საქმიანობის ქვაკუთხედს წარმოადგენს. იგი ემყარება იმ დებულებას, რომ თუ ყველა დიდი სახელმწიფო შეთანხმებულად იმოქმედებს, მშვიდობა მართლაც იქნება მსოფლიოში.

თითქმის ხუთი წელია დგას გაეროს უშიშროების საბჭოს მუდმივი და არამუდმივი წევრების გაზრდის საკითხი, მაგრამ დღემდე ვერ გადაწყდა.

უშიშროების საბჭოსთან შექმნილია სამხედრო–საშტაბო კომიტეტი, რომელიც საბჭოს მუდმივ წევრთა სამხედრო შტაბთა მეთაურებისაგან შედგება და მოწოდებულია დახმარება გაუწიოს უშიშროების საბჭოს ღონისძიებების რეალიზაციის საქმეში. გაეროს წესდებით უშიშროების საბჭოს განკარგულებაში მეტად ეფექტიანი საშუალებებია აგრესიის აღსაკვეთად.

გაეროს სისტემაში ჩამოყალიბდა მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი „მშვიდობის დაცვის ოპერაციები“, რომელიც ითვალისწინებს გაეროს სპეციალური შეიარაღებული განაყოფის შექმნას, „ცხელ წერტილებში“ მხარეთა დაშორიშორებისა და შუაში ჩადგომის მიზნით. „მშვიდობის დაცვის შეიარაღებული ძალები“ შედგება წევრი სახელმწიფოების მიერ გამოყოფილ სამხედრო კონტინგენტებისგან. ეს ნაწილები შეიარაღებული არიან მსუბუქი იარაღით და მათ არა აქვთ უფლება მიიღონ მონაწილეობა შეიარაღებულ ბრძოლაში, თუ კი თვითონ არ არიან თავდასხმის ობიექტები. გაეროს შეიარაღებული ძალები უფრო სიმბოლურ ხასიათს ატარებენ, ვიდრე რეალურ სამხედრო ძალას წარმოადგენენ.

გაეროს წესდების მიხედვით შეიარაღებული ძალების გამოყენების გეგმებს ადგენს უშიშროების საბჭო სამხედრო–საშტაბო კომიტეტის დახმარებით. კომიტეტი იქმნება იმისთვის, რომ რჩევა მისცეს და დახმარება გაუწიოს უშიშროების საბჭოს ყველა საკითხზე, რომელიც შეეხება უშიშროების საბჭოს სამხედრო მოთხოვნილებებს საერთაშორი-

სო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის საქმეში, მის განკარგულებაში გადაცემული ჯარების გამოყენებას და მათ სარდლობას, აგრეთვე შეიარაღების რეგულირებას და შესაძლო განიარაღებას.

სამხედრო–საშტაბო კომიტეტი, რომელიც უშიშროების საბჭოს ემორჩილება, პასუხისმგებელია უშიშროების საბჭოს განკარგულებაში გადაცემული ყოველი შეიარაღებული ძალის სტრატეგიული ხელმძღვანელობისათვის.

წესდების 50–ე მუხლის თანახმად, თუ უშიშროების საბჭო მიიღებს პრევენტიულ ან იძულებით ღონისძიებებს რომელიმე სახელმწიფოს წინააღმდეგ, ყოველ სხვა სახელმწიფოს, მიუხედავად იმისა, ორგანიზაციის წევრია თუ არა, რომლის წინაშეც დადგება სპეციალური ეკონომიკური პრობლემები, უფლება აქვს კონსულტაცია მიიღოს უშიშროების საბჭოსაგან ასეთი პრობლემების გადასაწყვეტად.

გაეროს წესდების 51–ე მუხლის თანახმად, „ეს წესდება ოდნავადაც არ ეხება ინდივიდუალური ან კოლექტიური თავდაცვის ხელშეუვალ უფლებას, თუ მოხდა შეიარაღებული თავდასხმა ორგანიზაციის წევრზე, მანამდე, სანამ უშიშროების საბჭო არ მიიღებს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად საჭირო ღონისძიებებს. თავდაცვის ამ უფლების განხორციელებისას ორგანიზაციის წევრთა მიერ მიღებული ღონისძიებანი დაუყონებლივ უნდა ეცნობოს უშიშროების საბჭოს ამ წესდებით გათვლისწინებულ უფლებამოსილებასა და პასუხისმგებლობას, ნებისმიერ დროს მიმართო ისეთ მოქმედებას, როგორსაც იგი საჭიროდ მიიჩნევს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად ან აღსადგენად.“

უშიშროების საბჭო იმგვარად იქმნება , რომ მას შეეძლოს განუწყვეტლივი ფუნქციონირება. ამ მიზნით უშიშროების საბჭოს თითოეული წევრი მუდმივად არის წარმოდგენილი ორგანიზაციის სამყოფელ ადგილზე. უშიშროების საბჭო პერიოდულად იკრიბება სხდომებზე, ამასთან, სბჭოს სხდომები შეძლება ჩატარდეს არა მარტო ორგანიზაციის ადგილსამყოფელზე, არამედ ნებისმიერ ადგილზე, რომელიც უფრო მეტად უწყობს ხელს მის მუშაობას. უშისროების საბჭო გენერალურ ასამბლეას წარუდგენს ყოველწლიურ და სპეციალურ მოხსენებას.

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო მოწოდებულია გენერალური ასამბლეის ხელმძღვანელობით განახორციელოს საერთაშორისო თანამსრომლობა ეკონომიკურ და სოციალურ დარგებში. იგი შედგება 54 წევრისაგან რომელთაც ირჩევს გენერალური ასამბლეა სამი წლით: გენერალური ასამბლეა ყოველწლიურად საბჭოს განაახლებს ერთი მესამედით.

საბჭოს უმაღლესი ორგანოა სესია, რომელიც იკრიბება წელიწადში ორჯერ ნიუ–ორკში და ჟენევაში.შეძლება სპეციალური სესიების მოწვევაც.

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო, ჯერ ერთი, უზრუნველყოფს გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საქმიანობას. მეორე იკლევს, ადგენს მოხსენებებს და იძლევა რეკომენდაციებს საერთაშორისო საკითხებზე ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურის, განათლების, ჯანმრთელობის დაცვისა და სხვა მსგავს დარგებში. მესამე, რეკომენდაციას იძლევა ადამიანის უფლებათა და თავისუფლების პატივისცემის დაცვა–წახალისების მიზნით. მეოთხე, იწვევს საერთაშო-

რისო კონფერენციებს და შეიმუშავებს სათანადო კონვენციების პროექტებს გენერალურ ასამბლეაში წარსადგენად. მეხუთე, სპეციალიზებულ ორგანიზაციებთან აწარმოებს მოლაპარაკებას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან მათი ურთიერთობის შესახებ.

სამეურვეობის საბჭო. მოქმედებს გენერალური ასამბლეის ხელმზღვანელობით, საბჭო მოწოდებული იყო ხელი შეეწყო კოლონიებში მცხოვრები ხალხებისათვის,მიეღწიათ თვითმმართველობის ან დამოუკიდებლობისათვის. იგი გაეროს ერთ–ერთი მთავარი ორგანოა, რომელსაც აკისრია პასუხისმგებლობა გაეროს მეურვეობის საერთაშორისო სისტემაში ჩართული ტერიტორიების მდგომარეობაზე. მანვე უნდა წარუდგინოს უსიშროების საბჭოს და გენერალურ ასმბლეას რეკომენდაციები, რომლებიც მიმართულია სამეურვეო ტერიტორიების ხალხთა თვითგამორკვევისა და დამოუკიდებლობის უფლებების განხორციელებისაკენ. იგი შეიქმნა 1946 წელს. დიდმნიშვნელოვანი დოკუმენტია გაეროს გენერალური ასამბლეაზე 1960 წლის 14 დეკემბერს მიღებული ,,დეკლარაცცია კოლონიური ქვეყნებისა და ხალხებისათვის დამოუკიდებლობის მინიჭების შესახებ.“ ამ მიზნით დეკლარაციაში სემუშავებულია შემდეგი პრინციპები;

1.ხალხთა დაუმორჩილებლობა უცხოური უღლისა და ბატონობისადმი და მათი ექსპლუტაცია ადამიანის ძირითად უფლებათა უარყოფაა, ეწინააღმდეგება გაეროს წესდებას, აბრკოლებს თანამშრომლობის განვითარებას და მშვიდობის დამყარებას მთელ მსოფლიოში.

2. ყველა ხალხს აქვს თვიტგამორკვევის უფლება, ამ უფლების ძალით ხალხები თავისუფლად ამყარებენ თავიანთ

პოლიტიკურ სტატუსს და ახორციელებენ თავიანთ ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ განვითარებას.

3. არასაკმაო პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური მომზადებულობა ან არასაკმაო მომზადებულობა განათლების დარგში არასოდეს უნდა იქნეს გამოყენებული, როგორც საბაბი დამოუკიდებლობის მინიჭების დასაყოვნებლად.

4. ყოველგვარი შეიარაღებული მოქმედება ან ნებისმიერი ხასიათის რეპრესიული ზომები, მიმართული დამოკიდებულ ხალხთა წინააღმდეგ, უნდა შეწყდეს იმისათვის, რათა მათ მიეცეთ შესაძლებლობა მსვიდობისა და თავისუფლების პირობებში განახორციელონ თავიანთი უფლება სრულ დამოუკიდებლობაზე, მათი ეროვნული ტერიტორიის მთლიანობა კი პატივისცემით უნდა სარგებლობდეს.

5.სამეურვეო და არათვითმმარტველ ტერიტორიებზე აგრეთვე სხვა ტერიტორიებზე, რომელსაც ჯერ არ მიუღია დამოუკიდებლობა, დაუყონებლივ უნდა იყოს მიღებული ზომები მთელი ხელისუფლების გადასაცემად ამ ტერიტორიის ხალხებისათვის. მათ მიერ თავისუფლად გამოთქმული ნება–სურვილის შესაბამისად, ყოველგვარი პირობების თუ დათქმების გარეშე, მათი რასის, რელიგისა თუ კანის ფერის მიუხედავად, რათა მათ შესაძლებლობა მიეცეთ სრული დამოუკიდებლობითა და თავისუფლებით ისარგებლონ.

6. ყოველგვარი ცდა, მიმართული იქითკენ, რომ ნაწილობრივ ან მთლიანად გამოეთხაროს ძირი ეროვნულ ერთიანობასა და ქვეყნის ტერიტორიულ მთლიანობას, შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების მიზნებთან და პრინციპებთან.

7. ყველა სახელმწიფომ ზუსტად და განუხრელად უნდა დაიცვას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების, ადამიამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის დებულებანი ყველა სახელმწიფოს თანასწორობის, მათი საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის, ყველა ხალხის სუვერენული უფლებების და სახელმწიფოთა ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემის საფუძველზე.

საერთაშორისო სასამართლო. გაეროს მთავარი სასამართლო ორგანოა. იგი მოქმედებს სპეციალური სტატუსის მიხედვით. ის შეიქმნა 1945 წელს ერთა ლიგასთან არსებული საერთაშორისო მართლმსაჯულების მუდმივი პალატის ნაცვლად.

გაეროს წესდების 94–ე მუხლის თანახმად, ორგანიზაციის თითოეული წევრი ვალდებულია შეასრულოს საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტლებანი იმ საქმეზე, რომელშიც იგი მხარეს წარმოადგენს.

საერთაშორისო სასამართლო შედგება 15 მოსამართლისაგან, რომლებსაც ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად ირჩევს გაეროს ასამბლეა და უშიშროების საბჭო 9 წლის ვადით. ყოველ სამ წელიწადში სასამართლოს ერთი მესამედი უნდა განახლდეს.მოსამართლეებს ირჩევენ არა მათი მოქალაქეობის, არამედ კვალიფიკაციის მიხედვით.

გაეროს წესდების 94–ე მუხლის თანახმად ,,იმ შემთხვევაში, თუ საქმის მონაწილე რომელიმე მხარე არ შეასრულებს სასამართლოს გადაწყვეტილებით მისთვის დაკისრებულ ვალდებულებებს, მეორე მხარეს შეუძლია მიმართოს უშიშროების საბჭოს, რომელსაც შეუძლია, თუ ამას საჭიროდ

ცნობს, მისცეს რეკომენდაციები ან გადაწყვიტოს ღონისძიებათა მიღება გადაწყვეტილების სისრულეში მოსაყვანად.“

სამართლის წყაროები, რომელთაც იყენებს სასამართლო საქმის განხილვის დროს, შემდეგია;

1.საერთაშორისო კონვენციები, რომლებიც მოდავე სახელმწიფოების მიერ აღიარებულ წესებს ადგენენ.

2.საერთაშორისო ჩვეულება, როგორც საერთაშორისო სამართლებრივ ნორმად აღიარებული საყოველთაო პრაქტიკის დადასტურება.

3. სამართლის ზოგადი პრინციპები, რომლებიც აღიარებულია ცივილიზებული სახელმწიფოების მიერ.

4.სასამართლო გადაწყვეტილებანი და საერთაშორისო სამართლის ყველაზე კვალიფიციური სპეციალისტების დოქტრინა (შეხედულება, დებულება, სწავლება), როგორც დამხმარე საშუალება სამართლებრივ ნორმის დადგენისათვის.

გაეროს წესდების 96–ე მუხლის თანახმად, გენერალურ ასამბლეას ან უშიშროების საბჭოს შეუძლია სთხოვონ საერთაშორისო სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნები ყოველ იურიდიულ საკითხზე. გაეროს სხვა ორგანოებს და სპეციალიზებულ დაწესებულებებს, რომლებისათვისაც გენერალურ ასამბლეას ყოველთვის შეუძლია საამისო ნებართვის მიცემა, აგრეთვე შეუძლიათ სთხოვონ სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნები იმ იურიდიულ საკითხებზე, რომლებიც მათი საქმიანობის წრის ფარგლებში წამოიჭრება.

სამდივნო. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მთავარი თანამდებობის პირია გენერალური მდივანი, რო-

მელსაც ფართო ადმინისტრაციული უფლება აქვს. იგი წარმოადგენს ორგანიზაციას საერთაშორისო ასპარეზზე, უფლებამოსილია უსიშროების საბჭოს ყურადღება მიაქციოს ყველა ისეთ საკითხზე, რომელიც მისი აზრით, საფრთხეს უქმნის მშვიდობასა და ხალხთა უშიშროებას. გენერალური მდივნის არჩევა ხდება ხუთი წლის ვადით.

გენერალური მდივნის დასახმარებლად 1997 წლიდან შემოიღეს გაეროს ვიცე–გენერალური მდივნის თანამდებობა, რომელიც ეხმარება გენერალურ მდივანს. გენერალური მდივანი მონაწილეობს გენერალური ასამბლეის უშიშროების საბჭოს, ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს, აგრეთვე მეურვეობის საბჭოს სხდომების მუშაობაში და ასრულებს ისეთ სხვა ფუნქციებს, რომლებსაც მას ეს ორგანოები აკისრებენ. გენერალური მდივანი გენერალურ ასამბლეას წარუდგენს წარუდგენს ყოველწლიურ ანგარიშს ორგანიზაციის მუშაობის შესახებ.დღეს გაეროს გენერალური მდივნის თანამდებობა დაკავებული აქვს პან გიმუნს.

გაეროს სისტემაში შედიან საერთაშორისო და რეგიონული ეკონომიკური კომისიები. მათი მნიშვნელობა მეტად თვალსაჩინოა. ეს კომისიებია:

1.**ტრანსეროვნული კორპორაციების კომისია.** იგი გაეროს ეკონომიკური **და** სოციალური საბჭოს დამხმარე ორგანოა, რომელიც 1974 წელს შეიქმნა. კომისია შედგება 48 წევრისაგან რომლებსაც სამი წლის ვადით ირჩევენ.

2. ევროპის კომისია. იგი 1947 წელს შეიქმნა ომის შემდგომი ევროპის ეკონომიკური აღორძინების ხელშეწყობის მიზნით (შტაბ–ბინა ჟენევაშია). თავისი საქმიანობა გადაიტანა ეკოლოგიის, ენერგიის ეფექტიანი გამოყენების, ტრან-

სპორტის (ეკოლოგიური მიმართულებით) და ტყის რესურსების სფეროში.

3.აფრიკის ეკონომიკური ზონა. იგი დაარსდა 1958 წელს, აფრიკის კონტინენტზე განვითარების პრობლემების შესწავლისა და ანალიზის მიზნით. კომისია იკვლევს და ამუშავებს მოცემული რეგიონის ეკონომიკური განვითარების ღონისძიებებს (ბრძოლა გვალვასთან, ირიგაციის სფეროში პროექტების შექმნა, კადრების მომზადება და სხვა).

4. ლათინო ამერიკისა და კარიბის ზღვის აუზის ეკონომიკური კომისია. იგი შეიქმნა 1948 წელს მოცემულ რეგიონში განვითარების პრობლემების შესწავლისა და ანალიზის მიზნით.

5. აზიისა და წყნარი ოკეანის ეკონომიკური და სოციალური კომისია.იგი შეიქმნა 1947 წელს. კომისია უმთავრესად მუშაობს ტექნოლოგიების გადაცემის სფეროებში.

6. დასავლეთ აზიის ეკონომიკური და სოციალური კომისია. იგი შეიქმნა 1974 წელს. კომისია საქმიანობს ისეთ სფეროებში, როგორიცაა რეგიონში ეკონომიკური თანამშრომლობისათვის კეთილსასურველი პირობების შექმნა, ეკონომიკურ ურთიერთობათა განმტკიცება.

ამრიგად გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია უნივერსალური და ზოგადი ტიპის სახელმწიფოთაშორისი ორგანიზაციაა, უნიკალურია თავისი კომპეტენციითა და სტრუქტურით. იგი არ არის ,,ზესახელმწიფოებრივი“ დაწესებულება, რაიმე ,,მსოფლიო მთავრობის“ მსგავსი ინსტიტუტი. სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მსგავსად, გაერო საერთაშორისო ხელშეკრულებით (წესდებით) არის შექმნილი და ამ წესდების ფარგლებში მოქმედებს. ამავე დროს

მსოფლიო მშვიდობის დაცვისა და უშიშროების სფეროში წესდებით ნაკისრი ვალდებულებები ამ ორგანიზაციას განსაკუთრებულ ხასიათს ანიჭებს. გაერო თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობათა ყველა სფეროს მომცველი თანამშრომლობის ცენტრია, ათასი ძაფითაა დაკავშირებული სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომელნიც ცნობენ მის ხელმძღვანელ როლს და აღიარებენ მის ავტორიტერტს.

თემა 3

გაეროს სპეციალიზირებული სტრუქტურები

სპეციალიზებული დაწესებულების ცნება

ტერმინი გამოყენებულია გაეროს წესდებაში. წესსდების 57–ე მუხლის თანახმად,, მთავრობებს შორის შეთანხმებით შექმნილი სხვადასხვა სპეციალიზებული დაწესებულებანი, რომლებიც აღჭურვილნი არიან მატი დამფუზნებელი აქტებით განსაზღვრული ფართო საერთასორისო პასუხისმგებლობით ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, განათლების, ჯანმრთელობის დაცვისა და სხვა ამგვარ დარგებში, ორგანიზაციასტან დაკავსირებული იქმნებიან 63–ე მუხლის დებულებათა შესაბამისად. ასეთ დაწესებულებებს, რომლებიც არნიშნული სახით იქნებიან დაკავშირებულნი, ორგანიზაციასთა ეწოდებათ ,,სპეციალიზებული დაწესებულებანი.“

გაეროს წესდების 63–ე მუხლის თანახმად, ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან დადოს იმ პირობების განმსაზრვრელი შეთანხმებანი, რომლებითაც შესაბამისი დაწესებულებანი დაკავსირებული იქნებიან გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან. ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია შეათანხმოს სპეციალიზებული დაწესებულებათა საქმიანობა მათთან კონსულტაციებისა და ასეთ დაწესებულებბათვის რეკომენდაციების მიცემის საშუალებით

და გენერალური ასამბლეისა და გააეროს წევრი სახელმწიფოებისათვის რეკომენდაციების მიცემის საშუალებით.

ამჟამად შეთანხმება დადებულია 19 საერთაშორისო სამთავრობათოშორისი სპეციალური კომპეტენციის ორგანიზაციასთან, ესენია:

1.ინტელექტუალური საკითხების მსოფლიო ორგანიზაცია (World Intellectual Property Organization-WIPO).

2.შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია (International Labour Organization-ILO).

3.გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია–იუნესკო.(Unaited National Educational, Scientific and Cultural Organization UNSSCO)

4. ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (World health Organization-WHO)

5.საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია (International Maritime Organization, MMO)

6. სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (International Civil Aviation Organization-ICAO)

7. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (International Monetary Fund- IMF)

8. რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი(International Bank For Reconstruction and Development-IBRD)

9.განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია. (International Development Associacition-IDA)

10. საერთაშორისო ფინანსური კორპორაცია (InternationalFinance Corporation-IFC)

11. გაერთაიანებული ერების ორგანიზაციის სამრეწველო განვითარების ორგანიზაცია (Unaited Nations industrial Development Organization-UNIDO)

12. სასურსათო და სასოფლო სამეურნეო ორგანიზაცია (Food and Agricultutal Organization FAO)

13. სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი(InternationalFund for Agricultural Development-IFAD)

14. მსოფლიოს საფოსტო კავშირი (Universal Postal Union-UPU)

15. მსოფლიო მეტეროლოგიური ორგანიზაცია (World Meteorological Organization BMO)

16. ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირი (ITV)

17. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განვითარების პროგრამა (United Nations Development pragrame-UNDP)

18.საერთაშორისო სავაჭრო ცენტრი (International Trade Center- UNcTAD)

19. ტელეკომუნიკაციების საერთაშორისო კავშირი (International Telecommunicatio Union-ITU).

გაეროს წესდების 64–ე მუხლის შესაბამისად, ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია:

1. მიიღოს სათანადო ზომები სპეციალიზებული დაწესებულებებისაგან რეგულარულ მოხსენებათა მისაღებად.

2. დადოს შეთანხმებანი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრებსა და სპეციალიზებულ დაწესებულებებ-

თან იმ მიზნით, რომ მიიღოს მათგან მოხსენებები იმ ღონისძიებათა შესახებ, რომლებიც მათ მიიღეს თავად საბჭოს და გენერალური ასამბლეის რეკომენდაციების შესასრულებლად მათ კომპეტენციაში შემავალ საკითხებზე.

3. აცნობოს გენერალურ ასამბლეას თავისი შენიშვნები ამ მოხსენებათა გამო.

სპეციალიზებული დაწესებულებები დამოკიდებული სამთავრობათშორისო საერთაშორისო ორგანიზაციებია. გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო კოორდინაციას უწევს მათ საქმიანობას. გაეროს წესდების 58–ე მუხლის თანახმად ,,გაერო იძლევა რეკომენდაციებს სპეციალიზებულ დაწესებულებათა პოლიტიკასა და საქმიანობის შესათანხმებლად.“

გაეროს წესდების 59–ე მუხლის თანახმად: ,,ორგანიზაცია, საწიროების შემთხვევაშ, ინიციატივას იჩენს იმაში, რომ დაინტერესებული სახელმწიფოები შეუდგნენ მოლაპარაკებას ყოველ ახალ სპეციალიზებულ დაწესებულებათა შექმნის თაობაზე, რომლებიც საჭირო გახდებიან 55–ე მუხლში აღნიშნული მიზნების შესასრულებლად.“ ამ მუხლის შესაბამისად გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია ხელს უწყობს;

1. ცხოვრების დონის ამაღლებას, მოსახლეობის სრულ უზრუნველყოფას სამუშაოთი და ეკონომიკური და სოციალური პროგრესისა და განვითარების პირობებს.

2. საერთაშორისო პრობლემების გადაწყვეტას ეკონომიკურ, სოციალურ ჯანმრთელობის დაცვის დარგში და ამგვარი პრობლემების გადაწყვეტას, საერთაშორისო თანამშრომლობას კულტურისა და განათლების დარგში.

3. ადამიანის უფლებათა და ძირითადი თავისუფლებათა საყოველთაო პატივისცემასა და დაცვას ყველასათვის, განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა და აღმსარებლობისა.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია საერთაშორისო სამთავრობათაშორისი ორგანიზაციაა. იგი შეიქმნა პარიზის 1883 წლისა და ბერნის 1886 წლის კონვენციების საფუძველზე. კონვენციას, ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის შექმნის შესახებ, ხელი მოაწერეს 1967 წელს სტოკჰოლმის კონფერენციაზე. იგი ძალაში შევიდა 1970 წელს. ორგანიზაცია 1974 წლის 17 დეკემბერს გახდა გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულება.

თანახმად წესდებისა, ორგანიზაციის ფუნქციებში შედის: ე.წ. სამრეწველო საკუთრების დაცვა (უმთავრესად გამოგონებები, სასაქონლო ნიშნები, სამრეწველო ნიშნები), მეცნიერულ აღმოჩენებზე, ლიტერატურულ, სამუსიკო, მხატრული და სხვა ნაწარმოებებზე, საავტორო უფლებების დაცვისთვის ზომების მიღება, აგრეთვე ამ საკითხებთან დაკავშირებით ეროვნულ ორგანიზაციებს შორის თანამშრომლობის განვითარება.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიოორგანიზაციის მიზნებია

მთელ მსოფლიოში ინტელექტუალური საკუთრებისადმი პატივისცემის უზრუნველყოფა და დამტკიცება, ამით ხელის შეწყობა სამრეწველო და კულტურული განვითარებისათვის.

ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებია: 1. ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოებები, აგრეთვე სამეცნიერო შრომები. 2. მსახიობთა საშემსრულებლო მოღვაწეობა, ფოტოგრამები, ვიდეოგრამები და რადიო (ტელე) გადაცემები. 3. გამოგონებები. 4. სასარგებლო მოდელები და სამრეწველო ნიმუშები. 5. სასაქონლო ნიშნები, მომსახურების ნიმუშები, საფირმო სახელწოდებები და აღნიშვნები. 6. კომპიუტერული პროგრამები. 7. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა. 8. ინეგრალური მიკროსქემების ტიპოლოგია.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციისა და კავშირების წევრია 156 სახელმწიფო. ორგანიზაციის მიმართ განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენენ განვითარებადი ქვეყნები, რომლებიც სულ უფრო დაჟინებით მოითხოვენ თანამედროვე ატექნოლოგიას. მათთვის მნიშვნელოვანია ხელმისაწვდომი გახდეს საპატენტო ინფორმაცია.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის სტრუქტურა: უმაღლესი ორგანოა კონფერენცია, რომელშიც შედიან წევრი სახელმწიფოები. უმაღლესი ორგანოა აგრეთვე გენერალური ასამბლეა. მასში გაერთიანებული აარიან ის წევრი სახელმწიფოები, რომლებიც წარმოადგენენ აგრეთვე პარიზისა (100 სახელმწიფო) და ბერნის (83 სახელმწიფო) კავშირების წევრ სახელმწიფოებს.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციამ 1983 წელს საერთაშორისო ბიურო შეცვალა ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის საერთაშორისო გაერთიანებული ბიუროთი. ბიურო ასრულობს პროექტებს, რომლებიც მიმართულია ინტელექტუალური საკუთრების დარგში წევრ

სახელმწიფოთა შორის საერთაშორისო თანამშრომლობის გაფართოებისაკენ.

პარიზის კავშირი–პარიზის კონვენციის მონაწილე ქვეყნების მიერ შექმნილი საკუთრების დაცვის კავშირი. კავშირი ქმნის ერთიან ორგანიზაციას. მას გააჩნია სამი ადმინისტრაციული ორგანო: ასამბლეა, აღმასრულებელი კომიტეტი და ინტელექტუალური საკუთრების ორგანიზაციის საერთაშორისო ბიურო, რომელსაც სათავეში უდგას ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის გენერალური დირექტორი.კავსირი წარმოადგენს იურიდიულ პირს საერთაშორისო სამართლის სისტემაში, აუცილებელი ორგანოებითა და განსაზღვრული ამოცანების შესრულების პროგრამით. პარიზის კონვენცია სამრეწველო საკუთრების დაცვის კონვენციაა. იგი მიღებული იქნა პარიზში 1883 წლის 20 მარტს და მას ხელი მოაწერა თერთმეტმა სახელმწიფომ, ძალაში შევიდა 1884 წლის 7 ივლისიდან. პარიზის კონვენცია რამდენჯერმე გადაისინჯა.

ბერნის კავშირი– ბერნის კონვენციის მონაწილე ქვეყნების მიერ შექმნილი საერთაშორისო კავშირი ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოებების საერთაშორისო დაცვის შესახებ. ბერნის კონვენცია–ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოებების დაცვის კონვენციაა. იგი მიღებულ იქნა ბერნში 1886 წლის 9 სექტემბერს.

ტერმინი ,,ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოები“ მოიცავს ყველა ნაწარმოებს ლიტერატურის, მეცნიერებისა და ხელოვნების დარგში, როგორი საშუალებითა და ფორმითაც უნდა იყოს გამოხატული: წიგნებს, ბროშურებს და სხვა წერილობით ნაწარმოებებს (მუხლი2) ,,გამოქვეყნე-

ბულ ნაწარმოებში“ იგულისხმება ნაწარმოები, გამოქვეყნებული მისი ავტორის თანხმობით.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია შეიქმნა 1919 წელს. იგი იყო ერთა ლიგასთან არსებული ავტონომიური ორგანიზაცია. 1946 წლიდან გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა. ამ ორგანიზაციის წევრია მსოფლიოს 174 სახელმწიფო.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზნებია: მშრომელთა ცხოვრებისა და შრომის პირობების შესწავლა და გაუმჯობესება. ეკონომიკური და სოციალური სტაბილურობისათვის ხელშეწყობა. სოციალური დაზღვევისა და სრული დასაქმების უზრუნველყოფა, მოზარდთა და ქალთა შრომის დაცვა, ხელფასის დამაკმაყოფილებელი დონისა და თანაბარი შრომის თანაბარი ანაზღაურების გარანტია. სიღატაკის წინააღმდეგ ბრძოლა, დაავადებებისა და უბედური შემთხვევებისაგან მუშათა დასვა და ა.შ. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია ამზადებს და შეიმუშავებს საერთაშორისო კონვენციების და რეკომენდაციების პროექტებს ზემოთ ჩამოთვლილ საკითხებზედაარსების დღიდან ორგანიზაციამ მიიღო 320–ზე მეტი კონვენცია და რეკომენდაცია. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია აკონტროლებს წევრი ქვეყნების მიერ კონვენციებისა და რეკომენდაციების გამოყენების მიმდინარეობას.

ორგანიზაციის ტექნიკური თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში მისი ექსპერტები წევრ ქვეყნებს დახმარებას უწევენ ისეთ დარგებში, როგორიცაა პროფესიული მომზადება, მართვის მეთოდები, სამუშაო ძალის დაგეგმვა,

დასაქმების პოლიტიკა, შრომის უსაფრთხოებისა და ჰიგიენის ტექნიკა, სოციალური უზრუნველყოფის სისტემა, კოოპერატივები და მცირემასშტაბიანი კუსტარული წარმოება.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ინიციატივით 1960 წელს შეიქმნა სოციოლოგიურ გამოკვლევათა ინსტიტუტი, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საერთაშორისო ორგანიზაციის ცხოვრებაში. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის დამახასიათებელი ნიშანია წევრ სახელმწიფოთა სამმხრივი წარმომადგენლობა. მთავრობის წარმომადგენლებთან ერთად მასში მონაწილეობენ ამ ქვეყნების პროფკავსირებისა და მეწარმეთა წარმომადგენლები. ორგანიზაციის მთავარი საქმიანობაა კონვენციებისა და რეკომენდაციების შემუშავება, აზიის, აფრიკის და ლათინური ამერიკის განვითარებადი ქვეყნებისათვის ტექნიკური დახმარების გაწევა. ორგანიზაციის საქმიანობის სფეროში შემავალი საკითხების შესწავლა და გაცნობა. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის რეკომენდაციები რატიფიკაციას არ საჭიროებს და სახელმწიფოებს არავითარ ვალდებულებებს არ აკისრებს.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა გენერალური კონფერენცია, რომელსაც წელიწადში ერთხელ მაინც იწვევენ. იგი შედგება წევრ სახელმწიფოთა დელეგატებისაგან. მის მუშაობაში მონაწილეობს თითოეული წევრი სახელმწიფოს მთავრობის ორ–ორი დელეგატი, მშრომელთა და მეწარმეთა თითო–თითო დელეგატი.

გენერალური კონფერანციის მთავარი ფუნქციაა საერთაშორისო სოციალური ნორმების შემუშავება კონვენციების, რეკომენდაციებისა და რეზოლუციების ფორმით. შრო-

მის საერთაშორისო ორგანიზაციის რეგლამენტით გათვალისწინებულია გენერალური კონფერენციის სპეციალური სესიების, აზიის, აფრიკის, ამერიკისა და ევროპის წევრი ქვეყნების რეგიონული კონფერენციების მოწვევა. შესიებს შორის პერიოდში აღმასრულებელი ორგანოა ადმინისტრაციული საბჭო, რომელიც წელიწადში, სამ–ოთხჯერ ატარებს სხდომებს ჟენევაში.

ადმინისტრაციული საბჭო შედგება 56 წევრისაგან, რომელთაგან 28 მთავრობათა, 14 მშრომელთა და 14 მეწარმეთა წარმომადგენელია. საბჭოს ირჩევენ გენერალური კონფერენციის სესიებზე სამი წლის ვადით სამ ცალკეულ კოლეგიაზე, რომლებიც შედგება გენერეალური კონფერენციის მთავრობის, მშრომელთა და მეწარმეტა დელეგატებისაგან.

მტავრობათა საარჩევნო კოლეგია ფარული კენჭის ყრით ირჩევს საბჭოს 18 წევრს. საბჭოს სამთავრობო ჯგუფში 10 ადგილი დათმობილი აქვთ წამყვან განვითარებულ ქვეყნებს. ეს ქვეყნებია: ბარაზილია, ჩინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, ინდოეთი, იტალია, იაპონია, რუსეთი, დიდი ბრიტანეთი აშშ.

შრომის საერთაშორისო ბიურო სრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სამდივნოა. ბიურო აგროვებს და ავრცელებს ინფორმაციას,მთავრობათა თხოვნით უწევს მათ დახამარებას, ხელმძღვანელობს ორგანიზაციის ტექნიკური თანამსრომლობის პროგრამებს, ატარებს სპეციალურ გამოკვლევებს.

ოფიციალური ენებია: ინგლისური, ფრანგული, ესპანური, სამუსაო ენებია: არაბული, ჩინური გერმანული რუსული.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ადგილსამყოფელი არის ჟენევაში (შვეიცარია). მსოფლიოს დიდი ქვეყნების დედაქალაქებსი ფუნქციონირებენ სრომის საერთაშორისო ბიუროს წარმომადგენლები.

გაეროს განათლების მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია (იუნესკო)

გაეროს სამთავრობოთაშორისო ორგანიზაცია განათლების, მეცნიერების და კულტურის დარგში–იუნესკო შეიქმნა 1945 წლის 12 ნოემბერს ლონდონის კონფერენციაზე, რომელმაც მიიღო წესდება. წესდების პირველ მუხლში ნათქვამია: ,,ორგანიზაცია მიზნად ისახავს ხელი შეუწყოს მშვიდობისა და უშიშროების განმტკიცებას, რისთვისაც განავითარებს ხალხთა თანამშრომლობის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის დარგში, ყველა ხალხისათვის გაეროს წესდებით გამოცხადებული სამართლიანობის, კანონიერების, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა უზრუნველყოფის ინტერესებისათვის, რასის სქესის, ენისა და რელიიგიის განურჩევლად.“

წესდების თანახმად, სახელმწიფოებში შექმნილია ეროვნული კომისიები იუნესკოს საკითხებზე. საკონსულტაციო სტატუსი აქვს 250–ზე მეტ არასამთავრობათოშორის საერთაშორისო ორგანიზაციას, ხოლო საქმიანი კონტაქტი 400 ასეთსავე საერთაშორისო ორგანიზაციას. ორგანიზაციის წლიური ბიუჯეტი დგება მასში შემავალი სახელმწიფოების საწევრო გადასახადებისაგან.

1946 წლის 4 ნოემბერს 20–მა სახელმწიფომ მოახდინა წესდების რატიფიკაცია. ამ დროიდან 4 ნოემბერი აღიარებულია იუნესკოს შექმნის თარიღად. თავისი არსებობის პერიოდში ორგანიზაციამ მნიშვნელოვანი როლი შეიტანა განათლების მეცნიერებისა და კულტურის დარგის განვითარებაში. იუნესკოს ხელშეწყობით ბევრი რამ გაკეთდა ხალხების თავისთავადი კულტურისა და ტრადიციების შენარჩუნებისა და პროპაგანდისათვის. ამჟამად იუნესკოს წევრია 190 სახელმწიფო. გარდა ამისა, ჰყავს ორი ასოცირებული წევრები: ნამიბია და ბრიტანეთის სახელმწიფოში მყოფი კუნძულები, განლაგებული კარიბის ზღვის აუზის აღმოსავლეთ ნაწილში. საქართველო იუნესკოს 171–ე წევრია 1992 წლიდან.

იუნესკოს შტაბ–ბიან განთავსებულია პარიზში. იუნესკოს ოფიციალური ენებია: ფრანგული, ინგლისური, ესპანური. მიუხედავად მთავარი შტაბბინისა ორგანიზაციიას აქვს რეგიონული ბიუროები და ინსტიტუტები ევროპაში, აზიაში, აფრიკაში, არაბულ ქვეყნებსა და ლათინურ ამერიკაში. იუნესკოს თანამშრომელთა რაოდენობა აღემატება საერთო ჯამში 2500 ადამიანს.

იუნესკო გამოსცემს 300–ზე მეტ ტერმინოლოგიურ ლექსიკონს, საერთაშორისო მიმოხილვებს, პედაგოგიურ და ტექნიკურ დამხმარე სახელმძღვანელოებს, კატალოგებს, მონოგრაფიებს, მეცნიერების, კულტურის, განათლებისა და ინფორმაციის პრობლემებზე ალბომებს, სტატისტიკურ და სხვა კრებულებს, იუნესკოს მთავარი ჟურნალია ,,კურიერ იუნესკო“, რომელიც ამჟამად 50 ენაზე გამოდის.იუნესკოს პროგრამები ითვალისწინებს ახალგაზრდობის აღზრდას მშვიდობისა და საერთაშორისო ურთიერთგაგების სულის-

კვეთებით, ეროვნული კადრების მომზადების ხელშეწყობას. გარდა ამისა, ორგანიზაცია შეისწავლის სხვადასხვა ეროვნული კულტურის, ოკეანეოგრაფიის, ბიოსფეროს, გეოლოგიის, სოციალურ მეცნიერებათა, ინფორმაციისა და სხვა პრობლემებს.

როგორი ურთიერთობა გაეროსა და იუნესკოს შორის? მათ შორის ურთიერთობა რეგულირდება შეთანხმებებით, რომლებიც დამტკიცებულია გენერალური კონფერეენციის მიერ 1946 წლის 6 დეკემბერს და გენერალური ასამბლეის მიერ 1946 წლის 14 დეკემბრის სესიაზე. ამ შეთანხმებათა შესაბამისად, იუნესკო გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა, რომელიც საქმიანობს თავისი წესდების საფუძველზე.

გაეროს წარმომადგენლები ესწრებიან გენერალური კონფერენციის, აღმასრულებელი საბჭოსა და მათი ორგანოების სხდომებს, ხოლო იუნესკოს წარმომადგენლები–გენერალური ასამბლეის სესიებს ,,განათლების მეცნიერების, და კულტურის საკითხებში კონსულტანტთა სტატუსით.“ გარდაამისა, იუნესკოს წარმომადგენლები მონაწილეობენ გენერალური ასამბლეის მთავარი კომიტეტების სხდომების, გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს სესიების მუშაობაში.

საქართველო კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სფეროში თანამშრომლობს ევროპის საბჭოსა და იუნესკოსთან. ეს თანამშრომლობა ეფუძვნება იუნესკოს გენერალურ კონფერენციაზე პარიზში 1972 წელს მიღებული კონვენციას მსოფლიოს კულტურული მემკვიდრეობისა და ბუნების დაცვის შესახებ. ამ კონვენციის რატიფიკაცია განხორციელდა 1975 წელს. დღეისათვის 118 ქვეყნის ყველაზე მნიშვნელოვა-

ნი კულტურისა და ბუნების 630 ძეგლი ირიცხება მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში. ამ ნუსხაში საქართველოდან შეტანილია მცხეთა–ქალაქი მუზეუმები, ბაგრატის საკათედრო ტაძარი, გელათის სამონასტრო კომპლექსი და ზემო სვანეთი. ,,რაც შეეხება ბაგრატს დიდი ალბათობით იუნესკოს მხრიდან გაკეთებული განცხადებების საფუძველზე შეიძლება ეს საკათედრო ტაძარი სამომავლოდ ამოღებული იქნას ჩამოთვლილი ძეგლთა სიიდან, ამის მიზეზად სახელდება არასწორი სარეაბილიტაციო სამუშაოების ჩატარება რაც განახორციელა ქართულმა მხარემ ბოლო წლეების განმავლობაში.

ამჟამადიუნესკოსსაქმიანობისდიაპაზონიმოიცავსსაკითხთაფართოწრეს. უწიგნურობასთანბრძოლა, განათლებისდაფინანსება, დაგეგმვა, განვითარებადქვეყნებშისაინჟინრო–ტექნიკურიკადრებისმოსამზადებელიცენტრების-შექმნა, მეცნიერებისდარგშითანამშრომლობისგანვითარებისაკენმიმართულიღონისძიებები, ადამიანისუფლებათადამშვიდობისგანმტკიცებისპრობლემებისკვლევა, განათლებისმიზნითკოსმოსურიკავშირგაბმულობისგამოყენება, მსოფლიომნიშვნელობისთარიღებისაღნიშვნა, კულტურისმსოფლიომნიშვნელობისძეგლებისჩამონათვალისშედგენა.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია შეიქმნა 1946 წელს გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს ინიციატივით. იგი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებული დაწესებულებაა, რომლის წესდება მიიღეს 1946 წელს და ძალაში შევიდა 1948 წლის 7 აპრილს,

როდესაც გაეროს წევრმა 26 სახელმწიფომ მოახდინა მისი რატიფიკაცია.

ეპიდემიური დაავადებისგან ადამიანთა დაცვის წესებს საუკუნეების განმავლობაში იყენებდნენ სახელმწიფოები. სანავსადანგურო ქალაქებმა პირველებმა გამოსცადეს ამის აუცილებლობა. ვენეციამ, რომელსაც მჭიდრო კავშირი ჰქონდა ახლო აღმოსავლეთთან, 1348 წელს დანიშნა „ჯანმრთელობის დაცვის სამი ინსპექტორი“. მათ დაევალათ მიეღოთ ზომები შავი ჭირის ახალი ეპიდემიის გავრცელების შესაჩერებლად. ამ მიზნით 1403 წელს შეიქმნა საკარანტიო ლაზარეთი. ვენეციას მიბაძა გენუამ.

მარსელში 1467 წელს კონსულებმა მიიღეს მითითება, შემოეღოთ ლეპროზორიუმის რეჟიმი შავი ჭირის საწინააღდეგო პროფილაქტიკურ დაწესებულებებში, ხოლო 1527 წელს ამ ქალაქში შეიქმნა საფრანგეთის პირველი ლაზარეთი.

ნავსადგურებში გემების შესვლისას გამოყენებული იყო მკაცრი საკარანტიო რეჟიმი. მაგალითად, მარსელში მეზღვაურები გემებზე რჩებოდნენ რამდენიმე დღეს, ხოლო შემდეგ მათ ათავსებდნენ ლაზარეთში სულ ცოტა ერთი კვირით. ნაპოლეონ ბონაპარტი, რომელიც ეგვიპტიდან დაბრუნდა საფრანგეთში, კინაღამ დააპატიმრეს იმისათვის, რომ არ უნდოდა დამორჩილებოდა ამ წესებს.

ტექნიკურმა რევოლუციამ XIX საუკუნეში წარმოშვა ურთიერთობის უფრო სწრაფი საშუალებები (რკინიგზა, გემები, სუეცის არხის გახსნა 1869 წელს და სხვ.), ამან უფრო დააჩქარა ადამიანთა და სხვადასხვა საქონლის გადაადგი-

ლება, შესაბამისად ხელი შეუწყო გადამდები დაავადებების გავრცელებას.

მასობრივმა ეპიდემიებმა, განსაკუთრებით ქოლერამ, მოიცვა ევროპა, რამაც გამოიწვია ადამიანთა უზარმაზარი დანაკარგები. დამცავი ღონისძიებები ერთი ქვეყნის მასშტაბით არასაკმარისი აღმოჩნდა. აუცილებელი გახდა საერთაშორისო მასშტაბით ღონისძიებათა გატარება.

პირველი საერთაშორისო სანიტარიული კონფერენცია გაიმართა 1851 წელს პარიზში ლუი ნაპოლეონის ინიციატივით. ამ კონფერენციის უშუალო შედეგები უმნიშვნელოა, მაგრამ მან გაუხსნა გზა ამ დარგში საერთაშორისო თანამშრომლობას. 1853, 1854 და 1855 წლებში ქოლერის ეპიდემიებმა წამოჭრა ახალი კონფერენციების მოწვევის საკითხი. კონფერენციები გაიმართა 1859 წელს პარიზში, 1866 წელს–კონსტანტინეპოლში, 1877 წელს–ვენაში, 1881 წელს–ვაშინგტონში, 1855 წელს–რომში. პირველ საერთაშორისო სანიტარიულ კონვენციას ხელი მოაწერეს 1892 წელს ვენეციაში. იგი ითვალისწინებდა ღონისძიებებს, რომლებიც ევროპას იცავდა ქოლერისაგან.

დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა 1893 წელს დრეზდენის კონფერენციის გადაწყვეტილებას რომელიმე ქვეყანაში ქოლერის პირველი შემთხვევის შეტყობინების აუცილებლობის შესახებ. ამგვარად, საერთაშორისო რეგლამენტაცია განვითარდა, მაგრამ გადასაწყვეტი დარჩა საერთო ხასიათის მუდმივ დაწესებულებათა შექმნის საკითხი.

1892 წელს ვენეციის კონფერენციის გადწყვეტილებებით შეიქმნა ეგვიპტის საკარანტიო საბჭო. სხვა მსგავსი საბჭოები უკვე არსებობდა თეირანში, კონსტანტინოპოლში და

სხვ. მათი საქმიანობა ადგილობრივი ხასიათის იყო, მაგრამ ევროპის ქვეყნების სამედიცინო პერსონალის მიზნები საბჭოებს საერთაშორისო მნიშვნელობას აძლევდა.

პირველი საერთაშორისო ორგანო რომის კონფერენციის (1907 წლის 9 დეკემბერი) ხელშეკრულების საფუძველზე შეიქმნა და ფუნქციონირება დაიწყო 1908 წელს პარიზში საზოგადოებრივი ჰიგიენის საერთაშორისო ბიუროს სახელწოდებით. ეს ორგანიზაცია წარმოადგენდა საერთაშორისო ადმინისტრაციულ კავშირს, რომელიც 55 სახელმწიფოს აერთიანებდა. მისი მთავარი ორგანო იყო მუდმივი კომიტეტი, რომელსაც იწვევდნენ წელიწადში ორჯერ და თავის ფუნქციებს ასრულებდა რამდენიმე კომისიის დახმარებით. მუდმივმოქმედი აღმასრულებელი ორგანო–ბიურო, რომელსაც ხელმძღვანელობდა დირექტორი, ამზადებდა საერთაშორისო კონფრენციებს, ავრცელებდა ინფორმაციას ეპიდემიურ დაავადებათა შესახებ, ახორციელებდა გამოკვლევებსა და გამოკიტხვებს, მისი როლი მეტად დიდი იყო.

მეორე საერთაშორისო ორგანო შექმნა ერთა ლიგამ წესდების 23–ე მუხლის შესაბამისად, რომელიც ითვალისწინებდა: ,,ღონისძიებას გაატარებენ, რათა მიიღონ საერთაშორისო ხასიათის ზომები დაავადებათა თავიდან ასაცილებლად და მათთან საბრძოლველად“.

1920 წელს შეიქმნა დროებითი კომისია ეპიდემიების დარგში. მას დაევალა შეემუშავებინა ტიფის ეპიდემიასთან ბრძოლის ღონისძიებები, აგრეთვე მოემზადებინა ჰიგიენის პრობლემებზე საერთაშორისო ორგანოს წესდების პროექტი. მალე ეპიდემიების დარგში კომისია გარდაიქმნა ერთა ლიგის ფარგლებში ჰიგიენის პრობლემების კომიტეტად.

1936 წელს ერთა ლიგის ჯანმრთელობის დაცვის ორგანიზაცია მოიცავდა სამ ორგანოს: 1. ჰიგიენის პრობლემების კომიტეტს, რომელიც შედგებოდა 12 წევრისაგან; 2. საკონსულტაციო საბჭოს; 3. სამდივნოს.

მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში ერთგვარად შეიზღუდა ამ ორგანოების საქმიანობა. 1944 წლის დეკემბერში ნაწილი ფუნქციებისა გადაეცა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დახმარებისა და აღდგენის ადმინისტრაციას.

წინადადება საერთაშორისო კონფერენციის მოწვევის შესახებ ახალი საერთაშორისო სანიტარიული ორგანიზაციის შექმნის მიზნით, გამოითქვა სან–ფრანცისკოს 1945 წლის აპრილ–ივნისის კონფერენციაზე. 1946 წლის 15 თებერვალს გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს პირველ სესიაზე შეიქმნა მოსამზადებელი კომისია (მასში შევიდნენ ჯანმრთელობის დაცვის დარგის ექსპერტები), რომელსაც დაევალა შეემუშავებინა დოკუმენტები საერთაშორისო კონფერენციისათვის. კომისიის სხდომები გაიმართა პარიზში 1946 წლის 18 მარტიდან 5 აპრილამდე, ხოლო კონფერენცია გაიხსნა ნიუიორკში 1946 წლის 19 ივნისს. 22 ივლისს კონფერენციამ მიიღო ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის წესდება, რომელიც ძალაში შევიდა 1948 წლის 7 აპრილს. 7 აპრილი გამოცხადდა ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო დღედ. ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ასამბლეა გაიხსნა იმავე წლის 24 ივნისს.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის წესდების თანახმად, მისი მიზნებია: ყველა ხალხმა მიაღწიოს ჯანმრთელობის უმაღლეს დონეს, კოორდინაცია გაუწიოს საერთაშორისო თანამშრომლობას ჯანმრთელობის დაცვის

საქმეში და დაეხმაროს სახელმწიფოებს სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესებაში. ამჟამად მსოფლიო ორგანიზაციის წევრია 190–მდე სახელმწიფო. 1992 წელს ამ ორგანიზაციის წევრი გახდა საქართველო.

ორგანიზაცია განაგებს დაავადებებთან ბრძოლისა და მათი ლიკვიდაციის საქმეს, ატარებს საერთაშორისო ღონისძიებებს კარანტინისა და ეპიდემოლოგიის მეთვალყურეობის დარგში, აწესებს კონტროლს სამკურნალო პრეპარატების ხარისხზე, ნარკოტიკებზე, ამუშავებს წამლების საერთაშორისო სტანდარტებს და სხვ. მისი თაოსნობით გაშლილია მალარიისა და ყვავილის ლიკვიდაციის საერთაშორისო კამპანია.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია აგროვებს და განაზოგადებს სტატისტიკურ მონაცემებს შობადობის, დაავადებების, ეპიდემიების შესახებ, დახმარებას უწევს წევრ სახელმწიფოებს განსაკუთრებით საშიში დაავადებების წინაამღდეგ ბრძოლაში. გარდა ამისა, ორგანიზაცია ხელმძღვანელობს და ატარებს სამეცნიერო გამოკვლევებს, კონფერენციებს, სიმპოზიუმებს, განაგებს სამედიცინო მუშაკების მომზადებისა და დახელოვნების საქმეს, ეხმარება განვითარებად ქვეყნებს ჯანმრთელობის დაცვის განვითარებასა და ეროვნული კადრების მომზადებაში.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის სისტემაში შედის ექვსი რეგიონული ორგანიზაცია. ესენია: ევროპის (კოპენჰაგენში), ამერიკის (ვაშინგტონში), სამხრეთ–აღმოსავლეთ აზიის (დელიში), აღმოსავლეთ ხმელთაშუა ზღვისპირეთის (ალექსანდრიაში), წყნარი ოკეანის დასავ-

ლეთ ნაწილის (მანილაში), აფრიკის (ბრაზავილეში) ორგანიზაციები.

ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიოასამბლეა, რომელშიც წარმოდგენილია ორგანიზაციის ყველა წევრი. ასამბლეა წარმართავს ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის საქმიანობას, ნიშნავს გენერალურ დირექტორს, ამტკიცებს გეგმებს, ბიუჯეტს და ა.შ. ასამბლეის სესიებს იწვევენ ყოველწლიურად ორგანიზაციის პოლიტიკის, პროგრამებისა და ბიუჯეტის დარგში გადაწყვეტილებათა მისაღებად.

ასამბლეა სამი წლის ვადით ირჩევს აღმასრულებელ საბჭოს 30 წევრის შემადგენლობით. საბჭო ასამბლეის აღმასრულებელი ორგანოა, რომელსაც იწვევენ წელიწადში ორჯერ მაინც. აღმასრულებელ საბჭოს უფლება აქვს გადაუდებელ შემთხვევაში (ეპიდემია, სტიქიური უბედურება და სხვ.), მიიღოს განსაკუთრებული ზომები. ცენტრალური ადმინისტრაციული ორგანოა სამდივნო, რომელსაც სათავეში უდგას გენერალური მდივანი.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ბიუჯეტს შეადგენს წევრი სახელმწიფოების საწევრო შენატანები. მას აფინანსებს აგრეთვე ჯანმრთელობის დაცვის ნებაყოფლობითი ფონდი, რომელიც დაფუძნებულია 1960 წლიდან, გაეროს განვითარების პროგრამის ფონდი და გაეროს ბავშვთა ფონდი.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია გამოსცემს ორგანიზაციის ქრონიკას, ბიულეტენებს, აქვეყნებს ტექნიკურ მოხსენებებს, მონოგრაფიების, სტატისტიკური კრებულების სერიებს.

სამუშაო ენებია: ინგლისური და ფრანგული. ადგილსამყოფელია ჟენევაში (შვეიცარია).

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სამთავრობათაშორისო სპეციალიზებული დაწესებულებაა. კონვენცია საზღვაო ორგანიზაციის შექმნის შესახებ შეიმუშავეს 1948 წელს ჟენევაში გაეროს საზღვაო კონფერენციაზე. კონვენცია ძალაში შევიდა 1958 წლის 17 მარტს მას შემდეგ, რაც იგი რატიფიცირებული იყო 21 სახელმწიფოს მიერ. ორგანიზაციამ ფუნქციონირება დაიწყო 1959 წლიდან.

1982 წლის 22 მაისამდე საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციას ეწოდებოდა სამთავრობათაშორისო საზღვაო საკონსულტაციო ორგანიზაცია. საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის წევრია 156 სახელმწიფო.

ორგანიზაციის მიზანია: ხელი შეუწყოს ნაოსნობის დარგში სახელმწიფოთა თანამშრომლობის გაფართოებასა და განმტკიცებას, აგრეთვე ზღვაოსნობის მაქსიმალურად შესაძლო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. კონვენციის თანახმად, მან ხელი უნდა შეუწყოს ზღვაოსნობის პრაქტიკაში ყოველგვარი დასკრიმინაციის აღკვეთას, მსოფლიოს საჭიროებისათვის არსებული ტონაჟის თავისუფალ გამოყენებას, კონტროლი უნდა გაუწიოს საერთაშორისო საზღვაო კონვენციების შესრულებას.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციამ კონვენციებსა და სხვა ოფიციალურ დოკუმენტებთან ერთად მიიღო ასობით რეკომენდაცია მეტად აქტუალურ საკითხებზე. ეს ეხება ისეთ მნიშნელოვან საკითხებს, როგორიცაა საზღვაო

სახიფათო ტვირთები, სიგნალები, მეთევზეთა და თევზსაჭერი გემების უსაფრთხოება. მართალია, ამ რეკომენდაციებს არა აქვთ სავალდებულო იურიდიული ძალა, მაგრამ მათი მნიშვნელობა მეტად დიდია. ისინი ხელს უწყობენ საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებს საზღვაო საკითხებზე ეროვნული წესების დამუშავებაში.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

1. თავისი უფლებამოსილების სხვადასხვა სფეროში კონვენციების შემუშავება და მიღება;

2. უსაფრთხოებისა და გარემოს დაცვის კომიტეტებთან ერთად, რეკომენდაციების შემუშავება და მიღება ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა ტვირთების გადატანა; ტექნოლოგია; გარემოს დაცვა, რადიოკავშირი; კადრების მომზადება.

3. მთავრობებისათვის ხელშეწყობა კონვენციებისა და რეკოომენდაციების რეალიზიციაში ტექნიკური თანამშრომლობის პროგრამების განხორციელების გზით.

4. სამეცნიერო და სასწავლო ცენტრების საქმიანობის ორგანიზაცია: 1. მსოფლიო საზღვაო უნივერსიტეტი (შვეცია); 2. საზღვაო ტრანსპორტის აკადემია (მალტა); 4. საზღვაო სამართლის საერთაშორისო ინსტიტუტი (მალტა).

5. თანამშრომლობა სამთავრობათაშორის ორგანიზაციებთან: დუნაის კომისია; ევროპის საბჭო; ერთა თანამეგრობობა; ევროპის კავშირი; არაბეთის ქვეყნების ლიგა დასხვა.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის სტრუქტურა: უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა, რომელიც შედგება წევრი სა-

ხელმწიფოების წარმომადგენლობებისაგან, იწვევენ ორ წელიწადში ერთხელ. ასამბლეა განსაზღვრავს ორგანიზაციის პოლიტიკას, იღებს საბოლოო გადაწყვეტილებებს, ირჩევს საბჭოსა და ზღვაზე უსაფრთხოების კომიტეტის წევრებს.

სესიებს შორის პერიოდში მუშაობას ხელმძღვანელობს საბჭო, რომელიც შედგება 32 სახელმწიფოს წარმომადგენლებებისაგან. საბჭოს ირჩევენ ორი წლის ვადით. ზღვაზე უსაფრთხოების კომიტეტს ირჩევენ 4 წლით. ის შედგება 16 სახელმწიფოს წარმომადგენლებისაგან. კომიტეტი იძლევა რეკომენდაციებს ზღვაოსნობის უსაფრთხოების წესების შემოღების შესახებ.

საბჭო შედგება ოთხი მთავარი კომიტეტისაგან: 1. ზღვაზე უსაფრთხოების კომიტეტის; 2. სამართლებრივი საკითხების კომიტეტის; 3. ზღვის გარემოს დაცვის კომიტეტის; 4. ტექნიკური თანამშრომლობის კომიტეტისაგან. კომიტეტები საბჭოს წარუდგენენ მოხსენებებს ან რეკომენდაციებს.

ორგანიზაციის შიგნით ადმინისტრაციულ–ტექნიკურ სამუშაოს ასრულებს სამდივნო. მას სათავეში უდგას გენერალური მდივანი, რომელსაც ნიშნავს საბჭო ასამბლეის თანხმობით.

ოფიციალური ენებია: რუსული, ინგლისური და ესპანური. სამუშაო ენებია: ინგლისური და ფრანგული.

ადგილსამყოფელი ლონდონშია (დიდი ბრიტანეთი).

სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია

სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებული

დაწესებულებაა, რომელიც სეისწავლის სამოქალაქო ავიაციის სფეროში სახელმწიფოთა თანამსრომლობის საკითხებს. ორგანიზაცია შეიქმნა 1944 წელს ჩიკაგოში 52 ქვეყნის საერთაშორისო კონფერენციაზე, რომელმაც მიიღო კონვენცია საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ. საქმიანობა დაიწყო 1947 წლის 4 აპრილიდან 26 ქვეყნის მიერ ამ კონვენციის რატიფიკაციის შემდეგ. ამჟამად ამ ორგანიზაციის წევრია 185 სახელმწიფო.

სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზნებია: მთელ მსოფლიოში სამოქალაქო ავიაციის უსაფრთხო და გეგმაზომიერი განვითარების უზრუნველყოფა, მშვიდობიანი მიზნით თვითმფრინავების კონსტრუქციების შექმნა და მათი ექსპლუატაციის წახალისება, საერთასორისო სამოქალაქო ავიაციისათვის ავიახაზების, აეროპორტებისა და აერონავიგაციის მოწყობილობათა შექმნა. უსაფრთხო, რეგულარული, ეფექტიანი და ეკონომიკური საჰაერო გადაყვანით მსოფლიოს მოსახლეობის მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

სამოქალაქო ავიაციის საერთასორისო ორგანიზაციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

1. საჰაერო ფრენის ეფექტიანობის ამარლება და უსაფრთხო გადაზიდვების მიზნით საერთაშორისო სტანდარტების, რეკომენდაციებისა და პრაქტიკულ ღონისზიებათა შემუშავება.

2. ფრენის წესების, აგრეთვე აერონავიგაციის რუკების შემუშავება, რომლებიც გამოყენებული იქნება აერონავიგაციაში მთელ მსოფლიოში.

3. საავიაციო ელექტროკავშირის სისტემისადმი ხელმძღვანელობა.

4. საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის პრობლემების შესწავლა, ამ მიზნით საერთაშორისო ნორმებისა და წესების დადგენა.

5. საერთაშორისო საჰაერო კონვენციების პროექტების მომზადება.

6. სამოქალაქო ავიაციის აფრიკის, ლათინური ამერიკის და ევროპის რეგიონულ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა.

7. ხელსეწყობა განვითარებადი ქვეყნებისადმი სამოქალაქო ავიაციის განვითარების დარგში.

სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის სტრუქტურა: უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა, რომელიც აერთიანებს ყველა წევრ ქვეყანას, იკრიბება სამ წელიწადში ერთხელ მაინც. იგი განსაზღვრავს ორგანიზაციის პოლიტიკას, ამტკიცებს ბიუჯეტს და იხილავს ყველა საკითხს, რომელიც განსახილველად არ გადაეცემა საბჭოს.

ასამბლეა ირჩევს აღმასრულებელ ორგანოს–საბჭოს, რომელიც შედგება 33 ქვეყანის წარმომადგენლებისაგან. ეს ის ქვეყნებია, სადაც კარგად არის განვითარებული სამოქალაქო ავიაცია. საბჭოს არჩევის დროს ითვალისწინებენ აგრეთვე გეოგრაფიულ პრინციპს. იგი იკრიბება ასამბლეის სესიებს შორის პერიოდში. საბჭოს შემადგენლობაშია 7 კომიტეტი: 1. საჰაერო ტრანსპორტის. 2. ფინანსთა. 3. კადრების. 4. სამართლებრივი. 5. საერთაშორისო საავიაციო გადაზიდვებში უსამართლო ჩარევისადმი კონტროლის. 6. ტექნიკური

თანამშრომლობის. 7. სამოქალაქო ავიაციის სამსახურებისადმი ერთობლივი მხარდაჭერის დარგში.

სამუშაო ორგანოებია: აეროსანაოსნო კომისია, ავიასატრანსპორტო და იურიდიული კომიტეტები, უკანონო ჩარევის საწინააღმდეგო კომიტეტი, ედუარდ უერნერის–პირველი პირველი პრეზიდენტის– პრემიების მიმნიჭებელი კომიტეტი და სხვა.

საბჭოს ხელმძღვანელობს პრეზიდენტი. საბჭო ნიშნავს გენერალურ მდივანს, რომელიც ხელმძღვანელობს ორგანიზაციის მთავარ ადმინისტრაციულ ორგანოს–სამდივნოს, გენერალური მდივანი ნიშნავს მოსამსახურეების და ხელმძღვანელობს მათ საქმიანობას. ორგანიზაციის ფარგლებში მოქმედებს რეგიონული ბიურო.

საქართველო შეუერთდა ამ ორგანიზაციას 1993 წელს. ჩვენი ქვეყანა დღემდე აქტიურად თანამშრომლობს ამ ორგანიზაციასთან მიმართებით, გამომდინარე ჩვენი ქვეყნის გეოპოლიტიკური მდებარეობიდან. ოფიციალური ენებია: ინგლისური, ფრანგული, ესპანურიდა რუსული. ორგანიზაციის შტაბ–ბინა მდებარეობს მონრეალშია (კანადა).

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობათა სისტემაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ საერთაშორისო სავალუტო–საკრედიტო და საფინანსო ორგანიზაციები. მათი მოღვაწეობა საშუალებას იძლევა: 1. მოწესრიგდეს მსოფლიოს მეურნეობაში შექმნილი სიძნელეები და წინაარმდეგობები. 2. გაუმჯობესდეს და შემდგომ განვითარდეს ქვეყნებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობები. 3. შემუშავდეს რეკომენდაციები სავალუტო–საკრედიტო და საფინანსო პოლი-

ტიკის დარგში. 4. ცალკეულმა ქვეყნებმა დააღწიონ თავი ეკონომიკის სიდიხჭირეს და დაადგნენ საბაზრო ურთიერთობათა დამკვიდრების გზას.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებული დაწესებულებაა. წესდების თანახმად, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა უნდა უზრუნველყოს ქვეყნებს შორის სავალუტო–საანგარიშსწორებო ურთიერთობების მოწესრიგება, მასში მონაწილე ქვეყნების საგადამხდელო, ბალანსების წონასწორობა და მათი ვალუტების კურსების რეგულირება. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ძირითადი კაპიტალი შედგება მონაწილე ქვეყნების შენატენებისაგან. კვოტის ოდენობას ადგენენ მსოფლიო ვაჭრობაში ქვეყნის ეკონომიკური როლის გათვალისწინებით.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი შეიქმნა 1944 წლის ივლისში ბრეტონ–ვუდსში 44 ქვეყნის წარმომადგენელთა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სავალუტო–ფფინანსური კონფერენციის სამთავრობათშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე. ეს ხელშეკრულება იქცა ფონდის წესდებად, ხელშეკრულება სამჯერ იქნა გადასინჯული 1969, 1978 და 1992 წლეებში.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის და განვითარების საერთაშორისო ბანკის რესურსები ყალიბდება ძირითადი კაპიტალისა და დაგროვების ხარჯზე. კაპიტალს კი განსაზღვრავს კვოტა– წევრი ქვეყნების შენატანები. კვოტა გულისხმობს: ა) საწესდებო კაპიტალში შენატანის სიდიდეს. ბ) მართვის ორგანოებში ქვეყნის ხმების რაოდანობას. გ) რესურსების გამოყენების ლიმიტს. ოქროს დემონსტრაციამდე

(1978წ) ყველა წევრი ქვეყანა ვალდებული იყო შენატანის 25% უზრუნველეყო ოქროთი. დღეისათვის ეს მოთხოვნა გაუქმებულია.

წესდების თანახმად, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა უნდა უზრუნველყოს ქვეყნებს შორის სავალუტო–საანგარიშსწორებო ურთიერთობების მოწესრიგება, მასში მონაწილე ქვეყნების საგადასახადო ბალანსების წონასწორობა და მათი ვალუტის კურსის რეგულირება. ხელი შეუწყოს საერთაშორისო სავალუტო თანამშრომლობისა და საერთაშორისო ვაჭრობის გაფართოებას, თვალი ადევნოს სავალუტო შეთანხმებების დაცვას, ხელი შეუწყოს ფონდში შემავალი ქვეყნების ვალუტის სტაბილურობას, მისცეს მათ მოკლევადიანი, საშუალოვადიანი და ნაწილობრივ გრძელვადიანი სესხები.

ფონდის ძირითადი კაპიტალია წევრი სახელმწიფოების კვოტების შენატანების ჯამი. მათი სიდიდე განისაზღვრება თითოეული ქვეყნის ფინანსურ– ეკონომიკური შესაძლებლობების გათვალისწინებით და პერიოდულად ხდება მისი გადასინჯვა. საწევროების 25% შეადგენს ოქრო, ან აშშ–ის დოლარი, ხოლო 75% ეროვნული ვალუტა. კრედიტების რაოდენობა რომელიც შეიძლება ავტომატურად მიიღოს თითოეულმა ქვეყანამ, შეეფარდება მის „ოქროს წილს“. ფონდში ამ რაოდენობაზე მეტი თანხის მიღება შეზღუდულია. კრედიტებს აძლევენ წევრ ქვეყანას მისთვის საჭირო უცხოური ვალუტის მიყიდვის გზით, რაშიც ვალდებულია გადაიხადოს ეროვნული ვალუტა.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდსი გადამწყვეტი როლს ასრულებს ათთა ჯგუფი; აშშ, ინგლისი, გერმანია,

საფრანგეთი, იაპონია, იტალია, კანადა, ბელგია, ჰოლანდია და შვეცია, რომლებიც ხმების უმრავლესობით განსაზღვრავენ საერთაშორისო სავალუტო პოლიტიკას.

საქართველოში საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციების მოღვაწეობა დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, ჯერ კიდევ 1991 წლიდან იწყება, როდესაც ქვეყანას ეწვია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მისია. ეს იყო ამ საერთაშორისო ორგანიზაციის პირველი სტუმრობა საქართველოში, რომლის მიზანსაც საქართველოს სოციალურ–ეკონომიკური ვითარების შესწავლა და სამომავლო თანამსრომლობის მიმართულებების განსაზღვრა წარმოადგენდა. ასეთი თანამსრომლობა განსაკუთრებით 1992 წლის 5 მაისის, საქარტველოს საერთაშორისო სავალუტო ფონდში გაწევრიანების შემდეგ გააქტიურდა. ამასთან, იგი სულ უფრო მრავალმხრივ ხასიათს იძენდა, დაწყებული მემორანდუმების, რეკომენდაციების, მოხსენებითი ბარათების, ხელშეკრულებების მომზადებით და დამთავრებული, საქართველოს მთავრობისადმი მიზნობრივი სესხების გაცემით.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საქმიანობის ყველაზე მთავარი დადებითი შედეგი ის არის, რომ საქართველოში შეიქმნა საფინანსო სისტემა და მიღწეული იქნა მაკროეკონომიკური სტაბილურობა. ამასი იგულისხმება:

1.ქვეყნის საფინანსო მოწყობის საკანონმდებლო ბაზის შეწქმნა, რომელიც საბიუჯეტო და ფულად– საკრედიტო პროცესებს არეგულირებს.

2. ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული მკაცრი ფულად–საკრედიტო პოლიტიკის გზით ჰიპერინფლაციის მო-

თოკვა, რამაც ფულის რეფორმის წარმატებით განხორციელების შესაძლებლობა შექმნა.

3. პურზე ფასების განთავისუფლებით ფასების ლიბერალიზაციის პროცესის პრაქტიკულად დასრულება.

4.1995 წლიდან მოყოლებული წლის დასაწყისიდან დამტკიცებული ქვეყნის წლიური ბიუჯეტის არსებობა.

5.ორსაფეხურიანი საბანკო სისტემის ჩამოყალიბება, რომლითაც გამიჯნულია ეროვნული ბანკისა და კომერციული ბანკების ფუნქციები. ამასტან კომერციულ ბანკებს ეროვნული ბანკის მხრიდან დამტკიცებული აქვს მარეგულირებელი ნორმატიული პარამეტრები, რომელთა საშუალებითაც საბანკო სისტემაზე სახელმწიფოებრივი კონტროლი ხორციელდება.

5. ყოფილი სახელმწიფო ბანკების პრივატიზაციის საკითხების დასრულება.

6. საგარეო ვაჭრობის ლიბერალიზაცია.

7. უცხოური ვალების რესტრუქტურიზაციის მიღება და ამ გზით საქართველოსათვის საგარეო ვალების მომსახურებისა და ზოგადად გადახდისუნარიანი ქვეყნის საერთაშორისო იმიჯის შექმნა.

ფონდის უმაღლესი ორგანოა მმართველთა საბჭო.იგი განსაზღვრავს ფონდის პოლიტიკას. მასსი შედიან წევრი სახელმწიფოების მიერ 5 წლის ვადით არჩეული მმართველი და მისი მოადგილეები, წევრი ქვეყნების ფინანსთა მინისტრები ან ცენტრალური ბანკების მმართველები. ფონდის უდიდესი კვოტის მქონე ქვეყნებია:აშშ, დიდი ბრიტანეთი, გერმანია, საფრანგეთი, იაპონია, საუდის არაბეთი.

რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი

რეკონსტრუქციისა და განვითარების სართაშორისო ბანკი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სამთავრობათშორისი სპეციალიზებული დაწესებულებაა. მისი დაარსების იდეა იშვა გაერთიანებული ერების სავალუტო–ფინანსურ კონფერენციაზე, რომელიც გაიმართა 1945 წლის დეკემბერში აშშ–ის შტატების ნიუ–ჰემფშირის შტატის ქალაქ ბრეტონ ვუდსში. ეს საფინანსო ორგანიზაცია საბოლოოდ 1946 წლის 25 ივნისიდან ამოქმედდა. წესდება მრავალჯერ შეიცვალა.

გაეროსა და რეკონსტრუქციისა და განვიტარების საერთაშორისო ბანკს შორის ურთიერთობას განსაზღვრავს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის 1947 წლის 15 ნოემბრის სპეციალური ხელშეკრულება. ამ დოკუმენტში გათვალისწინებულია გაეროს გენერალურ ასამბლეაში, ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოში, რეგიონულ ეკონომიკურ კომისიებში, მისი განვითარების პროგრამაში ბანკის წარმომადგენლობა. ხელშეკრულების თანახმად, ბანკის პრეზიდენტი გაეროს კორდინაციის დარგში ადმინისტრაციული კომიტეტის წევრია. ამჟამად საერთაშორისო ბანკის წევრია 187 სახელმწიფო.

მსოფლიო ბანკი არა მარტო ეკონომიკის ამა თუ იმ სფეროს საქმიანობის გასაჯანსაღებლად იძლევა კრედიტებს, არამედ მთელ რიგ ქვეყნებს შეძლებისდაგვარად ხელს უწყობს ახალი, უფრო ეფექტიანი და მოქნილი ეკონომიკური სტრუქტურების შექმნაშიც. ამ მიზნით ბანკში შექმნილია ექსპერტთა საკონსულტაციო სამსახური, რომელიც წინასწარ

ეცნობა ფინანსურ კრიზისში მყოფ სახელმწიფოებში არსებულ მდგომარეობას, შესაბამისი რჩევა–დარიგებებს აძლევს ამ ქვეყნების მთავრობებს და შემდეგ სესხების გამოყოფის საკითხებს იხილავს. მსოფლიო ბანკი ამას ,,ტექნიკურ დახმარების“ გაწევას უწოდებენ. პირველი ასეთი დახმარება მეორე მსოფლიო ომის შედეგად მიწასთან გასწორებულ დასავლეთ ევროპულ სახელმწიფოებს აღმოუჩინეს.

რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი გამოყოფს საშუალოვადიან და გრძელვადიან სესხებს წევრი ქვეყნების მთავრობებს. უმთავრესად განვითარებად ქვეყნებს ან კერძო ორგანიზაციებს მთავრობათა შესაბამისი გარანტიებით და აკონტროლებს მათ გამოყენებას. ბანკის წევრი ქვეყნები ვალდებულნი არიან შეასრულონ ბანკის რეკომენდაციები, წარუდგინონ მას ანგარიშები და ინფორმაცია სესხის გამოყენების შესახებ. ბანკი თავის გადაწყვეტილებას ღებულობას ხმების უბრალო უმრავლესობით. თითოეულ სახელმწიფოს აქვს 250 ხმა +1 ხმა ყოველი ასი ათას დოლარზე.

რეკონსტრუქციისა და განვითარების მსოფლიო საფინანსო–საკრედიტო დაწესებულებას სამი უმძლავრესი ფილიალი აქვს; განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია, საერთაშორისო ფინანსური კორპორაცია და საინვესტიციო გრანტების მრავალპროფილიანი სააგენტო. მათი შტაბიბინები ისევე როგორც მსოფლიო ბანკისა განთავსებულია ვასინგტონში. მსოფლიო ბანკი ყოველ ექვს თვეში ერთხელ ამოწმებს, აზუსტებს და აწესებს განვითარებადი ქვეყნებისათვის მისაცემი კრედიტების საერთო პროცენტულ მაჩვენებლებს.ვალის გადახდას ესა თუ ის სახელმწიფო იწყებს

ხუთი წლის შემდეგ. მსოფლიო ბანკი იმ ქვეყნებს აძლევს კრედიტს, სადაც ერთობლივი ეროვნული პროდუქტი მოსახლეობის ერთ სულზე 600 დოლარზე ნაკლებია წელიწადში. მსოფლიო ბანკი ამჟამად 100 ქვეყანაზე მეტს ეხმარება და აქვს გრძელვადიანი პროგრამებში. მსოფლიო ბანკი ასევე აქტიურადაა ჩრთული მსოფლიოში(განსაკუთრებით ევროპაში) მიმდინარე ეკონომიკური კრიზისის გადაჭრის გზების ძიებაში.

რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი ყოველწლიურად ორასზე მეტ საკრედიტო პროექტს იხილავს და ამტკიცებს. იგი მომზადების დროს ხუთ სტადიას გადის. განსაზღვრავს მომზადებას, ღირებულების შეფასებას, განხილვას და მმართველთა საბჭოსათვის დასამტკიცებლად გადაცემას, ყველა ამ საფეხურის გავლის შემდეგ პროექტი საბოლოო სახეს იღებს. მსოფლიო ბანკი ანაწილებს და ამტკიცებს მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ წარდგენილ პროექტებს.

მსოფლიო ბანკში შემავალ მსესხებელ ქვეყნებს შესაძლებლობა აქვთ სახალხო მეურნეობისა თუ კულტურის ნებისმიერი დარგის პროექტი წარუდგინონ მმართველთა საბჭოს. ბანკი აფინანსებს: სოფლის მეურნეობის, განათლების, ენერგეტიკის, ეკოლოგიისა და ბუნების დაცვის, ჯანმრთელობის დაცვის, კავშირგაბმულობის, ტრანსპორტისა და სხვა ნებისმიერი სფეროს პერსპექტიულ პროექტს.

საქართველო ამ ორგანიზაციის წევრი გახდა 1992 წელს. საქართველომ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ განვლო გზა სრული საერთაშორისო იზოლაციიდან მსოფლიო სტრუქტურებში სრულფასოვან ინტეგრაციამდე. ამაში

მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა და რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკმა. მსოფლიო ბანკმა გამოყო დიდი და მრავალმხრივი ,,საკრედიტო პორტფელი.“ ბანკებთან მიმართებით ჩვენი ქვეყნის ვალდებულებები ასობით მილიონი აშშ დოლარს აღემატება.

მსოფლიო ბანკი ეხმარება საქართველოს მაკროეკონომიკურ სტაბილიზაციაში, კონკრეტული ინვესტიციური პროექტების დაფინანსებაში, სოციალური სექტორის გაძლიერებასა და სიღატაკის აღმოფხვრაში, ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციაში, გარემოს დაცვისა და კერძო სექტორის განვითარებაში.

საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია

საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია–სამთავრობოთაშორისი ორგანიზაციაა– გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებული დაწესებულებაა. იგი დაფუძნდა 1956 წელს, რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის ფილიალი. ამ საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრია 170–ზე მეტი სახელმწიფო. ურთიერთობას საფუძვლად უდევს ხელშეკრულება, რომელიც დამტკიცებულია 1957 წელს. ორგანიზაციის წევრი შეიძლება იყოს მხოლოდ რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის წევრი სახელმწიფო.

საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია შეიქმნა განვითარებადი ქვეყნების კერძო ეკონომიკურ სექტორში კაპიტალდაბანდებათა მიზნით. კორპორაცია ხელშეკრულებებს უშალოდ კერძო კლიენტებთან დებს. ქვეყნის ხელისუფლება მის საქმაინობაში არ ერევა, კრედიტების ოდენობასა და ვა-

დებს კორპორაცია თვითონ არეგულირებს. მას უფლება აქვს შეიძინოს იმ კომპანიათა აქციები, რომლებსაც ყველასგან დამოუკიდებლად აფინანსებს, 1991 წელს ამ საერთაშორისო საფინანსო დაწესებულებას 2.9 მილიარდი დოლარის ღირებულების 152 კერძო ეკონომიკური პროექტი და გეგმა დაუფინანსა მსოფლიოს. ამა თუ იმ ქვეყნის წარმომადგენლებს.

კორპორაციის მთავარი ამოცანაა: კერძო კაპიტალდაბანდებათა დაფინანსება, უმთავრესად განვითარებად ქვეყნებში. იგი სამთავრობო გარანტიებს არ მოითხოვს. თუმცა კრედიტის გაცემის აუცილებელი პირობაა ფინასირებულ პროექტში ადგილობრივი ან საზღვარგარეთის კერძო კაპიტალის მონაწილეობა 50 პროცენტის მოცულობით. კრედიტის გაცემის ვადაა 7–დან 12 წლამდე. წლიური პროცენტის განაკვეთის სიდიდე 5–დან 10%–მდე. კორპორაციას აქვს სარეზერვო ფონდი, რომელიც მოგების ხარჯზე იქმნება, იგი ავრცელებს და უშვებს ობლიგაციებს.

საქართველო საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციის წევრი 1995 წელს გახდა. ამ დღიდან დაწყებული კორპორაციამ 60 მილიონ აშშ დოლარზე მეტი თანხების ინვესტირება მოახდინა სხვადასხვა პროექტებში რომლებიც მოიცავს აგრობიზნესის, საწარმოო, ენერგეტიკის და ფინანსური მომსახურების სექტორებს.

განვითარებადი ქვეყნების კერძო კაპიტალდაბანდებათა და ინვესტიციათა დაფინანსებათა დაინტერესებულია საინვესტიციო გარანტიების მრავალპროფილიანი სააგენტოც. იგი 1982 წელს დაარსდა და დღეისატვის 70–ზე მეტ ქვეყანას აერთიანებს. სააგენტო იძლევა არაკომერციული

რისკისაგან (იგულისხმება ომი, ნაციონალიზაცია და სხვა.) 1991 წელს სააგენტომ 422 მილიონი დოლარის ღირებულების 11 საინვესტიციო პროექტის კომერციული რისკის სრული გარანტია მისცა შვიდ განვითარებად სახელმწიფოს.

განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია

გაეროს სპეციალიზებული სამთავრობათაშორისი ორგანიზაცია შეიქმნა 1960 წელს რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთააშორისო ბანკთან. ასოციაცია ბანკის ფილიალია, მისი წევრობა შეუძლიათ მხოლოდ რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის სახელმწიფოებს. ასოციაცია აერთიანებს 140ქვეყანას (ყოფილი სსრ კავსირი არ შევიდა ასოციაციაში.)

ასოციაციის მიზანია: განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკური განვითარებისათვის ხელშეწყობა შეღავათიანი სესხების მიცემის გზით. ნაკლებად განვითარებადი ქვეყნებისათვის სესხების გაცემის ვადაა 40 წელი. დანარჩენი წევრი ქვეყნებისათვის 35 წელი. ასოციაციის ძირითადი კაპიტალი შედგება წევრი ქვეყნების საწევროებისაგან. მთელი შესატანი თანხის 75%–ს იხდიან ოქროთი ან შექცევადი ვალუტით. განვითარებად ქვეყნებს საერთო თანხის 25% შეაქვთ ძირითადად ეროვნული ვალუტით.

განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია სესხებს გასცემს, მისი შეფასებით, ამა თუ იმ ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისათვის პირველხარისხოვანი მნიშვნელობის მიზნების განსახორციელებლად, აგრეთვე ცალკეული პროექტების დასაფინანსებლად, აღსანისნავია ისიც, რომ სესხები გაიცემა მხოლოდ მაშინ როდესაც ასოციაციის დასკვნით, ქვეყანას არ შეუძლია მიიღოს თანხები სხვა წყაროებიდან.

განვითარების საერთაშორისო ასოციაციისაგან სესხის მიღებისათვის აუცილებელია; 1. ქვეყანა იყოს საკმაოდ ღარიბი, ეკონომიკურად ჩამორჩენილი.2. ქვეყნაში უნდა იყოს ეკონომიკური ფინანსური და პოლიტიკური სტაბილურობა. ამით დასაბუთდება ქვეყნის განვითარების მიზნისათვის გრეძელვადიანი კრედიტის გაცემის მიზანშეწონილობა. 3. ქვეყანა უნდა განიცდიდეს საგადასახადო ბალანსის სიძნელეებსა და ჰქონდეს საკმაოდ სათანადო პერსპექტივები საკმარისი რაოდენობის უცხოური ვალუტის დაფარვისათვის.4. ქვეყანა უნდა ისწრაფვოდეს განვითარებისაკენ, რათა გამართლებული იყოს საკმარის რაოდენობის საშუალებების მიცემა შეღავათიან პირობებში.

განვითარების საერთაშორისო ასოციაციის ხელმძღვანელი ორგანოებია: რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის მმართველთა საბჭო, დირექტორატი პრეზიდენტის მეთაურობით. ასოციაციის შტაბბინა მდებარეობს ვასინგტონში. მოცემული ორგანიზაცია სესხს აზლევს ცვენი პლანეტის უღარიბეს სახელმწიფოებს.

ასოციაციის ძირითადი შემოსავლის მისი წევრი ქვეყნების სავალდებულო საწევრო გადასახადები შეადგენენ.ამას ემატება გასესხების შემდეგ დაბრუნებული ფული და ზოგჯერ მსოფლიო ბანკის მიერ გამოყოფილი თანხაც.

საერთაშორისო სავაჭრო ცენტრი

საერთაშორისო სავაჭრო ცენტრი შეიქმნა ჟენევაში, 1964 წლის მარტში, მისი დამაარსებელი იყო ტარიფებსა და ვაჭრობაზე გენერალური შეთანხმების საბჭო. მისი მთავარი მიზანია, განვითარებადი ქვეყნების საგარეო ვაწრობის გაფართოების ხელშეწყობა.

1974 წლის დეკემბერში საერთაშორისო სავაჭრო ცენტრი ფორმალურად სცნეს, როგორც ტარიფებისა და ვჭრობაზე გენერალური შეთანხმების ერთობლივი სუბსიდიალური ორგანო. 1984 წელს გახდა გაეროს განვითარების პროგრამის აღმასრულებელი ორგანო. სამუშაო და ოფიციალური ენებია: ინგლისური, ფრანგული და ესპანური.

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაცია– დაარსდა 1956 წელს 24 ივლისს, ვაშინგტონში, წევრ ქვეყნებს შორის საერთაშორისო შეთანხმების საფუძველზე. ორგანიზაციის მიზნებია; დაეხმაროს წევრ ქვეყნებს (პირველ რიგში ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებს) ეკონომიკის კერძო სექტორის განვითარებაში, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლაში, ხელი შეუწყოს ეროვნული ეკონომიკისა და მისი შიდა ბაზრების გაფართოებასა და სრულყოფას. სტიმული მისცეს კერძო კაპიტალის საერთაშორისო დინებას.

საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციია გაეროს სისტემის სპეციალიზებული დაწესებულებაა და იგი ექვემდებარება გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოს. სამშაო ენაა ინგლისური.

მსოფლიო ბანკის ჯგუფი ჩამოყალიბდა იმ მიზნით, რომ რომ ერთმანეთთან დაეკავშირებინა საერთაშორისო–სავალუტო საკრედიტო და საფინანსო ორგანიზაციები. ეს არის გაეროს სპეციალიზებული ორგანიზაცია, რომელიც ფუნქციონირებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოსთან. ამ ჯუფში შემავალი ოთხივე ორგანიზაცია (საერთაშორიოს სავალუტო ფონდი, რეკონსტრუქციისა და განვითარების მსოფლიო ბანკი, საფინანსო კორპორაცია და განვითარების საერთაშორისო

ასოციაცია) მას განსახილველად გადასცემს საერთო ანგარიშს. ურთიერტობა მსოფლიო ბანკსა და გაერთიანებული ერებს შორის წარიმართება მათი შეთანხმებების საფუძველზე (1947 წლის სექტემბერი, 1947 წლის ნოემბერი).

მსოფლიო ბანკის ჯგუფის მიზნებია: ცხოვრების პირობების ამაღლება შედარებით ჩამორჩენილ განვითარებად ქვეყნებში, განვითარებული ქვეყნებიდან ფინანსური რესურსების გადაცემის გზით. სამუშაო ენებია: არაბული, ინგლისური, ფრანგული და ესპანური.

გაეროს სამრეწველო განვითარების ორგანიზაცია

გაეროს ეს სპეციალიზებული სამთავრობოთაშორისო ორგანიზაცია დაფუძნდა გენერალური ასამბლეის სესიაზე 1966 წლის 17 ნოემბერს. თავდაპირველად იგი შეიქმნა, როგორც გენერალური ასამბლეის ორგანო, სამრეწველო განვითარების წახალისებისა და განვითარებადი ქვეყნების ინდუსტრიალიზაციის დაჩქარებისათვის, აგრეთვე ამ დარგებში გაეროს მთელი საქმიანობის კორდინააციის მიზნით. ორგანიზაციამ ფუნქციონირება დაიწყო 1967 წლის 1 იანვარს. 1979 წლის აპრილში გაეროს კონფერენციამ მიიღო ამ ორგანიზაციის წესდება სამრეწველო განვითარების ორგანიზაციის სპეციალიზებული დაწესებულებად გარდაქმნის შესახებ. წესდების ძალაში შესვლის შემდეგ (1985 წელი) გაერთიანებული ერების სამრეწველო განვითარების ორგანიზაცია გახდა გაეროს სპეციალიზებული სამთავრობათაშორისო დაწესებულება.

სამრეწველო განვითარების ორგანიზაციის ძირითადი მიმართულებებია: 1. განვითარებადი ქვეყნების ინდუსტრიალიზაციაში მონაწილეობა, ამ დარგში პრიორიტეტულია აფ-

რიკის ქვეყნების ინდუსტრიალიზაცია. 2. ხელშეწყობა პროგრამირებისა და მართვის თანამედროვე მეთოდების დანერგვაში, ტექნიკური ინფორმაციის გავრცელებაში, ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებაში, ეროვნული კადრების მომზადებაში, კონკრეტულ სამრეწველო პროექტებისათვის ფინანსური საშუალებების მოზიდვაში. 3. განვითარებადი ქვეყნებისათვის მრავალმხრივი ტექნიკური დახმარების განხორციელება სამრეწველო მოწყობილობათა, მატერიალური და ფიზიკური რესურსების გადაცემის გზით, საინჟინრო–საკონსულტაციო მომსახურება და ტექნოლოგიები, ტექნიკურ–ეკონომიკურად დასაბუთებული პროექტების მომზადება. 4. საერთაშორისო სამრეწველო თანამშრომლობის განვითარებისათვის ხელის შეწყობა ტექნოლოგიების შესახებ ინფორმაციის გადაცემის გზით. 5. სამრეწველო ობიექტების მშენებლობაში ტექნიკური დახმარების აღმოჩენა ექსპერტებისა და კონსულტანტების გაგზავნის გზით. 6. საკონსულტაციო დახმარების აღმოჩენა კონფერენციების, თათბირების და მრეწველობის, პროფკავშირების, მომხმარებელთა წარმომადგენელთა შეხვედრების ჩატრების გზით. ტექნიკური ხელშეწყობის მოცულობამ შეადგინა დაახლოებით 100 მილიონი დოლარი.

ორგანიზაციის დამხმარე ორგანოა პროგრამებისა და ბიუჯეტის კომიტეტი, რომელიც შედგება 27 წევრისაგან. მას ირჩევს გენერალური კონფერენცია ორი წლის ვადით. ორგანიზაციის მიმდინარე საქმიანობას ხელმძღვანელობს სამდივნო გენერალური დირექტორის მეთაურობით. სამდივნოს ირჩევენ 4 წლის ვადით. ორგანიზაციის შტაბ–ბინა ვენაშია (ავსტრია).

სასურსათო და სასოფლო–სამეურნეო ორგანიზაცია

საურსათო და სასოფლო–სამეურნეო ორგანიზაცია გაეროს სპეციალიზებული ორგანიზაციაა. იგი შეიქმნა 1945 წლის 16 დეკემბერს კვებეკის კონფერენციაზე. სასურსათო და სასოფლო–სამეურნეო ორგანიზაციის წევრია 170 სახელმწიფო. ყოფილი სსრ კავსირი არ იყო ამ ორგანიზაციის წევრი, მაგრამ მონაწილეობდა მისი ცალკეული პროექტების განხორციელებაში გაეროს განვითარების ხაზით.

ორგანიზაციის მიზნებია: კვების სრულყოფა, ცხოვრების დონის ამაღლება, სოფლის მეურნეობის, მეტყევეობის და მეთევზეობის პროდუქციისა და საერთოდ სურსათის წარმოება, გადამუშავების, გასაღებისა და გადანაწილების გაუმჯობესება, სოფლის რაიონების განვითარებისა და სოფლის მოსახლეობის ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისათვის ხელშეწყობა, სიღატაკის ლიკვიდაცია, მისი მთავარი ამოცანაა: სოფლის მეურნეობის საკითხებზე სამთავრობათშორისი ორგანიზაციების მუშაობის კოორდინაცია და სურსათით მსოფლიოს მოსახლეობის, განსაკუთრებით განვითარებადი ქვეყნების უზრუნველყოფა, მისი დახმარება, როგორც მატერიალურ (სასურსათო პროდუქტებით), ისე არამატერიალური (ტექნიკური დახმარება, კადრების მომზადება და სხვა) ხასიათს ატარებს. ორგანიზაცია წამყვანი დაწესებულებაა გაეროს სოფლის რაიონების განვითარების საკითხებში.

მნიშვნელოვანია ის დახმარება, რომელსაც საქართველო იღებს გაეროს სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდისა და (JFAD)-ის და სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) მეშვეობით. მათი

ხელშეწყობითა და უშუალო მონაწილეობით ხორციელდება სოფლად ადგილობრივი წარმოების განვითარების და სურსათით უზრუნველყოფის კომპლექსური პროგრამა.

გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია საქართველოს სოფლის მეურნეობის დარგებიდან პრიორიტეტს ანიჭებს წყლის მეურნეობისა და ირიგაციის სისტემის განვითარებას. ფაოს ეგიდით უკვე დაწყებულია ირიგაციის სისტემის სარემონტო სამუშაოები.

გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის საერთაშორისო ორგანიზაციის ეგიდით მისაქციელისა (მცხეთის რაიონი) და პატარა ფოთში მიმდინარეობს სამელიორაციო სისტემების რეაბილიტაცია. ეს ობიექტები საჩვენებელი იქნება სწავლებისა და კადრების აღზრდისათვის. სამომავლოდ დაგეგმილია საჩვენებელ მეურნეობატა მოწყობა.

სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი

ფონდი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სამთავრობათშორისო სპეციალიზებული დაწესებულებაა. იგი შეიქმნა მსოფლიო სასურსათო კონფერენციისა (1974წლი, რომი) და გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიის გადაწყვეტილებათა საფუძველზე. შეთანხმება სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის შექმნის შესახებ ძალაში შევიდა 1977 წლის 30 ნოემბერს. ფონდი თავის საქმიანობას შეუდგა 1978 წლის დამდეგს.

ფონდის ძირითადი მიზნებია: განვითარებად ქვეყნებში სურსათის წარმოების გაფართოებისათვის სოფლის მეურნეობის განვითარების პროექტების ფინანსური და ტექნიკური მხარდაჭერა, დამატებითი რესურსების მობილიზაცია შეღავათიან პირობებში მათთვის გადასაცემად. ფონდი დახმარე-

ბას უწევს მხოლოდ იმ ქვეყნებს ან სამთავრობათშორის ორგანიზაციებს, რომლებიც მონაწილეობენ ამ ორგანიზაციის საქმიანობში. ფონდის ძირითადი დონორებია: აშშ, გერმანია, იაპონია, ირანი, ვენესუელა, ქუვეითი და სხვა ქვეყნები.

ფონდის ამოცანებია–განვითარებადი ქვეყნებისათვის დახმარების აღმოჩენა სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოების გადიდებისა და კვების დონის ამაღლებაში, ამ მიზნით დამატებითი საშუალებების მობილიზაცია. უმთავრესია სოფლის მეურნეობა, მეცხოველეობა, მეთევზეობა, პროდუქტების გადამუშავება და შენახვა. მთელი ყურადღება გადატანილია სოფლის რაიონებზე, სადაც ცხოვრობს და მუშაობს განვითარებადი ქვეყნების მოსახლეობის უდიდესი უმრავლესობა. სამუშაო ენებია: ინგლისური, ფრანგული, ესპანური, ფონდის ადგილსამყოფელი ქალაქ რომშია (იტალია). ფონდის მიერ გაცემული პროექტები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადიდებაზე. ისინი იცავენ სოფლის მოსახლეობის ყველაზე ღარიბი ფენის ინტერესებს. წვრილ ფერმერებსა და გლეხებს აბამენ განვითარების პროცესში.

1997 წელს ამოქმედდა საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების პროექტი, რისთვისაც მსოფლიო ბანკმა და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდმა გამოყვეს შესაბამისად, 15 მლნ და 6.5 მლნ აშშ დოლარი, პროექტის ფარგლებში ფუნქციონირებს საკრედიტო ხაზი, რომლის მეშვეობით საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში დაფინანსდა 48 აგროსამრეწველო საწარმო, საერთო თანხით 8,6 მლნ აშშ დოლარი.

მსოფლიო საფოსტო კავშირი

დაფუძნდა 1874 წლის 9 ოქტომბერს ბერნის ხელშეკრულებით, რომელიც მოიწონა 22 სახელმწიფომ ბერნში (შვეიცარია). ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 1875 წლის 1 ივლისიდან. 1878 წლამდე მას ეწოდება ,,საყოველთაო საფოსტო კავშირი". 1947 წლიდან მსოფლიო საფოსტო კავშირი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებული დაწესებულებაა.

მსოფლიო საფოსტო კავშირის წევრია 190 სახელმწიფო. წესდების მიხედვით, კავშირის მიზნებია: საფოსტო სამსახურის მუშაობის ეფექტიანობის ამაღლება, საფოსტოს სამსახურის ორგანიზაცია და სრულყოფა. ამ სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარების წახალისება, ტექნიკური დახმარების აღმოჩენა განვითარებადი ქვეყნებისათვის საფოსტო სამსახურის სრულყოფისა და ორგანიზაციის სფეროში.

1959 წლის 1 აპრილიდან მსოფლიო საფოსტო კავშირის საქმიანობა რეგულირდება მსოფლიო საფოსტო კონვენციით, რომელიც მიღებულია საფოსტო კონგრესზე ოტავაში 1957 წლის 3 ოქტომბერს. კონვენციამ მონაწილე ქვეყნების ტერიტორიები ,,ერთიანი საფოსტო ტერიტორიად" გამოაცხადა და საფოსტო გზავნილებისთვის დააწესა ტრანზიტის თავისუფლება, ერთიანი კლასიფიკაცია და ტარიფები.

მსოფლიო საფოსტო კავშირი აზიის, ამერიკის განვითარებად ქვეყნებს უგზავნის ექსპერტებს, კონსულტანტებს, ეხმარება ტექნიკური პროექტების შემუშავებაში, კადრების მომზადებაში, უწევს ტექნიკურ დახმარებას. მსოფლიო საფოსტო კავშირის თანამშრომლობის ტექნიკური პროექტები

მოიცავს დაგეგმვას, ორგანიზებას, მართვას, ოპერაციებს, კადრების მომზადებას და ფინანსურ სამსახურს. საფოსტო კავშირის მთავარი ორგანოებია: მსოფლიო საფოსტო კონგრესი, აღმასრულებელი საბჭო, საფოსტო გამოკვლევების საკონსულტაციო საბჭო და საერთაშორისო ბიურო.

მსოფლიო საფოსტო კავშირის მუდმივი სამდივნოა მისი საერთაშორისო ბიურო. იგი საფოსტო ადმინისტრაციისათვის უზრუნველყოფს კავშირს, ინფორმაციას, კონსულტანციებს და ზოგიერთ ფინანსურ მომსახურებას, ამასთან, საფოსტო მომსახურების დარგში კოორდინაციას უწევს და ახორციელებს ტექნიკური თანამშრომლობის ღონისძიებებს. მსოფლიოს საფოსტო კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ შექმნან რეგიონული საფოსტო კავშირები. ამაჟმად არსებობს 5 რეგიონული საფოსტო კავშირი. ოფიციალური ენაა ფრანგული, სამუშაო ენებია ინგლისური, ესპანური, რეუსული. მუდმივი ორგანოს სამყოფელია ბერნში (შვეიცარია).

მსოფლიო მეტეოროგლიული ორგანიზაცია

საერთაშორისო სამთავრობათშორისო ორგანიზაცია გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა. მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია შეიქმნა ადრე არსებული საერთაშორისო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის ბაზაზე. იგი დაარსდა 1873 წელს. 1939 წელს მსოფლიო მეტეოროლოგიურმა ორგანიზაციამ მიიღო დადგენილება ,,მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის“ სახელწოდებით სამთავრო-აბთაშორისო ორგანიზაციის შექმნის შესახებ. ამ ორგანიზაციის კონვენცია შეიმუშავა 1947 წელს ვაშინგტონის კონფე-

რენციამ, რომელიც ძალაში შევიდა 1950 წლის 23 მარტს. ამ ორგანიზაციის წევრია 179 სახელმწიფო.

გაეროს სპეციალიზებული ორგანიზაციის მიზანია უზრუნველყოს საერთაშორისო თანამშრომლობა მეტეოროლოგიური სადგურების ქსელის შექმნისა და მეტეოროლოგიური დაკვირვებების ერთიანი ნომრების შემუშავებაში, ინფორმაციის სწრაფი გაცვლის სისტემის ჩამოყალიბებაში, ხელი შეუწყოს მეტეოროლოგიის მიღწევების გამოყენებას ავიაციაში, საზღვაო ნავიგაციაში, სოფლის მეურნეობას და სხვადსხვა დარგებში. წაახალისოს მეტეოროლოგიის სფეროში გამოკვლევების ჩატარება, მეტეოროლოგების მომზადება.

მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის მიერ დაფუძნებული ამინდის მსოფლიო სამსახური ემყარება მიწისზედა, მეტეოროლოგიური თანამგზავრების, საერთაშორისო სისტემებისა და რეგიონულ მეტეოროლოგიური ცენტრების დაკვირვებებს. ეს სისტემები, თანამგზავრები და ცენტრები ფუნქციონირებენ წევრ სახელმწიფოთა ამინდის ეროვნული სამსახურების დახმარებით. ამ ბოლო დროს, როდესაც კოსმოსიდან მიღებული მონაცემები ატმოსფეროსა და ოკეანეებში მიმდინარე პროცესების შესახებ, სწრაფად ხდება ამინდის პროგნოზის საფუძველი მთელ მსოფლიოში, მსოფლიო მეტეოროლოგიურმა ორგანიზაციამ მთავარი ყურადღება დაუთმო დაკვირვებათა კოსმოსუტ სისტემებს.

მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია ახორციელებს სამეცნიერო მუშაობას. მისი კვლევის ობიექტებია: გლობალური ატმოსფერული პროცესები, გამოყენებითი მეტეოროლოგიისა და კლიმატური პროგრამები, ოპერატიული

ჰიდროლოგია, კადრების მომზადება, ტექნიკური თანამშრომლობის საკითხები.

მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა კონგრესი. მასში წარმოდგენილია წევრი სახელმწიფოები მათი მეტეოროლოგიური სამსახურების სახით. კონგრესი იკრიბება 4 წელიწადში ერთხელ.

მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის კონგრესი განსაზღვრავს ამ ორგანიზაციის საერთო პოლიტიკას თავისი მიზნების განხორციელების საქმეში, ამტკიცებს ორგანიზაციის ამინდის სამსახურის პროგრამასა და ბიუჯეტს; ადგენს მეტეოროლოგიურ საქმიანობასთან დაკავშირებულ ტექნიკურ წესებს; იხილავს მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის კონვენციებსა და სხვა აქტებში ცვლილებების შეტანის საკითხებს, ირჩევს პრეზიდენტს და ვიცე–პრეზიდენტებს, აგრეთვე აღმასრულებელი საბჭოს წევრებს.

კონგრესიდან კონგრესამდე მუშაობას ხელმძღვანელობს აღმასრულებელი კომიტეტი, რომელსაც იწვევენ წელიწადში ერთხელ. აღმასრულებელი კომიტეტი ახორციელებს კონტროლს მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის გადაწყვეტილებებისა და ტექნიკური წესების შესრულებაზე.

აღმასრულებელი კომიტეტი შედგება 36 წევრისაგან; მათ შორის არის პრეზიდენტი და სამი ვიცე–პრეზიდენტი, 6 რეგიონული ასოციაციის პრეზიდენტი და წევრ სახელმწიფოთა მეტეოროლოგიური და ჰიდრომეტეოროლოგიური სამსახურების 24 დირექტორი. საბჭოს წევრებს ირჩევენ მსოფლიო ორგანიზაციის კონგრესზე, გარდა რეგიონული პრეზიდენტებისა, რომელთაც ირჩევენ შესაბამის ასოციაციებში.

მსხვილი გეოგრაფიული რაიონების მეტეოროლოგიური სამსახურების საქმიანობას კოორდინაციას უწევს 6 რეგიონული ასოციაცია. ესენია: აფრიკის, აზიის, სამხრეთ ამერიკის, ჩრდილო და ცენტრალური ამერიკის, წყნარი ოკეანის, სამხრეთ–დასავლეთის, ევროპის ასოციაციები. თითოეული ასოციაცია შედგება მსოფლიო ორგანიზაციის შესაბამისი რეგიონის წევრი სახელმწიფოებისაგან. ამ ასოციაციათა ამოცანაა რეგიონში მეტეოროლოგიური სამსახურების კოორდინაცია.

შეიქმნა 8 ტექნიკური კომისია, რომელთაგანაც თითოეული შედგება წევრი სახელმწიფოების მიერ დანიშნული ექსპერტებისაგან. კომისია პასუხისმგებელია საავიაციო, მეტეოროლოგიის, ჰიდრომეტეოროლოგიის, დაკვირვების მეთოდების, კლიმატოლოგიისა და მეტეოროლოგიის დარგების გამოყენების შესწავლაზე.

მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის მუდმივმოქმედი ორგანოა სამდივნო, რომელსაც სათავეში უდგას კონგრესის მიერ დანიშნული გენერალური მდივანი.

ოფიციალური და სამუშაო ენებია: ინგლისური, არაბული, ესპანური, ჩინური, რუსული და ფრანგული. ორგანიზაციის მთავარი გამოცემაა ,,მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის ბიულეტენი“. მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაციის ადგილსამყოფელი ჟენევაშია (შვეიცარია).

ელექტრო კავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირი

კავშირი შეიქმნა 1865 წელს პარიზში. მისი თავდაპირველი სახელწოდება იყო ,,საერთაშორისო სატელეგრაფო კავშირი“. 1947 წელს მადრიდში მიიღეს ელექტროკავშირგაბ-

მულობის კონვენცია, რომელიც საფუძვლად დაედო მის საქმიანობას. 1934 წლიდან მისი სახელწოდებაა ,,ელექტროკავშირგაბმულობის კავშირი“. 1947 წელს განხორციელდა მისი რეორგანიზაცია და იგი გახდა გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა. კავშირის წევრია 188 სახელმწიფო. ყოფილი სსრ კავშირი წევრი სახელმწიფო იყო 1952 წლიდან.

ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირის მთავარი მიზანია: საერთაშორისო წესების დადგენა სატელეფონო, სატელეგრაფო და რადიოკავშირებისთვის კავშირგაბმულობის ამ დარგების შემდგომი განვითარებისა და მათი ფართოდ გამოყენების მიზნით მაქსიმალურად შესაძლებელი დაბალი ტარიფით. იგი ხელს უწყობს ელექტროკავშირგაბმულობის ყველა საშუალების რაციონალური გამოყენებისა და გაუმჯობესებისათვის საერთაშორისო თანამშრომლობის გაფართოებას; ტექნიკურ საშუალებათა განვითარებისა და მათი ექსპლოატაციის ეფექტიანობის ამაღლებას; ელექტროკავშირგაბმულობის სარგებლიანობის გადიდებას და მის გადაქცევას მოსახლეობის კუთვნილებად.

კავშირი ცდილობს განვითარებად ქვეყნებში შექმნას თანამედროვე ელექტროკავშირგაბმულობის ქსელი, სრულყოს მოწყობილობანი. ამ მიზნით ამუშავებს წესებს და რეკომენდაციებს, აგროვებს და აქვეყნებს ინფორმაციას ელექტროკავშირგაბმულობის საკითხებზე.

ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირის მთელი საქმიანობა ემსახურება აღნიშნული მიზნების მიღწევას. მისი მუშაობის მთავარი მიმართულებებია: 1. საერთაშორისო კონფერენციებისა და თათბირების ორგანიზა-

ცია; 2. ტექნიკური ინფორმაციის გავრცელება; 3. ტექნიკური თანამშრომლობა.

კავშირის უმაღლესი ორგანოა: უფლებამოსილი კონფერენცია, რომელიც იკრიბება ექვს წელიწადში ერთხელ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან შეთანხმებათა დასკვნების შემუშავების საკითხთა განსახილველად და ადმინისტრაციული საბჭორ არჩევის მიზნით. უფლებამოსილი კონფერენცია განსაზღვრავს კავშირის საერთო პოლიტიკას, საჭიროების შემთხვევაში გადასინჯავს კონვენციას, ამტკიცებს ბიუჯეტს, ირჩევს ადმინისტრაციულ საბჭოს გენერალურ მდივანსა და მის მოადგილეებს.

ადმინისტრაციული საბჭო მეთვალყურეობს და კოორდინაციას უწევს ელექტროკავშირგაბმულობის საერთაშორისო კავშირის ოთხ მუდმივ ორგანოს: გენერალურ სამდივნოს, სიხშირეთა რეგისტრაციის საერთაშორისო კომიტეტს, ტელეგრაფისა და ტელეფონის საერთაშორისო საკონსულტაციო კომიტეტის და რადიოს საერთაშორისო საკონსულტაციო კომიტეტის მუშაობას. მას ხელმძღვანელობს გენერალური მდივანი, რომელსაც ირჩევს უფლებამოსილი კონფერენცია ხუთი წლის ვადით. ადმინისტრაციული საბჭო შედგება 43 წევრისაგან. მას იწვევენ წელიწადში ერთხელ.

კავშირის სამუშაო ენებია: ინგლისური, ესპანური და ფრანგული. ადგილსამყოფელი ჟენევაშია (შვეიცარია).

გაეროს განვითარების პროგრამა

განვითარებადი ქვეყნებისადმი ეკონომიკური, საბაჟო–ტექნოლოგიური, ტექნიკური დახმარების საქმეში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განვითარების პროგრამას. 1950 წელს მიღებულია გაე-

როს ტექნიკური დახმარების გაფართოებული პროგრამა. 1959 წელს– ტექნიკური დახმარების გაფართოებული პროგრამა და გაეროს სპეციალური ფონდი; 1966 წელს ეს სამი პროგრამა გაერთიანდა ერთიან გაეროს განვითარების პროგრამად. პროგრამას განვითარებადი ქვეყნებისადმი ეკონომიკური და ტექნიკური დახმარების აღმოჩენის საქმეში. თუ 1950 წელს ტექნიკური დახმარების პროგრამას გააჩნდა 50 მილიონი დოლარის ბიუჯეტი, 1984 წელს მან შეადგინა 75 მილიონზე მეტი დოლარი, დღეისათვის–ერთი მილიარდი აშშ დოლარია.

გაეროს განვითარების პროგრამა–განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკის უმნიშვნელოვანეს სექტორებში საინვესტიციო და მრავალმხრივი ტექნიკური დახმარების საერთაშორისო პროგრამაა. იგი ემსახურება 175 ქვეყანასა და ტერიტორიას. მას მსოფლიოს 132 ქვეყანაში გააჩნია თავისი განყოფილებები. ამჟამად ხორციელდება 6500 პროგრამა.

გაეროს განვითარების პროგრამის საქმიანობა ოთხი ძირითადი მიმართულებით ხორციელდება: 1. სიღარიბესთან ბრძოლა; 2. მმართველობითი საქმინაობის განვითარება; 3. განვითარებად ქვეყნებს შორის ტექნიკური თანამშრომლობა; 4. გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება.

განვითარების პროგრამა ტექნიკურ დახმარებას უწევს მხოლოდ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნების მთავრობებს. ყოველწლიური რესურსები ფორმირდება ნებაყოფლობითი საწევროების შეტანის საფუძველზე. იგი შეადგენს ყოველწლიურად ერთ მილიარდ აშშ დოლარს. პროგრამის ძირითადი დონორი ქვეყნებია : აშშ

(199,5 მლნ დოლარი), იაპონია (98,1 მლნ დოლარი), ნიდერ-ლანდები (97,4 მლნ დოლარი), დანია (92,8 მლნ დოლარი), შვეცია (79,2 მლნ დოლარი), გერმანია (61,5 მლნ დოლარი) და ნორვეგია (75,2 მლნ დოლარი).

გაეროს განვითარების პროგრამამ თავის საქმიანობა საქრთველოში ქვეყნისათვის უაღრესად რთულ პირობებში დაიწყო და ამ წლეების განმავლობაში განახორციელა და აგ-რძელებს სიღატაკის დაძლევის, ეკონომიკრი, პოლიტიკური და საზოგადოებრივი მართვის სრულყოფის, გარემოს დაც-ვისა და სხვა პროგრამებს. მათი ხორცშესხმისათვის მხო-ლოდ 1997–2001 წლეებში გაეროს განვითარების პროგრამამ გამოყო 30 მილიონი 700 ათასი აშშ დოლარი. ამ პროგარმის ზირიტად მიზანს წარმოადგენდა ქვეყანაში დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობა და ტავისუფალი სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება.

გაეროს ბავშთა ფონდი

საერთაშორისო დოკუმენტებმა ბავშთა უფლებების შესახებ უზარმაზარი გავლენა მოახდინეს მსოფლიოს მას-შტაბით არასრულწლოვანთა უფლებების დაცვაზე, მათი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული მდგომარეო-ბის გაუმჯობესებაზე. დადებითია პროგრამებიც, მაგრამ პრობლემები ძალაზე ბევრია, მწვავე და გადასაწყვეტი, მთელ რიგ ქვეყნებში ირღვევა ბავშთა და მოზარდთა უფლე-ბები. ზოგიერთი მონაცემები:

1. განვითარებად ქვეყნებში 5–დან 14 წლამდე ასაკის 250 მილიონზე მეტი ბავშვი მუშაობს. თითქმის ყოველი მე-ოთხე განიცდის სასტიკ ექსპლუატაციას.

2. განვითარებადი ქვეყნების 140 მილიონი არასრულწლოვანი არ სწავლობს დაწყებით სკოლებში. ამასთან 60%–ს გოგონები შეადგენენ. მსოფლიოში თითქმის 90 მილიონი წერა–კითხვის უცოდინარი ბავშვიდან ორი მესამედი გოგონებია.

3. განვითარებად ქვეყნებში ხუთ წლამდე ასაკის დაახლოებით 174 მილიონი ბავშვი შიმშილობს. მსოფლიოში 1,3 მილიარდი ადამიანი სიღარიბეში ცხოვრობს. მათი 70% ქალები გოგონები არიან.

4. ყოველწლიურად განვითარებად ქვეყნებში უმნიშვნელო ავადმყოფობით იღუპება ხუთ წლამდე ასაკის 12 მილიონი ბავშვი. ე.ი. ყოველდღიურად 33 ათასი ბავშვი.

5. მრავალმილიონიანი არალეგალური სექსუალურ ბაზარზე ყოველწლიურად შემოდის 1 მილიონი ბავშვი. მათი უმრავლესობა აზიის ქვეყნებიდან არიან.

გაეროს ბავშთა ფონდი გაეროს სისტემის ერთადერთი ორგანიზაციაა, რომლის საქმიანობა მთლიანად ბავშვებს ეძღვნება. იგი დაარსდა 1946 წელს.

ბავშთა ფონდის საქმიანობის მიზანია ბავშთა უფლებების დაცვა და ბავშვისადმი მოპყრობის საერთაშორისო სტანდარტების დამკვიდრება. ბავშთა კეთილდღეობის საქმეში შეტანილი წვლილისათვის ეს ორგანიზაცია 1965 წელს ნობელის პრემიით დაჯილდოვდა.

საქართველო ბავშთა უფლებათა კონვენციის(1989წ) მონაწილე ქვეყანაა. იუნესკოს წარმომადგენლობა საქართველოში 1993 წელს გაიხსნა, რათა დახმარებოდა მძიმე ეკონომიკურ და პოლიტიკურ კრიზისში მყოფ ქვეყანას. თავ-

დაპირველად ეს დახმარება ჰუმანიტარული იყო, შემდგომ პერიოდში ძირითად მიმართულებად ბავშთა უფლებების დაცვა და განვითარების პროგრამების შემუშავება გახდა.
იუნესკოს აღამასრულებელმა საბჭომ დაამტკიცა საქართველოს მთავრობისა და იუნისეფის ახალი პროგრამა, რომელიც სამომავლოდ ითვალისწინებს მრავალი პროგრამების ამოქმედებას.

თემა 4

რეგიონალური ორგანიზაციების კლასიფიკაცია და ფუნქციები

გაეროს წესდება რეგიონული ორგანიზაციების შესახებ

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების თანახმად, დასაშვებია „რეგიონალურ შეთანხმებათა ან ორგანიზაციების შექმნა გარკვეულ გეოგრაფიულ რაიონში მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის მიზნით.“ ეს ორგანიზაციები უნდა მოქმედებდნენ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისად. ასეთი ორგანიზაციების წევრები უნდა ცდილობდნენ თავიანთი დავები რეგიონალური ორგანიზაციების მეშვეობით გადაწყვიტონ და მხოლოდ ყველა სხვა საშუალებათა ამოწურვის შემდეგ ეს დავა უნდა გადასცენ უშიშროების საბჭოს, თუ მანამდე თვითონ საბჭომ არ ჩათვალა საჭიროდ კონფლიქტში ჩარევა.

გაეროს წესდების 52–ე მუხლის მიხედვით:

1. ეს წესდება ოდნავადაც არ უშლის ხელს იმას, რომ არსებობდეს რეგიონალური შეთანხმებიანი ან ორგანოები საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის საკითხების გადასაწყვეტად, რომლებიც რეგიონალურ მოქმედებას შეესაბამებიან, იმ პირობით, რომ ასეთი შეთანხმებანი ან ორგანოები და მათი მოქმედებანი შეესაბამება ორგანიზაციების მიზნებს და პრინციპებს.

2.ორგანიზაციის წევრებმა, რომლებმაც ასეთი შეთანხმებები დადეს ან რომლებიც ასეტ ორგანოებს წარმოადგენენ, ყოველი ძალა უნდა იხმარონ ადგილობრივ დავათა მშვიდობიანი გადაწყვეტის მისაღწევად ასეთ რეგიონულ შეთანხმებათა ან ასეთ რეგიონალურ ორგანოთა მეშვეობით, ვიდრე ეს დავები უშიშროების საბჭოს გადაეცემოდეს.

3. უშიშროების საბჭომ ხელი უნდა შეუწყოს იმას, რომ განვითარედეს გამოყენება ადგილობრივ დავათა მშვიდობიანი გადაწყვეტისა ასეთი რეგიონალურ შეთანხმებათა ან ასეთ რეგიონალურ ორგანოთა მეშვეობით, ან დაინტერესებულ სახელმწიფოთა ინიციატივით, ან თავისი საკუთარი ინიციატივით.

რეგიონულ საერთაშორისო ორგანიზაციებს მნიშვნელოვანი ადგილი აქვთ დათმობილი გაეროს წესდებასა და სხვა დოკუმენტებში. მას ეძღვნება გაეროს წესდების მერვე თავი ,,რეგიონალური შეთანხმებანი“.

უნივერსალურ საერთაშორისო ორგანიზაციებს მიეკუთვნებიან ისეთი ორგანიზაციები, რომელთა მიზანია საერთაშორისო თანამშრომლობის სხვადასხვა საკითხის მოწესრიგება მსოფლიოს ყველა ან თითქმის სახელმწიფოს მონაწილეობით.

რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაციები მოიცავენ გარკვეული გეოგრაფიული რეგიონის სახელმწიფოებს და ამ რეგიონის უშიშროების პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა პრობლემების გადაწყვეტის მიზნებს ემსახურება.

რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაციები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან კომპეტენციის მიხედვით. ზოგად საერთაშორისო ორგანიზაციას მიეკუთვნება ის ორ-

განიზაცია, რომლის მიზანია საკითხთა სპექტრის რეგლა-მენტაცია, ხოლო სპეციალური კომპეტენციის მქონე ორგა-ნიზაცია ვიწრო, სპეციალური დანიშნულების საკითხების მოწესრიგებას ემსახურება.

გაერო ფარტო თანამშრომლობას ეწევა რეგიონულ სა-ერთაშორისო ორგანიზაციებთან. გაეროს წედების თანახ-მად: ,,უშიშროების საბჭო ყოველთვის სრულად უნდა იყოს ინფორმირებული რეგიონალურ შეთანხმებათა ძალით ან რეგიონალური შეთანხმებათა ძალით ან რეგიონალური ორ-განოების მიერ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად წამოყენებული ან დასახული მოქმედების შესა-ხებ“ (მუხლი54).

რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციები წყეტენ ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, სავაჭრო, სამეცნიერო, საბაჟო და სხვა ურ-თიერთობების გაფართოებისა და განვითარების საკითხებს.

მსოფლიო საზოგადოებრიობამ აღიარა ისეთი რეგიო-ნული ორგანიზაციები, როგორიცაა ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია, ევროპის კავშირი, დსთ და სხვა.

რეგიონულ ორგანიზაციას არა აქვს უფლება გამოიყე-ნოს შეიარაღებული ძალა, თუ ამას არ მოითხოვს გაეროს უშიშროების საბჭო. (მუხლი 53). მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ ორგანიზაციის წევრები სხვა სახელმწიფოს შეიარაღებული აგრესიის ობიექტები გახდებიან, მათ უფლება აქვთ გამოი-ყენონ ორგანიზაციის მთელი ძალა აგრესორის უკუსაგდე-ბად, რის შესახებაც ატყობინებენ უსიშროების საბჭოს. გაე-როს წესდებაში ნათქვამია: ,,უშიშროების საბჭო გამოიყე-

ნებს, სადაც ეს გამართლებული იქნება, ასეთ რეგიონალურ შეთანხმებებს ან ორგანოებს იძულებითი მოქმედებისთვის თავისი ხელმძღვანელობით, მაგრამ უშიშროების საბჭოს რწმუნებულთა გარეშე არავითარი იძულებითი მოქმედებისადმი მიმართვა არ დაიშვება ამ რეგიონალურ შეთანხმებათა ძალით ან რეგიონალური ორგანოების მიერ.“

რეგიონული ორგანიზაცია მოცემული რეგიონის ეროვნული სახელმწიფოების სამთავრობათაშორისი და არასამთავრობათაშორისი საზოგადოებების, ასოციაციების გაერთიანებაა, რომელსაც საფუძვლად უდევს დამფუძნებელი აქტი (წესდება, პროგრამა და სხავა,) წესდება განსაზღვრავს საერთაშორისო რეგიონული ორგანიზაციის მიზნებს, კომპეტენციას, მუშაობის ძირითად მიმართულებებს, ხელმძღვანელ ორგანოთა სისტემის ფორმირების წესებს და სხვა.

რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციები იყოფა ორ ჯგუფად სამთავრობათასორისო და არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებად. მათი მიზნები შეესაბამება საერთაშორისო სამართლის მოთხოვნებს.

მშვიდობისა და ხალხთა უშიშროების რეგიონული ორგანიზაციების გარდა, შექმნილია პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, ტურისტული, სპორტული, კულტურული და სხვა ხასიათის საერთაშორისო ორგანიზაციები. ამათგან აღსანიშნავია:

გაეროს სისტემის რეგიონული ორგანიზაციებია:

1. გაეროს ევროპის ეკონომიკური ორგანიზაცია (ООН).

2. გაეროს ეკონომიკური კომისია ლათინური ამერიკისა და კარიბის აუზისათვის.

3. გაეროს ეკონომიკური და სოციალური კომისია აზიისა და წყნარი ოკეანისათვის.

4. გაეროს ეკონომიკური და სოციალური კომისია დასავლეთ აზიისატვის.

5. გაეროს ეკონომიკური კომისია აფრიკისათვის.

დასავლეთ ევროპის ქვეყნების რეგიონული ორგანიზაცი

1. ევროპის კავშირი.

2. თავისუფალი ვაჭრობის ევროპული ასოციაცია.

3. ევროპის ეკონომიკური სივრცე.

4. ბალტიის ზღვის სახელმწიფოთა საბჭო.

5. ტრანსპორტის მინისტრების ევროპის კონფერენცია.

6. სამოქალაქო ავიაციის ევროპის კონფერენცია.

7. ევროპის კოსმოსური სააგენტო.

8. რეკონსტრუქციისა და განვითარების ევროპის ბანკი.

9. ევროპის საბჭო.

10. ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია.

11.ნატო ჩრდილო ატლანტიკის ხელშეკრულების ორგანიზაცია.

12. დასავლეთ ევროპის კავშირი და სხავ.

ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების რეგიონული ორგანიზაციები:

1. დამოუკიდებელი სახელმწიფოთა თანამეგობრობა.

2. ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია.

3. შავი ზღვის ეკონომიკური თანამსრომლობა.

4. ეკონომიკური თანამშრომლობის საერთაშორისო ბანკი.

5.საერთაშორისო საინვესტიციო ბანკი.

ამერიკის სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზაციები.

1. ამერიკის სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზაცია.

2. ამერიკათაშორისი განვითარების ბანკი.

3. ამერიკათაშორისი საინვესტიციო კორპორაცია.

4. ლათინოამერიკული ეკონომიკური სისტემა.

5. ლათინოამერიკული ინტეგრაციის ასოციაცია.

6. კარიბის თანამეგობრობა და კარიბის საერთო ბაზარი.

7. განვითარების კარიბის ბანკი.

8. აღმოსავლეთ კარიბის სახელმწიფოთა ორგანიზაცია.

9. ჩრდილო ამერიკის თავისუფალი ვაჭრობის ზონა.

10. ცენტრალურ–ამერიკული საერთო ბაზარი.

11. ცენტრალურ–ამერიკული ეკონომიკური ინტეგრაციის ბანკი.

12. ლათინურ–ამერიკული ენერგეტიკის ორგანიზაცია.ი

აზიისა და წყნარი ოკეანის სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზციები:

1. აზია–წყნარი ოკეანის ეკონომიკური თანამშროლობა.

2. სამხრეთ–აღმოსავლეთის სახელმწიფოთა ასოციაცია.

3. სამხრეთ–წყნარი ოკეანის ფორუმი.

4. სამხრეთ აზიის რეგიონული თანამშრომლობის ასოციაცია.

5. აზიის განვითარების ბანკი.

არაბული სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზაციები:

1.არაბული სახელმწიფოთა ლიგა.

2. არაბეთის ეკონომიკური ერთობის საბჭო.

3. სპარსეთის ყურის არაბულ სახელმწიფოთა თანამშრომლობის საბჭო.

4. ეკონომიკური და სოციალური განვითარების არაბეთის ფონდი.

5. არაბეთის სავალუტო ფონდი.

6.ა ფრიკის ეკონომიკური განვითარების არაბული ბანკი.

აფრიკის სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზაციები:

1. აფრიკის ქვეყნების კავშირი.

2. ცენტრალური აფრიკის საბაჟო და ეკონომიკური კავშირი.

3. სპარსეთის ყურის არაბულ სახელმწიფთა თანამშრომლობის საბჭო.

4. ეკონომიკური და სოციალური განვითარების არაბეთის ფონდი.

5. არაბათის სავალუტო ფონდი.’

6. აფრიკის ეკონომიკური განვითარების არაბული ბანკი.

აფრიკის სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზაციები:

1. აფრიკის ქვეყნების კავშირი.

2. ცენრალური აფრიკის საბაჟო და ეკონომიკური კავშირი.

3. ცენტრალური აფრიკის ქვეყნების განვითარების ბანკი.

4. დასავლეთ აფრიკის სახელმწიფოთა ეკონომიკური თანამეგობრობა.

5. სამხრეთ აფრიკის განვითარების თანამეგობრობა.

6. აღმოსავლეთ და სამხრეთ აფრიკის საერთო ბაზარი.

7. დასავლეთ აფრიკის განვითარების ბანკი.

8. აფრიკის განვითარების ბანკი.

9. აღმოსავლეთ აფრიკის განვითარების ბანკი.

XXI საუკუნის დამდეგს მსოფლიო ბანკის ჯგუფს (საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია, განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია, საინვესტიციო–საგარანტიო მრავალმხრივი სააგენტო, საინვესტიციო უთანხმოების მოწესრიგების საერთაშორისო ცენტრი) მნიშვნელოვან კონკურენციას უწევენ განვითარების რეგიონალური ბანკები კერძოდ:

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვიტარების ბანკი: განვითარების ამერიკული ბანკი, განვითარების აფრიკული ბანკი, ახლო აღმოსავლეთისა და ხმელთაშუა ზღვის განვითარების ბანკები და სხვა.

დასავლეთ ევროპაში ეკონომიკური ინტეგრაციის დაჩქარებას ხელს უწყობენ ევროკავშირის ჩარჩოებში შექმნილი სავალუტო–საკრედიტო და საფინანსო რეგიონული ინსტიტუტები.

1. ევროპის სავალუტო ინსტიტუტი (შტაბ–ბინა ქ.მაინის ფრანქფურტში), რომლის უმთავრესი ამოცანაა ევროპაში ერთიანი ვალუტის შემოღებასთან დაკავშირებული წესების და პროცედურების სრულყოფა.

2. ევროპის საინვესტიციო ბანკი, რომელიც კომპანიებს, სახელმწიფო ორგანოებსა და ეროვნულ საფინანსო ინსტიტუტებს ინფრასტუქტურისათვის გრძელვადიან კრედიტებს და გარანტიებს აძლევს.

3. ევროპის განვითარების ფონდი ევროკავშირთან ასოცირებულ განვითარებად ქვეყნებს გრძელვადიან კრედიტებს დაბალი პროცენტული განაკვეთებით აძლევს და ყურადღებას რეგიონული დისპროპორციების აღმოფხვრას უთმობს.

4. ევროპის სოფლის მეურნეობის ორიენტაციისა და გარანტიების ფონდი, რომლის უმთავრესი დანიშნულებაა ევროკავშირის ქვეყნების აგრარული სექტორის განვითარების ხელშეწყობა (ფერემერებისათვის კომპენსაციებისა და სუბსიდიების მიცემა და სხვა).

5. ევროპის სოციალური ფონდი მოსახლეობის დასაქმების გაუმჯობესებისათვის არის შექმნილი და სხვა.

ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაცია.

ეს ორგანიზაცია დაფუძნდა 1948 წელს. ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის წევრია ლათინური ამერიკის, ამერიკის შეერტებული შტატებისა და კანადის 31 სახელმწი-

ფო. 1971 წელს ორგანიზაციასთან შეიქმნა მეთვალყურეთა ინსტიტუტი. მისი მუდმივი მეთვალყურეები არიან ბელგია, გაიანა, ისრაელი, ესპანეთი, იტალია, ნიდერლანდები, პაკისტანი, ფინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, შვეცია, იაპონია.

ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის მიზნებია: კონტინენტზე მშვიდობისა და უსიშროების განმტკიცება. სადავო საკითხების მშვიდობიანი მოგვარება და უთანხმოების თავიდან აცილება, აგრესიის შემთხვევაში ერთობლივი მოქმედება, ამერიკის ქვეყნების პოლიტიკურ–ეკონომიკური და სამართლებრივი პრობლემების გადაწყვეტისთვის ხელშეწყობა, ძალების გაერტიანება ეკონომიკური, სოციალური, სამეცნიერო და კულტურული განვითარებისათვის.

ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა საგარეო საქმეთა მინისტრების გენერალური ასამბლეა, რომელსაც ყოველწლიურად იწვევენ. იგი განსაზღვრავს მის პოლიტიკას და საქმიანობას, მისი ორგანოების სტრუქტურასა და ფუნქციებს. ყველა ქვეყნისათვის საინტერესო, სასწრაფო ხასიათის პრობლემის განსახილველად იწვევენ საგარეო საქმეთა მინისტრების საკონსულტაციო თათბირებს.

სამხედრო საკითხებზე თანამშრომლობისათვის შექმნილია თავდაცვის საკონსულტაციო კომიტეტი უმაღლესი სამხედრო წარმომადგენლების შემადგენლობით.

აღმასრულებელი ორგანო მუდმივი საბჭოა, რომელიც შედგება მონაწილე ქვეყნების წარმომადგენლებისგან. მუდმივ საჭოსთან შექმნილია მრავალი დამხმარე კომიტეტი და საბჭო.

ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის სამდივნოს მეთაურობს გენერალური მდივანი, რომელსაც ირჩევს გენერალური ასამბლეა ხუთი წლის ვადით.

ორგანიზაციასტან შექმნილია სპეციალიზებული დაწესებულებანი: სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა ამერიკის ქვეყნების ინსტიტუტი. ჯანმრთელობის დაცვის პანამერიკული ორგანიზაცია. ბავშთა ამერიკათაშორისი ინსტიტუტი. გეოგრაფიისა და ისტორიის პანამერიკული ინსტიტუტი.

სამუშაო ენებია: ინგლისური, ესპანური, პორტუგალიური, ფრანგული. მუდმივი საბჭოს შტაბ–ბინა ვაშინგტონშია.(აშშ)

არაბული სახელმწიფოთა ლიგა

არაბული სახელმწიფოთა ლიგა საერთაშორისო რეგიონული ორგანიზაცია, რომელიც შეიქმნა 1945 წლის 22 მარტს კაიროს კონფერენციაზე, მის წესდებას ხელი მოაწერეს ექვსი არაბული სახელმწიფოს მთავრობათა მეთაურებმა. ეს სახელმწიფოებია: სირია, ერაყი, ლიბანი, საუდის არაბეთი, ტრანსიორდანია. ლიგაში იმავე წელს გაერთიანდა იემენი შემდგომ კი სხვა არაბული ქვეყნები. ამაჟამად ლიგაში შედის 22 არაბული სახელმწიფო, მათ შორის ერაყი.

1950 წელს ლიგის წევრებმა, წესდების დამატებით, ხელი მოაწერეს თავდაცვისა და ეკონომიკური თანამშრომლობის ერთობლივ ხელშეკრულებას, ხოლო 1965 წელს სოლიდარობის პაქტს, რომელიც ფორმით საერთაშორისო ხელშეკრულებაა. არაბული სახელმწიფოთა ლიგის მიზნებია: წევრ სახელმწიფოთა საგარეო და საშინაო პოლიტიკის ფართო კორდინაცია, მათი სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა, მათ შორის უთახმოებათა მშვიდობიანი

მოგვარება, კოლონიური დამოკიდებულებისა და ნეოკოლონიალიზმისაგან არაბეთის ქვეყნების სრული განთავისუფლებისათვის ერთობლივი ბრძოლა, მჭიდრო თანამშრომლობა ეკონომიკის, მეცნიერების კულტურის, ჯანმრთელობის დაცვისა და სხვა დარგებში. ლიგის წევრი ქვეყნები მიუმხრობლობის პოლიტიკას ატარებენ.

არაბეთის ქვეყნების ლიგის წესდებაში (1945 წლის 22 მარტი) ასეა განსაზღვრული ორგანიზაციის მიზნები: ,,ლიგის მიზანია უზრუნველყოს უფრო მჭიდრო ურთიერთობათა ლიგის წევრ სახელმწიფოთა შორის, კოორდინირება გაუწიოს მათ პოლიტიკურ მოქმედებას იმისათვის, რომ მიაღწიოს, მათ მჭიდრო თანამშრომლობას, უზრუნველყოს მათი დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი, განიხილოს ყველა საკითხი, რომლებიც ეხება არაბეთის ქვეყნებს და მათ ინტერესებს. ლიგას აგრეთვე მიზნად აქვს დასახული, თითოეულ სახელმწიფოში არსებული შინაგანი პირობების დაურღვევლად, უზრუნველყოს მჭიდრო თანამშრომლობა ლიგის წევრ სახელმწიფოთა შორის შემდეგ საკითხებში:

1.ეკონომიკური და ფინანსური პრობლემები, მათ რიცხვში სავაჭრო ბაჟი, ფულის სისტემა, მსოფლიოს მეურნეობა და მრეწველობა. 2. გზები და კავშირი, მათ რიცხვში რკინიგზები, გზატკეცილები, ავიაცია, ნაოსნობა, ფოსტა და ტელეგრაფი. 3. კულტურის საკითხები. 4. მოქალაქეობასთან პასპორტებთან, ვიზებთან, სასამართლო გადაწყვეტილებათა შესრულებასთან, დამნაშავეთა გადაცემასთან დაკავშირებული საკითხები. 5. სოციალური უზრუნველყოფა. 6. ჯანმრთელობის დაცვა.

არაბული სახელმწიფოთა ლიგის უმაღლესი ორგანოა საბჭო, რომელშიც გაერთიანებული არიან ყველა წევრი ქვეყნის წარმომადგენლები. სსაბჭოს სესიებს იწვევენ წელიწადში ორჯერ. საბჭოს სესიებს შორის ლიგის საქმიანობას ხელმძღვანელობს გენერალური სამდივნო, რომელთანაც შექმნილია პოლიტიკური, ეკონომიკური, ინფორმაციის, პალესტინის საქმეების, ნავთობის საკითხებისა და სხვა დეპარტამენტები. სამდივნოს სათავეში უდგას საბჭოს მიერ 5 წლით არჩეული გენერალური მდივანი.

1973 წლის იანვარში საბჭოს სესიაზე საგარეო საქმეთა და თავდაცვის მინისტრებმა შექმნეს სამხედრო ღონისძიებათა დაფინანსების არაბთაშორისო ფონდი, არაბული სახელმწიფოთა ლიგასთან ფუნქციონირებს, აგრეთვე, აფრიკის ქვეყნებისთვის დახმარების არაბული ფონდი და ერთობლივი საბჭო, რომელშიც გაერთიანებული არიან საგარეო საქმეთა და თავდაცვის მინისტრები და მათი წარმომადგენლები.

შტაბ–ბინა მდებარეობს კაიროში (ეგვიპტე).

თემა 5

რეგიონალური ეკონომიკური ორგანიზაციები

ჩრდილოამერიკული თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაცია

ასოციაცია შეიქმნა 1994 წლის შეთანხმების საფუძველზე კანადას, აშშ–ს და მექსიკას შორის. შეთანხმება მოიცავს ბაზარზე შეღწევადობის საკითხებს, ინვესტიციებს, გარანტიებს, მომსახურებას, ინტელექტუალური საკუთრების უფლებებს. განისაზღვრა სავაჭრო და საინვესტიციო ბარიერების მოხსნა შემდგომი 15 წლის მანძილზე, რომელიც კანადა - აშშ–ს შორის აღარ არსებობს.

თანამშრომლობა მოიცავს ენერგეტიკის სფეროს, რომელიც ითვალისწინებს უცხოური კომპანიების მონაწილეობზე უარის თქმას მექსიკის ნავთობის ძიება, მოპოვება, გადამუშავებაზე.აკრძალვა ეხება რადიაქტიულ ნივთიერებებს, სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო სფეროს. შეუზღუდავი მონაწილეობა განისაზღვრა კანადის და აშშ–ს კომპანიებისთვის მექსიკის სადაზღვევო და საბანკო კომპანიებში. მნიშვნელოვანია ეკოლოგიური ღონისძიებების ერთობლივად გატარება.

კანადა-ამერიკის შეთანხმება თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ გაფორმდა იყო 1988 წელს, ხოლო NAFTA-მ გააფართოვა ამ შეთანხმების პირობები შემდგომი წევრების მოზიდვისთვის, კერძოდ, მექსიკისთვის. NAFTA რატიფიცირებული იქნა 1993 წელს და შევიდა ძალაში 1994

წლის 1 იანვარს.

NAFTA–ს ძირითადი პირობებია ტარიფების, საბაჟო გადასახადების და სხვა სავაჭრო შეზღუდვების თანდათანობით შემცირება სამ წევრს შორის, რამდენიმე ტარიფის დაჩქარებულად გაუქმება, დანარჩენის კი - 15 წლის განმავლობაში. NAFTA გარანტიას აძლევს საბაჟო ხარჯების გარეშე შემოიტანონ მისი წევრებისთვის საწარმოო და სამომხმარებლო საქონლის ფართო ასორტიმენტი.

NAFTA ამყარებს პრინციპებს და მიმართულებებს, რომელზეც დაფუძნებულია ქვეყანათაშორის შეთანხმებები. ინტეგრაცია ვალდებულებას იღებს ხელი შეუწყოს სამივე ქვეყანას დასაქმებასა და ეკონომიკურ ზრდაში, სავაჭრო და საინვესტიციო შესაძლებლობების გაფართოებაში და, აგრეთვე, გლობალურ ბაზარზე აშშ-ის, კანადის და მექსიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაში.

NAFTA-ს ორგანიზაციული სტრუქტურა შემდეგი სახისაა: ცენტრალურ ინსტიტუტს წარმოადგენს კომისია თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ, რომელშიც შედიან წარმომადგენლები მინისტრების დონეზე სამივე მონაწილე ქვეყნიდან. კომისია თვალყურს ადევნებს შეთანხმების მოქმედებას და მის შემდგომ მუშაობას, ეხმარება ინტეგრაციის დროს აღმოცენებული დავების გადაჭრას. ამასთან, მართავს 30-ზე მეტ კომიტეტს და სამუშაო ჯგუფს.

მინისტრების შეთანხმებით კომისიას მუშაობაში ეხმარება NAFTA-ს კოორდინირებული სამდივნო, რომელიც შეიქმნა 1997 წლის ბოლოს მექსიკო სიტიში. სამდივნოს საქმიანობა მიმართულია შეასრულოს მიმდინარე საქმეები კომისიასთან.

NAFTA-ს ნორმების განხორციელებისა და მათი ადმინისტრირებისათვის შეიქმნა 30- ზე მეტი სამუშაო ჯგუფი და კომიტეტი. ისინი მუშაობენ ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა: საქონლის წარმომავლობა, საბაჟო, სოფლის

მეურნეობის საქონლით ვაჭრობა და სუბსიდიები ეკონომიკურ სფეროში, საქონლის სტანდარტიზაცია, სახელმწიფო შესყიდვა და საქმიანი ადამიანების გადაადგილება საზღვარგარეთ. ეს სამუშაო ჯგუფები და კომიტეტები კომისიას ყოველწლიურად წარუდგენენ ანგარიშს.

ჩრდილოეთ ამერიკაში განხორციელებული ვაჭრობის უმეტესი ნაწილი წარმოებს გამჭირვალედ, NAFTA-ს მიერ მკაცრად განსაზღვრული ნორმებით, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის (WTO-ვმო-ს) შესაბამისად.

NAFTA შექმნისას პოტენციურად ითვალისწინებდა გაფართოებას ახალი მონაწილეების შეერთების ხარჯზე. უკვე გაწევრიანებული ქვეყნები ემყარებიან იმ პოზიციას, რომ წევრობა უნდა იყოს ღია ყველა ქვეყნისთვის.

პოლიტიკური ხასიათის არგუმენტების გარდა, შეთანხმების ყოველ მონაწილე - ქვეყანას გააჩნია NAFTA-ში მონაწილეობის საკუთარი ეკონომიკური მიზეზები. ამერიკელი ექსპერტების აზრით, ექსპორტის გაზრდა გამოიწვევს სამუშაო ადგილების გაზრდას (ეს გათვლები უკვე გამართლდა, მიუხედავად შედარებით მოკლე პერიოდისა). დიდ იმედებს ამყარებენ მექსიკის ტერიტორიაზე შრომატევადი, მასალატევადი და სხვა ძვირადღირებული წარმოების გატანის პროცესზე, რამაც მნიშვნელოვნად უნდა იმოქმედოს დანახარჯების შემცირებაზე და აქედან გამომდინარე, ამააღლოს ამერიკული საქონლის კონკურენტუნარიანობა. ამერიკელი პოლიტოლოგები და ეკონომისტები თვლიან, რომ NAFTA-ს თავისებურ ტრამპლინად იქცევა ლათინურ ამერიკის ქვეყნების ეკონომიკაში უფრო ღრმად შეღწევისათვის.

NAFTA-ს განსხვავებულ თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მოიცავს დიდ ტერიტორიას 444 მლნ. მოსახლით, რომელიც აწარმოებს 17 ტრილიონი დოლარი ღირე-

ბულების საქონელსა და მომსახურებას[32] და აქვს ძლიერი ეკონომიკური პოტენციალი, განსაკუთრებით აშშ-ის დახმარებით. ჩრდილოეთ ამერიკულ ინტეგრაციას გააჩნია ასიმეტრიული ხასიათი (ასიმეტრია განვითარებაში და ასიმეტრია ინტესიურ სავაჭრო- ეკონომიკურ ურთიერთობაში), რადგან ერთის მხრივ შეთანხმება დადეს ისეთმა განვითარებულმა ქვეყნებმა, როგორიცაა აშშ და კანადა, ხოლო მეორე მხრივ – მექსიკამ, რომელსაც გააჩნია დიდი ეკონომიკური და დემოგრაფიული პოტენციალი, მაგრამ მიეკუთვნება განვითარებად ქვეყნებს. გარდა ამისა, თავისი პოტენციალით სამხრეთელი პარტნიორები მრავალჯერ ჩამორჩებიან აშშ-ის.

კანადის ეკონომიკა მჭიდროდ არის დაკავშირებული აშშ-სთან. აშშ-ის წილი კანადის საგარეო-სავაჭრო ბრუნვაში შეადგენს დაახლოებით 70%-ს და პირიქით, კანადის წილი 20%- ს. კანადის მთავრობა თვლის, რომ NAFTA-ში მონაწილეობა მისცემს შესაძლებლობას უფრო ეფექტიანად აწარმოოს მეცნიერებადტევადი პროდუქცია, აამაღლოს შემოსავალი, რადგან შრომის ანაზღაურება კანადაში უფრო მაღალია, ვიდრე პარტნიორ ქვეყნებში. აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ კანადაში არსებობს აშშ-თან ინტეგრაციის გაღრმავების ბევრი მოწინააღმდეგე, რადგან ამერიკული ფირმები კანადაში ძალიან აგრესიულნი არიან და არსებობს რამდენიმე დარგში ნაციონალური კონტროლის დაკარგვის განსაზღვრული საშიშროება. კანადელების შიში გასაგებია კიდევ იმიტომ, რომ ჯერჯერობით არ არის შექმნილი ძლიერი იურიდიული ინსტიტუტები, რომელიც გააკონტროლებს ეკონომიკურ პროცესებს.

დიდი იმედები გააჩნია NAFTA-თან დაკავშირებით მექსიკას. ინტეგრაციულ დაჯგუფებაში გაწევრიანებით

იგი ელოდება დააჩქაროს თავისი განვითარების ტემპი, გაატაროს რეფორმები და უკვე 10-15 წლის შემდეგ დაუახლოვდეს თავისი განვითარების დონით ინდუსტრიულად განვითარებულ ქვეყნებს. მიღებულ იქნა გადამწყვეტი ღონისძიებები კაპიტალის მოძრაობის ლიბერალიზაციისათვის, დაიწყო მისი შემოდინება, გაიზარდა უცხოური ინვესტიციების მოცულობა. ამავდროულად, არსებობს საშიშროება, რომ მექსიკურ კომპანიებს გაუძნელდებათ შეაკავონ ჩრდილოეთ მეზობლების ზეწოლა, განსაკუთრებით სოფლის მეურნეობაში, სადაც შეიძლება აღმოცენდეს სერიოზული პრობლემები.

რეალურად ჯერ-ჯერობით ძნელია შევაფასოთ NAFTA-ს ეფექტიანობა, რადგან გასულია ძალიან ცოტა დრო, მაგრამ უკვე ახლა თვალსაჩინოა რამდენიმე სამხრეთ ამერიკული ქვეყნის მისწრაფება შეუერთდნენ ამ ეკონომიკურ დაჯგუფებას.

1993 წლიდან 2005 წლამდე პერიოდში NAFTA-ს წევრებს შორის ვაჭრობა გაიზარდა

173%-ით 297 მილიარდი აშშ დილარიდან 810 მილიარდ აშშ დოლარამდე. [33] ხოლო მომავალში შესაძლოა NAFTA-ს გაფართოება, მაგრამ აუცილებელია შეიქმნას განსაზღვრული ორგანიზაციული სტრუქტურები და შემუშავდეს თანამშრომლობის მექანიზმი.

მერკოსური

MERCOSUR – უმსხვილესი დაჯგუფებაა სამხრეთ ამერიკაში. მასში შედიან არგეტინა, ბრაზილია, პარაგვაი და ურუგვაი, ხოლო ასოცირებული წევრების სახით – ჩილე და ბოლივია. MERCOSUR-ში ფორმალურად შესვლას აპირებენ სხვა სამხრეთამერიკული სახელმწიფოები: ვენესუელა, კოლუმბია, პერუ და ეკვადორი.

გაერთიანება მოიცავს 12 მლნ კმ ტერიტორიას 210

მლნ-იანი მოსახლეობით და მშპ-ის ჯამური მოცულობა უახლოვდება 1 ტრილიონ დოლლარს (2004 წლის მონაცემები). იგი ევროკავშირის, NAFTA-ს და იაპონიის შემდეგ მეოთხე უდიდესი ეკონომიკაა მსოფლიოში.[34]

ეს არის ლათინური ამერიკის ტერიტორიის თითქმის 60%, მოსახლეობის 46% და მშპ-ის დაახლოებით 50%. 2007 წლისთვის მოსახლეობა 240 მილიონამდე გაიზარდა, ხოლო მშპ-მ 1,3 ტრილიონი აშშ დოლარი შეადგინა. MERCOSUR მთლიანად სამხრეთ ამერიკული ექსპორტის და იმპორტის 50%-ს ახორციელებს. MERCOSUR–ის გაერთიანებული ბაზრის შექმნის პირველ ნაბიჯს წარმოადგენს შეთანხმება თავისუფალ ვაჭრობაზე, რომელიც ხელმოწერილია არგენტინისა და ბრაზილიის მიერ 1986 წელს. 1990 წელს ამ შეთანხმებას შეუერთდნენ პარაგვაი და ურუგვაი.

ინტეგრაციული პროცესების ხელმძღვანელობისთვის შექმნილი იქნა მმართველობის ნაციონალური ორგანოები: საერთო ბაზრის საბჭო საგარეო საქმეთა მინისტრების შემადგენლობით; აღმასრულებელი ორგანო – საერთო ბაზრის ჯგუფი, მოქმედი მუდმივად, შტაბ-ბინა მონტევიდეოში; 10 ტექნიკური კომისია, რომელიც ექვემდებარება საერთო ბაზრის ჯგუფს. მის ფუნქციებში შედის საგარეო ვაჭრობის, საბაჟო რეგულირების, ტექნიკური ნორმების, სავალუტო-საფინანსო და მაკროეკონომიკური პოლიტიკის, სახმელეთო და საზღვაო ტრანსპორტის, სამრეწველო ტექნოლოგიის, სოფლის მეურნეობისა და ენერგეტიკის საკითხები. ტარდება ღონისძიებები მონაწილე-ქვეყნებს შორის სავაჭრო კონფლიქტების გადასაჭრელად სპეციალური ტრიბუნალის შესაქმნელად.

1994 წელს ხელმოწერილი შეთანხმების შესაბამისად 1995 წლის 1 იანვრიდან MERCOSUR გადავიდა უფრო მაღალ ინტეგრაციულ დონეზე: თავისუფალი ვაჭრობის ზონიდან საბაჟო კავშირზე. შიდაზონურ ვაჭრობაში

ყველა მონაწილესათვის შემოიღება ერთიანი საგარეო საბაჟო ტარიფი მესამე ქვეყნიდან შემოტანილ პროდუქციაზე (იმპორტზე ბაჟების დონე ცალკეული საქონელისათვის მერყეობს 0 დან – 20%მდე). 1997 წლისთვის ერთიანი ტარიფი შემოღებული იყო დაახლოებით სასაქონლო ნომენკლატურისთვის 85%- სათვის. დანარჩენისთვის განსაზღვრულია გარდამავალი პერიოდი 5-10 წლის ვადით, რომლის განმავლობაში ქვეყნებმა, შესაბამისად, უნდა აწიონ ან შეამცირონ თავისი ტარიფები ერთიან დონემდე. ეს პირველ რიგში ეხება კაპიტალტევად საქონელს და ინფორმატიკისა და ტელეკომუნუკაციის საშუალებების პროდუქტებს. მესამე ქვეყნიდან შემოტანილ კაპიტალტევად საქონელზე საიმპორტო ბაჟი შეადგენს MERCOSUR-ის მონაწილეებისათვის 14%.

დროებითი გამონაკლისები ერთიანი საგარეო საბაჟო ტარიფებიდან გავრცელდება რამოდენიმე საქონელზე. არგეტინისთვის – ეს არის ტანსაცმელი, შავი და ფერადი ლითონები, ქაღალდი; ბრაზილიასა და ურუგვაისთვის – რძე და რძის პროდუქტები; პარაგვაისთვის ს შაქარი და ა.შ. ყველა ქვეყნისთვის ასეთი გამონაკლისების სია შეადგენს 300-450 პოზიციას.

რაც შეეხება შიდაზონურ საქონელს, ბაჟებისაგან თავისუფლდება 90% მეტი ადგილობრივი წარმოების საქონელი. ამ კატეგორიას მიეკუთვნება ის პროდუქტები, სადაც "ეროვნული კომპონენტი" შეადგენს საშუალოდ არანაკლებ 60%-ს, ხოლო კაპიტალური საქონელისათვის – 80%-ს1. MERCOSUR-ის უმსხვილესი სავაჭრო პარტნიორები არიან ევროკავშირი (21%) და NAFTA(20%).

MERCOSUR-ის მსხვილი სამრეწველო კომპანიები ჩართული არიან ინტეგრაციულ პროცესებში. კოოპერაცია და თანამშრომლობა, ურთიერთინვესტიციები მნიშვნე-

ლოვანად გავრცელდა მანქანათმშენებლობის დარგებსა და მეტალურგიაში. არსებობს უამრავი შეთანხმება, რომ-ლის ფარგლებში ხორციელდება ტექნოლოგიების გაც-ვლა და გამოშვებული პროდუქციის ნომენკლატურის გა-ფართოება.

ინტეგრაციამ და ინვესტიციურმა თანამშრომლობამ მნიშვნელოვან დონეს მიაღწია ენეგერტიკაში. 1993 წელს შეთანხმებული პრინციპებით ხორციელდება მონაწილე-ქვეყნების პრიორიტეტული დაკმაყოფილება ენერგომატა-რებლებით. სრულდება მასშტაბური ერთობლივი პროექ-ტები: სამხრეთ არგეტინაში მსხვილი გაზ საბადოების ათვისების და ჩრდილოეთ ბრაზილიის შტატების საწვა-ვით მომარაგებისთვის გაზგაყვანილობის მშენებლობა. აგრეთვე, რეალიზდება MERCOSUR-ის მონაწილე-ქვეყნე-ბის ენერგოსისტემების გაერთიანების გეგმა.

შიდაზონური ვაჭრობა და თანამშრომლობა მრეწ-ველობაში ყოველთვის ვითარდებოდა პარალელურად. ინ-ტეგრაციულ პროცესებში ორივე სექტორის ინტერესე-ბის მჭიდრო კავშირის ერთერთი მნიშვნელოვანი მიზეზია რეგიონულ სასაქონლო ბრუნვის დინამიკურობა. ინტეგრა-ციული პროცესი მოიცავს აგრეთვე ჰუმანიტარულ სფე-როს. დადებულია შეთანხმება დაწყებითი და საშუალო განათლების ატესტატების, დიპლომების და სხვა პას-პორტების ურთიერთაღიარების შესახებ. მნიშვნელოვ-ნად გამარტივებულია MERCOSUR-ის ტერიტორიაზე ფი-ზიკური პირების გადაადგილებისათვის ფორმალურობა.

რაც შეეხება შრომით ურთიერთობებს, ასუნსონის შეთანხმების თანახმად, ამოქმედდა პრინციპი სამუშაო ძალის თავისუფლად გადაადგილების შესახებ MERCOSUR-ის ქვეყნებში და ამგვარად შეიქმნა 210 მლნ-ზე მეტი ადა-მიანური რესურსის ტევადობის შრომის ბაზარი.

რეგიონის ყველა ქვეყანა დგას ისეთ პრობლემის

წინაშე, როგორიცაა უმუშევრობა, სამუშაო ძალის გაიაფება და "სოციალური დემპინგი". MERCOSUR-ში გაერთიანებულნი სახელმწიფოები განსხვავდებიან არა მარტო ეკონომიკური განვითარებით, არამედ ტრადიციით, კულტურით, დემოგრაფიით და მოსახლეობის განათლების დონით, რაც რათქმა უნდა, ზეგავლენას ახდენს ინტეგრაციის სოციალურ ასპექტზე, უპირველეს ყოვლისა, ახალი შრომის ბაზარზე. ყველა ქვეყანას გააჩნია სპეციფიკური შრომის ბაზარი: ურუგვაისთვის დამახასითებელია მოსახლეობის განათლების მაღალი დონე და სამუშაო ძალის ემიგრაციის ტრადიცია; არგენტინისთვის, პირიქით, დამახასიათებელია იმიგრაცია; პარაგვაი განსხვავდება სოფლის მეურნეობის მოსახლეობის მაღალი წილით და შესაბამისად არაკვალიფიციური სამუშაო ძალით; ბრაზილიას, MERCOSUR-ის ეკონომიკური ლიდერს, გააჩნია ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის პოტენციალი.

მთლიანობაში სამხრეთამერიკელი ექსპერტები MERCOSUR-ს წარმატებულ მომავალს უწინასწარმეტყველებენ. მონაწილე ქვეყნების განვითარების გზაზე დასაძლევია სირთულეები და წინააღმდეგობები, მნიშვნელოვანია განსხვავება ეკონომიკურ პოტენციალში, შესარჩევია საბაზრო მექანიზმთან სახელმწიფოს მარეგულირებელი როლის ოპტიმალური შერწყმის ვარიანტი, რომელიც ლათინური ამერიკის რეგიონის სპეციფიკის შესაბამისი იქნება.

აქვე აღსანიშნავია იდეა პანამერიკული თავისუფალი ვაჭრობის ზონის შექმნის შესახებ, რომლის ინიციატორიც არის აშშ და მხარს უჭერს კონტინენტის უდიდესი ქვეყანა – ბრაზილია. მისი საბოლოო მიზანი მსოფლიოში ყველაზე დიდი საერთო ბაზრის ფორმირებაა, რომელიც მოიცავს ქვეყნებს უკვე არსებული სუბრეგიონული დაჯგუფებების ბაზაზე.

დუნაის კომისია

დუნაის კომისია დუნაისპირა ქვეყნების სამთავრობა-თაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაციაა, რომელიც შეიქ-მნა 1949 წელს, დუნაიზე ნაოსნობის რეჟიმის შესახებ 1948 წლის კონვენციის შესაბამისად. მისი შექმნის მიზანი იყო დუნაიზე ნორმალური ნაოსნობის უზრუნველყოფა, დუნაის-პირა სახელმწიფოთა ინტერესებისა და სუვერენული უფლე-ბების შესაბამისად. მასსი გაერთიანებული არიან: ავსტრია, ბულგარეთი, უნგრეთი, რუმინეთი, ჩეხეთი, სლოვაკეთი და იუგოსლავია. ასევე ამ ორგანიზაციის წევრი იყო რუსეთი. 1957 წლიდან კომისიის მუშაობაში მეთვალყურის სტატუსით მონაწილეობს გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა.

დუნაის კომისიის მთავარი ამოცანაა: დუნაის სახელ-მწიფოთა წინადადწებისა და და პროექტების საფუძველზე, შეადგინოს დუნაიზე ნაოსნობის გაუმჯობესებისათვის საჭი-რო ღონისძიებათა გეგმა. კომისია აწესებს სანაოსნო–საგ-ზაო მდგომარეობის ერთიან სისტემას მდინარის მთელ სანა-ოსნო სიგრძეზე. კომისიის ამოცანებია აგრეთვე საბაჟო, სა-ნიტარული და სამდიანარო ზედამხედველობის წესების უნი-ფიკაცია, ჰიდრომეტეოროლოგიური სამსახურის კორდინა-ცია და ნაოსნობის სტატისტიკა. კომისიის სხდომებს იწვევენ წელიწადში ერთხელ ბუდაპეშტში.

დუნაის კომისიის ხელმძღვანელი ორგანოა საბჭო, რო-მელიც შედგება კომისიის მონაწილე სახელმწიფოთა წარმო-მადგენლებისაგან. სპეციალური საკითხების განსახილვე-ლად კომისია ქმნის სამუშაო ჯგუფებს. კომისიის ბიუჯეტი იქმნება წევრ სახელმწიფოთა საწევრო შენატანებისაგან.

დუნაის კომისია მუდმივად გამოსცემს კომისიის სესიების ოქმებს და ჰიდროლოგიურ წელიწდლეულს. სამუშაო ენებია: ფრანგული და რუსული. კომისიის ადგილსამყოფელი ბუდაპეშტშია (უნგრეთი).

შავი ზღვის ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია

1992 წლის 25 ივნისს სტამბოლში უმაღლეს დონეზე შეხვედრის მონაწილეებმა შავი ზღვის აუზის 11 სახელმწიფოს ხელმძღვანელებმა ხელი მოაწერესდეკლარაციას შავი ზღვის ქვეყნების ეკონომიკურ თანამშრომლობაზე. დოკუმენტს ხელი მოაწერეს რუსეთის, თურქეთის, ბულგარეთის, საბერძნეთის, აზერბაიჯანის, სომხეთის, უკრაინის, მოლდავეთის, საქართველოს, რუმინეთის და ალბანეთის წარმომადგენლებმა.

დეკლარაციაში დასახულია შეხვედრის მონაწილე სახელმწიფოთა ეკონომიკური თანამშრომლობის ძირითადი პრინციპები, აღნიშნულია მისი დიდმნიშვნელოვანი პოლიტიკური ასპექტი, მკაფიოდ არის დადგენილი პრინციპები, რომლებიც მთლიანად შეესაბამება ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის საბოლოო აქტს და პარიზის ქარტიას ახალი ევროპისათვის. შავი ზღვა– უნდა იქცეს მშვიდობის, სტაბილურობისა და აყვავების ზღვად.

შავი ზღვის ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია შეიქმნა თურქეთის ინიციატივით 1992 წლის ივნისში, სტამბოლში. მის რიგებში გაერთიანდნენ სახელმწიფოები, რომლებიც 90–იან წლებამდე დაპირისპირებულ ბანკებს მიეკუთვნებოდნენ. 1998 წელს იალტის სამიტზე ბისეკი, როგორც ამ ალიანს უწოდებენ საბოლოოდ ჩამო-

ყალიბდა, როგორც საერთაშორისო რეგიონული ორგანზაცია.

შავი ზღვის ქვეყნების ალიანსის ავტორიტეტი დღითი–დღე იზრდება. ამას ადასტურებს ის ინტერესი, რომელსაც მის მიმართ იჩენენ ევროპისა და ახლო აღმოსავლეთის სახელმწიფოები. ამ ორგანიზაციასი მეთვალყურის სტატუსით შევიდნენ გერმანია და საფრანგეთი.

საქართველოსადმი, ისე როგორც კავკასიის რეგიონისადმი, ინტერესი მკვეთრად გაიზარდა. კავკასიის თემა გამუდმებით ფიგურირებს მსოფლიო საინფორმაციო საშუალებებში. მას ახასიათებენ, როგორც ყველაზე მოკლე და უსაფრთხო გზას, შუა აზია–კასპიისპირეთის რესურსებით მდიდარ რეგიონსა და ევროპის ბაზრებს შორის. საქართველო კი ამ ხიდის უმნიშვნელოვანესი მონაკვეთია.

უძველესი ,,აბრეშუმის გზის“ არდგენა რეალობად იქცა. ტრასეკასა და ინოგეიტის პროექტები, რომლებიც ევროპის კავშირის დახმარებით ხორციელდება და გულისხმობს აბრეშუმის გზის გაყოლებაზე თანამედროვე სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურის დანერგვას, თავისი მასშტაბით სცილდება რეგიონულს და მსოფლიო მნიშვნელობას იძენენ. ახალი აბრეშუმის გზის მიმართ ინტერესს იჩენენ ამერიკის შეერთებული შტატები, იაპონია, ჩინეთი, უკრაინა, დუნაისპირა ქვეყნები და სხვა. აშშ–ის კონგრესმა განიხილა და მიიღო კანონი: ,,აბრეშუმის გზის სტრატეგია.“

1998 წლის სექტემბერში ბაქოში გიმართა ტრასეკას ქვეყნების სამიტი, რომელშიც თოთხმეტი სახელმწიფოს პრეზიდენტი და მრავალი საერთაშორისო ორგანიზაცია მონაწილეობდა. ბაქოს სამიტს მოჰვა რეგიონის ქვეყნების ხელ-

მძღვანელთა შეხვედრა 1998 წლის ოქტომბერში ანკარაში, სადაც თურქეთის, ყაზახეთის, უზბეკეთის, აზერბაიჯანისა და საქართველოს ხელმძღვანელობამ ხელი მოაწერეს ანკარის დეკლარაციას, რომელშიც პოლიტიკური მხარდაჭერა აღუთქვეს დი ნავთობის–ბაქო–თბილის–ჯეიჰანის მარშრუტით ტრანსპორტირებას.დეკლარაციას ასევე ხელი მოაწერა აშშ–ის ენერგეტიკის მინისტრმა.

პირველი რეგიონული გაერთიანება, რომლის ერთ–ერთი დამფუძნებელი საქართველოა, იყო ბისეკი, ანუ შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია. იგი 1992 წელს შიქმნა. საქართველომ ამ ორგანიზაციას 1998–1999 წლეებში თავმჯდომარეობდა. თბილისის სამიტზე ორგანიზაციამ მიიღო ბისეკსა და ევროკავშირის შორის თანამშრომლობის პლატფორმა. ამით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა ევროპასთან ინტეგრაციის გზაზე.

2000–2002 წლეებში ბისეკი თანდათან გარდაიქმნა კონკრეტულ პროექტებზე ორიენტირებულ ორგანიზაციად. სტამბოლის სამიტზე დადასტურდა საქართველოს ინიციატივა ქვეყანაში რეგიონალური ცენტრის შექმნის შესახებ, რომელიც შავი ზღვის აუზის სატრანსპორტო დერეფნის განვითარებით უზრუნველყოფს არ მარტო შავი, არამედ კასპიისა და ხმელთაშუა ზღვების რეგიონთა ბუნებრივი რესურსების ოპტიმალურ, უსაფრთხო ათვისებას.

შავი ზღვის ეკონომიკური ტანამშრომლობის ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოების მეთაურების მეოთხე რიგგარეშე სამიტმა მიიღო ბისეკის წესდება. დოკუმენტის თანახმად, წევრი სახელმწიფოები გამოხატავენ თავიანთი ქვეყნებისა და ხალხების სურვილს კონსტრუქციულად და ნაყოფი-

ერად ითანამშრომლონ ეკონომიკური საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში და აცხადებენ რომ ბისეკის რეგიონში მშვიდობის სტაბილურობისა და კეთილდღეობის დამკვიდრების მიზნით, ხელს შეუწყობენ ორმხრივი და მრავალმხრივი თანამშრომლობის, ასევე საერთაშორისო სამართლის პრინციპების განვითარებას.

შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციაში იქმნება მთავარი და დამხმარე ორგანოები, მათ შორის საგარეო საქმეთა მინისტრების საბჭო. წესდების ტანახმად მოქმედი თავჯდომარე ბისეკის ფარგლებში, კოორდინაციას უწევს ორგანიზაციის მასშტაბით განხორციელებულ ყველა ქმედებას და უზრუნველყოფს ბისეკის საქმიანობის სათანადო წარმართვას და ასევე მიღებული რეზოლუციებისა და გადაწყვეტილებების განხორციელებას.

თავმჯდომარეობა ინგლისური ანბანის მიხედვით, როტაციის წესით, გადაიცემა ექვს თვეში ერთხელ. ორგანიზაციის მუდმივი საერთაშორისო სამდივნო, რომელიც მოქმედი თავმჯდომარის ხელმძღვანელობით იმოქმედებს, მდებარეობს სტამბოლში.

ბისეკის მიზნების განხორციელებაში ორგანიზაცია გამოხატავს მზადყოფნას, მჭიდროდ ითანამშრომლოს შავი ზღვის ეკონომიკური ორგანიზაციის საპარლამენტო ასამბლეასთან.

წესდების შესაბამისად 1999 წლის 30 აპრილს თბილისი გაიმართა შავი ზღვის ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრების საბჭოს სხდომა. სხდომაზე აღინიშნება, რომ ბისეკმა შვიდწლიანი ნაყოფიერი და აქტიური საქმიანობის შემდეგ სრულიად ახალი მნიშვნელობა და დატვირთვა შეიძინა– დასრულდა შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგა-

ნიზაციის რეგიონულ საერთაშორისო ორგანიზაციად ტრანსფორმირების პროცესი. ბისეკი საერთაშორისო რეგიონული ორგანიზაციების ოჯახის სრულუფლებიანი წევრი გახდა.

გაეროს ევროპის ეკონომიკური კომისია

გაეროს ევროპის ეკონომიკური კომისია დაფუძნდა 1947 წელს. ამჯაამად იგი წარმოადგენს ევროპის სახელმწიფოების ერთადერთ მუდმივმოქმედ ორგანოს. კომისიის შემადგენლობაში შედის ევროპის ყველა სახელმწიფო. აგრეთვე, აშშ და კანადა. კომისიაში შექმნილია 15 მუდმივი ორგანო, რომელთა შორის 50 მუდმივმოქმედი ჯგუფია. ერთ–რთი მთავარი ორგანოა ტრანსპორტის კომიტეტი, რომელიც დაკავებულია საავტომობილო, სარკინიგზო და სამდინარო ტრანსპორტის საკითხებით. კომიტეტის შემადგენლობაში შედიან: ამ სახეობის ტრანსპორტის სამუშაო ჯგუფები და საბაჟო ექსპერტთა ჯგუფი. ეს ჯგუფი პრაქტიკულად წარმოადგენს სპეციფიკურ ორგანოს ევროპის ეკონომიკური კომისიის ფარგლებში საბაჟო საკითხების შემუშავებისათვის.

თავისი არსებობის მანძილზე საბაჟო ექსპერტთა ჯგუფმა ითამაშა მთავარი როლი 13 საერთაშორისო საბაჟო კონვენციისა და სხვა საერთაშორისო–სახელშეკრულებო დოკუმენტების შემუშავებაში. მათ შორისაა საერთაშორისო კონვენციები: კონვენცია ტურისტებისთვის საბაჟო შეღავათების შესახებ, საბაჟო კონვენცია კონტეინერების შესახებ (1972წ), საერთაშორისო კონვენცია საზღვრებზე ტვირთის გადაზიდვის კონტროლის პირობების შეტანხმების შესახებ (1982წ) და სხვა.

მრეწველთა და მეწარმეთა საერთაშორისო კონგრესი

მრეწველთა და მეწარმეთა საერთაშორისო კონგრესი არასამთავრობათაშორისო რეგიონული ორგანიზაციაა. იგი შეიქმნა 1992 წელს. კონგრესი აერთიანებს ევრაზიის კონტინენტის ყოფილი სოციალისტური ქვეყნების მრეწველთა და მეწარმეთა ეროვნულ კავშირებსა და ასოციაციებს. კონგრესის შტაბ–ბინა მოსკოვშია.

კონგრესის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

1. მრეწველთა და მეწარმეთა ინტერესების დაცვა. 2.საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პროგრამის განხორციელების პროცესში მათი მუშაობის კორდინაცია. 3. კონგრესის წევრ სახელმწიფოებს შორის სამეურნეო კავშირების აღდგენა. 4. ინოვაციური საქმიანობისა და ინვესტიციური პროცესების ხელშეწყობა. 5. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სამეურნეო სუბიექტებს შორის ურთიერთზემოქმედების მექანიზმების დამუშავება. 6. საქონლისა და კაპიტალის მოძრაობის გზაზე წინაამღდეგობებისა და შეზღუდვების შემცირების წინადადებათა მომზადება; 7. სამეწარმეო პროექტების დამუშავება.

კონგრესის სტრუქტურა. უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა (დელეგატების კრება). იგი ორ წელიწადში ერთხელ ტარდება. განმკარგულებელ ფუნქციებს ასრულებს კონგრესის საბჭო.

კონგრესში შექმნილია საექსპერტო–კონსულტაციური ცენტრი. იგი ახორციელებს ეკონომიკური რეფორმების მიმდინარეობის შედარებით ანალიზს და ამუშავებს პრაქტიკულ რეკომენდაციებს ტრანსეროვნული საფინანსო–სამ-

რეწველო გაერთიანებების, თავისუფალი ეკონომიკური ზონებისა და სხვათა შექმნის შესახებ.მსოფლიო

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი

შეიქმნა 1990 წელს. ფუნქციონირება დაიწყო 1991 წლიდან. მისი დამფუძნებელი იყო 40 ქვეყანა, შემდეგ მათი რიცხვი გაიზარდა 57–მდე. ბანკის შემადგენლობაში ინსტიტუციონური წევრის სტატუსით შედიან: ევროკავშირი და ევროპის საინვესტიციო ბანკი. ბანკს მჭიდრო კავშირი აქვს საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან და მსოფლიო ბანკთან.

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის შექმნის მიზანია დააჩქაროს გარდამავალიეკონომიკის ევროპული ქვეყნების გადასვლა საბაზრო ეკონომიკაზე და ემყარება დემოკრატიული პრინციპების–პლურალიზმისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარებას აღნიშნულ ქვეყნებში. ევრობანკი ეხმარება 26 ქვეყანას განახორციელონ სტრუქტურული და სექტორული რეფორმები, ხელი შეუწყონ ჯანსაღ კონკურენციას, პრივატიზაციას და კერძო მეწარმეობას და ითვალისწინებს, თითოეულ ამ ქვეყნის საჭიროებებსა და ინტერესებს გარდამავალ პერიოდში.

ბანკი თავისი ინვესტიციებით ხელს უწყობს კერძო სექტორის განვითარებას, აძლიერებს დახმარების მიმღები ქვეყნების საფინანსო ინსტიტუტებს და საკანონმდებლო სისტემებს, ანვითარებს კერძო სექტორისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურებს. ბანკი აგრეთვე ხელს უწყობს თანადაფინანსებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში, ეხმარება მათ საშინაო კაპიტალის მობილიზებაში და სთავაზობს ტექნიკურ დახმარებას საჭირო სფეროებში. იგი მჭიდროდ თანამ-

შრომლობს სხვა საფინანსო ინსტიტუტებთან. ბანკი აქტიურად თანამშრომლობს საქართველოსთან.

ბანკის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

1. დახმარების აღმოჩენა წევრ–სახელმწიფოებისადმი სტრუქტურულ და დარგობრივი ეკონომიკური რეფორმების, დეცენტრალიზაციისა და პრივატიზაციის განხორციელებაში;

2. კერძო სექტორის განვითარების მხარისდაჭერა ორგანიზაციის, მოდერნიზაციის და საწარმოო საქმიანობის, პირველ რიგში მცირე და საშუალო საწარმოთა გაფართოების გზით;

3. ინვესტიციების მოზიდვა კონკურენტული გარემოსა და მწარმოებლობის ამაღლების, ცხოვრების ხარისხის და შრომის პირობების გაუმჯობესების გზით.

4. კერძო და პრივატიზებული საწარმოების ფინანსირება;

ბანკის სტრუქტურაში შედის 10 დეპარტამენტი. ბანკის ოპერაციების დეპარტამენტში სამი განყოფილებაა. დეპარტამენტი ქვეყნების მიხედვითაა:

1.აზერბაიჯანი, ყირგიზეთი, ტაჯიკეთი, თურქმენეთი, 2. ბალტიისპირეთის ქვეყნები, ბელორუსია, 3.ბულგარეთი, ალბანეთი, მაკედონია, სლოვენია. 4. ჩეხეთი, სლოვაკია. 5. უნგრეთი. 6. ყაზახეთი, უზბეკეთი. 7. პოლონეთი.8 რუმინეთი, მოლადავეთი, ხორვატია. 9. რუსეთის ფედერაცია. 10. უკრაინა, სომხეთი, საქართველო.

საქმიანობის მიხედვით გამოყოფილია 13 ჯგუფი დარგების მიხედვით: სოფლის მეურნეობა, განათლება და

პროფესიული მომზადება. ენერგეტიკა, საფინანსო ინსტიტუტები, ბუნებრივი რესურსები, ბირთვული უსაფრთხოება, პრივატიზაცია, სტრუქტურული რეფორმები, საკუთრება, ტურიზმი, ტელეკომუნიკაციები, ტრანსპორტი, ეკონომიკური ინფრასტრუქტურა.

ბანკის თავდაპირველი კაპიტალი შეადგენდა მილიონ ეკიუს ანუ 12.8 მილიონ დოლარს. შემდეგში იგი მკვეთრად გაიზარდა. ბანკის კაპიტალში კვოტები განაწილდა შემდეგნაირად: ევროპის კავშირის ქვეყნებისათვის 51%, ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებისათვის 13,5%, ევროპის სხვა ქვეყნებისათვის 11.3%, არა ევროპული ქვეყნებისათვის 24,2%, კაპიტალის უფრო დიდი წილი აქვს აშშ–ს 10%, გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, დიდი ბრიტანეთი და იაპონია 8%. მასშტაბური გახდა საქართველოს თანამშრომლობა ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან მიმართებით. საქართველოში მისი საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია: ინვესტიციები კერძო სექტორში, ენერგეტიკის სექტორი, სატრანსპორტო სექტორი, ფინანსური სექტორი. 1999 წელს ბანკმა დაამტკიცა 40 მილიონიანი კრედიტი ჰიდროელექტროსადგურის რეაბილიტაციისათვის და მოდერნიზაციისათვის. ყრადღების ცენტრშია საპორტო და სარკინიგზო სექტორები. დამტკიცებულია 20მლნ აშშ დოლარის ღირებულების სარკინიგზო პროექტის დაკრედიტება. გამოიყო საკრედიტო ხაზები ქართული ბანკებისათვის 20 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით.

სუამი

საერთაშორისო სამთავრობათაშორისი რეგიონული ორგანიზაციაა. იგი დაარსდა 1997 წლის ოქტომბერში. ამა

წლის 10 ოქტომბერს მიიღეს სტრასბურგის დეკლარაცია. ამ ინიციატივამ დასაბამი მისცა ახალი რეგიონული ორგანიზაციის ფორმირებას. 1999 წლის 25 აპრილს შეუერთდა უზბეკეთის რესპუბლიკა.

სუამი თავდაპირველად შეიქმნა უკრაინის, აზერბაიჯანის, მოლდავასა და საქართველოს ინტერესთა თანხვედრის საფუძველზე–ევროპაში ჩვეულებრივიშეიარაღების ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით. ვაშინგტონში, ნატოს სამიტის დროს, სუუამი–ს უზბეკეთიც შეუერთდა. მონაწილე ქვეყნების საერთო ინტერესებმა თანდათან აღმოსავლეთ–დასავლეთის ენერგეტიკული დერეფნის მიმართულებით გადაინაცვლეს. დღეს სუუამ–ის მიმართ მზარდ ინტერესს ამჟღავნებენ ამერიკის შეერტებული შტატები და ევროკავშირი.

სუუამ–ი ახორციელებს სრულყოფისა და მრავალმხრივი თანამშრომლობის გააქტიურების ღონისძიებებს. ამ თანამშრომლობის ამოცანა არის ეკონომიკური განვითარების ხელსაყრელი გარემოს შექმნა, წევრი ქვეყნების მოსახლეობის კეთილდღეობის დონის ამაღლება, ევროპა–კავკასია–აზიის სატრანსპორტო–საკომუნიკაციო დერეფნის შემდგომი უსაფრთხო და ეფექტიანი განვითარება, აგრეთვე საავაჭრო ურთიერთობისათვის ხელის შეწყობა.

ეს უმთავრესი პრინციპი დადასტურებულია მემორანდუმით, რომელსაც ხუთივე სახელმწიფოს მეთაურმა მოაწერა ხელი 2000 წლის სექტემბერში გაეროს შტაბ–ბიანაში გამართულ შეხვედრაზე.

მემორანდუმში დეტალურად აისახა ისეთი პრინციპები, როგორც არის ერთგულება საერთაშორისო სამართლის

ფუძემდებლური ნორმებისადმი, უწინარეს ყოვლისა, სახელმწიფოთა თანასწორუფლებიანობა, ძალის გამოუყენებლობა, ტერიტორიული მთლიანობა, შინაურ საქმეებში ჩაურევლობა და საზღვრების ხელშეუხებლობა. დოკუმენტში დადასტურებულია, რომ წევრი სახელმწიფოები ვერ შეურიგდებიან ვერავითარ კანონსაწინააღმდეგო აქტის და რაც მთავარია, ტერორიზმის ნებისმიერ გამოვლინებას. სუუამ–ის ჯგუფმა გამოიჩენა ინიციატივა–მიმართა გაეროს, რათა მის ფარგლებში შექმნილიყო ანტიტერორისტული ცენტი.

სისტემურად იმართება სუუამი–ს სამიტები. 2001 წლის ივნისსი უკრაინის ქალაქ იალტაში, ლივადიის სასახლეში, გაიმართა სუუამი–სმონაწილე სახელმწიფოთა საქართველოს, უკრაინის, უზბეკეთის, აზერბაიჯანის, მოლდოვას მეთაურობის უმაღლესი დონის სამიტი, რომლითაც დაიწყო ახალი ეტაპი ამ რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციის მონაწილე ქვეყნების თანამშრომლობაში. შეხვედრაზე კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ სუუამი–ს ყველა სახელმწიფო იზიარებს მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ სუუამ–ი ღია ორგანიზაციაა და არ ეწინაღმდეგება სხვა ქვეყნების ინტრესებს. ბოლო დროს სულ უფრო იზრდება დასავლეთის, მათ შორის ამერიკის ადმინისტრაციის ინტერესი სუუამ–ის ქვეყნებთან თანამშრომლობის მიმართ.

რეგიონული თანამშრომლობის მიმართულებით საქართველოსთვის პრიორიტეტულია სუუამ–ი. იგი რეგიონული თანამშრომლობის ის მაგალითია, რომლის უმტავრესი მიზანია ეკონომიკური პროექტების დაჩქარება, უშიშროების საკითხებისა და კონფლიქტების მშვიდობიან მოგვარებაში თანამსრომლობის გაფართოება. ასევე მნიშვნელოვანია თანამ-

სრომლობის განვითარება ბისეკის ფარგლებში, რომელსაც საერთაშორისო საზოგადოებრიობა სულ უფრო დიდ ყურადღებას უთმობს. დიდი მნიშვნელობა ენიჭება თანამშრომლობის განვითარებას დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის ქვეყნებთან.

არაბული სახელმწიფოების ეკონომიკური თანამშრომლობა

არაბეთის სახელმწიფოებს შორის რეგიონული ეკონომიკური თანამშრომლობა ხორციელდება ოთხი ძირითადი რეგიონული ორგანიზაციის ფარგლებში. ეკონომიკური ინტეგრაციის მნიშვნელოვანი დონე მიღწეულია არაბეთის ეკონომიკური ერთიანობის საბჭოში, რომელიც ერთიანი ბაზრის სახით წარმოგვიდგება, სადაც მიმდინარეობს საქონლის, მომსაურების და სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილება. ამ ორგანიზაციის ფარგლებში მიმდინარეობს ეკონომიკური პოლიტიკის შეთანხმება, ეკონომიკის ძირითადი დარგების განვითარების კოორდინაცია და კანონმდებლობის უნიფიკაცია. მეორე რეგიონული ორგანიზაციაა სპარსეთის ყურის არბულ სახელმწიფოთა თანამშრომლობის საბჭო, რომელშიც მიმდინარეობს ეკონომიკური თანამშრომლობა, რაც გამოიხატება წევრი – ქვეყნების ეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინაციაში. თანამშრომლობა მოიცავს სამეწარმეო საქმიანობის სფეროს. გამიზნულია ექვსი წევრი ქვეყნის მიერ მომავალში საერთო ბაზრის შექმნა. ეკონომიკური და სოციალური განვითარების არაბული ფონდი მოქმედებს 1968 წლიდან და ახორციელებს ეკონომიკურ პროექტების, რეგიონისშიგა ვაჭრობის დაფინანსებას, აფართოებს ინვესტიციებს, ახორციელებს ტექნიკურ დახმარებას წევრ – ქვეყნებზე. არაბული სავალუტო ფონდი კი წარადგენს

სესხებს და კრედიტებს, ახორციელებს საგადასახდელო ბალანსების დაფინანსებას, ახორციელებს სავალუტო პოლიტიკის კოორდინაციას და წევრი–ქვეყნების საინვესტიციო საქმიანობას; მონაწილეობას იღებს ვაჭრობის ლიბერალიზაციის და დაფინანსების პროგრამებში. ყველა აღნიშნული ორგანიზაცია მჭიდროდ თანამშრომლობს ერთმანეთთან.

არაბეთის ეკონომიკური ერთიანობის საბჭო

შეიქმნა 1964 წელს არაბეთის სახელმწიფოების ლიგის წევრების მიერ. მის შემადგენლობაში არიან ეგვიპტე, ერაყი, იორდანია, იემენი, ქუვეიტი, ლიბია, მავრიტანია, არაბეთის გაერთიანებული საემიროები, პალესტინა, სირია, სომალი, სუდანი. საერთო ბაზრის წევრები არიან ეგვიპტე, ერაყი, იორდანია, იემენი, ლიბია, მავრიტანია და სირია.

საბჭოს მიზნებია: საერთო ბაზრის შექმნა; თავისუფალი სატრნსპორტო მიმოსვლის განვითარება; საკუთრების ფლობის უფლების უზრუნველყოფა. საბჭო საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია: ნორმატიული აქტების შეთანხმება და ექსპორტ–იმპორტის ოპერაციების რეგულირების პოლიტიკის უნიფიკაცია; სატრანსპორტო გადაზიდვებითვის ხელშეწყობა; ეკონომიკური კანონების უნიფიკაცია; სხვა ქვეყნებთან სავაჭრო და საანგარიშსწორებო შეთანხმებების დადება; მრეწველობის, სოფლის მეურნეობის, ვაჭრობის ინტერგირება; ეკონომიკური განვითარების სფეროს კოორდინაცია ერთობლივი პროექტების და ტექნიკური დახმარებების განხორციელებაში; არაბულ სახელმწიფოებში მრავალმხრივი შეთანხმებების გაფორმება კაპიტალდაბანდებების, გადასახადების ამოღების, საინვესტიციო დავების გადაჭრის, სოციალური დაზ-

ღვევის და სოციალური უზრუნველყოფის სფეროებში; თანამშრომლობის განხორციელება საერთაშორისო და რეგიონულ ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან; ერთობლივი არაბული კომპანიების ჩამოყალიბება (ამგვარი კომპანიები ფუნქციონირებს მომპოვებელ მრეწველობაში, სამედიცინო მრეწველობაში, მესაქონლეობაში და სამრეწველო ინვესტიციების სფეროში).

საბჭოს ფარგლებში სამეწარმეო საქმიანობის კოორდინაციისათვის და მართვის სისტემის უზრუნველსაყოფად ცოდნისა და გამოცდილების გასაცვლელად შეიქმნა სპეციალიზებული სამეწარმეო გაერთიანებები:

- საფეიქრო მრეწველობის არაბული კავშირი (სირია);
- ცემენტის და სამშენებლო მასალების არაბული კავშირი (სირია);
- შაქრის არაბული ფედერაცია (სუდანი);
- ქიმიური სასუქების მწარმოებელთა არაბული ფედერაცია (კუვეიტი);
- მანქანათმშენებლობის არაბული ფედერაცია (ერაყი);
- თევზპროდუქტების არაბული ფედერაცია (ერაყი);
- კვების მრეწველობის არაბული ფედერაცია (ერაყი);
- გემთმავალთა არაბული ფედერაცია (ერაყი);
- არაბული კოოპერატიული ფედერაცია (ერაყი);
- არასახმელეთო ტრანსპორტის არაბული კავშირი (ერაყი);
- მედიკამენტების და სამედიცინო დანადგარების მწარმოებელთ არაბული ფედერაცია (ერაყი).

სპარსეთის ყურის არაბული სახელმწიფოების თანამშრომლობის საბჭო

შეიქმნა 1981 წელს. მისი წევრები არიან ბაჰრეინი, კატარი, ქუვეიტი, არაბეთის გაერთიანებული საემიროები, ომანი, საუდის არაბეთი. საბჭოს მთავარი ამოცანაა ფინანსების, ეკონომიკის, ვაჭრობის, სამართლის, მართვის, ინფორმაციულ, განათლების და კულტურის სფეროებში ერთიანი (მსგავსი) სისტემების ჩამოყალიბება. საბჭო მოწოდებულია ზეგავლენა მოახდინოს სამეცნიერო კვლევების განვითარებაზე, ერთობლივი საწარმოების ჩამოყალიბებასა და კერძო სექტორის განვითარებაზე.

საბჭოს კოლექტიური მოქმედებების ძირითად მიმართულებებს განსაზღვრავს უმაღლესი საბჭო, რომელიც წევრი ქვეყნების მეთაურებისაგან შედგება. იგი განსაზღვრავს სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობების საკითხებს.

წევრი–ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრების ბაზაზე ფუნქციონირებს მინისტრთა საბჭო, რომელიც ამზადებს თანამშრომლობის პერსპექტიული განვითარების პროექტებს და რეკომენდაციებს. იგი ხელმძღვანელობს სავაჭრო პალატების თანამშრომლობას.

საბჭოს მიერ შემუშავებულია განვითარების ერთობლივი გეგმა, რომელიც ითვალისწინებს თანამშრომლობას შემდეგი მიმართულებებით: ეკონომიკური და სოციალური დაგეგმვა; საფინანსო, ეკონომიკური და სავაჭრო თანამშრომლობა; ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა; სამრეწველო წარმოება; ნავთობი; სოციალური და კულტურული მომსახურება; სავალუტო–საფინანსო თანამშრომლობა.

მიმდინარეობს მუშაობა ეკონომიკური თანამშრომლობის საკითხებზე, რომლის საფუძველშიც დევს ნავთო-

ბის ექსპორტზე დამოკიდებულების შემცირება, შემოსავლების წყაროების დივერსიფიკაცია, სოლიდური სამრეწველო და სასოფლო - სამეურნეო ბაზის ფორმირება.

ეკონომიკური თანამშრომლობის მიზნით გაფორმდა ხელშეკრულებები: კომპლექსური ეკონომიკური ხელშეკრულება (1982); ერთიანი ინდუსტრიული განვითარების სტრატეგია (1985); ერთიანი სასოფლო – სამეურნეო პოლიტიკა (1986) და ა.შ.

ეკონომიკური და სოციალური განვითარების არაბული ფონდი

ფონდი შეიქმნა 1968 წლის ხელშეკრულების საფუძველზე, ძალაში შევიდა 1971 წლიდან. ფონდმა პროექტების დაფინანსების ოპერაციების განხორციელება დაიწყო 1974 წლიდან. მასში არაბული ლიგის 21 წევრი ქვეყანაა (კომორის კუნძულების გარდა). ფონდის საქმიანობის მიმართულებებია: საინვესტიციო ეკონომიკური პროექტების დაფინანსება, მთავრობებისთვის, ორგანიზაციებისთვის, კერძო და სახელმწიფო ინსტიტუტებისთვის პირობებში სესხებისა და შეღავათების წარდგენა; კერძო და სახელმწიფო ინვესტიციების გაფართოება; ტექნიკური დახმარების აღმოჩენა ეკონომიკური სფეროების განვითარების მიზნით; არაბულ სახელმწიფოებს შორის ვაჭრობის პროგრამის დაფინანსება. არაბეთის განვითარების ეროვნული და რეგიონული ინსტიტუტების საქმიანობის კოორდინაცია.

ფონდი ატარებს სხდომებს არაბულ რეგიონულ ორგანიზაციებთან და საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის გაღრმავების მიზნით.

არაბული სავალუტო ფონდი

ფონდი შეიქმნა 1977 წელს. მასში არაბული სა-

ხელმწიფოების ლიგის 20 სახელმწიფოა (ჯიბუტის და კომორის კუნძულების გარდა).

ფონდის მიზნებია: საგადასახდელო ბალანსების დეფიციტების დაფინანსება წევრ – სახელმწიფოებზე კრედიტების გაცემის გზით; ვალუტის კურსების სტაბილიზაცია და მათი კონვერტირებადობა არაბულ ქვეყნებში; არაბული ეკონომიური ინტეგრაციის ტემპების დაჩქარება; არაბული ქვეყნების საფინანსო ბაზრების განვითარებაზე ზემოქმედება; საერთაშორისო სავალუტო და ეკონომიკურ საკითხებზე პოზიციების კოორდინაცია.

ფონდის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- ფონდი წარადგენს ოთხი ტიპის შეღავათიან სესხებს მოქნილი პირობებით:

1. ავტომატური სესხები დაფარვის სამწლიანი ვადით;

2. ჩვეულებრივი სესხები დაფარვის ხუთწლიანი ვადით;

3. საკომპენსაციო სესხები სამწლიანი ვადით;

4. გაფართოებული სესხები შვიდწლიანი ვადით.

სესხები გაიცემა სტაბილიზაციის პროგრამების შესაბამისად.

•აღმასრულებელი დირექტორების საბჭოს მიერ დადგენილი საინვესტიციო პოლიტიკის შესაბამისად საინვესტიციო საქმიანობის წარმართვა;

- არაბული საფინანსო ბაზრებისთვის ტექნიკური დახმარების გაწევა;
- კადრების მომზადებაზე ზემოქმედება;
- რეგიონულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა;
- არაბულ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა.

თემა 6

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციის ცნება.

გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოსთან საკონსულტაციო სტატუსი გააჩნია დაახლოებით 1600 არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციას, რომლებიც აქტიურად მუშაობენ ეკონომიკური და სოციალური განვითარების სფეროში. გარდა ამისა, დაახლოებით 1500 ორგანიზაციაა, რომელთა საქმიანობით დაინტერესებულია გაერო. ყველა ეს ორგანიზაცია შედის იმ არასამთოვრობათოშორისი ორგანიზაციების სიაში, რომლებსაც კავშირი აქვთ გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოსთან.

გაეროს ორგანიზაციებთან დამოკიდებულებაში არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციები ასრულებენ შემდეგ ფუნქციებს:

1. ორგანიზაციებისა და პირთა ჯგუფების თხოვნით კონსულტაციებისა და რჩევების მიღება.

2. არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებისაგან მიღებული ინფორმაციების გავრცელება.

3. მონაწილეობის მიღება შეთანხმებათა პროექტების შემუშავებაში, რომლებიც შემდეგ განსახილველად გადაეცემა სახელმწიფოთა და სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებს.

1996 წელს ეკონომიკურმა და სოციალურმა საბჭომ მიიღო 31 რეზოლუცია გაეროს და არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციების საკონსულტაციო ურთიერთობის შესახებ. მასში აღნიშნულია ეროვნული, რეგიონული და საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციების მნიშვნელობა და მათი რიცხვის ზრდა. დასმულია გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს არასამთავრობათაშორისო კომიტეტის როლის გაფართოების საკითხი. შემუშავებულია გაეროს საერთაშორისო კონფერენციებში და მათი მომზადების პროცესში არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციების მონაწილეობის სტანდარტული წესები.

საერთაშორისო ორგანიზაციები იყოფა ორ ძირითად ჯგუფად. 1. სამთავრობათოშორისო და 2. არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებად. მათი მიზნები შეესაბამება საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს.

არასამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, კერძო პირებისა და ასოციაციების მიერ. მის საქმიანობას საფუძვლად უდევს სამართლებრივი დოკუმენტი–წესდება (პროგრამა, განცხადება, შეთანხმება), რომელიც განსაზღვრავს საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზნებს, ამოცანებს, საქმიანობის პრინციპებს, კომპეტენციას, ხელმძღვანელ ორგანოთა საქმიანობის წესს, მუშაობის მთავარ მიმართულებებს.

არასამთავრობათაშორისო საერთაშორისო ორგანიზაციას არა აქვს საერთაშორისო სამართლებრივი სუბიექტუნარიანობა. ზოგიერთი მათგანი სარგებლობს საკონსულტა-

ციო სტატუსით გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემის ფარგლებში.

გეროს წესდების 71–ე მუხლის შესაბამისად, გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია გაატაროს სათანადო ღონისძიებანი მის კომპეტენციაში შემავალი საკითხებით დაინტერესებულ არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებთან საკონსულტაციოდ. ამ მუხლის თანახმად: ,,ეკონომიკური და სოციალური საბჭო უფლებამოსილია გაატაროს სათანადო ღონისძიებანი მის კომპეტენციაში შემავალი საკითხებით დაინტერესებულ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან საკონსულტაციოდ. ასეთი ღონისძიებანი შეიძლება შეპორობებული იყოს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, საჭიროების შემთხვევაში კი ეროვნულ ორგანიზაციებთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დაინტერესებულ წევრებთან კონსულტაციის შემდეგ.“

საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციების მოღვაწეობა მოიცავს საზოგადოებრივ–პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროს: პოლიტიკა, ეკონომიკა, სოციალური ურთიერთობანი, ვაჭრობა, განათლება, მეცნიერება, ლიტერატურა, ხელოვნება, ტექნიკა, სპორტი, ტურიზმი, მედიცინა, სამართალი და სხვა.

გაერო არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაციებს მიიჩნევს ქმედით და მნიშვნელოვან ინსტრუმენტებად. მათ საქმიანობაზე დიდად არის დამოკიდებული მშვიდობისა და ხალხთა უშიშროების საკითხების, ქვეყნებს შორის ეკონომიკური, კულტურული, სამეცნიერო–ტექნიკური თანამშრომლობის განვითარებისა და გაფართოების ეფექტიანობა.

როგორც ავღნიშნეთ საერთაშორისო არასამთავრობა-თაშორისო ორგანიზაციები დაფუძნებულნი არ არიან სამ-თავრობათაშორისო შეთანხმებებით, ამიტომ ისინი არ წარ-მოადგენენ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს. არა-სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებს მიეკუთვნებიან: მშვიდობის მსოფლიო საბჭო, გაეროს ხელშემწყობი ასოცია-ციების მსოფლიო ფედერაცია, პროფკავშირთა მსოფლიო ფედერაცია, საერთაშორისო წითელი ჯვარი, საერთაშორი-სო კოოპერაციული ალიანსი, საერთაშორისო სავაჭრო პა-ლატა, პოლიტიკურ მეცნიერებეთა საერთაშორისო ასოცია-ცია, პენ–კლუბი, პაგუოშის მოძრაობა და სხვა.

გაეროს ხელშემწყობი ასოციაციების მსოფლიო ფე-დერაცია.

საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისო ორგანიზა-ცია აერთიანებს სხვადასხვა სახელმწიფოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ხელშემწყობ 100–მდე ეროვნულ ასო-ციაციას. ფედერაცია დაარსდა 1946 წლის აგვისტოში 22 ეროვნული ასოციაციის წარმომადგენელთა კონფერენცია-ზე ლუქსემბურგში.

გაეროს ხელშემწყობი ასოციაციების მსოფლიო ფედე-რაციას აქვს თავისი საკუთარი წესდება, რომლის მიხედვით ფედერაციის მიზნებია: გააერთიანოს ხალხთა ღონისძიებები გაეროს მხარდასაჭერად, მოახდინოს ეროვნული ასოციაცი-ების მოღვაწეობის კოორდინაცია ხალხთა შორის საერთა-შორისო თანამშრომლობისა და ურთიერთგაგების განმტკი-ცებისათვის, რასაც შედეგად უნდა მოჰყვეს სამართლიანო-ბა, უშიშროება და განიარაღება, ადამიანის უფლებათა დაც-ვა და პატივისცემა, მსოფლიოში ეკონომიკური და სოცია-

ლური პირობების გაუმჯობესება. ფედერაცია გაეროს პრინციპებისა და მიზნების პოპულარიაზციასა და პროპაგანდას ეწევა.

მსოფლიო ფედერაციას აქვს მტკიცე კონტაქტი გაეროსა და მის სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან: კონსულტაციური სტატუსი–გაეროს ეკონომიკურ და და სოციალურ საბჭოსა და იუნესკოსთან. ფედერაცია თანამშრომლობს საზოგადოებრივ ინფორმაციის, განიარაღების და საკითხების დეპარტამენტებთან, ადამიანის უფლებათა ცენტრთან, გაეროს სასწავლო და სამეცნიერო–კვლევით ინსტიტუტებთან.

მსოფლიო ფედერაცია მტკიცედ იბრძვის განიარაღებისთვის, საერთაშორისო მშვიდობის განმტკიცების, მსოფლიო სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობისა და საქმიანი კავშირის განვიტარებისთვის. დიდ ყურადღებს უთმობს ეკონომიკურ და სხვა პრობლემებს.

გაეროს ხელშემწყობი ასოციაციების მსოფლიო ფედერაციის სტრუქტურა: უმაღლესი ორგანოა პლენარული ასამბლეა, რომლის სესიებს იწვევენ ორ წელიწადში ერთხელ. ასამბლეის სხდომებზე ირჩევენ აღმასრულებელ კომიტეტს, ეროვნული ასოციაციების 20–მდე წარმომადგენლის შემადგენლობით, პრეზიდენტს, ვიცე პრეზიდენტსა და ფედერაციის ხაზინადარს. მიმდინარე საქმიანობას ხელმძღვანელობს სამდივნო გენერალური მდივნის მეთაურობით. სამდივნოს ადგილსამყოფელი ჟენევაშია. ფედერაციას აქვს განყოფილება ნიურკში,აგრეთვე რეგიონული განყოფილებები აკრასა (განა) და კალკუტაში (ინდოეთი). სამუშაო ენებია ინგლისური და ფრანგული.

მშვიდობის მსოფლიო საბჭო

მშვიდობის მსოფლიო საბჭო დაარსდა 1950 წელს მშვიდობის მომხრეთა მეორე კონგრესზე. საბჭო მშვიდობის მომხრეთა მოძრაობის უმაღლესი მუდმივი ორგანოა, რომელიც აერთიანებს დედამიწის მოსახლეობის ყველაზე ფართო ფენებს, მიუხედავად მათი სოციალური მდგომარეობისა, პარტიულობისა და რელიგიური შეხედულებისა.

მშვიდობის მსოფლიო საბჭოს დამაარსებელი და მისი პირველი თავმჯდომარე იყო გამოჩენილი ფრანგი მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე ფრედრიკ ჟოლიო–კიური. პირველი შემადგენლობა ითვლიდა 60 ქვეყანას. ამჟამად მასში წარმოდგენილია 180 ქვეყნის 250–ზე მეტი ეროვნული ორგანიზაცია.

მშვიდობის მსოფლიო საბჭო წარმართავს და კორდინაციას უწევს სხვადასხვა ქვეყნის მშვიდობის მომხრეთა საქმიანობას, ახდენს მათ მობილიაზაციას მსოფლიო ომის საფრთხის წინააღმდეგ და საყოველთაო განიარაღებისათვის საბრძოლველად, მხარს უჭერს ბრძოლას აგრესიის წინააღმდეგ, ხალხთა ეროვნული დამოუკიდებლობისთვის. ამ მიზნით საბჭო აწყობს საერთაშორისო კამპანიებს იწვევს მსოფლიო კონგრესებს, კონფერენციებს, სიმპოზიუმებს, საერთაშორისო საზოგადოებრიობის შეხვედრებს, სხვა ღონისძიებებს.

მშვიდობის მსოფლიო საბჭო მშვიდობის დაცვის, ხალხთა შორის მეგობრობისა და თანამშრომლობის განმტკიცებისთვის დიდმნიშვნელოვანი მასობრივი მოძრაობისა და ღონისძიებების ინიციატორი და ორგანიზატორია.

საბჭოს სესიებს იწვევენ ორ–სამ წელიწადში ერთხელ. სესიებსშორისი პერიოდში მშვიდობისთვის მოძრაობას ხელმძღვანელობს სესიებზე არჩეული საბჭოს პრეზიდიუმი, რომლის შემადგენლობაში ირჩევენ 120–140 წევრს. პრეზიდიუმი იკრიბება წელიწადში ორჯერ, საგანგებო სესიებსაც იწვევენ.

საბჭოს პრეზიდიუმის აღმასრულებელი ორგანოა სამდივნო, რომელიც უზრუნველყოფს კავშირს ეროვნულ კომიტეტებთან და თანამშრომლობს მშვიდობის მომხრე სხვა ორგანიზაციებთან. მას სათავეში უდგას გენერალური მდივანი. 1994 წლიდან მოქმედებს საბჭოს პრეზიდიუმის ბიურო მსოფლიოს 30–მდე ქვეყნის წარმომადგენლობის მონაწილეობით.

მშვიდობის მსოფლიო საბჭოს სამდივნოს ადგილსამყოფელი ჰელსინკშია (ფინეთია).

საპარლამენტთაშორისო კავშირი

საპარლამენტთაშორისო კავშირი საერთაშორისო არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაციაა, რომელიც აერთიანებს 140–ზე მეტი ქვეყნის პარლამენტთა წარმომადგენელ ეროვნულ საპარლამენტო ჯგუფებს. დაარსდა 1889 წელს იმ მიზნით, რათა პარლამენტების გავლენით დამკვიდრებულიყო საერთაშორისო არბიტრაჟის გამოყენება სახელმწიფოთა შორის დავის გადასაწყვეტად.

1922 წელს მიღებული წესდებით, საპარლამენტთაშორისო კავშირის მიზანია: წაახალისოს პარლამენტების წევრთა პირადი კონტაქტები და ერთობლივი საქმიანობა მშვიდობისა და უშიშროებისათვის. კავშირი იღწვის საპარლამენტო და დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და საერთაშორისო

კულტურული კონტაქტების განმტკიცებისთვის. კავშირს აქვს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს საკონსულტაციო სტატუსი.

საპარლამენტთაშორისო კავშირის უმაღლესი ორგანოა საპარლამენტთაშორისო კონფერენცია, რომელსაც ყოველწლიურად იწვევს ეროვნული ჯგუფების ორ–ორი წარმომადგენლისაგან შედგენილი საბჭო. კონფერენცია განიხილავს საერთაშორისო პრობლემებს, რომელთა გადაჭრა შეიძლება დაჩქარდეს პარლამენტური გზით და შეიმუშავებს შესაბამის წინადადებებს. საამისო რეკომენდაციებს ამზადებს ხუთი მუდმივი კომისია. კონფერენციის გადაწყვეტილებანი სარეკომენდაციო ხასიათისაა და არა აქვს სავალდებულო იურიდიული ძალა კავშირის წევრი ქვეყნებისთვის. ეროვნულ ჯგუფებს ევალებათ კონფერენციის გადაწყვეტილებები გააცნონ თავიანთ პარლამენტებს და აცნონ კავშირს ამ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით მიღებული ზომების შესახებ.

კონფერენციებს შორის პერიოდში უმაღლესი ორგანოა საპარლამენტთაშორისო საბჭო, რომელიც იკრიბება წელიწადში ორჯერ. საბჭოში გაერთიანებულია თითოეული ეროვნული საპარლამენტო ჯგუფის ორ–ორი წარმომადგენელი. საბჭოს ხელმძღვანელობს თავმჯდომარე, რომელსაც ირჩევს კონფერენცია.

კონფერენცია ოთხი წლით ირჩევს 10 წევრისაგან შედგენილ აღმასრულებელ კომიტეტს, რომლის თავმჯდომარეა საბჭოს პრეზიდენტი. ადმინისტრაციულ–ორგანიზაციულ სამუშაოს, აღმასრულებელ კომიტეტთან ერთად, ასრულებს საპარლამენტთშორისო ბიურო, რომელსაც ხელმძღვანე-

ლობს საბჭოს მიერ 4 წლით დანიშნული გენერალური მდივანი. ბიუროს ბეჭდვითი ორგანოა საპარლამენტთაშორისო ბიულეტენი.

პროფკავშირთა მსოფლიო ფედერაცია.

პროფკვშირთა მსოფლიო ფედერაცია პროფკავშირების მსოფლიო გაერთიანებაა. იგი შეიქმნა 1945 წლის ოქტომბერში პროფკავშირების პირველ მსოფლიო კონგრესზე პარიზში. თავდაპირველად პროფკავშირთა მსოფლიო ფედერაცია აერთიანებდა მსოფლიოს ყველა უმსხვილეს ეროვნულ პროფცენტრს, ამერიკის შრომის ფედერაციის გარდა. 1949 წელს ფედერაციიდან გავიდნენ ბრიტანეთის ტრედუნიონთა კონგრესი, აშშ–ს საწარმოო პროფსაბჭოების კონგრესი და ზოგიერთი სხვა ქვეყნის პროფცენტრი. მათ შექმნეს თავისუფალ პროფკავშირთა საერთაშორისო კონფედერაცია. მიუხედავად ამისა, პროფკავშირთა მსოფლიო ფედერაცია, აფართოებდა თავის საქმიანობას. ამჟამად ფედერაციაში შემავალი პროფკავშირული ორგანიზაციები აერთიანებენ პროფკავშირის 350 მილიონზე მეტ წევრს. ფედერაციაში გაერთიანებულია 120–მდე ქვეყნის 102 პროფკავშირული ცენტრი.

პროფკავშირების მსოფლიო ფედერაციას გააჩნია თავისი წესდება: იგი ისეთი მსოფლიო წესრიგის დამყარებისაკენ მიისწრაფვის, რომელიც გამორიცხავს სოციალურ უსამართლობას და ადამიანის ექსპლუატაციის ყოველგვარ ფორმებს. ფედერაცია თანმიმდევრულად იღწვის სხვადასხვა მიმართულების პროფკავშირთა ორგანიზაციების გაერთიანებისთვის, მშრომელთა საარსებო ინტერესების დაც-

ვისთვის, ხალხთა თავისუფლების, მშვიდობისა და სოციალური პროგრესისათვის.

პროფკავშირთა მსოფლიო ფედერაციასთან შექმნილია პროფკავსირთა მსოფლიო გაერთიანებები, რომლებსაც აქვთ თავიანთი წესდებები და ხელმძღვანელი ორგანოები. პროფკავშირების მსოფლიო ფედერაციასთან შექმნილია და მოქმედებს მშრომელთა საერთაშორისო სოლიდარობის ფონდი. იგი დახმარებას უწევს მუშა–მოსამსახურეებს გაფიცვების, სტიქიური უბედურებების, კატასტროფების დროს, აგრეთვე მატერიალურად ეხმარება განვითარებადი ქვეყნების პროფკავშირულ მოძრაობას.

ფედერაციას აქვს კონსულტაციური სტატუსი გაეროსა და მის სპეციალიზებულ დაწესებულებებთან. იგი გამოსცემს ჟურნალს და ბიულეტენს.

საერთაშორისო კოოპერაციული ალიანსი

ალიანსი საერთაშორისო კოოპერაციული მოძრაობის მაკოორდინებელი, წარმმართველი ორგანოა, რომელიც დაარსდა 1895 წელს და დღემდე წარმატებით ახორციელებს თავის კეთილშობილურ საქმიანობას. იგი აერთიანებს 100–მდე სამომხმარებლო, საკრედიტო და სასოფლო–სამეურნეო კოოპერატივების ეროვნულ–რეგიონულ კავშირებსა და ფედერაციებს.

ალიანსის მიზნებია;თავისი წესდების შესაბამისად ხელი შეუწყოს ყველა ქვეყანასი კოოპერაციული მოძრაობის განვითარებას, პროპაგანდა გაუწიოს ალიანსის პრინციპებსა და მეთოდებს, დაიცვას მისი ინტერესები, დაამყაროს და გააფართოოს ურთიერთკონტაქტები, ითანამშრომლოს სხვადასხვა ქვეყნის კოოპერაციული ორგანიზაციებთან,

უზრუნველყოს მშვიდობის შენარჩუნება და უშიშროება . ალიანსის წესდება კოოპერაციას განიხილავს, როგორც ,,ნეიტრალურ საფუძველს სულ სხვადასხვა შეხედულების, რწმენისა და მრწამსის ადამიანთა შეხვედრებისა და ერთობლივი მოქმედებისთვის.“

ალიანსის ხელმძღვანელი ორგანოებია: კონგრესი, ცენტრალური კომიტეტი, აღმასრულებელი კომიტეტი და სამდივნო. კონგრესი უმაღლესი ორგანოა, რომელიც ალიანსის საერთო პოლიტიკას განსაზღვრავს. ორგანიზაციის შტაბ–ბინა მდებარეობს დიდ ბრიტანეთში (ლონდონი).

საქართველოში მომხმარებელთა პირველი საზოგადოება ჩამოყალიბდა 1869 წელს. ,,მომჭირნეობის“ სახელწოდებით, შემდეგ მისი ქსელი გაფართოვდა მთელი საქართველოს მასშტაბით. კოოპერაციული მოძრაობის განვითარებაში ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანეს ილია ჭავჭავაძემ, ცნობილმა საზოგადო მოღვაწეებმა ზმებმა ალექსანდრე და იოსებ ცხვედაძეებმა, ალექსანდრე ჩოლოყაშვილმა, დიმიტრი მაჩხანელმა და სხვებმა. ისე, როგორც მთელს მსოფლიოში საქართველოშიც კოოპერაციულმა მოძრაობამ ახალ ღმავლობას მიაღწია პირველი მსოფლიო ომის პერიოდში. 1916 წელს ჩვენში არსებობდა მომხმარებელთა 188 საზოგადოება. ამ წელს დაარსდა ამიერკავკასიის კოოპერატორთა კავშირი ,,ზაკსოიუზი“, რომელიც აერთიანებდა საქართველოს, სომხეთსა და აზერბაიჯანის კოოპერაციულ ორგანიზაციებს. იმის, გამო რომ მათი უმრავლესობა მოდიოდა საქართველოს წილად, 1919 წლის მაისში თბილისში გამართულმა პირველმა კოოპერაციულმა კრებამ განიხილა ,,ზაკუსოიუზის“ ბაზაზე საქართველოს დამოუკიდებელ მომხმა-

რებელტა კავსირის ჩამოყალიბების საკითხი და იმავე წლის ოქტომბერში კოოპერატივების რწმუნებულთა ყრილობამ მიიღო საქართველოს მომხმარებელთა საზოგადოების ცენტრალური კავსირის–ცეკავსირის წესდება. ეს პერიოდი ემთხვევა საქართველოს დამოუკიდებლობას, რამაც განაპირობა სამომხმარებლო კოოპერაციის მუშაობის ფართოდ გაშლა, თავის წევრების ეკონომიკური და სოციალური პირობების გაუმჯობესებისათვის უკეთ ზრუნვა. 1919 წელსვე წამოიჭრა საერთაშორისო ალიანსის წევრად ცეკავშირის მიღების საკითხი. 1920 წლის თებერვალში ცეკავშირი გახდა ამ საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრი. უნდა აღინიშნოს, რომ ,,ცენტროსოუიზი" მხოლოდ 1921 წელს გახდა ალიანსის წევრი.

საქართველო კვლავ გახდა ალიანსის წევრი. რას გვპირდება ალიანსის წევრობა? ჯერ ერთი, კოოპერაციული მოძრაობა საბაზრო ეკონომიკის განუყოფელი ნაწილია, ეს არის საკუტრების აღიარებული ფორმა. მეორე ალიანსის წევრობით მოგვეცა უდიდესი ინფორმაციით სარგებლობის საშუალება, გზა გაგვეხსნა საერთაშორისო ბანკებში მონაწილეობისთვის. ალიანსის წევრობით ცეკავშირი შეიძლებს მის წევრთა უდიდესი გამოცდილების, მიღწევების გადმოღებასა და დანერგვას და ბოლოს ალიანსი დემოკრატიული პროცესების იდეების აღიარება, ძმობა, მეგობრობა, თანადგომა, სოლიდარობაა.

საერთაშორისო სავაჭრო პალატა

სავაჭრო–სამრეწველო პალატები ყველა ქვეყანაში ემსახურებიან ბიზნესს და იცავენ მეწარმეთა ინტერესებს. მათ დიდი ხნის ისტორია აქვთ. ჯერ კიდევ 1959 წელს საფრან-

გეთში, ქალაქ მარსელში პირველად გამოიყენეს ცნება „სავაჭრო პალატა“, დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ნაპოლეონის პერიოდში გავრცელდა, ხოლო მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში თითქმის მთელ ევროპაში.

საერთაშორისო სავაჭრო პალატა შეიქმნა 1919 წლის ოქტომბერში, ატლანტის (აშშ) კონფერენციაზე. იგი აერთიანებს მსოფლიო მასშტაბით საქმიან წრეებს და წარმოადგენს უმსხვილეს საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციას.

საერთაშორისო სავაჭრო პალატის წევრია 1,6 ათასი გაერთიანება, მრეწველთა ფედერაციები, ეროვნული სავაჭრო პალატები, საბანკო კავშირები და სხვა კავშირები, რომლებიც მოიცავენ წვრილ და საშუალო ფირმებს. პალატის შემადგენლობაშია 6 ათასზე მეტი მსხვილი სამრეწველო და სავაჭრო კომპანიები და ინდივიდუალური წევრები.

პალატის წევრები შეიძლება იყვნენ შემდეგი ეკონომიკური ორგანიზაციები:

1.კორპორაციები, კომპანიები, ფირმები და სხვა იურიდიული პირები, აგრეთვეკერზო პირები რომლებიც დაკავშირებულნი არიან ბიზნესთან.

2.ეროვნული ადგილობრივი ორგანიზციები, რომლებიც იცავენ თავიანთ წევრების ინტერესებს.

საერთაშორისო სავაჭრო–სამრეწველო პალატის წესდება მიიღეს 1988 წელს. ამ წესდების მიხედვით, სავაჭრო პალატის მიზანია: ხელი შეუწყოს ქვეყნებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარებას და საერთაშორისო ეკონომიკური პრობლემების გადაწყვეტას, საქმიან წრეებსა და მის ორგანიზაციებს შორის საერთაშორისო კონტაქტების დამყარებას მშვიდობის შენარჩუნებისა და ხალხთა შორის

მეგობრული ურთიერთობების განმტკიცებისთვის. მისი მთავარი ამოცანაა ხელი შეუწყოს საერთაშორისო ვაჭრობაში დაბრკოლებათა დაძლევას, ეკონომიკური სტრუქტურების შექმნას. საერთაშორისო სავაჭრო პალატის გადაწყვეტილებანი სარეკომენდაციო ხასიათისაა.

საერთაშორისო სავაჭრო პალატის უმაღლესი ორგანოა კონგრესი. მისი სესიები იმართება სამ წელიწადში ერთხელ. ოპერატიული მართვის ორგანოა აღმასრულებელი კომიტეტი, გენერალური სამდივნო თავისი ადმინისტრაციული კომისიით, ვაჭრობის წარმოების, კავშირგაბმულობის, საერთაშორისო ბაზრობებისა და გამოფენების სამართლებრივი ურთიერთობის კომიტეტები და სამუშაო ჯგუფები. სავაჭრო პალატასთან ფუნქციონირებს საერთაშორისო კომერციული სასამართლო.

სავაჭრო პალატის შტაბ–ბინა პარიზშია, განყოფილებები ლონდონში ჟენევესა და ბანგკოში (ტაილანდი). პალატის შემოსავლებს ქმნის ეროვნული კომიტეტების საწევრო შესატანები. მისი ოდენობა დიფერენცირებულად განისაზღვრება.

პალატის სტრუქტურაში შედიან: 1. საბჭო, გენერალური მდივანი. 2. აღმასრულებელი საბჭო, საფინანსო კომიტეტი. 3. საერთაშორისო შტაბ–ბინა. 4. ცენტრალური სამუშაო ჯგუფები. 5. კომისიები და სამუშაო ჯგუფები. 6. საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლო. 7. ბიზნესის სფეროში საერთაშორისო სამართლისა და პრაქტიკის ინსტიტუტი. 8. სავაჭრო პალატების საერთაშორისო ბიურო. 9. მსოფლიო სამრეწველო საბჭო გარემოს დაცვის საკითხებზე. 10. პალატის სამსახურები ეკონომიკურ დანაშაულებებთან ბრძოლის

დარგში. 11. კონგრესები. 12. კონფერენციები. 13. ეროვნული კომიტეტები და ჯგუფები. საერთაშორისო ორგანიზაციის შტაბ–ბინა პარიზშია.

საქართველოს სავაჭრო–სამრეწველო პალატის გარდა ფუნქციონირებს ათი სავაჭრო–სამრეწველო პალატა. პალატის წევრთა საერთო რაოდენობა 8000 ადამიანს აღწევს. საქართველოს სავაჭრო–სამრეწველო პალატის ძირითადი ფუნქციაა, მოემსახუროს ბიზნესს, შექმნას ხელსაყრელი პირობები ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედი მეწარმე სუბიექტებისათვის. იგი წარმოადგენს შუამავალ რგოლს სამთავრობო სტრუქტურებსა და და მეწარმეთა, განსაკუთრებით, მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენელთა შორის.

საქართველოს სავაჭრო–სამრეწველო პალატა 1999 წლიდან არის საერთაშორისო სავაჭრო სამრეწველო პალატის პირდაპირი წევრი. მისი წევრობა პალატას საშუალებას აძლევს, უფრო მაღალ დონეზე აიყვანოს ბიზნესის მომსახურების ინფრასტრუქტურა, მიიღოს კომპეტენტური რეკომენდაციები საერთაშორისო პალატის შესაბამის კომისიებში საქართველოს ეკონომიკისა და ბიზნესის სფეროში არსებულ პრობლემებთან დაკავშირებით და შესაბამისი წინადადებით წარდგეს საქართველოს ხელისუფლების წინაშე. საქართველოს უფლება აქვს მონაწილეობა მიიღოს საერთაშორისო პალატის კომისიების, გენერალური ასამბლეის მუშაობაში, სხვა საქმიან შეხვედრებში და მსოფლიო საქმიანი წრეების წინაშე წარმოაჩინოს ქვეყანა, მისი ეკონომიკური შესაძლებლობები.

ეკლესიების მსოფლიო საბჭო.

საერთაშორისო რელიგიური ორგანიზაცია, ქრისტიანული ეკლესიების გაერთიანებისთვის მოძრაობის ხელმძღვანელი ორგანო, შეიქმნა 1948 წელს ამსტერდამში. ის აერთიანებს მსოფლიოს პროტესტანტული და მართმადიდებლური ეკლესიების მნიშვნელოვან ნაწილს. (92 ქვეყნის 300–ზე მეტ ეკლესიას), ეკლესიების მსოფლიო საბჭოში გაერთიანებულია მრავალი მართმადიდებლური, ლუთერანული, რეფორმისტული, პრესვიტერიანული, კონგრეგაციონალისტური, ანგლიკანური, ბაბტისტური, მეთოდისტური ეკლესიები, ძველკათოლიკური ეკლესია, კვაკერები. 1961 წლიდან ეკლესიების მსოფლიო საბჭოს წევრი გახდა რუსული მართმადიდებლური ეკლესია. ცოტა მოგვიანებით–ქართული მართმადიდებლური და სომხური გრიგორიანული ეკლესიები.

რომის კათოლიკურ ეკლესიას ეკლესიების მსოფლიო საბწოში ჰყავს თავისი მეთვალყურენი. ეკლესიების მსოფლიო საბჭო წარმოდგენილია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და მის სპეციალიზებულ დაწესებულებებში.

საბწოს მთავარი მიზანია: ხელი შეუწყოს რწმწნისა და საქმიანობის საკითხებში ერთიანობის მიღწევას. ეკლესიების მსოფლიო საბჭოს ხარჯების დიდი ნაწილი ამერიკის შეერთებული შტატების ეკლესიების სახსრებით იფარება.

ეკლესიების მსოფლიო საბჭოს უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა, რომელიც 7 წელიწადში ერთხელ იკრიბება. დამფუძნებელი ასამბლეა გაიმართა 1948 წელს ამსტერდამში.

ასამბლეის სხდომებზე ირჩევენ პრეზიდიუმს, 6 პრეზიდენტს და ცენტრალურ კომიტეტს ეკლესიების 150 წარმო-

მადგენელი წევრის შემადგენლობით. ცენტარლური კომიტეტი ირჩევს აღმასრულებელ კომიტეტს და თვალყურს ადევნებს საბჭოს სხვადასხვა განყოფილებებისა და კომისიების მუშაობას. საბჭოსთან შექმნილია ეკონომიკური საქმიანობის, ეკლესიათაშორისი დახმარების, ლტოლვილების დახმარებისა და მშვიდობის სამსახურის შესწავლის განყოფილებები და საერთაშორისო საქმეთა საეკლესიო კომისია. საბჭოს ადგილსამყოფელი ჟენევაშია.(შვეიცარია).

პენ–კლუბი

მწერალთა საერთაშორისო გაერთიანება შეიქმნა 1921 წელს ინგლისელი მწერალი ქალის დოსონ–სკოტის ინიციატივით. მისი პირველი პრეზიდენტი იყო ჯონ გოლზოუორთი. 1921 წელს მიიღეს პენ–კლუბის ქარტია რომელიც მორალურ–პოლიტიკური ხასიათის ვალდებულების გარდა არავითარ მოთხოვნას არ წარუდგენს თავის წევრებს.

სახელწოდება ,,პენ–კლუბი“ მომდინარეობს ინგლისური სიტყვებიდან ,,Pen“ –კალამი, ამავე დროს იგი ერთგვარი შემოკლებაა რომელიც შედგება ინგლისური სიტყვების;Poem- ლექსი, novel–რომანი პირველი ასოებიდან.

პენ–კლუბის ქარტიის თანახმად, მისი ძირითადი მიზანია: ლიტერატურის საერთაშორისო ურთიერთობების ხელშეწყობა. პენ–კლუბში მწერლებთან ერთად გაერთიანებულნი არიან დრამატურგები, რედაქტორები, მეცნიერები, გამომცემლები და სხვა.

პენ–კლუბის უმარლესი ორგანოა კონგრესი, რომელსაც ყოველწლიურად იწვევენ. იგი ირჩევს არმასრულებელ კომიტეტს ეროვნული პენ–ცენტრების წარმომადგენლები-

საგან, აგრეთვე პრეზიდენტს, ვიცე პრეზიდენტებს, საერთაშორისო მდივანსა და ხაზინადარს.

პენ–კლუბის სათავეში დგანან პრეზიდენტი და აღმასრულებელი კომიტეტის გენერალური მდივანი. პრეზიდენტებად ირჩევენ სხვადასხვა ქვეყნების წარმომადგენლებს, ხოლო გენერალური მდივანი ყოვეთვის ინგლისელია.

პენ–კლუბი პროგრესულ როლს ასრულებდა მეორე მსოფლიო ომის დროს, მხარს უჭერდა და ეხმარებოდა ფაშიზმისაგან დევნილ მწერლებს. პენ–კლუბის 150–მდე ავტონომიური ცენტრია სხვადასხვა ქვეყანაში. გენერალური მდივნისა და მისი აპარატის ადგილასამყოფელი ლონდონშია (დიდი ბრიტანეთი) საქართველო ამ ორგანიზაციის წევრი ქვეყანაა.

ვენის მშვიდობის საერთაშორისო ინსტიტუტი

ინსტიტუტი საერთაშორისო სამეცნიერო ცენტრია რომელიც შეიქმნა 1957 წლის ივლისში მშვიდობის მსოფლიო საბჭოსა და სხვადასხვა ქვეყნების საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ინიციატივით.

ინსტიტუტის მიზანია: ხელი შეუწყოს მშვიდობის შენარცუნებასა და განმტკიცებას, მხარი დაუჭიროს საერთაშორისო დავისა და კონფლიქტების მშვიდობიან გადაჭრისკენ მიმართულ ყველა ღონისძიებას, ხელი შეუწყოს ყველა მშვიდობისმოყვარე ძალის ურთიერთგაგების საფუძვლების შექმნას, ეძიოს გზები და მეთოდები საერთაშორისო მშვიდობის შენარცუნებისა და განმტკიცებისთვის. ინსტიტუტი აქტიურად უწყობს ხელს მეცნიერთა საერთაშორისო თანამშრომლობის განმტკიცებას.

ვენის მშვიდობის საერთაშორისო ინსტიტუტის წევრები შეიძლება გახდენ ცალკეული პირები და ორგანიზაციები. მისი კარები ღიაა მშვიდობისათვის ბრძოლით დაინტერესებული ყველა მოღვაწისა და ორგანიზაციისათვის. ინსტიტუტის მეშვეობით მათ შეუძლიათ მიიღონ და გაცვალონ მასალები, ჩაატარონ კონფერენციები, კონგრესები, სიმპოზიუმები და სხვა.

ხელმძღვანელი ორგანოებია: საერთო კრება, ხელმძღვანელი კომიტეტი, პრეზიდიუმი და სამეცნიერო საბჭო.

ინსტიტუტის წევრები საერთო კრებას სამ წელიწადში ერთხელ მაინც. კრება ირჩევს ხელმძღვანელ კომიტეტს, რომელიც თავისი წევრებისაგან ირჩევს პრეზიდენტს, ორ ვიცე პრეზიდენტს, დირექტორს, ხაზინადარსა და მის მოადგილეს. პრეზიდენტი, დირექტორი და ხაზინადარი შეადგენენ ინსტიტუტის პრეზიდიუმს. ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭო ასრულებს სამეცნიერო–კვლევითი საქმიანობის დაგეგმვისა და ორგანიზაციის საკონსულტაციო ფუნქციებს. საბჭო შედგება სხვადასხვა ქვეყნის ავტორიტეტული მეცნიერებისაგან, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან საერთაშორისო მშვიდობისა და უსიშროების უზრუნველყოფის პრობლემებზე სამეცნიერო მუშაობით. (ვენაშია)

ჟურნალისტთა საერთაშორისო ორგანიზაცია

ორგანიზაცია შეიქმნა 1946 წელს კოპენჰაგენის დამფუძნებელ კონგრესზე. იგი აერთიანებს 140 ქვეყანას 320 ათას ჟურნალისტს. ჟურნალისტთა საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზანია: მშვიდობის დაცვა, ხალხთა შორის მეგობრობისა და თანამშრომლობის განმტკიცება საზოგადოების თავისუფალი და ობიექტური კეთილსინდისიერი ინფორმი-

რების გზით. სახელმწიფოთა გავლენისაგან ბეჭდვითი სიტ-ყვის ტავისუფლებისა და ჟურნალისტთა უფლებების გაფარ-თოება და დაცვა.

ორგანიზაციას აქვს სოლიდარობის საერთაშორისო ფონდი, ხელმძღვანელობს აზიის, აფრიკისა და ლათინური ამერიკის განვითარებადი ქვეყნების ჟურნალისტების მომ-ზადებას. ამ მიზნით შექმნილია საერთაშორისო ცენტრი ბუ-დაპეშტში.

ჟურნალისტთა საერთაშორისო ორგანიზაციის უმაღ-ლესი ორგანოა კონგრესი, რომელსაც იწვევენ ოთხ წელი-წადში ერთხელ. კონგრესშორის პერიოდში ხელმძღვანელი ორგანოა აღმასრულებელი სამდივნო გენერალური მდივნის ხელმძღვანელობით.

ორგანიზაციის ადგილსამყოფელია პრაღაში (ჩეხეთი.)

ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაცია.

ჟურნალისთა საერთაშორისო ფედერაცია ჟურნალის-ტთა ეროვნული კავსირების, გაერთიანებების კონფედერა-ციაა, რომელიც არ არის დამოკიდებული არანაირ იდეოლო-გიურ და პოლიტიკურ ორგანოზე. იგი შეიქმნა იმ საკიტხების გადაწყვეტისტვის, რომლებც ეხება ტრედუნიონთა მოძრაო-ბას და ჟურნალისტურ პროფესიულ პრაქტიკას: იცავს ჟურ-ნალისტების და მათი ორგანიზაციების უფლებებსა და და-მოუკიდებლობას, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა თავისუფლებას, მისი ერთ–ერთი ძირითადი ამოცანაა დაეხ-მაროს ჟურნალისტურ ორგანიზაციებს კოლექტიური შრო-მითი ხელშეკრულებების დადაებაში.

ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაციას საკონ-სულტაციო სტატუსი აქვს გაერთიანებული ერების ორგანი-

ზაციაში, მჭიდროდ თანამშრომლობს იუნესკოსთან, იგი აღიარა ევროპის კავშირმა.

ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაცია შეიქმნა 1952 წელს. მასსი გაერთიანებულია 112 ქვეყნის 314 ათასამდე ჟურნალისტი, მსოფლიოს ყველა წამყვანი სახელმწიფო ჟურნალისტური ორგანიზაციაა. საქართველო 1992 წ. ამ ორგანიზაციის წევრი. მონრეალის კონგრესის დადგენილებით.

თემა 7

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია (ნატო), რომელიც შეიქმნა 1949 წლის 4 აპრილს, არის ჩრდილოეთ ამერიკისა და ევროპის 28 სახელმწიფოსგან შემდგარი სამხედრო-პოლიტიკური ალიანსი, რომლის მიზანია ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულებით განსაზღვრული მიზნებისა და ამოცანების შესრულება. ნატო-ს ძირითადი ამოცანაა მისი წევრი ქვეყნების თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა როგორც პოლიტიკური, ისე სამხედრო თვალსაზრისით. იგი იცავს მოკავშირეების დემოკრატიის საერთო ფასეულობებს, პიროვნების თავისუფლებას, კანონის უზენაესობას და უზრუნველყოფს კონფლიქტების მშვიდობიანად მოგვარებას. ნატო წარმოადგენს ფორუმს, სადაც მოკავშირეებს შეუძლიათ განიხილონ უსაფრთხოების საკითხები და ერთობლივად იმოქმედონ.

ნატო არის სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, სადაც წევრი ქვეყნები ინარჩუნებენ სრულ დამოუკიდებლობას და სუვერენიტეტს. ალიანსში ყველა გადაწყვეტილება მიიღება წევრი ქვეყნების მიერ კონსესუსის საფუძველზე. ალიანსში გადაწყვეტილებების მთავარი მიმღები ორგანოა ჩრდილოატლანტიკური საბჭო, რომლის სხდომებს ნატო-ს გენერალური მდივანი ხელმძღვანელობს. ნატო-ს უმთავრეს ამოცანას წარმოადგენს წევრი ქვეყნების დაცვა აგრესიისგან და ალიანსის ერთ წევრზე თავდასხმა განიხილება ყველა წევრზე თავდასხმად, რაც დამფუძნებელი ხელშეკრულების მეხუთე მუხლით არის გათვალისწინებული:

“ხელშეკრულების მონაწილე მხარეები თანხმდებიან, რომ ევროპასა და ჩრდილოეთ ამერიკაში ერთ, ან რამდენიმე მხარეზე განხორციელებული შეიარაღებული თავდასხმა მიიჩნევა, როგორც თავდასხმა ყველას წინააღმდეგ და არსებულ შემთხვევაში, გაერთიანებული ერების წესდების 51-ე მუხლის შესაბამისად, ინდივიდუალური თუ კოლექტიური თავდაცვის უფლების გამოყენებით და საჭიროების შემთხვევაში, სამხედრო ძალის გამოყენებით ისინი დახმარებას გაუწევენ საფრთხეში მყოფ მხარეს ან მხარეებს, რათა შეინარჩუნონ ჩრდილოატლანტიკური რეგიონის უსაფრთხოება. ნებისმიერი ამგვარი სახის შეიარაღებული თავდასხმის და მის მიმართ განხორციელებული ღონისძიების შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს უშიშროების საბჭოს. ამგვარი ღონისძიებები დასრულდება მაშინ, როცა უშიშროების საბჭო მიიღებს ზომებს, რაც საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებისა და აღდგენისათვის იქნება მიმართული.

პარტნიორობა მშვიდობისათვის

პროგრამა ,,პარტნიორობა მშვიდობისათვის” (PFP) მიზნად ისახავს ნდობის დამყარებას ნატო-ს, ევროპაში ნატო-ს არაწევრ ქვეყნებსა და ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნებს შორის. იგი პირველად იქნა შემოთავაზებული, როგორც ამერიკის ინიციატივა 1993 წლის 20-21 ოქტომბერს, ნატო-ს თავდაცვის მინისტრების შეხვედრაზე ტრავემუნდში (გერმანია).

1994 წლის 10-11 იანვარს ნატო-მ წარადგინა პრაქტიკული თანამშრომლობის ორმხრივი პროგრამა - ,,პარტნიორობა მშვიდობისათვის” ნატო-სა და ინდივიდუალურ პარტნიორ ქვეყნებს შორის, რომელიც საშუალებას აძლევს პარტნიორ ქვეყნებს, დაამყარონ ინდივიდუალური ურთიერთო-

ბა ნატო-სთან საკუთარი პრიორიტეტების არჩევის გზით თანამშრომლობისათვის. დემოკრატიული პრინციპების გათვალისწინებით, რასაც თავად ალიანსი ემყარება, "პარტნიორობა მშვიდობისათვის პროგრამის" მიზანია საფრთხეების თავიდან აცილება, სტაბილურობის განმტკიცება და მყარი თანამშრომლობის ჩამოყალიბება, როგორც ნატო-სა და ინდივიდუალურ პარტნიორ ქვეყნებს შორის, ისე თავად პარტნიორ სახელმწიფოებს შორის. "პარტნიორობა მშვიდობისათვის პროგრამის" ფორმალურ საფუძველს წარმოადგენს ჩარჩო დოკუმენტი, რომელიც თითოეული პარტნიორისთვის სპეციალურ ვალდებულებებს განსაზღვრავს. პარტნიორი სახელმწიფო ღებულობს დემოკრატიული საზოგადოების, საერთაშორისო სამართლის პრინციპების, გაეროს ქარტიის, ადამიანის უფლებების უნივერსალური დეკლარაციის, ჰელსინკის საბოლოო აქტის, საერთაშორისო განიარაღებისა და შეიარაღებაზე კონტროლის შეთახმებებით აღებული ვალდებულებების დაცვის, სამხედრო ძალის გამოყენებისაგან თავის შეკავების, არსებული საზღვრების პატივისცემისა და კონფლიქტების მშვიდობიანი გზით მოგვარების პოლიტიკურ ვალდებულებებს. დოკუმენტი, ასევე ითვალისწინებს სპეციალურ ვალდებულებებს ეროვნული თავდაცვის დაგეგმარების, ბიუჯეტის გამჭვირვალობის, შეიარაღებულ ძალებზე დემოკრატიული კონტროლისა და ნატო-სთან ერთად ერთობლივ სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობის უზრუნველყოფის შესახებ.

,,პარტნიორობა მშვიდობისათვის პროგრამის" ფარგლებში ალიანსი და პარტნიორი ქვეყნები ერთობლივად ატარებენ წვრთნებს და მონაწილეობას იღებენ ნატო-ს ეგიდით წარმოებულ ოპერაციებში, თანამშრომლობენ ტერორიზმის

წინააღმდეგ ბრძოლაში, თავდაცვის რეფორმირების პროცესში, მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობის, ნაღმებითა და დასაწყობებული აღჭურვილობით გამოწვეული საფრთხეების თავიდან აცილების, ბუნებრივი კატასტროფისთვის მზადყოფნის საკითხებში და სამეცნიერო კვლევებში.

პარტნიორმა ქვეყნებმა უკვე განახორციელეს და აგრძელებენ მნიშნველოვან კონტრიბუციას ალიანსის ოპერაციებსა და მისიებში. აღნიშნულ ღონისძიებებში პარტნიორი ქვეყნის ძალების თავსებადობისთვის რეგულარულად იმართება წვრთნისა და აღჭურვის პროგრამები ალიანსსა და პარტნიორებს შორის.

ევროატლანტიკური პარტნიორობის საბჭო

ევროატლანტიკური პარტნიორობის საბჭო (EAPC) არის მრავალმხრივი ფორუმი, რომელიც ნატო-ს, ევროპაში ნატო-ს არაწევრ ქვეყნებსა და ევროპის პერიფერიაზე მდებარე აზიის ქვეყნებს შორის ურთიერთობების გაუმჯობესების მიზნით არის შექმნილი. წევრი ქვეყნები იკრიბებიან, რათა ითანამშრომლონ და შეთანხმდნენ რიგ პოლიტიკურ და უსაფრთხოების საკითხებზე. ნატო-ს წევრმა სახელმწიფოებმა 1997 წელს მიიღეს გადაწყვეტილება შეექმნათ ევროატლანტიკური პარტნიორობის საბჭო, რომელმაც ჩაანაცვლა ჩრდილო-ატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭო. ევროატლანტიკური პარტნიორობის საბჭო არის 28 წევრი სახელმწიფოს და 22 პარტნიორი ქვეყნის მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფორუმი, რომელიც იკრიბება ყოველთვიურად ელჩების დონეზე, ხოლო ყოველწლიურად საგარეო საქმეთა და თავდაცვის მინისტრების დონეზე. გრძელვადიანი პოლიტიკური კონსულტაციები და თანამშრომლობა სხვადასხვა სფე-

როებში ხორციელდება ევროატლანტიკური პარტნიორობის სამუშაო პროგრამის ფარგლებში. ეს სფეროები მოიცავს მშვიდობის დაცვისა და კრიზიების მართვის ოპერაციებს, რეგიონულ საკითხებს, მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობაზე კონტროლს, საერთაშორისო ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლას, დაგეგმვის, ბიუჯეტისა და სტრატეგიის პოლიტიკას, საგანგებო სიტუაციების დაგეგმარებას, შეიარაღების ოპერაციებს, ატომურ უსაფრთხოებას, საჰაერო მიმოსვლის მართვის სამოქალაქო და სამხედრო კოორდინაციასა და სამეცნიერო თანამშრომლობას.

ნატო-ს სტრუქტურა

ნატო-ს წევრი ქვეყნების დელეგაციებისა და მისიების მუშაობის სრულყოფილად განხორციელებას ეხმარება ნატო-ს საერთაშორისო და საერთაშორისო სამხედრო სამსახური, რომელიც მდებარეობს შტაბ-ბინაში. თითოეული სახელმწიფოს წარმომადგენელს აქვს თავისი განსაზღვრული ადგილი საბჭოს შეხვედრების დროსა და არსებულ კომიტეტებში, მათ აქვთ სუვერენული ძალაუფლება გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, შესაბამისად ისინი მიღებულ გადაწყვეტილებებზე არიან პასუხისმგებელნი. ნატო-ს შტაბ-ბინა არის ალიანსის პოლიტიკური და ადმინისტრაციული ცენტრი და ჩრდილოატლანტიკური საბჭოს მუდმივი ადგილსამყოფელი. ნატო-ს შტაბ-ბინაში ყველა წევრი ქვეყნიდან სამოქალაქო და სამხედრო წარმომადგენლები კონსესუსის საფუძველზე პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მისაღებად იკრიბებიან. შტაბ-ბინა წარმოადგენს დიალოგისა და თანამშრომლობის წარმოების ადგილს პარტნიორ ქვეყნებსა და ნატო-ს წევრ ქვეყნებს შორის, რომელიც სტაბილურობისა და

მშვიდობის დამყარების მიზნით მათ ერთობლივ მუშაობას უზრუნველყოფს.

ნატო-ს გენერალური მდივანი ხელმძღვანელობს საერთაშორისო სამსახურს, მაგრამ ადმინისტრაციული თვალსაზრისით, არის საერთაშორისო სამსახურის წევრი. მას გააჩნია პირადი ოფისი, რომელშიც შედიან დირექტორი, მომუშავე პერსონალი, გენერალური მდივნის მოდგილე, სამართლებრივი საკითხების მრჩეველი და პოლიტიკის დაგეგმარების განყოფილება.

ნატო იმართება 28 წევრი სახელმწიფოს მიერ. აქედან გამომდინარე გადაწყვეტილების მიღების პროცესი განისაზღვრება ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულებით და სხვა არსებული დოკუმენტებით. ყველა წევრი სახელმწიფო აგზავნის დელეგაციას ბრიუსელში (ბელგია) ნატო-ს შტაბ-ბინაში. თითოეული დელეგაციის ხელმძღვანელი არის მუდმივი წარმომადგენელი. მუდმივი წარმომადგენლები ქმნიან ჩრდილოატლანტიკურ საბჭოს, რომელიც იკრიბება კვირაში ერთხელ და აქვს ნატო-ს პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების ძალაუფლება. საბჭო პერიოდულად ატარებს უფრო მაღალი დონის შეხვედრებს, სადაც იკრიბება წევრი სახელმწიფოების თავდაცვისა და საგარეო მინისტრები, ან სახელმწიფოს მეთაურები. ამ დონის შეხვედრებზე გადაწყვეტილებები მიიღება ნატო-ს პოლიტიკასთან დაკავშირებით. მიუხედავად იმისა, თუ რა დონეზე ტარდება ჩრდილოატლანტიკური საბჭოს შეხვედრები, მიღებული გადაწყვეტილებები თანაბარი ძალის მქონეა.

ნატო-ს შტაბ-ბინაში დაახლოებით 4200 ადამიანი მუშაობს სრული განაკვეთით. ამათგან 2100 არის მოკავშირე ქვეყნების ეროვნული დელეგაციის წევრი და ნატო-ს სამხედ-

რო ეროვნული წარმომადგენელი. დაახლოებით 1200 არის ნატო-ს საერთაშორისო სამსახურის სამოქალაქო წევრი, ხოლო 500-ზე მეტი – საერთაშორისო ეროვნული სამხედრო სამსახურის წევრი. სამოქალაქო წევრები, ნატო-ს სააგენტოების თანამშრომლების ჩათვლით, განლაგებულნი არიან ბრიუსელის გარეთ, იმ სამოქალაქო წევრების რაოდენობა, რომლებიც მსახურობენ ნატო-ს საერთაშორისო სამხედრო სამსახურში, დაახლოებით 5200-ს აღწევს.

ნატო-ს გაფართოება

ნატო-ს "ღია კარის პოლიტიკა" ემყარება ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების მე-10 მუხლს. ყველა გადაწყვეტილებას, რომელიც უკავშირდება სახელმწიფოს მოწვევას, გახდეს ალიანსის წევრი, იღებს ჩრდილო- ატლანტიკური საბჭო-ს ნატო-ს ძირითადი გადაწყვეტილების მიმღები ორგანო, ალიანსის წევრების კონსენსუსის საფუძველზე. ნატო-ს არაწევრი სახელმწიფო არ მონაწილეობს ამგვარი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ნატო-ს მიმდინარე გაფართოების პროცესი არ წარმოადგენს საფრთხეს არც ერთი ქვეყნისთვის. გაფართოების მიზანი მდგომარეობს სტაბილურობისა და თანამშრომლობის ხელშეწყობაში, ერთიანი და თავისუფალი ევროპის მშენებლობაში, მშვიდობისათვის გაერთიანებაში, საერთო დემოკრტიული ღირებულებების ჩამოყალიბებაში. ნატო-ს კარი ღიაა ნებისმიერი სახელმწიფოსთვის, რომელიც მზადაა, წევრობისთვის საჭირო ვალდებულებები შეასრულოს და ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში უსაფრთხოების უზრუნველყოფას შეუწყოს ხელი. 1949 წლიდან ნატო-ს წევრ ქვეყანათა რაოდენობა, გაფართოების ექვსი საფეხურის გავლით 12-დან გაიზარდა 28 ქვეყანამდე.

გაფართოების პირველი სამი საფეხური, რომლის დროსაც საბერძნეთი და თურქეთი (1952), დასავლეთ გერმანია (1955) და ესპანეთი (1982) გახდნენ წევრი ქვეყნები, მიმდინარეობდა ცივი ომის დროს, როდესაც გადაწყვეტილები მიიღებოდა სტრატეგიული მნიშვნელობის გათვალისწინებით. ცივი ომის დასრულების შემდეგ ნატო-ს გაფართოების პროცესი ინტენსიური დებატების საგანს წარმოადგენდა. ბევრი პოლიტიკური ანალიტიკოსი არ იყო დარწმუნებული, რომ გაფართოება სასურველ შედეგს მოიტანდა. ზოგიერთი შიშობდა, თუ როგორ აისახებოდა გაფართოების პოლიტიკა ალიანსის კავშირებსა და სოლიდარობაზე როგორც სხვა ქვეყნებთან, განსაკუთრებით კი რუსეთთან ურთიერთობებზე. აღნიშნულის გათვალისწინებით 1995 წელს, ალიანსმა ჩაატარა სწავლება ნატო-ს გაფართოების შესახებ, რომლის საფუძველზეც მადრიდის სამიტზე, 1997 წელს გაწევრიანების მიზნით ალიანსმა ჩეხეთის რესპუბლიკა, უნგრეთი და პოლონეთი მოიწვია, რომლებიც 1999 წელს შეუერთდენენ ალიანსს. ეს ქვეყნები გახდნენ ვარშავის ხელშეკრულების ყოფილი ქვეყნებიდან პირველი ნატო-ს წევრი სახელმწიფოები. 1999 წლის ვაშინგტონის სამიტზე შემუშავებული იქნა გაწევრიანების სამოქმედო გეგმა (Membership Action Plan - MAP), რაც ალიანსში გაწევრიანების მსურველ ქვეყნებს შესაძლო წევრობისათვის მომზადებაში დაეხმარებოდა. ბულგარეთი, ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა, რუმინეთი, სლოვაკეთი და სლოვენია მოლაპარაკებების დასაწყების მიზნით მიწვეულ იქნენ ალიანსის პრაღის სამიტზე 2002 წელს და ნატო-ს წევრები გახდნენ 2004 წელს. აღსანიშნავია, რომ შვიდივე ქვეყანა მონაწილეობას იღებდა წევრობის სამოქმედო გეგმაში. ალბანეთი და ხორვატია, რომლებიც მოწვეულ იქნენ 2008 წლის აპ-

რილში ჩატარებულ ბუქარესტის სამიტზე, ფორმალურად ალიანსის წევრები გახდნენ 2009 წლის 1 აპრილს.

2009 წლის დეკემბერში, ნატო-ს საგარეო საქმეთა მინისტრებმა გაწევრიანების სამოქმედო გეგმასთან მიერთების მიზნით მოიწვიეს მონტენეგრო, ხოლო ბოსნია-ჰერცოგოვინა იქნებოდა მიწვეული მას შემდეგ რაც ის მიაღწევდა საჭირო პროგრესს რეფორმების გატარების კუთხით. ბუქარესტის სამიტზე გაფართოების შესახებ მიღებულ იქნა მთელი რიგი სხვა მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები. ბოსნია-ჰერცოგოვინასა და მონტენეგროსთან დაიწყო ინტენსიური დიალოგი გაწევრიანებასა და რეფორმების გატარებასთან დაკავშირებით. მოკავშირე ლიდერები ასევე შეთანხმდნენ, რომ საქართველო და უკრაინა, რომლებიც უკვე ჩართულნი იყვნენ ინტენსიურ დიალოგში ნატო-სთან, მომავალში გახდებიან ნატო-ს წევრი სახელმწიფოები.

1966 წლის ივლისიდან საფრანგეთმა დატოვა ალიანსის სამხედრო ორგანიზაცია, თუმცა გააგრძელა მონაწილეობა პოლიტიკურ სტრუქტურებში. 2009 წლიდან საფრანგეთი დაბრუნდა ალიანსის ყველა სტრქუტურაში.

პირველი გაფართოება

18 თებერვალი 1952 საბერძნეთი 1974 წლიდან 1980 წლამდე საბერძნეთი არ იღებდა მონაწილეობას ალიანსის სხვა წევრთან - თურქეთთან დაძაბული ურთიერთობების გამო. 18 თებერვალი 1952 თურქეთი

მეორე გაფართოება

9 მაისი 1955 გერმანია 1955 წლისთვის გერმანია გაყოფილი იყო ორ ნაწილად - პროდასავლურ გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკად და პროსაბჭოურ გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკად. საარი შეურთდა გერმანიას, და ალი-

ანსს 1957 წელს, ხოლო დანარჩენი გერმანია - ბერლინის კედლის დამხობის შემდეგ, 1990 წლის 3 ოქტომბერს.

მესამე გაფართოება

30 მაისი 1982 ესპანეთი არ იღებს მონაწილეობას ალიანსის სამხედრო ორგანიზაციაში.

მეოთხე გაფართოება

12 მარტი 1999 უნგრეთი

12 მარტი 1999 პოლონეთი

12 მარტი 1999 ჩეხეთი

მეხუთე გაფართოება

29 მარტი 2004 ბულგარეთი

29 მარტი 2004 ლატვია

29 მარტი 2004 ლიტვა

29 მარტი 2004 რუმინეთი

29 მარტი 2004 სლოვაკეთი

29 მარტი 2004 სლოვენია

29 მარტი 2004 ესტონეთი

მეექვსე გაფართოება

1 აპრილი 2009 ალბანეთი

1 აპრილი 2009 ხორვატია

ნატო არის ორგანიზაცია, რომელიც მნიშვნელოვნად განსხვავდება იმისაგან რასაც იგი წრმოადგენდა 1989 წელს. ალიანსი არარ არის ის სტრუქტურა, რომელმაც უზრუნვეყო დასავლეთ ევროპის თავდაცვა ცივი ომის ოთხ ათეულზე მეტი წლის განმავლობაში და აღარც ის, რომელიც მეთვალყურეობდა გარდამავალ პროცესებს ევროპაში ადრეულ 90-იან წლებში. ნატოს განვითარება არავითარ შემთხვევაში არაა შემთხვევითობა ან ისტორიის კაპრიზი. ნატოს წარმატების

გასაღები არის მისი უცვლელი ფასეულობები და პრიცციპე-ბი, რომლებსაც იგი დღემდე ემყარება.

ფასეულობებია, რომლებიც აერთიანებენ და აკავში-რებენ ყველა წევნატო არაა მხოლიდ ალიანსი კოლექტიური თავდაცვისათვის, არამედ ასევე საერთო ფასეულობების გა-ერთიანება. მუდმივად ცვალებადი საფრთხეების პირობებში სწორედ დემოკრატიის, ადამიანის უფლებათა პატივისცემის და კანონის უზენაესობის რ სახელმწიფოს ნატო მოიცავს გლობალურ უსაფრთხოების გამოწვევებთან გამკლავების ტრანსატლანტიკური ძალისხმევას. ალიანსი აკავშირებს ევ-როპასა და ჩრდილოეთ ამერიკას და აბალანსებს სხვადასხვა ეროვნულ ინტერესებს სტაბილურობისა და მშვიდობისათ-ვის.

ცივი ომის განმავლობაში ნატოს უმთავრესი როლი, გა-საგები მიზეზების გამო, იყო მისი წევრების დაცვა საბჭოთა ექსპანსიონისტური საფრთხისაგან. საბჭოთა კავშირის დაშ-ლით გაქრა ალიანსის ტრადიციული მოწინააღმდეგე, რო-მელმაც განაპირობა უსაფრთხოების გარემოს გადაფასება და ალიანსის როლის ხელახალი განსაზღვრა. 1999 წელს გა-მოქვეყნებულმა ნატოს ახალმა სტრატეგიულმა კონცეპცი-ამ, დაახასიათა გლობალური უსაფრთხოების რისკები რო-გორც მრავალმხრივი და ძნელადპროგნოზირებადი. ალიან-სისი ძირითადი ამოცანები ჩამოყალიბდა შემდეგნაირად:

1. იყოს სტაბილურობის ბაზისი მთელს ევროატლან-ტიკურ არეალში.

2. იყოს ფორუმო კონსულტაციებისათვის უსაფრთხო-ების საკითხებზე.

3. იყოს შემაკავებელი და დამცველი ნებისმიერი წევრი სახელმწიფოს წინააღმდეს აგერსიის ყოველგვარი საპრთხისას.

4. ხელი შეუცყოს კონპლიქტების ეფექტურ პრევენციასა და კრიზისების მოწესრიგებას.

5. განახორციელოს პარტნიორობა და დიალოგი ევროატლანტიკური არეალის ქვეყნებთან.

ალიანსის სტრატეგიული კონცეპცია ასევე აღნიშნავს, რომ უსაფრთხოების გარემოს ცვლილება ძირითადად პოზიტიურია. თუმცა, ამავდროულად, სახელმწიფოები აღმოჩდნენ სხვა რისკებისა და არასტაბილურობის წყაროების პირისპირ, როგორებიცაა ეთნიკური კონფლიქტები, ადამიანის უფლებათა ხელყოფა, პოლიტიკური არასაიმედოობა და ეკონომიკური კრიზისი. სერიოზულ შეშფოთებას იწვევს ბირთვული, ბიოლოგიური და ქიმიური იარაღების გავრცელების საფრთხე. ასევე ზრდის უახლესი სამხედრო ტექნოლოგიის პოტენციური მტრის ხელში მოხვედრი რისკს საინფორმაციო-ტექნოლოგიური ბუმი.

მომდევნი წლებში განსაკუთრებით შეერთებულ შტატებზე 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერორისტური თავდასხმის შემდეგ ნატომ მოახდინა გლობალური ტერორისტული საფრთხისა და ქმედუუნარო სახელმწიფოებთან დაკავშირებული რისკების გადაფასება და მათ უსაფრთხოების პრიორიტეტთა ნუსხის სათავეში მიუჩინა ადგილი.

ნატო-ს ბიუჯეტი დგება წევრი ქვეყნების ყოველწლიური შენატანებისაგან, რომელთა მოცულობაც განისაზღვრება მოკავშირეთა მიერ დამტკიცებული ხარჯების განაწილების ფორმულის მიხედვით. პრაქტიკაში საწევრო შენატანები თითოეული ქვეყნის თავდაცვის ბიუჯეტის ნაწილი.ერთობ-

ლივად დაფინანსებული ბიუჯეტი გამოყოფილია სამხედრო, სამოქალაქო და თანადაფინანსებული ინფრასტრუქტურის ბიუჯეტებს შორის. სამოქალაქო ბიუჯეტი ფარავს ხარჯებს საერთაშორისი სამდივნოს, სამოქალაქო პროგრამებისა და საქმიანობისათვის, ისევე როგორც ისეთი აღჭურვილობის შეძენის ეხპლუატავიისა და ტექნიკური უზრუნველყოფისტვის აუცილებელ ხარჯებს, როგორიც საჭიროა საკომიტეტო და სამუშაო ჯგუფების შეხვედრებისას.

სამხედრო ბიუჯეტი ფარავს ოპერატიუ და გაერთიანებული სამხედრო სტრუქტურის უზრუნველყყოფის ხარჯებს, სამხედრო კომიტეტის, საერთაშორისო სამხედრო შტაბის და დაკავშირებული უწყებების, ორი სტრატეგიული სარდლობის და დაკავშირებული სამეთაურო და კონტროლისა და საინფორმაციო სისტემების, კვლევისა და განვითარების უწყებების, მომარაგებისა და ლოგისტიკის დარგის უწყებების, საჰაერო შეტყობინებისა და კონტროლის სისტემის ხარჯებს.

ნატოს უსაფრტხოებაში ინვესტირების პროგრამა უზრუნველყოფს დაფინანსებას ნატოს წევრი სახელმწიფოების სამხზედრო ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებული პროექტებისთვის. პროექტების მიზნები მოიცავს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო სისტემებს, რადარებს, სამეთაურო და კონტროლის ცენტრებს, აეროპორტებს, მილსადენებს, საწყობებს და პორტბის აღჭურვილობას. ყველა მოკავშირე არის ნატოს უსაპრთხოებაში ინვესტირების პროგრამის წევრი. ერთადერთი გამონაკლისი საფრანგეთია, რომელიც არ არის გაერთიანებული სამხედრო სტრუქტურის წევრი. ზემოთ აღნიშნული ბიუჯეტები არის სამოქალაქო და სამხედრო საბიუჯეტო კომოტეტების, ინფრასტრუქტურის კომიტეტის და

რესურსების საკითხთა უმაღლესი საბჭოს ზედამხედველობის ქვეშ.

თანამშრომლობა სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან მიუხედავად იმისა, რომ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის, ეუტოს, გაეროსა და სხვა სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციების როლი მნიშვნელოვნად განსხვავდება, პრაქტიკაში მათი თანამშრომლობა და ურთიერთმხარდაჭერა გარდაუვალი აუცილებლობაა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია - გაერო (The United Nations-UN) 1949 ცივი ომის დასასრულამდე ურთიერთ ქმედება ნატოსა და გაეროს შორის მეტად შეზღუდული იყო, როგორც მოცულობით, ასევე შინაარსობრივად. 90-იანი წლების დასაწყისიდან ევროპაში განვითარებულმა მოვლენებმა, როგორც იყო კონფლიქტი ყოფილ იუგოსლავიაში და ვარშავის ბლოკის დაშლა, მნიშვნელოვანწილად შეცვალეს სტატუს კვო. ნატოს საგარეო საქმეთა მინისტრებმა 1992 წელს ოფიციალურად განაცხადეს ალიანსის მზადყოფნის სესახებ წარემართა სამშვიდობო ოპერაციები გაეროს უშიშროების საბჭოს ეგიდით. ნატომ ჩაატარა ცალკეული წევრებისა და ალიანისი მიერ მიღებული ზომების მიმოხილვა. ორგანიზაციამ დაასკვნა, რომ ის მზად იყო გამოხმაურებოდა გაეროს გენერალური მდივნის ნებისმიერ შემდეგ წინადადებას, რომელიც მიმართული იქნებოდა ნატოსთან თანამშრომლობისკენ ამ სფეროში.

1992 წელს, ყოპი იუგოსლავიაში კონფლიქტის ესკალაციის ფონზე, ნატოს ხომალდებმა, ხმელთაშუა ზღვაში მუდმივმოქმედი საზღვაო ძალების, ზღვაზე პატრულილების თვითმფრინავების მხარდაჭერით, განახორციელეს ოპერაციები ადრეატიკის ზღვაში გეროს მიერ დაწესებული ემბარ-

გოს ხელშესაწყობად, რომელიც დადგენილი იყო იარაღით მომარაგებაზე ყოფილი იუგოსლავიის ყველა ქვეყნისათვის. 1992 წლის ნოემბერში ნატომ და დასავლეთ ევროპის კავშირმა (WEU) იტვირთეს ოპერაციების წარმართვა გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციებით დადგენილი სანქციების განსახორციელებლდ, რომლებიც მიზნბად ისახავდნენ კომფლიქტის ესკალაციის თავიდან აცილებას რეგიონში, ენბარგოს მიუხედავად, შეიარაღების მიწოდების გამო.

დეიტონის სამშვიდობო სეტანხმების ხელმოწერის შემდეგ 1995 წელს, ნატომ და გაერომ გააგრძელეს თანამშრომლობა ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში მრავალეროვნული ძალების IFOR-სადა მომდევნო მისიის SFOR-ის ფარგლებში. თანამშრომლობის მიერ მაგალითი კოსოვოს კრიზისია, სადაც კონფლიქტის დასაწყისიდან 1998 წელს და მის მთელ პერიოდში გაეროს გენერალური მდივანი და ნატოს გენერალური მდივანი მჭიდრო კონტაქტს ინარჩუნებდნენ, მიუხედავად იმისა, რომ გაეროს არ მიუღია რეზოლუცია საჰაერო დარტყმების დაშვებაზე.

ყოფილი იუგოსლავიის კონტექსტს მიღმა ნატოს წევრმა სახელმწიფოებმა გააგრძელეს გაეროს უშიშროების საბჭოსა და გენერალური მდივნის ძალისხმევის მხარდაჭერა კონფლიქტების პრევენციისა და კანონის უზენაესობის აღდგენის მიმართულებით. 1998 წლის დასაწყისში, ერაყში გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციების განხორციელებისა და ინსპექტირებისას (რაც მიზნად ისახავდა მასობრივი განადგურების იარაღისა და მისი წარმოების საშუალებების აღმოჩენასა და განადგურებას) ნატომ ერაყს მოუწოდა დამორჩილებოდა რეზოლუციებში ჩამოყალიბებულ პირობებს.

ამჟამად ნატო და გაერო ერთად მუშაობენ ავღანეთ-ში.2004 წლის 11 ნოემბერს, პირველად ისტორიაში, ნატოს გენერალურმა მდივანმა მონაწილეობა მიიღო გაეროს უშიშროების საბჭოს სხდომაში. სხდომა ბოსნიასა და ჰერცეგოვინას ეძღვნებოდა. სიტყვით გამოსვლისას ნატოს გენერალურმა მდივანმა ხაზი გაუსვა ნატოს, როგორც დიალოგისა და მოქმედების ნაცად საშუალებას და აღნიშნა, რომ ნატო არ ისწრაფვის მსოფლიო პოლიციელის როლისკენ. როგორც მან განაცხადა, ალიანსის მისიების მასშტაბის გაზრდა გაეროსთან პარტნიორობის გაღრმავების წინა პირობას წარმოადგენს.

ევროკავშირი (The European Union-EU) 1950-იან და 1980-იან წლებს შორის პერიოდში არ არსებობდა რაიმე ინსტიტუციური ურთიერთობა ნატოსა და ევროპის თანამეგობრობას (The European Comnunity-EC) შორის.ევროკავსირის ხელშეკრულების ხელმოწერით 1991 წელს და ძალაში შესვლით 1993 წელს ევროკავშირის წევრები შეთანხმდნენ საერთი საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ჩამოყალიბებაზე (Common Foreign end Security Policy-CFSP). ხელშეკრულებამ ასევე გაითვალისწინა საერთო თავდაცვითი პოლიტიკის ჩარჩოების განსაზღვრა. 1990-იან წლებში ბალკანური კრიზისებისას მიღებულმა გამოცდილებამ ბიძგი მისცა ევროკავშირის ქვეყნებს კონკრეტული ზომები მიეღოთ უსაფრთხოების სფეროში. ევროკავშირმა გააძლიერა მისი ძალისხმევა ევროპის თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის ჩამოსაყალიბებლად და შესატყვისი სამოქმედო შესაძლებლობების გასავიტარებლად. თავდაპირველად, უსაფრთხოებასა და თავდაცვის საკითხები ევროკავშირის სახელით ცალკე ჯგუფში, დასავლეთ ევროპის კავსირის (WEU) ფარ-

გლებსი განიხილებოდა. ჰელსინკის სამიტზე, 1999 წელს, ევროკავშირის სახელმწიფოებმა მიიღეს გადაწყვეტილება განევითარებინათ მათი საკუთარი შესაძლებლობები უსაფრთხოებისა და თავდაცვის მიმართულებით და შეექმნათ ამისათვის აუციილებელი სტრუქტურები.

ნატოს სამიტზე ვაშინგტონში 1999 წელს ალიანსის ლიდერები მიესალმნენ ევროკავშირის განზრახვას ეთამაშა საკუთარი როლი უსაფრთხოების სფეროში და გამოხატეს მზად ყოფნა შეეთავაზებინათ და მიეროთ ზომები ნატოს სამხედრო შესაძლებლობათა მნიშვნელოვანი ნაწილის გადასაცემად ევროკავშირის მიერ წარმართული სამხედრო ოპერაციებისთვის, რომლებშიც ნატო არ იქნებოდა ჩართული ჰელსინკის გადაწყვეტილებათა შემდეგ ნატომ წამოიწყო კონსულტაციებისა და დისკუსიების სერია ევროკავშირთან ამ ორი სტრუქტურის თამანშრომლობის პერსპექტივასთან დაკავშირებით. მოგვიანებით, ნატომ და ევროკავშირმა განსაზღვრეს თანამშრომლობის ახალი ფორმები. 2002 წლის დეკემბერში ნატომ და ევროკავშირმა ხელი მოაწერეს ერთობლივ დეკლარაციას სტრატეგიული პარტნიორობის შესახებ.მარტში მათ დაამტკიცეს რიგი დოკუმენტებისა კრიზისების მართვასთან დაკავშირებით თანამშრომლობის თაობაზე ბერლინი+ შეთანხმებების ჩათვლით, რომლის თანახმადაც ნატოს რესურსები და საშუალებები შესაძლოა გამოყენებული იყოს ევროკავშირის მიერ წარმართული ოპერაციებისთვის. ოპერაცია კონკორდია მაკედონიაში 2003 წელს ევროკავშირის მიერ წარმოებული პირველი სამშვიდობო მისია იყო, რომელიც განხორციელდა ბერლინი+ შეთანხმებების საპუძველზე. ევროკავშირის ოპერაცია ალთეა ამჟამად იმავე შეთანხმებებზე დაყრდნობით ხორციელდება მას სემდეგ, რაც alTeam SFOR–ი შეცვალა ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში.

ნატო და ევროკავშირი ასევე ერთად მუშაობენ ორივე ორგანიზაციაში სამხედრო შესაძლებლობათა განვითარების პარალელურად მიმდინარე პროცესში. ალიანსმა და კავშირმა გამოხატეს მათი ნება გააერთიანონ ძალისხმევა საერთაშორისო ტერორიზმის საფრთხისა და მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელების წინააღმდეგ.

2003 წლის შემდეგ ორივე ორგანიზაცია ახორციელებს კოორდინირებულ მიდგომას დასავლეთ ბალკანეთის განვითარების მიმართ, რაც ადასტურებს მათ საერთო განზრახვასა და მტკიცე გადაწყვეტილებას სტაბილურობა დაამყარონ რეგიონში. მათ ძალისხმევის კოორდინაციის მიზნით, სხვადასხვა სფეროში სტრატეგიული თანამშრომლობისთვის, ნატო და ევროკავშირი აწყობს ოფიციალურ და სამუშაო შეხვედრებს სხვადასხვა დონეზე.

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია-ეუთო (Organisatio for Security and Cooperation in Europe-OSCE) როგორც ერთადერთი ფორუმი, რომელიც აერთიანებს ევროპის ყველა ქვეყანას, და ასევე კანადასა და აშშ-ს, ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია (OSCE) ევროპის კონტინენტზე უსაფრთხოების არქიტექტურის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია. ეუთო იძლევა ფართო ასპარეზს ადამიანის უფლებათა, ძირითად თავისუფლებათა, დემოკრატიის, კანონის უზენაესობის, უსაფრტხოებისა და ეკონომიკური განვითარების სფეროში თანამშრომლობისათვის. ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობისათვის კონფერენციის ჩამოყალიბების შემდეგ (რომელიც შემდგომ ეუთოდ გარდაიქმნა) ნატო აქტიურად უჭერდა მხარს მის საქმიანობას. 1997 წლის ევროატლანტიკური უშიშროებისა და თანამშრომლობის თაობაზე მადრიდის დეკლარაციით ნა-

ტოს ლიდერებმა აიღეს ეუთო როგორც ყველაზე მრავლისმომცველი ორგანიზაცია უსაფრთხოების სფეროში ევროპაში. მათ ასევე ხაზი გაუსვეს მის მნიშვნელოვან როლს მშვიდობის, სტაბილურობის და უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში კონტინენტზე. ასევე გაამახვილეს ყურადღება მის პრინციპებისა და ვალდებულებების მნიშვნელობაზე, რომლებიც მტკიცე საფუძველს წარმოადგენს ევროპის უსაფრთხოების კოლექტიური სტრუქტურების განვითარებისათვის.

ნატო და ევროკავშირი მჭიდოდ თანამშრომლობდნენ ყოფილ იუგოსლავიაში მშვიდობის დამყარებისკენ მიმართული საერთშორისო ძალისხმევის ფარგლებში. განსაკუთრებით მჭიდრო ურთიერთობა არსებობდა ეუთოსა და IFOR-ს, შემდგომში კი ეუთოსა და SFOR-ს შორის ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში და ეუთოსა და KFOR-ს შორის კოსოვოში. მაგალითად, 1996 წლის სექტემბერში IFOR-ი მხარს უჭერდა ეუტოს საარჩევნო სამზადისში. SFOR-მა ასევე დახმარება გაუწია ეუთოს 1997 წელს მუნიციპალური არჩევნების ორგანიზებისა და განხორციელებისას. კოსოვოს კრიზისმა ახალ სტადიაში გადაიყვანა თანამშრომლობა ნატოსა და ეუთოს შორის. KFOR-ი შესაბამისი უსაფრთხოების გარემოს უზრუნველყოფით დღემდე აგრძელებს ეუთოს, ისევე როგორც კოსოვოში მომუშავე სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების, მხარდაჭერას.

ნატო–საქართველოს ურთიერთობი

1992 წელს საქართველო გახდა ჩრდილო ატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭოს წევრი (NACC); 1994 წლის 23 მარტს საქართველო შეუერთდა ნატო-ს «პარტნიორობა მშვიდობისათვის» პროგრამას (PfP); 1995 წლის 18 ივლისს საქართვე-

ლო შეუერთდა «შეთანხმებას ჩრდილოატლანტიკური ხელ-შეკრულების წევრ-ქვეყნებსა და «პარტნიორობა მშვიდობი-სათვის» პროგრამაში მონაწილე სხვა სახელმწიფოებს შორის ძალების სტატუსის შესახებ» (SOFA); 1997 წლის 1 მაისს სა-ქართველოს პარლამენტმა გაუკეთა რატიფიცირება «ჩრდი-ლოატლანტიკური ხელშეკრულების წევრ ქვეყნებსა და «პარტნიორობა მშვიდობისათვის» პროგრამაში მონაწილე ქვეყნებს შორის მათი შეიარაღებული ძალების სტატუსის შესახებ» შეთანხმებას (SOFA);

1999 წლის მარტში საქართველო მიუერთდა «პარტნიო-რობა მშვიდობისათვის პროგრამის «დაგეგმვისა და ანალი-ზის პროცესს» (Planning and Review Process – PARP). აღნიშნულ პროცესში ორწლიანი ციკლის ფარგლებში, ქვეყანა ახორცი-ელებს შერჩეულ პარტნიორობის მიზნებს, რაც ხელს უწყობს თავსებადობის მიღწევას და ნატო-ს ხელმძღვანელობით გან-ხორციელებულ სამშვიდობო ოპერაციებში წარმატებულ მო-ნაწილეობას;

2001 წლის 11-23 ივნისს საქართველოში (ქ. ფოთი) ჩა-ტარდა ნატო-ს და პარტნიორი ქვეყნების ერთობლივი მსხვილმასშტაბიანი მრავალეროვნული სამხედრო წვრთნები «კოოპერატივ პარტნერ-2001» (Cooperative Partner-2001);

2002 წლის 17-28 ივნისს საქართველოში (ქ. თბილისი) ჩატარდა ნატო-ს და პარტნიორი ქვეყნების ერთობლივი მსხვილმასშტაბიანი მრავალეროვნული სამხედრო წვრთნები «კოოპერატივ ბესტ ეფორტ-2002» (Cooperative Best Effort-2002). 2002 წლის 21-22 ნოემბერს ქ. პრაღაში გამართული ნა-ტო-ს სამიტზე საქართველომ გააკეთა განცხადება ნატო-ში გაწევრიანებისკენ სწრაფვის შესახებ და სურვილი გამოთქვა

ახალ პროგრამაში - «ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმაში» მონაწილეობის მიღების თაობაზე;

2003 წლის სექტემბერში (ქ. თბილისი) ჩატარდა ნატო-ს და პარტნიორი ქვეყნების ერთობლივი მსხვილმასშტაბიანი მრავალეროვნული სამხედრო-სამედიცინო წვრთნები «მედ კეარ – რესკუერი 03» (Med Care-Rescuer-03); 2003 წლის დეკემბერში შემუშავდა «საქართველოს ინდივიდუალური პარტნიორობის გეგმის» დოკუმენტის პროექტი;

2004 წლის 29 ოქტომბერს ნატო-ს უმაღლესმა ორგანომ ჩრდილოატლანტიკურმა საბჭომ (NAC) ე.წ «დუმილის პროცედურის» საფუძველზე დაამტკიცა საქართველოს «ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმა» და საქართველო გადავიდა ევრო-ატლანტიკური ინტეგრაციის ე.წ. «მეორე ეტაპზე»; საქართველოს ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმა ოთხი ნაწილისაგან შედგება: 1. პოლიტიკური და უსაფრთხოების საკითხები, 2. თავდაცვის, უსაფრთხოებისა და სამხედრო საკითხები, 3. საჯარო ინფორმაცია, სამეცნიერო და გარემოს დაცვის საკითხები და სამოქალაქო საგანგებო სიტუაციების დაგეგმვა, 4. ადმინისტრაციული, საინფორმაციო უსაფრთხოებისა და რესურსების მართვის საკითხები. ზემოთჩამოთვლილი საკითხები ზოგადად არის განხილული გეგმის პირველ ნაწილში, ხოლო მეორე ნაწილი შეიცავს დასმული საკითხების და მიზნების განხორციელებითვის აუცილებელი ღონისძიებების კონკრეტულ, დროში გაწერილ გეგმას. აღნიშნული გეგმა შეეხება თავდაცვის და უსაფრთხოების საკითხებთან დაკავშირებულ ფართო სფეროს, როგორიცაა, თავდაცვის პოლიტიკა, ტერორიზმთან ბრძოლა, მეზობელ ქვეყნებთან ურთიერთობა, თავდაცვის დაგეგმვა, თავდაცვის სისტემის დაფინანსება, კრიზისული

სიტუაციები და სამოქალაქო თავდაცვა; საქართველოს პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით;

2006 წლის 21 სექტემბერს, ნიუ-იორკში გაიმართა ნატო-ს წევრი ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრთა არაფორმალური შეხვედრა, სადაც მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება ნატო-ში გაწევრიანების საკითხებზე საქართველოსთან ინტენსიური დიალოგის დაწყების შესახებ. საქართველოს მიერ ინტენსიური დიალოგის დაწყება არის მნიშვნელოვანი ნაბიჯი, გადადგმული პარტნიორობის ფორმატიდან წევრობის კანდიდატის ფორმატზე გადასასვლელად. ინტენსიური დიალოგი წარმოადგენს ალიანსსა და საქართველოს შორის ორმხრივი თანამშრომლობის მექანიზმს, რომლის ძირითადი მიზანია, მოამზადოს საფუძველი ქვეყნის MAP-ის (გაწევრიანების სამოქმედო გეგმა) ფაზაზე გადასასვლელად;

2008 წელს ბუქარესტის სამიტზე ნატოს ლიდერები შეთანხმდნენ, რომ საქართველო გახდება ნატოს წევრი;

2008 წლის 19 აგვისტოს, ბრიუსელში, NATO-ს საგარეო საქმეთა მინისტრების საგანგებო შეხვედრის დროს ალიანსმა ნატო–საქართველოს კომისიის დაარსების შესახებ გადაწყვეტილება მიიღო, ხოლო ურთიერთგაგების მემორანდუმს 2008 წლის 15 სექტემბერს, ჩრდილო ატლანტიკური საბჭოს (NAC) საქართველოში ვიზიტის დროს მოეწერა ხელი. კომისიის მიზანია საქართველოს ალიანსში გაწევრიანებასთან დაკავშირებით ბუქარესტის სამიტზე მიღებული გადაწყვეტილებებისა და საქართველოსთვის მოკავშირეთა მხარდაჭერის კოორდინაცია;

თემა 8

ევროპის კავშირი

ევროპის კავშირი შემოკლებით *ევროკავშირი* - ევროპის სახელმწიფოთა მსხვილი პოლიტიკური და ეკონომიკური გაერთიანება, 1993 წლამდე ევროპული თანამეგობრობა ერქვა. მისი წევრია ევროპის 28 სახელმწიფო, რომელთა საერთო ფართობია 3.892 ათასი კვ. კმ, მოსახლეობა - 455 მლნ. ერთობლივი ეროვნული პროდუქტისა და საგარეო ვაჭრობის მასშტაბებით ევროპის კავშირი წინ უსწრებს აშშ-ის და იაპონიას.

„ერთიანი ევროპის იდეა“ (რომლის თანახმადაც ისტორიული, კულტურული თუ ენობრივი განსხვავებების მიუხედავად, ევროპა ერთიან პოლიტიკურ ერთეულს წარმოადგენს) 1945 წლამდე დიდი ხნით ადრე გაჩნდა. XVI საუკუნეში, ჯერ კიდევ რეფორმაციის პროცესის დაწყებამდე, რომის პაპის "ზე-სახელმწიფოებრივი" ძალაუფლება თითქმის მთელ ევროპაზე ვრცელდებოდა. მას შემდეგ კი, რაც ევროპაში სუვერებული სახელმწიფო სისტემები ჩამოყალიბდა, ისეთი განსხვავებული მოაზროვნეები, როგორიცაა ჟან ჟაკ რუსო, ანრი დე სენ-სიმონი (1760-1825) და ჯეზეპე მაძინი, სხვადასხვა დროს ევროპული ნაშრომლობისა და საერთაშორისო პოლიტიკური ორგანიზაციების დაარსების იდეებს ავითარებდნენ; ოღონდაც, XX საუკუნის მეორე ნახევრამდე ასეთი იდეები მხოლოდ უიმედო და უტოპიური იყო. II მსოფლიო ომის დასრულებისას კი ევროპა ისტორულად უპრეცედენტო ინტეგრაციის პროცესის მომსწრე გახდა- ზოგის აზრით,

იქმნებოდა ის, რასაც 1946 წელს უინსტონ ჩერჩილმა „ევროპის შეერთებული შტატები“ უწოდა. მართლაც, მაშინ როცა ერი- სახელმწიფოს ნაკლოვანებები უკვე აშკარაა, ევროპული ინტეგრაციის ასეთი მოდელი მსოფლიოს პოლიტიკური მოწყობის უნივერსალურ მაგალითს გვთავაზობს.

ცხადია, პროცესის დაჩქრებას თავისი მიზეზებიც ჰქონდა. მნიშვნელოვანი მოვლენების სწრაფი და. შეიძლება ითქვას უალტერნატივო განვითარება 1945 წლის შემდგომ ევროპაში. აქ აღსანიშნავია შემდეგი: ომებით დაუძლურებულ ევროპაში ეკონომიკური რეკონსტრუქციისა და ფართო ბაზრის შექმნის აუცილებლობა. საყოველთაო მშვიდობის შენარჩუნების სურვილი, რაც თავის მხრივ, ფრანგულ-გერმანული კონფლიქტის განმუხტვაში გამოიხატა. თავდაცვის უზრუნველყოფა საბჭოთა ექსპანსიონიზმის წინააღმდეგ; დამოუკიდებელი როლის დამკვიდრება ბიპილარულ მსოფლიო წესრიგში.

წარსულში ევროპის ტერიტორიაზე, ევროკავშირის მასშტაბების სადარი ერთიანი სახელმწიფო გაერთიანებები იყო: დასავლეთ რომის იმპერია, ფრანკების სახელმწიფო, საღვთო რომის იმპერია. გასული ათასწლეულის განმავლობაში ევროპა დანაწევრებული იყო, მაგრამ იდეა მისი გაერთიანების შესახებ მუდამ არსებობდა. ამერიკული რევოლუციის შემდეგ კი გაჩნდა იდეა ევროპის შეერთებული შტატების შესახებ, რომელიც ხელახლა გაცოცხლდა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ.

მე-20 საუკუნის პირველ ნახევარში ევროპამ ორი მსოფლიო ომი გადაიტანა, რამაც ყველა ქვეყანაში დატოვა კვალი - ათეულ მილიონობით მსხვერპლი, განადგურებული ქალაქები, დანგრეული ეკონომიკა, მოშლილი კომუნიკაციე-

ბი. ევროპის სახელმწიფოებმა დაიწყეს გზებისა და საშუალებების ძიება მომავალში მშვიდობიანი თანაარსებობის გარანტიებისათვის. მათ თანდათან გააცნობიერეს ერთიანობისა და მჭიდრო თანამშრომლობის იდეა და დაადგნენ პრინციპულ პოლიტიკას, რომლის მიზანი ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტეგრაცია, მშვიდობა და უსაფრთხოება იყო.

დასახული მიზნების განხორციელების გზაზე ევროპის სახელმწიფოებმა შეძლეს გვერდი აევლოთ სერიოზული კრიზისებისა და დაბრკოლებებისათვის, შეენარჩუნებინათ იდეების ხელშეუხებლობა და ურღვევობა. ევროკავშირის ძირითადად მიღწევად უნდა ჩაითვალოს ხანგრძლივი მშვიდობის უზრუნველყოფა წევრ სახელმწიფოებს შორის, რომლებიც ჩათრეულნი იყვნენ სხვადასხვა შეიარაღებულ კონფლიქტებში, და დემოკრატიული თანხმობა, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება საერთო მიზნები.

ევროპული ინტეგრაციის საწყისად შეიძლება ჩაითვალოს 1950 წელი, როდესაც საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა რობერტ შუმანმა წამოაყენა იდეა გაერთიანებულიყო დასავლეთ ევროპის ნახშირის და ფოლადის საბადოები. შედეგად, 1951 წელს შეიქმნა ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანება (Europeam Coal and Steel Community), რომელშიც შევიდა ექვსი სახელმწიფო - ბელგია, დასავლეთ გერმანია, ლუქსემბურგი, საფრანგეთი, იტალია და ნიდერლანდები. გადაწყდა, რომ შექმნილიყო დამოუკიდებელი სუპრაეროვნული (ზეეროვნული) ორგანო, ე.წ. „უმაღლესი ხელისუფლება" (High Authority), რომელიც განაგებდა ამ ქვეყნებში ნახშირისა და ფოლადის წარმოებასთან და რეალიზაციასთან დაკავშირებულ საკითხებს. უმაღლესი ხელისუფლების პირველ პრეზიდენტად დაინიშნა ჟან მონე. 1953

წელს შეიქმნა რკინის, ნახშირის, მადნეულის და ჯართის საერთო ბაზარი; იმავე წელს, ცოტა მოგვიანებით, შეიქმნა ფოლადის საერთო ბაზარიც.

1957 წელს ხელი მოეწერა ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების ხელშეკრულებას, ქალაქ რომში. ეს ხელშეკრულება ძალაში 1958 წლის 1 იანვარს შევიდა. რეალურად შეიქმნა საბაჟო კავშირი, რომელიც მიზნად ისახავდა საბოლოო ტარიფების ნულამდე დაყვანას და სხვა ქვეყნების მიმართ ერთიანი ტარიფის შემოღებას. რეალურად კი არ არსებობდა არც პანევროპული ინსტიტუტი და არც გეოგრაფიულად, ეკონომიკურად თუ პოლიტიკურად ჩამოყალიბებული ევროპის კავშირი. გარდა ამისა, მოხდა ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებებად ევროპის ნახშირისა და ფოლადის ხელშეკრულების და ევრატომის, ანუ ევროპის ატომური ენერგეტიკის საკითხებში თანამშრომლობის ორგანიზაციის გაერთიანება.

შეიქმნა ერთიანი ევროპული აქტი, რომელსაც 1986 წლის თებერვალში ყველა ქვეყანამ მოაწერა ხელი. აღსანიშნავია, რომ საერთო ევროპული აქტით მოახერხდა ეკონომიკური და მონეტარული ინტეგრაციისათვის საფუძვლის ჩაყრა, რადგან ხელშეკრულებაში ჩაემატა თავი, სადაც ეკონომიკური და მონეტარული პოლიტიკის კონვერგენცია გაერთიანების მომავალი განვითარების უმთავრეს საწინდარად იყო გამოცხადებული.

1992 წლის მაასტრიხტის ხელშეკრულება ევროკავშირის განვითარების ახალი ეტაპი გახდა. მაასტრიხტის ხელშეკრულების შედეგად არა მარტო ჩამოყალიბდა ევროკავშირი, არამედ რომის ფუძემდებლური ხელშეკრულების საფუძვლიანი რევიზიაც მოხდა. საბოლოოდ მაასტრიხტის ხელშეკ-

რულებამ დაადგინა, რომ ევროკავშირი უნდა ეფუძნებოდეს სამ საყრდენს, საიდანაც მხოლოდ პირველი საყრდენი (ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებები) იქნებოდა საზოგადოებრივი (ანუ რეგულირდება სუპრაეროვნულ დონეზე) და დარეგულირდებოდა ევროპულ დონეზე. რაც შეეხება მეორე (მართლმსაჯულება და საშინაო საქმეები) და მესამე (საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა) საყრდენებს, გადაწყდა, რომ მათი ადმინისტრირება ეროვნულ დონეებზე მომხდარიყო, კომისიის და ევროკავშირის სხვა ინსტიტუტების ჩარევის გარეშე. მაასტრიხტის ხელშეკრულების შედეგად გაიზარდა ევროპარლამენტის ძალაუფლება, შეიქმნა ევროპის ცენტრალური ბანკი და დაიწყო სერიოზული მზადება ერთიანი ვალუტის შემოსაღებლად.

პოლიტიკური გაერთიანების გარდა, მოლაპარაკებები წარმატებიტ დასრულდა საერთო ვალუტის შექმნის შესახებ. „ევროს“ შესახებ შეთანხმება მიღწეულია 1999 წელს, თავად ფული კი მიმოქცევაში 2002 წლიდან შემოდის. 2004 წელს ევროკავშირი გაფართოების რადიკალურ ფაზას იწყებს: თავის რიგებში ხმელთაშუაზღვისპირეთის, ცენტრალური და აღოსავლეთ ევროპის 10 ქვეყანას იღებს და ამით წლების განმავლობაში მათ გამყოფ „რკინის ფარდას“ ხსნის. 2007-ში გაერთიანებას ბულგარეთი და რუმინეთიც ემატებიან. მოლაპარაკებები ხორვატყიასთან, მაკედონიასთან და ტურქეთთან მიმდინარებს; პოტენციური კანდიდატების სიაში ბოსნია-ჰერცოგოვინა, ჩერნოგორია და სერბეთიც შედიან.

ევროპის კავშირი აგებულია ევროპული თანამეგობრობის ურთიერთობების მთელი ერთობლიობის საფუძველზე:

• ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანება - 1951 წელს ამ ორგანიზაციისგან დაიწყო ევროპის კავშირის შექმნა;

• ევროპული თანამეგობრობა - შეიქმნა 1957 წელს ე.წ. რომის შეთანხმებით და ეწოდებოდა ევროპის ეკონომიკური თანამეგობრობა ანუ "საერთო ბაზარი";

• ატომური ენერგიის ევროპული თანამეგობრობა - შეიქმნა 1957 წელს.

ევროპის კავშირში ინტეგრაციული პროცესების მთავარი მიზნები განსაზღვრულია სხვადასხვა დოკუმენტებით:

• რომის შეთანხმება - ხელი მოეწერა 1957 წელს;

• ერთიანი ევროპული აქტი - ხელი მოეწერა 1987 წელს;

• მაასტრიხტის შეთანხმება - ხელი მოეწერა 1992 წელს;

• ამსტერდამის შეთანხმება - ხელი მოეწერა 1997 წლის ოქტომბერში;

ევროკავშირის ერთ-ერთი ძირითადი დოკუმენტი დღეისათვის არის 2003 წლის "მიერთების შეთანხმება", რომელიც ძალაში შევიდა 2004 წლია 1 მაისს. ზემოთაღნიშნული შეთანხმებებით განსაზღვრული ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების სამართლებრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური და სხვა სახის ვალდებულებები ჩამოყალიბდა ერთიან დოკუმენტში, ევროკავშირის კონსტიტუციის პროექტში, რომლის მიღების პროცედურა ამჟამად მიმდინარეობს.

ევროკავშირი არის მრავალსექტორიანი ინტეგრაციის განვითარებული ფორმა, რომლის კომპეტენცია ვრცელდება ევროპის 28 სახელმწიფოს ეკონომიკაზე, მრეწველობაზე, მოქალაქეთა უფლებებზე, საშინაო და საგარეო პოლიტიკა-

ზე. ევროპულ ხელშეკრულებათა დადებისას წევრი სახელმწიფოები სუვერენიტეტის ნაწილს გადასცემდნენ იმ დამოუკიდებელ ინსტიტუტებს , რომლებიც იცავენ ეროვნულ და საერთო ინტერესებს. ევროკავშირის გამგებლობაშია, კერძოდ, საერთო ეკონომიკური ბაზარი, საბაჟო კავშირი, ერთიანი ვალუტა, საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა და სხვა.

ტრადიციული საერთაშორისო ორგანიზაციებისაგან ევროპის კავშირს განასხვავებს მისი უნიკალური ინსტიტუციური სტრუქტურა. შექმნილია დამოუკიდებელი ინსტიტუტები, რომლების ავსებენ ერთიმეორეს და ყოველ მათგანს გარკვეული როლი აკისრია გადაწყვეტილებათა მირების პროცესში.

ევროკავშირის ძირითადი ინსტიტუციები

რომის ხელშეკრულების თანახმად ევროკავშირის მიმართულებებთან დაკავშირებული სხვადასხვა მიზნების განსახორციელებლად დაარსდა ძირითადი ინსტიტუციები: ევროკომისია, მინისტრთა საბჭო, ევროპის საბჭო, ევროპარლამენტი, ევროსასამართლო.

ევროპის კავშირის საბჭო

ევროკავშირის საბჭო, რომელსაც ასევე მინისტრთა საბჭო ეწოდება, არის ევროკავშირის ძირითადი საკანონმდებლო ორგანო. მინისტრთა საბჭოს შემადგენლობაში შედიან წევრი სახელმწიფოების მინისტრები. იმისდა მიხედვით, თუ რა საკითხი განიხილება საბჭოს სხდომაზე, შესაბამისი მინისტრი წარმოადგენს თითოეულ ქვეყანას (საგარეო საქმეთა, ფინანსთა, სოციალური საკითხების, ტრანსპორტის, სოფლის მეურნეობის, და ასე შემდეგ). მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოში წევრი სახელმწიფოების აღმასრულებელი

ხელისუფლების წარმომადგენლები შედიან, იგი ევროკავშირის ძირითად საკანონმდებლო ორგანოს წარმოადგენს.

მინისტრთა საბჭო გამოხატავს თითოეული წევრი სახელმწიფოს ინტერესებს. მინისტრთა საბჭო გაერთიანების ყველაზე ძლიერი ორგანოა.საბჭო შედგება წევრი ქვეყნების წარმომადგენლებისგან. მის სხდომას ესწრება ერთი კომისარი მაინც და საბჭოს სამდივნოს მოხელეები. წევრთა შემადგენლობა მუდმივად იცვლება. თუ დღის წესრიგში სოფლის მეურნეობაა, სხდომას ესწრებიან სოფლის მეურნეობის მინისტრები, მრეწველობის საკითხების განხილვას ესწრებიან მრეწველობის მინისტრები, ბიუჯეტის განხილვაში კი მონაწილეობენ ფინანსთა მინისტრები.

საბჭოს ექვსი თვის ვადით ხელმძღვანელობს ერთი წარმომადგენელი თითოეული წევრი სახელმწიფოდან. როტაცია მიმდინარეობს ლათინური ალფაბეტის მიხედვით. კონკრეტული სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრს ენიჭება მინისტრთა საბჭოს პრეზიდენტის ტიტული და საბჭოს სამდივნოს დახმარებით მისი ქვეყნის საგარეო საქმეთა სამინისტრო სათავეში უდგას საბჭოს საქმიანობას ექვსი თვის განმავლობაში. ასეთ პერიოდებს უწოდებენ საფრანგეთის პრეზიდენტობის, ჰოლანდიის პრეზიდენტობის ვადას და ა.შ., იმის მიხედვით, თუ რომელი ქვეყნის წარმომადგენელია ამ პოსტზე.თუ ევროპის კონსტიტუცია მიღებული იქნება ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მიერ, მაშინ როტაციის პრინციპი შეიცვლება ერთი თავმჯდომარით, რომელიც აირჩევა ორწელიწადნახევრით.

საბჭოში გადაწყვეტილების მიღება ხდება მინისტრების მიერ ხმის მიცემის პროცედურის შედეგად. არის ხმის მიცემის სამი პროცედურა, იმის მიხედვით, თუ რომელ საკით-

ხზე მიმდინარეობს კენჭისყრა: უბრალო უმრავლესობა (პრცედურული საკითხებისათვის), კვალიფიცირებული უმ-რავლესობა (ხმის მიცემის დაბალანსებული სისტემა, სადაც ყველა ქვეყანას აქვს შესაბამისი ხმების რაოდენობა მისი მოსახლეობის რაოდენობის გათვალისწინებით. ძირითადად გამოიყენება ისეთ სფეროებში, როგორიცაა შიდა ბაზარი, ეკონომიკური საკითხები, ვაჭრობა) და ერთსულოვნება (სა-გარეო პოლიტიკა, თავდაცვა, იურიდიული და პოლიციური თანამშმრომლობა და საგადასახადო პოლიტიკა).

ხშირად საბჭო გადაწყვეტილებას იღებს ევროკომისი-ის მიერ გაკეთებული მოხსენების ან წინადადების საფუძ-ველზე ევროპარლამენტთან ერთად. ეს ხდება ან კონსულტა-ციების პროცედურის სახით (მაგალითად, ისეთ საკითხებში, რომლებიც დაკავშირებულია სოფლის მეურნეობასთან, იუ-რიდიულ და პოლიციურ თანამშმრლობასთან და გადასახა-დებთან), ან გადაწყვეტილებებში თანამონაწილეობის (codecision) სახით (შიდა ბაზართან დაკავშირებული საკით-ხები).

ევროკავშირის კანონმდებლობის გარდა მინისტრთა საბჭო ინაწილებს პასუხისმგებლობას ევროპარლამენტთან (თუმცა მისი როლი მეორეხარისხოვანია) გაერთიანებული ბიუჯეტის მიღებაზე. მის კომპეტენციაში შედის აგრეთვე სხვა ინსტიტუციების, როგორიცაა: ეკონომიკური და სოცია-ლური კომიტეტის ან აუდიტორული სასამართლოს დანიშ-ვნა.

საბჭოს სხდომები იმართება წელიწადში 80-90-ჯერ. როგორც წესი სხდომები გრძელდება ერთი დღე, ხანდახან ორი დღე, იშვიათად კი უფრო გრძელვადიან ხასიათს ატა-რებს. ხშირად ორი-სამი სხდომა ერთდროულად ტარდება.

მაგალითად, საგარეო საქმეთა მინისტრების ერთ პალატაში, ხოლო ფინანსთა მინისტრების მეორეში.

1995 წლამდე მინისტრთა საბჭო მდებარეობდა ბარლე-იმონის გვერდით მდგომ შარლემან ბილდინგში. ხოლო 1995 წლის შემდეგ მინისტრთა საბჭო და მისი სამდივნო განლაგე-ბულია იუსტუს ლიპსიუს ბილდინგში, ბრიუსელში.

ევროპული საბჭო

ევროკავშირის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინსტიტუტად, რომელიც მეტწილად არაფორმალურია, თუმცა აქვს გამორ-ჩეული მნიშვნელობა, არის ევროპული საბჭო, ანუ ევროკავ-შირის სახელმწიფოს მეთაურთა საბჭო. მისი შექმნა იყო წმინდა პოლიტიკური გადაწყვეტილება, რაც ნიშნავდა, რომ არ არსებობდა მისი არსებობის არც ფორმალური და, არც ინსტიტუციონალური საფუძველი. კერძოდ, არ მომხდარა საბჭოს ლეგალიზაცია ახალი ხელშეკრულების გაფორმე-ბით, თუმცა მომდევნო წლების მანძილზე საბჭოს ,,კონსტი-ტუციონალიზაცია" მაინც მოხდა.

განვითარების სხვადახვა ეტაპზე ევროპის საბჭოს გან-სხვავებული როლი და ფუნქციები ჰქონდა. თუ დასაწყისში იგი „ბუხრისპირა მოლაპარაკებების" ფორუმს წარმოადგენ-და, 80-იან წლებში მოგვევლინა მნიშვნელოვანი პოლიტიკუ-რი გადაწყვეტილებების მიმღებ ინსტიტუტად და ხელშეკ-რულებების მომმზადებელ უპირეველეს ორგანოდ, სადაც ფორმდებოდა მნიშვნელოვანი კომპრომისები და მიიღწეოდა ევროკავშირის მომდევნო განვითარების განმსაზღვრელი შეთანხმებები.

ევროპული საბჭო იკრიბება მინიმუმ წელიწადში ორ-ჯერ. ეს შეხვედრები ტარდება როტაციის მქონე პრეზიდენ-ტობის დასასრულს, შესაბამისად ყოველ ექვს თვეში. იმის

გამო, რომ პრეზიდენტობის მქონე სახელმწიფოები, როგორც წესი, თვლიან, რომ მათ უნდა მოახდინონ თავიანთი მიღწევების აფიშირება, ყოველი პრეზიდენტობის დროს ტარდება დამატებით ერთი სამიტი მაინც. 90-იანი წლების შუა ხანებიდან მსგავსი სამიტები იმართება წელიწადში ოთხჯერ. სამიტები ტარდებოდა პრეზიდენტობის მქონე ქვეყანაში, თუმცა 2001 წლიდან გადაწყდა, რომ ერთი სამიტი მაინც თითოეული პრეზიდენტობის პერიოდში ჩატარებულიყო ბრიუსელში. რაც შეეხება სამიტების ხანგრძლივობას, ისინი გრძელდება რამდენიმე დღე, თუმცა ამ ბოლო დროს მათი შეხვედრების ხანგრძლივობა შემცირდა ერთ დღემდე.

ევროპული საბჭოს ფუნქციებში შედის როგორც ზოგადი სახის მითითებების მიცემა ევროკავშირის განვითარებსიათვის, ასევე კონკრეტულ მნიშვნელოვან საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღება. მართალია, ზოგჯერ ევროპული საბჭოს როლი ევროკავშირის განვითარების და ინტეგრაციის ახალი გეზების მოძებნაში დიდია, მისი საქმიანობა ხშირად ძირს უთხრის მინისტრთა საბჭოს საქმიანობას.

ევროპის პარლამენტი

ევროპარლამენტის მიზანია მოახდინოს ევროკავშირის სხვადასხვა ინსტიტუციების დემოკრატიული კონტროლი და დააკისროს მათ პასუხისმგებლობა, თუმცა მისი ძალაუფლება საკმაოდ შეზღუდულია. იგი არ წარმოადგენს გაერთიანების საკანონმდებლო ორგანოს და მის სტატუსს ვერ შევადარებთ წევრ სახელმწიფოთა ეროვნული პარლამენტების სტატუსებს. ევროპარლამენტი არის ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანების ასამბლეის მემკვიდრე, რომელიც დაარსდა სტრასბურგში, როგორც მრჩეველთა ორგანო.

ევროპარლამენტი შეიქმნა პარიზის ხელშეკრულებასთან ერთად, თუმცა სახელი ევროპარლამენტი ეწოდა მხო-

ლოდ 1962 წელს. 1979 წლიდან ევროპარლამენტი არის არჩევითი და მის არჩევაში მონაწილეობს ევროკავშირის ყველა მოქალაქე. არჩევნების სისტემა ყველა სახელმწიფოში განსხვავებულია, თუმცა არჩევნები დროის ერთ მონაკვეთში ტარდება და ყველა ქვეყანაში შედეგებიც ერთდროულად ქვეყნდება. ძირითადად, ხმის მიცემა ხდებოდა პროპორციული წესით, დ'ონდტის მეთოდის გამოყენებით. ეს მეთოდი გამორჩეულია იმით, რომ მასში მაქსიმალურადაა გათვალისწინებული მცირე პარტიების უფლებები. იტალიაში გამოიყენებოდა ღია სიები, დიდ ბრიტანეთში კი დახურული სიები (ინგლისი, უელსი და შოტლანდია) და ერთჯერადი გადატანითი ხმების (single transferrable votes) სისტემა.

მიუხედავად იმისა, რომ ევროპარლამენტი საკონსულტაციო ორგანოს წარმოაგენს, უკანასკნელ ხანებში გაიზარდა მისი გავლენა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. გავლენა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესზე არის სამგვარი: 1) საკანონმდებლო პროცესი, 2) ბიუჯეტის მიღების პროცესი და 3) აღმასრულებელი ხელისუფლების ზედამხედველობა.

ევროკომისია

ევროკომისია წარმოადგენს ევროკავშირის აღმასრულებელ ორგანოს. მის წევრებს, რომელთა დანიშვნაც ხდება ეროვნული მთავრობის მიერ, არავითარი ვალდებულება არ აკისრიათ მათ წინაშე. კომისიის წევრთა მთელი ძალისხმევა მიმართულია ევროკავშირის როგორც ერთი მთლიანობის ინტერესებისკენ. კომისიის თითოეული წევრი მოცემულ თანამდებობაზე დანიშვნისას წარმოთქვამს საზეიმო დეკლარაციას.

ევროკომისია შედგება წევრი ქვეყნების წარმომადგენლებისგან, ქვეყანების გარკვეული ნაწილი ევროკომისიაში წარმოდგენილია ორი კომისიის წევრით, ხოლო დანარჩენი - ერთით. მოცემულ თანამდებობაზე დანიშვნა ხდება მინისტრთა საბჭოს მიერ 5 წლის ვადით ეროვნულ მთავრობათა წარდგენით. შესაძლებელია კომისიის წევრის ხელახალი დანიშვნა. ტრადიციულად კომისიის წევრთა ერთი ნაწილი ოთხწლიანი ვადის გასვლის შემდეგ ხელახლა ინიშნება, ნაწილი კი - იცვლება ახალი კანდიდატებით. კომისიის წევრთა უმრავლესობას შეადგენენ პოლიტიკოსები, რომლებიც წევრ ქვეყანაში წარმოადგენენ მმრთველ პარტიას.

კომისიის მოვალეობები ჩამოთვლილია რომის ხელშეკრულების 155-ე მუხლში, რომლებიც ზოგადად მოიცავს საინიციატივო, აღმასრულებელი და ზედამხედველობითი ფუნქციების შესრულებას.

ევროკომისიას ევალება ევროსაბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების პრაქტიკში განხორციელება. კომისია ახდენს წევრი სახელმწიფოების მიერ გაერთიანების კანონების შესრულების კონტროლს, როგორც კი იგი ჩათვლის, რომ წევრმა სახელმწიფომ დაარღვია ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მოვალეობები, მან უნდა გამოთქვას თავისი აზრი და შემდგომ შეუძლია აღძრას საქმე უზენაეს სასამართლოში მოცემული სახელმწიფოს წინააღმდეგ.

კომისიის პრეზიდენტი არის ევროკომისიის და ხშირ შემთხვევაში მთელი ევროკავშირის სახე. კომისია შედგება გენერალური დირექტორატებისა და სამსახურებისაგან. ეს სტრუქტურა დაახლოებით წააგავს სახელმწიფო უწყებებში არსებული დეპარტამენტების სტრუქტურას.

ევროკომისიის შტაბ-ბინა მდებარეობს ბრიუსელში და უკავია სპეციალურად ამ მიზნით 1992 წელს აგებული მინის ფასადის მქონე ბარლეიმონის შენობა. კომისიის პერსონალი 16 000 კაცისგან შედგება, რომელთა ერთი-მესამედიც დაკავებულია გაერთიანების 11 ოფიციალურ ენაზე (ინგლისური, ფრანგული, ესპანური, პორტუგალიური, შვედური, ფინური) თარგმნით, 1 600 თანამშრომელი აწარმოებს მეცნიერული კვლევებს ისპრაში (იტალია), ქალჰემსში (გაერთიანებული სამეფო), გილში (ბელგია) და სხვა მრავალ ცენტრებში.

პერსონალი, რომლის ნაწილიც ლუქსემბურგშია, ორგანიზებულია 36 დეპარტამენტად და გენერალურ-დირექტორებად, რომელთაგანაც თითოეული ექვემდებარება ერთ ან ორ კომისარს.

ევროკომისია იკრიბება ყოველ ორშაბათს დილით და თუ დღის წესრიგი დატვირთულია სხდომა შეიძლება გაგრძელდეს ლანჩის შემდეგაც. ხშირად იგეგმება დამატებითი სხდომები. კომისია გადაწყვეტილებებს იღებს როგორც წესი კენჭისყრის საფუძველზე.

მიუხედავად იმისა, რომ კომისიის ყველა ოფიციალური დოკუმენტი ითარგმნება და ქვეყნების ოფიციალურ პირთა დასწრებით ჩატარებული სხდომების სინქრონული თარგმნა თერთმეტივე ენაზე ხდება, კომისიის შიგნით ყოველდღიური საქმიანობა ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე წარმოებს.

ევროსასამართლო

რომის ხელშეკრულების თანახმად, ევროკავშირის მასშტაბით კანონის მოქმედების შემოწმების ამოცანას ასრულებს ევროსასამართლო, რომელიც განთავსებულია ლუქსემბურგში.

ევროსასამართლო შედგება წევრი ქვეყნების წარმომადგენელი მოსამართლეებისა და გენერალური ადვოკატე-

ბისაგან. მოსამართლეთა არჩევას ახენს მინისტრთა საბჭო, წევრ სახელმწიფოთა წარდგენის საფუძველზე. სასამართლოს წევრები ფლობენ თავიანთ ქვეყანაში უმაღლეს იურიდიულ თანამდებობაზე დანიშვნისთვის საჭირო კვალიფიკაციას, ან წარმოადგენენ აღიარებული კომპეტენციის მქონე იურისტ-კონსულტანტებს (რომის ხელშეკრულების 167 მუხლი). მათი დანიშვნა ხდება ექვსწლიანი განახლებადი ვადით. სასამართლოს შემადგენლობის ნახევრის განახლება ხდება ყოველ სამ წელიწადში. იგივე პრინციპით ხდება გენერალური ადვოკატების დანიშვნაც.

მოსამართლეები თავიანთი წევრებიდანვე ირჩევენ ევროსასამართლოს პრეზიდენტს სამწლიანი განახლებადი ვადით. მნიშვნელოვანი საქმეებისა და წევრი ქვეყნის, ან გაერთიანების ინსტიტუციის მიერ აღძრული საქმის განხილვისას სასამართლო განუხრელად მოქმედებს როგორც ერთიანი ორგანო. სხვა საქმეების განხილვა ევალებათ სასამართლოს შიგნით მოქმედ პალატებს. ნებისმიერ ეტაპზე პალატას შეუძლია გადასცეს საქმე სრულ სასამართლოს, თუ მისი აზრით წარმოქმნილი იურიდიული გარემოება მოითხოვს განსაკუთრებულ მიდგომას.

ევროკავშირის სხვა მნიშვნელოვანი ინსტიტუტებია ევროკავშირის საფინანსო ორგანიზაციები: ევროპის ცენტრალური ბანკი; ევროპის საინვესტიციო ბანკი. ასევე ევროკავშირის სხვა დამხმარე ორგანოები: ევროპის რეგიონთა კომიტეტი; ევროპის ეკონომიკური და სოციალური კომიტეტი; ევროპის პოლიტიკის და უშიშროების კომიტეტი.

ევროკავშირის სხვადასხვა ინსტიტუტები სხვადასხვა ქვეყნებში და ქალაქებშია განთავსებული: ბრიუსელი (ბელგია), სტრასბურგი (საფრანგეთი), ლუქსემბურგი (ლუქსემ-

ბურგი), მაინის ფრანკფურტი (გერმანია). ევროკავშირს ოფიციალური პოლიტიკური ცენტრი არა აქვს, თუმცა დე-ფაქტო "დედაქალაქად" ბრიუსელი ითვლება

ევროკავშირის დამფუძნებელი სახელმწიფოები:

• 1950: ბელგია, გერმანია, იტალია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდი, საფრანგეთი

ევროკავშირის წევრი სხვა სახელმწიფოები:

• 1973: დანია, დიდი ბრიტანეთი, ირლანდია

• 1981: საბერძნეთი

• 1986: ესპანეთი, პორტუგალია

• 1995: ავსტრია, ფინეთი, შვედეთი

• 2004: ესტონეთი, კვიპროსი, ლატვია, ლიტვა, მალ ტა, პოლონეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია, უნგრეთი, ჩეხეთ

• 2007: ბულგარეთი, რუმინეთი

• 2013: ხორვატია

ევროკავშირის წევრობის კანდიდატი სახელმწიფო-ები:

• 201?: თურქეთი, მაკედონია, ისლანდია, სერბეთი

ევროკავშირის წევრი შეიძლება გახდეს ევროპის ნე-ბისმიერი სახელმწიფო, რომელიც აღიარებს პლურალის-ტურ დემოკრატიას, კანონის უზენაესობას, იცავს საკუთარი მოქალაქეების კონსტიტუციურ უფლებებს, გააჩნია გამარ-თული და კონკურენტუნარიანი საბაზრო ეკონომიკა, იზია-რებს ევროკავშირის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ მიზნებს.

ევროზონა , ასევე **ევროსისტემა** ან **ევროლენდი** — რეგიონი, რომელიც მოიცავს ქვეყნებს, რომელთა ოფიცია-ლურ ვალუტად ევრო ითვლება. ამ სახელმწიფოებს ევროს მონეტებისა და ბანკნოტების გამოშვების უფლება აქვთ. ამ

ზონაში მონეტარულ პოლიტიკას ევროპის ცენტრალური ბანკი ატარებს.

2007 წლისთვის ევროზონაში შემდეგი ქვეყნები შედიოდა: ავსტრია, ბელგია, ერმანია, საბერძნეთი, ირლანდია, ესპანეთ, იტალია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდი, სლოვენია, პორტუგალია, ფინეთი, საფრანგეთი. შემდეგი ქვეყნები ევროკავშირის წევრები არ არიან, თუმცა ევროს მონეტების გამოშვების უფლება აქვთ: ვატიკანი, სან-მარინო, მონაკო. 2008 წლის1 იანვარს ევროზონაში შევიდნენ კვიპროსი და მალტა 2009 წლის 1 იანვარს ევროზონას შეუერთდა სლოვაკეთი, ხოლო 2011 წლის 1 იანვარს – ესტონეთი.

შენგენის ზონაში შედის ევროპის 25 სახელმწიფო, რომლებმაც 1985 წელს ქალაქ შენგენში (ლუქსემბურგი) ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას. შენგენის ზონა ჰგავს ერთგვარ სახელმწიფოს, რომელიც შეიქმნა საერთაშორისო ტურისტულ ზონისათვის, რომლის გარე საზღვრები მკაცრად კონტროლდება, ხოლო შიგნით საპასპორტო შემოწმება არ ხორციელდება.

ეს წესები შეიმუშავა 1999 წლის ევროკავშირის ქვეყნების ამსტერდამის შეხვედრამ. გარდა ამისა შენგენის ხელშეკრულება მოქმედებს სამ ევროკავშირის არაწევრ ქვეყანაში: ისლანდიაში, ნორვეგიასა და შვეიცარიაში და დე-ფაქტოდ სამ მიკრო-სახელმწიფოში: მონაკოში, სან-მარინოში და ვატიკანში. ევროკავშირის ყველა ქვეყანამ გარდა დიდი ბრიტანეთისა დაირლანდიის, შეასრულა დანაპირები და შევიდა შენგენის ზონაში.

გამონაკლისია კვიპროსი, რუმინეთი და ბულგარეთი, რომლებიც უახლოეს მომავალში შევლენ კავშირში. ამ დრო-

ისათვის შენგენის ხელშეკრულება მოიცავს: 25 ქვეყანას, 4 312 099 კვ. კმ. და 400 მილიონ მოსახლეს.

შენგენის ხელშეკრულებამ დაადგინა რომ შიდა, სახელმწიფოებს შორის საზღვრები გაუქმებულიყო. ხოლო გარე საზღვრები გამაგრებულიყო. ასევე ქვეყნები ვალდებულნი არიან რომ ერთიანი პილიტიკა შეიმუშავონ მიგრანტების მიმართ, რაც მოითხოვს მონაცემთა საერთო ბაზისა და საერთო საპოლიციო-სასამართლო სისტემის შექმნას.

1995 წლის 26 მარტს ფუნქციონირება დაიწყო შენგენის ზონამ. თავდაპირველად ხელშეკრულება ამოქმედდა 6 ქვეყანაში: ბელგია, საფრანგეთი, გერმანია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდები, ესპანეთი და პორტუგალია. 1997 წელს შეუერთდა იტალია და ავსტრია.

1999 წლის ამსტერდამის შეხვედრაში ხელშეკრულებამ საერთო ევროპული სამართლებრივი სტატუსი მიიღო, ანუ ევროკავშირის ყოველი ახალი წევრი ვალდებული იყო კანონმდებლობა მოწესრიგებინა ამ დოკუმენტის გათვალისწინებით. 2000 წელს ზონაში შევიდა ახლადმიღებული საბერძნეთი და სკანდინავიის საპასპორტო კავშირის (ფინეთი, დანია, შვედეთი) ქვეყნები, ხოლო 2001 წელს ევროკავშირის არაწევრი 2 ქვეყანა ისლანდია და ნორვეგია. 2007 წელს ზონაში შევიდნენ - ჩეხეთი, ესტონეთი, უნგრეთი, ლატვია, ლიტვა, მალტა, პოლონეთი, სლოვაკეთი და სლოვენია. 2008 წლის 12 დეკემბერს ხელშეკრულებას მესამე არაწევრი ქვეყანა, შვეიცარია შეუერთდა.

თემა 9

ევროპის საბჭო

საზღვარგარეთის ევროპა მსოფლიო ეკონომიკის უმსხვილესი ცენტრია. მისი შიდა ერთობლივი პროდუქტი აჭარბებს 7 ტრილიონ დოლარს და პირველი ადგილი უკავია მსოფლიო ვაჭრობაში (52%), იგი ლიდერია სავალუტო რეზერვებითა და საზღვარგარეთული ინვესტიციებით.

80–იანი წლეების დასასრულს და 90–იან წლეების დასაწყისში საზღვარგარეთის ევროპაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა. მის დასავლეთ ნაწილში ჩამოყალიბდა ერთიანი ეკონომიკური სივრცე რომლის შემადგენლობაშიც შევიდა ევროკავშირის 12 ქვეყანა და თავისუფალი ვაჭრობის ევროპული ასოციაციის 7 ქვეყანა. 1995 წლამდე ერთიან ეკონომიკურ სივრცეში შედიოდა 19 ქვეყანა 380 მილიონი მოსახლეობით, შემდეგ მას შეუერთდა კიდევ 3 ქვეყანა. საზღვარგარეთის ევროპის აღმოსავლეთ ნაწილში ქვეყნებმა შეცვალეს საზოგადოებრივი წყობილება, სახელმწიფო გეგმური ეკონომიკიდან გადავიდნენ საბაზრო ეკონომიკაზე.

ევროპის საბჭო შეიქმნა 1949 წლის 5 მაისს ლონდონში, სტატუსით, რომელიც ხელმოწერილი იქნა ათი ევროპული სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრების მიერ. ეს სახელმწიფოებია: ბელგია, დანია, საფრანგეთი, ირლანდია, იტალია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდები, ნორვეგია, შვეცია, დიდი ბრიტანეთი.

90–იან წლამდე ევროპის საბჭოს წევრები, ძირითადად, დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოები იყვნენ, ხოლო პოს-

ტსაბჭოურმა პროცესებმა მის წევრობაზე დიდი გავლენა იქონია. წევრთა რიცხვი შემდეგნაირად გაიზარდა: უნგრეთი, პოლონეთი, ბულგარეთი, ესტონეთი, ლიტვა, ლატვია, სლოვენია, ჩეხეთი, სლოვაკეთი და რუმინეთი. 1985 წლის მარტში ევროპის საბჭოში უკვე 34 წევრი სახელმწიფო იყო.

დღეს ევროპის საბჭოში გაერთიანებულია 43 სახელმწიფო: ანდორა, ავსტრია, ბელგია, ბულგარეთი, კვიპროსი, ჩეხეთი, დანია, ესტონეთი, ფინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, საბერძნეთი, საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, უნგრეთი, ისლანდია, ირლანდია, იტალია, ლიხტენშტეინი, ლიტვა, ლატვია, ლუქსემბურგი, მალტა. ჰოლანდია, ნორვეგია, პოლონეთი, პორტუგალია, რუმინეთი, სან–მარინო, სლოვაკეთი, სლოვენია,ესპანეთი, შვედეთი, შვეიცარია, თურქეთი, დიდი ბრიტანეთი, მოლდოვა, ალბანეთი, მაკედონიის რესპუბლიკა, უკრაინა, რუსეთი, ხორვატია. სპეციალური სტუმრის სტატუსით სარგებლობენ შემდეგი ქვეყნები: ბელორუსია, ბოსნია–ჰერცოგოვინა.

ევროპის საბჭოს წესდების თანახმად, ამ ორგანიზაციის წევრი შეიძლება გახდეს ნებისმიერი ევროპული სახელმწიფო, რომელიც ცნობს კანონის უზნაესობას, სადაც დაცული და გარანტირებულია ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები. ევროპის საბჭოს ფუნქციების ძირითადი სფეროებია: ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, ჰუმანიტარული და ეკონომიკური თანამშრომლობა, კულტურისა და ეკოლოგიის საკითხები.

ევროპის საბჭოს წესდება ძალაში შევიდა 1949 წლის 3 აგვისტოს, 7 სახელმწიფოს მიერ რატიფიკაციის შემდეგ.

სტატუსს დართული აქვს ადამიანის უფლებების კონვენცია, რომელიც 1950 წელს მიიღო ევროპის საბჭომ. საქართველოსთვის წესდება ძალაშია 1999 წლის 27 აპრილიდან.

წესდების ძირითადი დებულებებია:

ევროპის საბჭოს მიზანი. მუხლი 1. ევროპის საბჭოს მიზანია მიაღწიოს უფრო დიდ ერთობას მის წევრებს შორის იმ იდეალების მიზნების დაცვისა და განხორციელების მიზნით, რომლებიც წარმოადგენენ მათ საერთო მემკვიდრეობას და ხელს უწყობენ მათ ეკონომიკურ და სოციალურ პროგრესს. ეს მიზანი უნდა იქნეს მიღწეული საბჭოს ორგანოების მიერ საერთო საკითხების განხილვით, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამეცნიერო, სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ საკითხებზე შეთანხმებით და საერთო ზომების მიღებით, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა შენარჩუნებითა და შემდგომი განხორციელებით.

წესდების თანახმად, ევროპის საბჭოს წევრობამ არ უნდა შეუშალოს ხელი მის წევრთა თანამშრომლობას გაეროს და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების ან კავშირების საქმიანობაში, რომელთა წევრებიც ისინი არიან.

წევრობა. ევროპის საბჭოს ყოველმა წევრმა უნდა აღიაროს კანონის უზნაესობისა და მისი იურისდიქციის ფარგლებში მყოფი ყველა პირის ადამიანის უფლებებით და ძირითადად თავისუფლებებით სარგებლობის პრინციპები და ითანამშრომლოს კეთილსინდისიერად და ნაყოფიერად ევროპის საბჭოს მიზნის განხორციელებისათვის.

წესდების მე–10-ე მუხლის თანახმად, ევროპის საბჭოს ორგანოებია: ა) მინისტრთა კომიტეტი; ბ) საკონსულტაციო

ანსამბლეა. ორივე ორგანოს ემსახურება ევროპის საბჭოს სამდივნო.

ევროპის საბჭო განლაგებულია ქალაქ სტარსბურგში. ევროსაბჭოს ოფიციალური ენებია ინგლისური და ფრანგული. მინისტრთა კომიტეტისა და საკონსულტაციო ასამბლეის პროცედურული წესები განსაზღვრავენ თუ რა პირობებში და გარემოებებში შეიძლება გამოყენებული იქნეს სხვა ენები.

მინისტრთა კომიტეტი წარმოადგენს ორგანოს, რომელიც მოქმედებს ევროპის საბჭოს სახელით. ყველა წევრი უფლებამოსილია ჰყავდეს ერთი წარმომადგენელი მინისტრთა კომიტეტში და თითოეულ წარმომადგენელს აქვს ერთი ხმის უფლება. კომიტეტში წარმომადგენლები უნდა იყვნენ საგარეო საქმეთა მინისტრები. თუ ეს ვერ მოხერხდა, მისი მოვალეობების შესასრულებლად შეიძლება დასახელებულ იქნეს სხვა პირი, რომელიც შეძლებისდაგვარად უნდა იყოს მთავრობის წევრი.

საკონსულტაციო ასამბლეის რეკომენდაციის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით, მინისტრთა კომიტეტი განიხილავს ევროპის საბჭოს მიზნის მიღწევისათვის საჭირო ზომებს, კონკრეტულ საკითხებზე კონვენციათა და შეთანხმებათა დადების და მთავრობათა საერთო პოლიტიკის მიღების ჩათვლით. მისი გადაწყვეტილებების შესახებ ეცნობებათ წევრებს გენერალური მდივნის მეშვეობით. შესაბამის შემთხვევაში კომიტეტის გადაწყვეტილებებს შეიძლება მიეცეთ სახელმწიფოების მთავრობებისათვის რეკომენდაციების ხასიათი და კომიტეტს უფლება აქვს მოსთხოვოს წევრი სახელმწიფოების მთავრობებს შეატყობინონ მას იმ ზომების

შესახებ, რომლებიც მათ ამ რეკომენდაციებთან დაკავშირებით გაატარეს.

მე–19 მუხლის მიხედვით,საკონსულტაციო ასამბლეის ყოველ სესიაზე მინისტრთა კომიტეტი წარუდგენს ასამბლეის ანგარიშს თავისი საქმიანობის შესახებ შესაბამის დოკუმენტაციასთან ერთად.

საკონსულტაციო ასამბლეა ევროპის საბჭოს სათათბირო ორგანოა. იგი განიხილავს მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებს წესდების თანახმად და თავის დასკვნებს რეკომენდაციების თანახმად სახით წარუდგენს მინისტრთა კომიტეტს (მუხლი22).

საკონსულტაციო ასამბლეა შედგება თითოეულ წევრთა წარმომადგენლებისაგან, რომლებსაც ირჩევს ქვეყნის პარლამენტი პარლამენტის წევრებიდან ან ნიშნავს ქვეყნის პარლამენტი პარლამენტის წევრებიდან, იმ ფორმით, როგორც ის გადაწყვეტს. თითოეული წარმომადგენელი უნდა იყოს იმ წევრის მოქალაქე, რომელსაც იგი წარმოადგენს და იმავდროულად არ უნდა იყოს მინისტრთა კომიტეტის წევრი. ყოველ წარმომადგენელს შეიძლება ჰყავდეს თავისი შემცვლელი, რომელსაც მისი არყოფნის შემთხვევაში შეუძლია დაესწროს სხდომას, გამოვიდეს სიტყვით და მისცეს ხმა.

საკონსულტაციო ასამბლეა იღებს პროცედურის საკუთარ წესებს და ირჩევს თავისი წევრებიდან თავმჯდომარეს, რომელიც თანამდებობაზე რჩება მომავალ პლენარულ სესიამდე. თავმჯდომარე კონტროლს უწევს პროცესუალურ საქმიანობას,მაგრამ არ იღებს მონაწილეობას დებატებში ან კენჭისყრაში თავმჯდომრის შემცვლელს შეუძლია დაეს-

წროს სხდომას,სიტყვით გამოვიდეს და ხმა მისცეს მის მაგივრათ.

საკონსულტაციო ასამბლეა იკრიბება პლენარულ სესიაზე წელიწადში ერთხელ, რომლის თარიღი და ხანგძლივობა განისაზღვრება ასამბლეის მიერ, ისე რომ შესაძლებლობის ფარგლებში არ დაემთთხვეს წევრთა საპარლამენტო სესიებს და გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიებს.არც ერთ შემთხვევაში პლენარული სესიიის ხანგრძლივობა არუნდა გადააჭარბოს ერთ თვეს (გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ასამბლეა და მინისტრთა კომიტეტი შეთანხმდება ამაზე).

საკონულტაციო ასამბლეა შეიძლება შეიკრიბოს საგანგებო სესიაზე, როგორც მინისტრთა კომიტეტის, ასევე ასამბლეის თავმჯდომარის ინიციატივით მათ შორის შეთანხმების შემდეგ.

სამდივნო შედგება გენერალური მდივნის, გენერალური მდივნის მოადგილისა და საჭირო რაოდენობის თანამშრომლებისაგან. გენერალური მდივანი და გენერალური მდივნის მოადგილე ინიშნებიან საკონსულტაციო ასამბლეის მიერ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციით. სამდივნოს დანარჩენი თანამშრომლები ინიშნებიან გენერალური მდივნის მიერ, ადმინისტრაციული ნორმების შესაბამისად.

წესდებით 36–ე მუხლის თანახმად,სამდივნოს არც ერთი წევრი არ უნდა მსახურობდეს რომელიმე მთავრობის ანაზღაურებად თანამდებობაზე ან იყოს ასამბლეის წევრი, ან ეროვნული საკანონმდებლო ხელისუფლების წევრი, ან ეწეოდეს მის მოვალეობასთან შეუთავსებელ რომელიმე საქმიანობას.

სამდივნოს ტითოეული თანამშრომელი საჯაროდ აცხადებს ევროპის საბჭოს ვალდებულებების მიღებას და თავისი საქმიანობის კეთილსინდისიერად განხორციელებას, ეროვნულ ინტერესებთან მიუკერძოებლობას,და რომ არ მიიღებს და არ მოიძიებს ევროპის საბჭოსათვის ნებისმიერი უცხო მთავრობისაგან ან ხელისუფლებისაგან თავისი საქმიანობის წარმოებასთან დაკავშირებულ მითითებებს და სხვა. გენერალური მდივანი ან გენერალური მდივნის მოადგილე ასეთ განცხადებას აკეთებენ მინისტრთა კომიტეტის წინაშე, სხვა წევრები კი გენერალური მდივნის წინაშე.

სამდივნო განლაგებულია საბჭოს ადგილსამყოფელ ადგილას.გენერალური მდივანი პასუხის მგებელია მინისტრთა კომიტეტის წინაშე სამდივნოს საქმიანობაზე სხვა საქმიანობასთან ერთად.

ევროპის საბჭოში მოქმედებენ ექსპერტთა კომიტეტები, რომლებიც ანგარიშვალდებული არიან მინისტრთა კომიტეტის წინაშე განათლების, ჯანმთელობის,კულტურის, ადამიანთა უფლებების, სოციალური პროგრამების განვითარების და სხვა საკითხებში და თავის დასკვნებს რეკომენდაციების სახით წარადგენენ მინისტრთა კომიტეტის წინაშე. ასამბლეა მსჯელობს და რეკომენდაციებს ადგენს ნებისმიერ საკითხზე, ევროპის საბჭოს მიზნებისა და შესაძლებლობების ფარგლებში. იგი აგრეთვე განიხილავს და რეკომენდაციებს ადგენს ნებისმიერ საკითხზე, რომელიც მას გადაეცემა მინისტრთა კომიტეტის მიერ მისი შეხედულებისამებრ.

ევროპის საბჭო სამთავრობათაშორისო თანამშრომლობის ინსტიტუტია.ის იღებს გადაწყვეტილებებს, კონვენ-

ციებს და მათ კანონის ძალას აძლევს იმ ქვეყნებში, სადაც ხდება მათი რატიფიცირება.

ევროპის საბჭომ მიიღო 150–ზე მეტი კონვენცია. ამათგან ყველაზე მნიშვნელოვანია: ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპის კონვენცია (1950), ევროპის კუნტურის კონვენცია(1957), ევროპის სოციალური ქარტია(1961), წამების, არაადამიანური მოპყრობისა და უკანონოდ მსჯავრის დადებისადან დაცვის ევროპის კონვეცია (1987) და სხვა.

ევროპის საბჭოს დღევანდელი სტრუქტურაა:

მინისტრთა კომიტეტი, რომელიც შედგება წევრი სახელმწიფოები საგარეო საქმეთა მინისტრებისაგან. სხდომები ტარდება წელიწადში ორჯერ სტრასბურგში, ხოლო ყოველ თვიურად–ევროპის საბჭოსთან აკრედიტებული მუდმივი წარმომადგენლობების დონეზე.გადაწყვეტილებების მიღება ხდება კონსესუსის საფუძველზე.

საპარლამენტო ასამბლეა ეროვნული პარლამენტების 236 წევრისაგან შედგება და წარმოადგენს სათათბირო ორგანოს. ასამბლეა იკრიბება წელიწადში ოთხჯერ და იღებს გადაწყვეტილებებს ხმათა უმრავლესობით. საპარლამენტო ასამბლეა თავისუფალი საქმიანობისას ეყრდნობა სხვადასხვა კომიტეტის მუშაობის შედეგად მიღებულ მონაცემებს. მინისტრთა კომიტეტსა და საპარლამენტო ასამბლეას მუშაობაში ეხმარება გენერალური სამდივნო.

ევროპის საბჭოს ერთ–ერთი მთავარი ამოცანაა ევროპის ცენტრალურ, აღმოსავლეთ და სამხრეთ–აღმოსავლეთ ქვეყნებში რეფორმების პროცესის მხარდაჭერა და მათი დაჩქარება.

ამ მიმართულებით ევროპის საბჭოში შეიქმნა მნიშვნელოვანი დაწესებულებები: 1. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპის კომისიისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპის სასამართლოს ნაცვლად, 1994 წლის 29 აპრილს, შეიქმნა მუდმივმოქმედი ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპის სასამართლო; 2. ევროპის ახალგაზრდობის წევრი; 3. წამების, არაადამიანური მოპყრობისა და უკანონო მსჯავრის დადებისაგან დაცვის კომისია.

ევროპის საბჭოს 1961 კონვენციის თანახმად, შეიქმნა კუნტურული თანამშრომლობის საბჭო. იგი აერთიანებს კულტურის სფეროში ექსპერტებს და კუნტურის ფორმის ადმინისტრაციულ აპარატს.ეს ორგანოები ევროპის საბჭოს დაქვემდებარებაში 1959 წელს გადავიდნენ.

კუნტურული თანამშრომლობის საბჭოს საქმიანობა ემყარება განათლების ერთიანი სისტემის განვითარებას, ეროვნული განათლების სისტემათა დემოკრატიზაციის გზით. იგი შედგება ევროპის საბჭოს წევრი თვრამმეტი მხარისა და ფინეთის, პორტუგალიის, ესპანეთისა და ვატიკანისაგან. მის დაქვემდებარებაშია სამი მუდმივმოქმედი კომიტეტი. ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ კონფერენციაზე იკრიბებიან წევრი სახელმწიფოების განათლების მინისტრები ერთიანი პოლიტიკის, პრობლემებისა და უპირატესობების შესამუშავებლად.სისტემა ითვალისწინებს განათლებისა და კუნტურის სფეროში ინფორმაციის, დოკუმენტაციისა და ევროპაში არსებული გამოცდილიების გაცვლა–გაზიარებას.

ევროპის საბჭოში 1962 წელს შეიქმნა ბუნებისა და გარემოს დაცვის სპეციალური კომიტეტი. მისი ამოცანებია: 1. ბუნების დაცვა; ბუნებრივი რესურსების მართვა; 2. თანამ-

შრომლობა რეგიონულ დაგეგმვაში; 3. ევროპის არქიტექტორული მემკვიდრეობის დაცვა და ქალაქების დაგეგმვის უზრუნველყოფა.

ევროპის საბჭოსთან შექმნილია ევროპის ახალგაზრდობის ცენტრი და ევროპის ახალგაზრდობის ფონდი, ევროპის ინფორმაციული ცენტრი; ჯანმრთელობის დაცვის ევროპული კომიტეტი; ევროპის ფარმაკოლოგთა კომისია; მეცნიერებისა და ტექნიკის კომიტეტი; ევროპის მეცნიერულ ურთიერთობათა გაერთიანებული კომიტეტი და სხვა. მათი შტაბ–ბინები სტრასბურგშია.

1997 წლის **10**–ოქტომბერი. საფრანგეთის ერთ–ერთ ულამაზესს და მყუდრო ქალაქ სტრასბურგში გაიმართა ევროსაბჭოს წევრი და სპეციალური სტუმრის სტატუსის მქონე ქვეყნების სახელმწიფოთა მეთაურების უმაღლესი დონის შეხვედრა.

სტრასბურგის შეხვედრა იმ გადაწყვეტილებათა ლოგიკური გაგრძელება იყო, რომლებიც ვენის სამიტზე მიიღეს, თუმცა, დოკუმენტის თავისებრივი მაშტაბურებითა და სიღრმით, სტრასბურგის ფორუმი მაინც ახალი დონე, ახალი ეტაპი იყო.

სამიტზე აშკარად გამოჩნდა, რომ ევროპაში ადამიანის უფლებების დაცვის სფეროში სტანდარტების გარკვეული დონე დამკვიდრდა. ამის დასტურია, ევროპის საბჭოს ინიციატივით სრულიად უპრეცედენტო ინსტანციის – ევროპის ადამიანის უფლებათა მუდმივმოქმედი ერთიანი სასამართლოს დაფუძნება. იგი სრულიად პასუხობს ევროპაში დემოკრატიული სივრცის ზრდით გამოწვეულ ამოცანებს. არა

მარტო დეკლარირების თვალსაზრისით, არამედ გარანტიების დაცვით ავანგარდში.

ევროპის საბჭოს მეორე სამიტმა მიიღო შემაჯამებელი დეკლარაცია. სამიტმა მთლიანად დაუჭირა მხარი ევროპის შეკავშირების, სტაბილურობისა და უშიშროების საქმეში. მიესალმება, რა ევროსაბჭოს თანამშრობლობის განვითარებას სხვა ევროპულ და ტრანსატლანტიკურ ორგანიზაციებთან, განსაკუთრებით ევროპის კავშირთან და ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციასთან, განაცხადა შემდეგი: 1. ევროპაში სტაბილურობას ხელს უწყობს ადამიანის უფლებათა დაცვა და პლურალისტური დემოკრატიის განმტკიცება; 2. ვიღებთ გადაწყვეტილებას უფრო მტკიცედ დავიცვათ ადამიანის უფლებები, უზრუნველყოთ ჩვენი ინსტიტუტების უნარი, ქმებითად იცავდნენ პიროვნების უფლებებს ევროპის მასშტაბით; 3.მოვუწოდებთ, ყველგან გაუქმდეს სიკვდილით დასჯა და ამის მოლოდინით დაბეჯითებით მოვითხოვთ ევროპაში სიკვდილის განაჩენის აღსრულებაზე მოქმედი მორატორიუმების შენარჩუნებას; 4. გამოვთქვათ ჩვენს გადაწყვეტილებას,განვამტკიცოთ წამებისა და არაადამიანური, ან ღირსების შემლახველი მოპყრობისა და დასჯის თავიდან აცილებისა და აღმოფხვრის მექანიზმები; 5.მოვუწოდებთ გააქტიურდეს ბრძოლა რასიზმის, ანტისემიტიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ; 6. ვაცხადებთ, რომ გულ გადაწყვეტილი გვაქვს გავაძლიეროთ თანამშრომლობა ყველა იმ პირის დაცვის საქმეში, რომლებიც ეროვნულ უმცირესობებს ეკუთვნიან; 7. ვაღიარებთ ადგილობრივი დემოკრატიის ინსტიტუტების ფუნდამენტურ როლს ევროპაში სტაბილურობის შენარჩუნების საქმეში; 8. ვიღებთ გადაწ-

ყვეტილებას კვლავაც აქტიურად დავუჭიროთ მხარი ყველ წევრ სახელმწიფოში დემოკრატიულ განვითარებას და გავაძლიეროთ ჩვენი ძალისხმევა ევროპის მაშტაბით საერთო სამართლებრივი სტანდარტების სივრცის შესაქმნელად; 9. ვიღებთ გადაწყვეტილებას, გამოვნახოთ საშუალება, საერთო ძალით გავცეთ პასუხი კორუფციის, ორგანიზებული დამნაშავეობის და ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის დიდ გამოწვეულ სირთულეებს მთელი ევროპის მაშტაბით; 10. ვიღებთ გადაწყვეტილებას გავააქტიუროთ თანამშრომლობა ბავშვების სამართლებრივი დაცვის გაძლიერების მიზნიტ; 11. ვადასტურებთ ჩვენს გადაწყვეტილებას, ვიბრძოლოთ ქალების მიმართ ძალადობისა და სექსუალური ექსპლუატაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ.

1997 წლის 10–11 ოქტომბერს სტრასბურგში შეკრებილმა სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურებმა დასახეს წევრ ქვეყნებში დემოკრატიული სტაბილურობის განმტკიცებისათვის გატვალისწინებული „ მოქმედების გეგმა“ და ამ მიზნით განსაღვრეს ოთხი ძირითადი მიმართულება სადაც შეიძლება პრგრესის მიხწევა და პრაქტიკული ზომების მიღება, აგრეთვე მეხუთე მიმართულება– სტრუქტურული რეფორმები. ეს მიმართულებებია: 1. დემოკრატია და ადამიანის უფლებები; 2. სოციალური შეკავშირება; 3. მოქალაქეთა უსაფრთხოება; 4. დემოკრატიული ღირებულებანი და კუნტურული მრავალფეროვნება.

1996 წლის 14 ივლისს საქართველომ გააკეთა განაცხადი ევროპის საბჭოში გაწევრიანების თაობაზე. 1996 წლის 11 სექტემბერს მინისტრთა კომიტეტმა თხოვნით მიმართა სა-

პარლამენტო ასამბლეას, რათა მას გამოეთქვა მოსაზრება ამ განაცხადთან დაკავშირებით.

საქართველოს პარლამენტმა მიმართა საგანგებო სტუმრის სტატუსის მოსაპოვებლად საპარლამენტო ასამ-ბლეას 1993 წლის 4 მარტს და 1996 წლის 226 მაისს მიიღო ეს სტატუსი.

1996 წლიდან საქართველო მონაწილეობს ევროპის საბჭოს სამთავრობათაშორისო თანამშრომლობისა და დახ-მარების პროგრამების ჩარჩოებში ჩატარებულ სხვადასხვა ღონისძიებაში, ხოლო 1996 წლიდან სპეციალური სტუმრის სტატუსით საქართველოს დელეგაცია მონაწილეობდა სა-პარლამენტო ასამბლეის და მისი კომიტეტების მუშაობაში.

1999 წლის 27 იანვარს, ევრო საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა ერთსულოვნათ დაუჭირა მხარი ევრო საბჭოში სა-ქართველოს გაწევრიანებას. იმავე წლის 27 აპრილს სტრას-ბურგში, ევროპის სასახლეში გაიმართა საზეიმო ცერემონი-ალი საქართველოს ევროპის საბჭოში გაწევრიანებასთან დაკავშირებით. საქართველო ევროპის საბჭოს 41–ე წევრი ქვეყანა გახდა.

თემა 10

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები

მსოფლიო ბანკი

მსოფლიო ბანკი, როგორც მსოფლიო ბანკის ჯგუფის ნაწილი, ჩამოყალიბდა 1945 წლის 27 დეკემბერს. შტაბ-ბინა განთავსებულია ვაშინგტონში (აშშ). მსოფლიო ბანკი ახორციელებს სოციალურ სექტორზე, სიღარიბის დაძლევაზე, ვალის შემსუბუქებასა და ეფექტურ მმართველობაზე მიმართულ პროექტებს.

მსოფლიო ბანკი განვითარებადი ქვეყნებისათვის ტექნიკური და ფინანსური დახმარების მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს. მისი მისიაა დაეხმაროს განვითარებად ქვეყნებს ათასწლეულის განვითარების მიზნების მიღწევაში, განახორციელოს ინვესტიციები სამუშაო ადგილების შექმნის, მდგრადი განვითარებისათვის შესაბამისი გარემოს ფორმირების და განვითარების პროცესის უზრუნველყოფად.

მსოფლიო ბანკი შედგება ორი ძირითადი ინსტიტუტისაგან – რეკონსტრუქციისა

და განვითარების საერთაშორისო ბანკისა (IBRD) და განვითარების საერთაშორისო ასოციაციისაგან (IDA). თითოეულ უწყებას გააჩნია განსხვავებული, მაგრამ არსებითი როლი გლობალური მასშტაბით სიღარიბის შემცირებაში. კერძოდ, IBRD-ს საქმიანობა ფოკუსირებულია საშუალო შემოსავლიან და კრედიტუნარიან ღარიბ ქვეყნებზე, მაშინ როცა IDA კონცენტრირებულია მსოფლიოს უღარი-

ბეს ქვეყნებზე. მიზნების მისაღწევად აღნიშნული ინსტიტუტები განვითარებად ქვეყნებზე გასცემენ დაბალ პროცენტიან სესხებს, უპროცენტო კრედიტებსა და გრანტებს რომლებიც მიმართულია განათლების, ჯანდაცვის,

ინფრასტრუქტურის, კომუნიკაციების და სხვა მიზნებზე.

მსოფლიო ბანკი ქვეყნებს ძირითადად სთავაზობს ორი სახის სესხს: საინვესტიციო

სესხებს და განვითარების პოლიტიკის მხარდამჭერ სესხებს. პირველის მიზანია ეკონომიკური და სოციალური განვითარების პროექტების მხარდაჭერა, ხოლო მეორე – მხარს უჭერს ქვეყნის პოლიტიკურ და ინსტიტუციურ რეფორმებს. ამასთან ბანკი შეისწავლის მსესხებელის საპროექტო შემოთავაზების ფინანსურ, სოციალურ და გარემოსდაცვით ასპექტებს, რათა დარწმუნდეს პროექტის განხორციელების შესაძლებლობაში.

აღსანიშნავია, რომ დაარსებიდან დღემდე მსოფლიო ბანკი გაფართოვდა და ახლა მასთან ასოცირდება განვითარებაზე ორიენტირებული 5 ინსტიტუტისაგან შემდგარი ჯგუფი, რომელსაც მსოფლიო ბანკის ჯგუფს უწოდებენ, ხოლო ამ ინსტიტუტებს წარმოადგენენ: რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი (IBRD), განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია (IDA), საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC), მრავალმხრივი ინვესტიციების გარანტიის სააგენტო (MIGA) და საინვესტიციო დავების მოგვარების საერთაშორისო ცენტრი (ICSID).

IBRD-ში გაწევრიანებულია 185 ქვეყანა, IDA-ში - 168

ქვეყანა, IFC-ის წევრია 182 ქვეყანა, MIGA-ში გაწევრიანებულია 173 ქვეყანა, ხოლო ICSID-ის წევრია 143 ქვეყანა. ამასთან, IBRD-ის შეთანხმების მუხლების თანახმად, იმისათვის, რომ ქვეყანა გახდეს ბანკის წევრი, ის ჯერ უნდა გაწევრიანდეს საერთაშორისო სავალუტო ფონდში (IMF), ხოლო IDA-ს, IFC-ს და MIGA-ს წევრობის წინაპირობას IBRD-ის წევრობა წარმოადგენს.

მსოფლიო ბანკის ჯგუფს წევრი-ქვეყნები მართავენ მმართველთა საბჭოსა და აღმასრულებელ დირექტორთა საბჭოს მეშვეობით. მმართველთა საბჭო, მსოფლიო ბანკის პოლიტიკას განსაზღვრავს. მმართველები, როგორც წესი, წევრი-ქვეყნების ფინანსთა ან განვითარების მინისტრები არიან. ისინი იკრიბებიან წელიწადში ერთხელ, მსოფლიო ბანკის ჯგუფის და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მმართველთა საბჭოს შეხვედრის დროს.

საბჭო ვალდებულებების დელეგირებას ახორციელებს ბანკის 24 აღმასრულებელ დირექტორზე, რომლებიც წესისამებრ კვირაში ორჯერ იკრიბებიან ბანკის საქმიანობის ზედამხედველობის მიზნით. ამ დირექტორთაგან 5 წარმოადგენს იმ წევრ-ქვეყანას, რომლებსაც აქციათა უდიდესი რაოდენობა გააჩნია. ეს ქვეყნებია: საფრანგეთი, გერმანია, იაპონია, დიდი ბრიტანეთი და აშშ. მსოფლიო ბანკის დანარჩენ წევრ-ქვეყნებს კი წარმოადგენს დარჩენილი 19 აღმასრულებელი დირექტორი. თითოეული აღმასრულებელი დირექტორი აირჩევა 2 წელიწადში ერთხელ. მსოფლიო ბანკს გააჩნია ხმის მიცემის შეწონილი სისტემა. მის ყოველ ახალ წევრს ეძლევა 250 ხმა, რომელსაც ემატება დამატებით თითო ხმა ყოველ აქციაზე, რომელსაც ქვეყანა ფლობს ბანკის სააქციო კაპიტალში.

საქართველო მსოფლიო ბანკის ჯგუფის წევრი, კერძოდ კი IBRD-ის, MIGA-ს და ICSID-ს წევრი გახდა 1992 წელს. მოგვიანებით, 1993 წელს საქართველო გაწევრიანდა IDA-ში, ხოლო შემდგომ 1995 წელს მიუერთდა IFC-ს.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

სსფ არის საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელშიც 184 წევრი ქვეყანაა. მისი მიზანია გააღრმავოს გლობალური მონატერული თანამშრომლობა, შეინარჩუნოს ფინანსური სტაბილურობა, ხელი შეუწყოს საერთაშორისო ვაჭრობას და დასაქმების დონის ამაღლებას, უზრუნველყოს ეკონომიკური განვითარების მზარდი ტემპი და შეამციროს სიღარიბის დონე.

სსფ შეიქმნა 1944 წლის ივლისში საერთაშორისო კონფერენციაზე ბრეტონ ვუდში. კონფერენციაზე დელეგატები 44 მთავრობიდან შეთანხმდნენ ეკონომიკური თანამშრომლობის ჩარჩო ხელშეკრულებაზე, რომლის მიზანი ნაწილობრივ წარმოადგენდა მომავალში თავი აერიდებინათ ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების განმეორებისგან ისეთი დამანგრეველი შედეგებით, როგორიც იყო 1930-იანი წლების დიდი დეპრესია. 1947 წელს მასში შედიოდა 49 ქვეყანა, ძირითადი კაპიტალი 7,7 მლრდ, დოლარს შეადგენდა. 1975 წლის 1 იანვრისთვის მასში მონაწილე ქვეყნების რაოდენობა გაიზარდა 126-მდე, ძირითალი კაპიტალი - 29,2 მლრდ- მე. სსრკ არ მონაწილეობდა სსფ-ის საქმიანობაში.

პრაქტიკულად სსფ თანამედროვე სავალუტო სისტემის ინსტიტუციური საფუძველია. იგი მოწოდებულია წევრ ქვეყნებს შორის სავალუტო–საანგარიშსწორებო ურთიერთობების რეგულირების განსახორციელებლად და მათ ფინანსურ დახმარებას უწევს სავალუტო სიძნელეების წარ-

მოშობის დროს უცხოურ ვალუტაში კრედიტების გაცემით.

1969 წელს სსფ–მ შემოიღო ე.წ. ნასესხობის სპეციალური უფლება(SDR). მისი კურსი ყოველდღიურად განისაზღვრება რამდენიმე წამყვანი კონვერტირებადი ვალუტის კურსების მიხედვით. იგი ძირითადად სარეზერვო ვალუტაა და სსფ–ს ძირითადი ოპერაციებიც SDR–ში აღირიცხება.

სსფ ორგანიზებულია სააქციო საზოგადოების პრინციპით და მონაწილე ქვეყნების ხმათა რაოდენობა განისაზღვრება ფონდის კაპიტალში მათი წილით. განვითრებული ქვეყნების წილი ფონდის კაპიტალის 60.3%–ს შეადგენს, შსაბამისად მათ მიერ იმართება ორგანიზაცია. სსფ–ს ოპერაციულ საქმიანობას ხელმძღვანელობს აღმასრულებელი საბჭო (დირექტორთა საბჭო), რომელიც ნიშნავს დირექტორ განმკარგულებელს.

ფონდის რესურსები იქმნება საწევრო–შენატანებით.კვოტა სსფ–ს წევრი ქვეყნების ურთიერთდამოკიდებულების საკვანძო ელემენტია. კვოტიდან გამომდინარე განისაზღვრება ფონდის მართვაში ხმები და სესხების მიღების შესაძლებლობები.

დაკრედიტების ჩვეულებრივი პრაქტიკის მიხედვით, მსესხებელი ქვეყანა ფონდიდან ყიდულობს მისთვის აუცილებელ ვალუტას ეროვნული ვალუტით. სესხის ვადის ამოწურვის შემდეგ მიდის უკუგაყიდვა.რამდენადაც მსესხებელი არის ქვეყანა, რომელსაც არ გააჩნია უცხოური ვალუტა, ეს ოპერაცია კრედიტის სახეს იღებს. ოპერაციებისთვის ფონდი საკომისიოს გარიგების თანხის 0.5% სახით იღებს. საპროცენტო განაკვეთი კი ეფუძნება საბაზრო კოტირებას.

ფონდის საკრედიტო მექნიზმი მოიცავს:

- სარეზერვო წილების მექანიზმს;
- საკრედიტო წილების მექანიზმს;
- შეთნხმებებს სარეზერვო კრედიტებზე;
- გაფართოებული და დამატებითი დაფინანსების მექანიზმებს.

სარეზერვო წილების მექანიზმი გულისხმობს ფონდიდან ქვეყნის მიერ თავისი ფულის დროებით აღებას, საკომისიოს და პროცენტების დარიცხვის და გადახდის გარეშე.

საკრედიტო წილების მექანიზმი ფონდის საერთო რესურსების გამოყენების მექანიზმია.უცხოურ ვალუტაში გამოხატული თანხები, რომელიც ქვეყნის კვოტის ტოლია, შეიძლება მიღებულ იქნას 25% მოცულობით ოთხი ტრანშის სახით.ყოველი ტრანში საკრედიტო წილს შეესაბამება. საკრედიტო წილის გაცემა განსაზღვრული პირობების შესრულებას მოითხოვს. ამასთან ყოველი მომდევნო ტრანშის მისაღებად მოთხოვნები მკაცრდება.

სარეზერვო კრედიტებზე შეთანხმება ანუ ე. წ. ,,სტენდ–ბაი" შეთანხმება გულისხმობს ფონდის მიერ განსაზღვრული მაკროეკონომიკური პირობების დაკმაყოფილების შემდეგ საკრედიტო ხაზის გახსნას განსაზღვრული თანხის მოცულობით, შეთანხმების პერიოდში.

გაფართოებული და დამატებითი დაფინანსების მექანიზმი საშუალოვადიანი პროგრამების დაფინანსებას გულისხმობს საგადასახდელო ბალანსთან დაკავშირებული სირთულეების დაძლევის მიზნით. ამ სახის კრედიტების მისაღებად ქვეყანა წარადგენს პრობლემების დაძლევის პროგრამას. პროგრამის მოწონების შემთხვევაში ფონდი გასცემს კრედიტს. დამატებითი დაფინანსების მექანიზმი გაფართოე-

ბულისგან იმით განსხვავდება, რომ კრედიტი გაიცემა არა მხოლოდ საკუთარი, არამედ ფონდის მიერ ნასესხები სახსრებით.

დაფინანსების ჩვეულებრივი მექანიზმების გარდა მოქმედებს სპეციალური საკომპენსაციო მექანიზმები, რომლის მიზანია ფონდის მიერ მოწონებული რეფორმების მხარდაჭერა, საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის სირთულეების დაძლევა, საექსპორტო დანაკარგების ანაზღაურება და ა.შ.

ფონდს აქვს საგანგებო დახმარების მექანიზმი, რომელიც სტიქიური უბედურებების შემთხვევაში გამოიყენება; აგრეთვე დაბალი შემოსავლების ქვყნების დახმარების მექანიზმი (72 ქვეყანა).

სსფ–ს პოლიტიკა მონეტარისტულია, რაც იმას ნიშნავს, რომ განიხილება ურთიერთდამოკიდებულ სიდიდეებად ერთი მხრივ ქვეყნის ფულადი მასის სიდიდე, ერთობლივი მოთხოვნის მოცულობა და მეორეს მხრივ საგადასახდელო ბალანსის წონასწორობა. ფონდი საგადასახდელო ბალანსის გაუწონასწორებლობის ძირითდ მიზეზად მიიჩნევს ქვეყანაში არსებულ ჭარბ ერთობლივ მოთხოვნას, რომელიც გამოწვეულია სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტით და ფულის მასის უზოო ზრდით. ფონდი ძირითადად ცხრა კრიტერიუმის შესრულებას ითხოვს:

მაკროეკონომიკური პოლიტიკა მიმართულია საგადასახდელო

ბალანსის აქტიური სალდოს უზრუნველსაყოფად, რომელიც მიიჩნევა ვალის და პროცენტის ძირითდი ნაწილის გადახდის ძირითდ ფაქტორად;

2.შიდა მოთხოვნის სტაბილიზაცია სახელმწიფო

ხარჯების შეზღუდვეის ხარჯზე

3. სესხების გამოყენება საწარმოო სფეროს დასაფინანსებლად; ვალის

ძირითადი ნაწილის და პროცენტის გადახდა საწარმოო სფეროში მიღებული მოგების ხარჯზე;

4.უდეფიციტო სახელმწიფო ბიუჯეტის უზრუნველ-ყოფა გაუმართლებელი სახელმწიფო ხარჯების შემცირებისა და ინფლაციის შეკავების ხარჯზე;

5.ეფექტიანი საგადასახადო პოლიტიკის გატარება, რომელიც ხელს შეუწყობს ინვესტირებისა და მეწარმეობის განვითრებას; უზრუნველყოფს გადასახადების ამოღებას სახელმწიფო ხარჯების დასაფარად;

6.ფულის მიმოქცევის სტაბილიზაცია, რაც ვა-რაუდობს დევალვაციის გატარებას, ცალკეულ შემთხვე-ვებში კი – ფულის რეფორმას;

7.საბაზრო მექანიზმებისა და კონკურენციის, როგორც ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის დონის ამაღლების საშუალების მაქსიმალური გამოყენება; ფასებსა და ხელფასებზე კონტროლის მოხსნა, თავისუფალი დაშვება შიდა ბაზარზე და კონკურენცია იმპორტული საქონლის მხრიდან;

8. ეკონომიკის სტრუქტურული გარდაქმნის განხორ-ციელება;

9.პოლიტიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფა, რადგან ხელისუფლების შეცვლას თან სდევს სესხების ჩათ-ვლით ვალდებულებათა მემკვიდრეობის საკითხების გადაწ-ყვეტა.

აღნიშნულის მიუხედავად, ფონდის საქმიანობას მრა-

ვალი პრობლემა ახლავს: მისი კონცეფციის მიხედვით ქვეყნების განვითარება ყველა შემთხვევაში ვერ მიდის წარმატებამდე. უმართავი ხდება საფინანსო–საკრედიტო კრიზისიები, რაც მსოფლიოს ახალი სავალუტო სისტემის ფორმირებისკენ უბიძგებს.

საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC): ისტორია, პრინციპები, მიზნები და ამოცანები საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC) მსოფლიო ბანკის ჯგუფის წევრი

მთავრობათაშორის ორგანიზაციაა, რომელიც ამავე დროს გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებაა. IFC შეიქმნა 1956 წელს, როგორც რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის (IBRD) ფილიალი, თუმცა კორპორაცია ბანკისგან დამოუკიდებელ ერთეულს წარმოადგენს. ურთიერთობას საფუძვლად უდევს ხელშეკრულება, რომელიც დამტკიცებულია 1957 წელს. IFC-ის წევრი შეიძლება იყოს მხოლოდ რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის წევრი სახელმწიფო. IFC წევრია 182 სახელმწიფო და მისი სააქციო კაპიტალი 2.4 მილიარდი აშშ დოლარია. საწყისი კაპიტალის ნომინალური ღირებულება შეადგენდა 1 მლრდ აშშ დოლარს, რომელიც დაყოფილი იყო 100 000 აქციად

და თითოეულის ნომინალური ღირებულება 1000 (ათასი) აშშ დოლარი იყო. ყოველ წევრს ეძლევა 250 ხმა და 1 დამატებითი ხმა ყოველ აქციაზე, რომელსაც ფლობს აღნიშნული წევრი.

კორპორაცია თავის საქმიანობას წარმართავს შემდეგი პრინციპების საფუძველზე:

1. კორპორაცია არ ახდენს დაფინანსებას ისეთ

შემთხვევაში, როდესაც კორპორაციის აზრით, არსებობს სხვა პირობები, რომელთა საფუძველზე შესაძლებელია მოპოვებულ იქნეს საკმარისი ოდენობის კერძო კაპიტალი;

2.კორპორაცია არ აფინანსებს ამა თუ იმ წევრის ტერიტორიაზე განთავსებულ საწარმოს, თუ თვით წევრი ეწინააღმდეგება ასეთი დაფინანსების განხორციელებას;

3.კორპორაცია არ ავალდებულებს წევრს, რომლის ტერიტორიაზეც განხორციელდა დაფინანსება, რათა დაფინანსების შედეგად მიღებული შემოსავლების დახარჯვა მოხდეს რომელიმე კონკრეტული ქვეყნის ტერიტორიაზე;

4.კორპორაცია არ არის პასუხისმგებელი იმ საწარმოს მართვაზე, რომელშიც მან განახორციელა ინვესტიციები. კორპორაცია არ სარგებლობს აგრეთვე ხმის უფლებით ისეთ საკითხებთან მიმართებაში, რომლებიც კორპორაციის აზრით მიეკუთვნება მართვის, კონტროლის სფეროს.

IFC შეიქმნა განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკის კერძო სექტორში კაპიტალდაბანდებათა მიზნით.

1995 წელს საქართველო საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციის წევრი გახდა.

განვითარების ამერიკათაშორისი ბანკი

განვითარების ამერიკათაშორისო ბანკი დაფუძნდა 1959 წელს. ის შეიქმნა ლათინური ამერიკისა და კარიბის ზღვის აუზის ქვეყნებისათვის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, მათზე სესხების გაცემის გზით. ბანკის შტაბ–ბინა ვაშინგტონში მდებარეობს. მისი სამუშაო ენებია: ინგლისური, ფრანგული, პორტუგალური

და ესპანური.

IDB ბანკის ჯგუფს მართავს მმართველთა საბჭო,

რომელიც წევრი ქვეყნების დელეგატებისგან შედგება. ცალკეული განყოფილებების აღმასრულებელი დირექტორები აირჩევიან 3 წლის ვადით. ბანკის პრეზიდენტი 5 წლის ვადით აირჩევა მმართველთა საბჭოს წევრების მიერ. ის არის ორგანიზაციის მთავარი აღმასრულებელი წარმომადგენელი ბანკის ყოველდღიური საქმიანობის განხორციელებისას. მას ეხმარებიან ერთი აღმასრულებელი ვიცე-პრეზიდენტი და ოთხი ვიცე-პრეზიდენტი.

საბჭოში თითოეული წევრი ქვეყნის ხმა და მნიშვნელობა მასში ფინანსური დაფინანსების ქვოტების შესაბამისად განისაზღვრება. ლათინური ამერიკის და კარიბის 26 ქვეყანა პროცენტული წილის შესაბამისად ხმათა 50.02 პროცენტს ფლობს. მნიშვნელოვანი წილი (30.02 პროცენტი), აშშ-ს საკუთრებაა.

განვითარების ამერიკათაშორისო ბანკი წარმოადგენს ლათინური ამერიკისა და კარიბის ზღვის რეგიონის დაფინანსების უმთავრეს წყაროს. ის გასცემს კრედიტებს ბანკის წევრის მთავრობებზე, იმ პირობით, რომ მოვალე ვალის დაფარვისას უპირატესობას მიანიჭებს, სწორედ ამ ბანკს სხვა კომერციულ ბანკებთან შედარებით. ბანკის შემოსავალი შედგება სხვა ბანკებზე ჩვეულებრივი პირობებით გაცემული სესხებიდან მიღებული შემოსავლებით და, ასევე, დონორი ქვეყნების მიერ შემოსული შენატანებით.

განვითარების ამერიკათაშორისო ბანკის სასესხო კაპიტალი შედგება 48 წევრი ქვეყნის მიერ დახმარების სახით გაღებული თანხებისგან და, ასევე, ბანკის 22 პარტნიორი ქვეყნების შემოწირულობებისგან. ბანკში 48 წევრი ქვეყანაა, რომელთაგან 26-ს ამ ორგანიზაციისაგან კრედიტის მიღების შესაძლებლობა აქვს, დანარჩენ 22-ს კი არა. პირველი ჯგუფის ქვეყნებს მიეკუთვნებიან: არგენტინა, ბაჰამა, ბარბადოსი, ბელიზი, ბოლივია, ბრა-

ზილია, ჩილე, კოლუმბია, კოსტა რიკა, დომინიკის რესპუბლიკა, ეკვადორი, ელ სალვადორი, გვატემალა, გაიანა, ჰაიტი, ჰონდურასი, იამაიკა, მექსიკა, ნიკარაგუა, პანამა, პარაგვაი, პერუ, სურინამი, ტრინიდადი და ტობაგო, ურუგვაი და ვენესუელა. ქვეყნების მეორე ჯგუფში, რომლებიც ფაქტიურად ორგანიზაციის დონორი წევრები არიან, შედიან ძირითადად ამერიკისა და ევროპის განვითარებული ქვეყნები: ავსტრია, ბელგია, კანადა, ჩინეთი, ხორვატია, დანია, ფინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, ისრაელი, იტალია, იაპონია, ჰოლანდია, ნორვეგია, პორტუგალია, კორეის რესპუბლიკა, სლოვენია, ესპანეთი, შვედეთი, შვეიცარია, დიდი ბრიტანეთი და, რათქმაუნდა, აშშ. ჯამურად ამ ორგანიზაციის კაპიტალი 101 მლრდ. დოლარისაგან შედგება, საიდანაც მხოლოდ 4.3 % წარმოადგენს გადახდილს, ანუ გაცემული სესხების სახით, მაშინ როდესაც 95.7% კვლავ სარეზერვო კაპიტალის სახით რჩება.

ამერიკათაშორისო განვითარების ბანკის ჯგუფი ეფუძნება ამერიკათაშორისი საინვესტიციო კორპორაციისა (Inter-American Corporation - IIC) და მრავალმხრივი ინვესტირების ფონდის (Multilateral Investment Fund - MIF) საქმიანობას. პირველი ფოკუსირებულია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებაზე რეგიონში, ხოლო მეორე კონცენტრირებულია კერძო სექტორის განვითარებაზე უფრო მეტად მიკროსაწარმოების ხელშეწყობის კუთხით, მათი ინვესტირებისა და გარანტირების გამოყოფის გზით.

ამ ბანკის მიზნებია ლათინური ამერიკისა და კარიბის ზღვის რეგიონში ხელი შეუწყოს ეკონომიკურ ზრდას. ამ მიზნების გათვალისწინებით ის ცდილობს არსებული გარემოებებისა და სოციალური ფაქტორების შეთანაწყობის გზით შეამციროს სიღარიბის დონე და სოციალური ფენები დაუახლოვოს ერთმანეთს აღნიშნუ-

ლი რეგიონის ქვეყნებში.

განვითარების აზიური ბანკი

ომის შემდგომ პერიოდში რეგიონის რეაბილიტაციისა და აღმშენებლობის მიზნით

1960 წელს ჩამოყალიბდა აზიის განვითარების ბანკის (Asian Development Bank) შექმნის იდეა. ის ისეთი ფინანსური ინსტიტუტი უნდა ყოფილიყო, რომელიც მოერგებოდა ამ რეგიონის სპეციფიკას და ხელს შეუწყობდა რეგიონში ეკონომიკურ ზრდას და თანამშრომლობის გაღრმავებას ქვეყნებს შორის.

1966 წელის 19 დეკემბერს შეიქმნა განვითარების აზიური ბანკი (ADB) მისი სათავო ოფისი განთავსებულ იქნა ფილიპინების დედაქალაქ მანილაში. პირველად გაწევრიანებული იყო 31 ქვეყანა. შემდგომ წლებში კი ADB-ის მოქმედების სფერო გაფართოვდა, გაიზარდა მისი წევრების რაოდენობაც. 2007 წელს შეჯამებულ იქნა 41 წლიანი ნაყოფიერი თანამშრომლობის შედეგები სახელმწიფოებთან და აზიის ხალხებთან.

ADB-ის სახსრები ძირითადად შედგება წევრთა შენატანებისაგან, აგრეთვე არსებობს სხვა ფონდების სახსრები და შემოწირულობები, რომლებიც თავს იყრის ADB-ში.

არსებობს ჩვეულებრივი კაპიტალური რესურსები, რომელიც გაიცემა ქვეყნებზე მსოფლიო ბაზრებზე ფორმირებული კრედიტის ფასად, კრედიტს სთავაზობენ საუკეთესო პირობებით.

აზიის განვითარების ფონდი, შექმნილია ADB-ის წევრი დონორი ქვეყნების მიერ. ქვეყნებს სთავაზობს სესხებს ძალიან დაბალი საპროცენტო განაკვეთით, გამოიყოფა აგრეთვე გრანტები უღარიბესი ქვეყნებში სიღარიბის დაძლევის მიზნით.

ტექნიკური დახმარება წარედგინება მრავალ ქვეყა-

ნას, რაც ითვალისწინებს პროექტების შემუშავებას, არსებულის გაუმჯობესებას, განვითარების სტრატეგიის შემუშავებას. ამით ხელი ეწყობა რეგიონულ თანამშრომლობას. ტექნიკური დახმარება შეიძლება დაფინანსებულ იქნას გრანტებით და სესხებით, როგორც სპეციალური ფონდებიდან, ასევე, ADB-ის ცენტრალური ბიუჯეტიდან.

კაპიტალური რესურსები ხელმისაწვდომია ყველა ქვეყნისათვის და გამიზნულია ძირითადად დაბალი და საშუალო შემოსავლების მქონეებზე. პირველი კაპიტალური რესურსის სესხი გაიცა 1968 წელს 5 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით, შემდგომში კი გაცემული კრედიტების მოცულობა გაიზარდა 6.8 მლრდ-მდე.

კაპიტალური რესურსები გამოიყენებოდა მთელი რიგი მიმართულებით:

- მოდერნიზებულ იქნა ქალაქის და სოფლის სატრანსპორტო სისტემები;
- ელექტრო ენერგიით უზრუნველყოფის ხარისხი გაიზარდა;
- ხელმისაწვდომი გახდა სუფთა წყალი და სანიტერული საშუალებები;
- გარემოს დეგრადაცია შემცირდა;
- ადგილობრივი მმართველობის ხარისხის გაუმჯობესდა.

ჩვეულებრივი კაპიტალური რესურსების სესხების ამღებ ქვეყნებზე მსოფლიოს უღარიბეს ადამიანთა 64% მოდის, რომლებიც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ იმყოფებიან (დღეში 1.25 აშშ დოლარი) დღეს ამ რესურსების გამომყენებელი ქვეყნები დგანან მთელი რიგი გამოწვევების წინაშე, იმატა პრობლემებმა ენერგეტიკაში, ბუნებრივი რესურსებისა და ნედლეულის გამოყენებაში, გარემოს დაცვაში.

გარდა ამისა ეკონომიკურმა კრიზისმა უარყოფითი

გავლენა მოახდინა ღარიბ ქვეყნებზე და უმძიმეს უმძიმეს მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ ყველაზე დაუცველი ქვეყნები. ამიტომ კოლექტიური რეგიონალური ძალისხმევა აუცილებელია არსებული პრობლემების დაძლევისათვის. ჩვეულებრივი კაპიტალური რესურსებით მოსარგებლე ქვეყნებს სჭირდებათ დიდი ფინანსური და ადამიანური რესურსები სიღარიბის დაძლევის პროგრამების განხორციელებისათვის.

როგორც ზევით აღვნიშნეთ, განვითარების აზიური ბანკი არის საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტი, რომლის ამოცანაა დაეხმაროს თავის წევრ ქვეყნებს სიღარიბის შემცირებაში და ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებაში. ADB-ში შედის 67 ქვეყანა, რომლიდანაც 48 არის უშუალოდ რეგიონში და 19 კი მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეებიდან. ADB-ის უკანასკნელი წევრია საქართველო, რომელიც რიგით 67-ეა იგი შეუერთდა ADB -ს

2007 წლის 2 თებერვალს.

ADB-ის ძირითადი პარტნიორები არიან მთავრობები, კერძო სექტორის წარმომადგენლები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, განვითარების სააგენტოები.

“სტარტეგია 2020” წარმოადგენს გრძელვადიან სტრატეგიას რომელიც მიღებულ იქნა

2008 წელს, იგი შეიცავს სამ დამატებით სტრატეგიას: ინკლუზიური ზრდის, ეკოლოგიური გარემოს და რეგიონალურ სტრატეგიას.

აფრიკის განვითარების საბანკო ჯგუფი

აფრიკის განვითარების საბანკო ჯგუფი შეიქმნა 1964 წელს აფრიკის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ხელშეწყობის მიზნით. ჯგუფი შედგება აფრიკის განვითარების ბანკის (ADB), აფრიკის განვითარების ფონდისა (ADF) და ნიგერიის სამეურვეო ფონდისაგან (NTF).

აფრიკის განვითარების საბანკო ჯგუფი უზრუნველყოფს სესხებისა და გრანტების გაცემას აფრიკული

სახელმწიფოების მთავრობებისა და იმ კერძო კომპანიებისათვის, როლებიც ახორციელებენ ინვესტირებას აფრიკის ქვეყნებში.

კოლონიალიზმის პერიოდის დასრულების შემდეგ აფრიკაში, კონტინენტის შიგნით ერთიანობის დამყარების მზარდმა სურვილმა საფუძველი ჩაუყარა ორი ქარტიის ფორმულირებას: პირველი ეხებოდა აფრიკის ერთობის ორგანიზაციის შექმნას, რომელიც დაარსდა 1963 წელს და მეორე, რეგიონული ბანკის შექმნა

1963 წლის 4 აგვისტოს 23 აფრიკული ქვეყნის მთავრობამ ხელი მოაწერა შეთანხმებას აფრიკის განვითარების ბანკის შექმნის შესახებ. შეთანხმება ძალაში შევიდა 1964 წლის 10 სექტემბერს. აფრიკის განვითარების ბანკმა ფუნქციონირება დაიწყო 1966 წელს. შტაბ-ბინა მდებარეობს კოტ-დივუარის ქალაქ ბიდიანში. თავდაპირველად მხოლოდ აფრიკულ ქვეყნებს შეეძლოთ გაწევრიანება ბანკთან, 1982 წლიდან კი ნება დართეს არააფრიკულ ქვეყნებსაც. თავისი ორმოცწლიანი ფუნქციონირების მანძილზე აფრიკის განვითარების ბანკმა დააფინანსა 2885 პროექტი, რომლის საერთო ღირებულებამ შეადგინა 47.5 მლრდ. დოლარი.

თემა 11

საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციები

ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია

მსოფლიოში საერთაშორისო ვაჭრობა ქვეყნების ეკონომიკის განვითარების აუცილებელი ფაქტორი და მსოფლიო სამეურნეო კავშირების ერთ-ერთი მთავარი ფორმაა. პროცესი, რომელიც დაიწყო შრომის საერთაშორისო დანაწილების განვითარებით, ქვეყნებს შორის დამოკიდებულების გაძლიერებით, სულ უფრო ფართოვდებოდა, ღრმავდებოდა და თანდათანობით ღებულობდა ინტეგრაციულ ფორმებს.

მსოფლიოს მრავალს ქვეყანას, რომელსაც გააჩნია შეზღუდული რესურსები და ვიწრო შიდა ბაზარი, არ შეუძლია ყველა საქონლის წარმოება ეფექტიანად, რომელიც საჭიროა ქვეყნის შიდა მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. ქვეყნებს, რომლებსაც აქვთ რესურსების საკმარისად მდიდარი ბაზა, წარმოების განვითარების მაღალი დონე და ტევადი შიდა ბაზარი, ნაკლებად არიან დამოკიდებულები საგარეო ვაჭრობაზე, თუმცა არ შეუძლიათ საერთაშორისო ურთირთობის გარეშე.

მსოფლიო ბაზარი საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავების შედეგად უფრო ფართოვდება, თანდათანობით იძენს ახალ ფორმებს და თვისებებს. ამ პროცესზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საქონლის გადაზიდვის სატრანსპორტო საშუალებების განვითარება, რის

შედეგადაც ყალიბდება მთელი მსოფლიოს ქვეყნების მზარდი ურთიერდამოკიდებულება.

საერთაშორისო ვაჭრობის გეოგრაფია ხასიათდება განვითარებული ქვეყნების გაბატონებით. რაც შეეხება განვითარებად ქვეყნებს, მსოფლიო ვაჭრობაში მათი წილი მცირედით შეიცვალა ბოლო სამი ათწლეულის განმავლობაში, თუმცა ამ ქვეყნებში მიმდინარეობს სერიოზული ცვლილებები, რომელიც ვლინდება გაძლიერებული ყურადღების გადატანით საგარეო ურთიერთობების ტრადიციული ფორმებიდან თანამედროვე ფორმებისკენ. ქვეყნების არათანაბარი განვითარების ტენდენცია ნეგატიურად მოქმედებს საგარეო ვაჭრობაზე, აღნიშნული მდგომარეობიდან გამოსავალს წარმოადგენს მოდერნიზაციის დაჩქარება, ექსპორტის ზრდა, რომელშიც დაინტერესებულია ეროვნული მეურნეობა და უცხოური კაპიტალი.

1929-1933 წლების "დიდმა დეპრესიამ" ცხადჰყო მაკროეკონომიკური საკითხების კოორდინაციის აუცილებლობა მრავალმხრივ დონეზე. მეორე მსოფლიო ომის წინა პერიოდში საერთაშორისო ინსტიტუტების არარსებობამ, რომლებიც განსაზღვრავდნენ "თამაშის წესებს" საერთაშორისო ვაჭრობაში და სავალუტო-საფინანსო სფეროში, უბიძგა თითოეულ ქვეყანას სეპარატული ქმედებებისკენ, რამაც მნიშვნელოვნად გააღრმავა მსოფლიო ეკონომიკის კრიზისი. მოსალოდნელი ეკონომიკური დაცემის პირობებში შეერთებულ შტატებში იმპორტის კონკურენციისგან თავდაცვის და ეკონომიკის სტაბილიზაციის მიზნით მიღებულ იქნა ჰოლისმუტის კანონი (მიღებულ იქნა 1930 წლის 17 ივნისს), რომლის თანახმადაც საბაჟო გადასახადები თავდაპირვე-

ლად გაიზარდა 44.7%-ით, ხოლო 1932 წელს კი მან მიაღწია 59.1%-ს. ამას მოჰყვა სატარიფო განაკვეთების მნიშვნელოვანი ზრდა უმეტეს დასავლურ ქვეყანაში, რამაც გამოიწვია დამღუპველი ზეგავლენა მსოფლიო ეკონომიკაზე. 1929-1932 წლების განმავლობაში მსოფლიო ვაჭრობის მოცულობა შემცირდა თითქმის 60%-ით.

სერიოზული და სამწუხაროდ წარუმატებელი მცდელობის მიუხედავად, სავაჭრო ურთიერთობების საერთაშორისო რეგულირების მცდელობები გატარდა ჯერ კიდევ მეორე მსოფლიო ომამდე. მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ კონვენციები სასაზღვრო ფორმალობების (ჟენევა, 1923 წელი) გამარტივების მიზნით; საერთაშორისო სავაჭრო არბიტრაჟის შესახებ (1924 წელი); სამრეწველო საკუთრებების დაცვის შესახებ და სხვა; მას ჰქონდა სისტემატური სახე და, თუმცა ბოლომდე არ იყო მიყვანილი.

ომის შემდგომი პერიოდი აღსანიშნავია უნივერსალური საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაციის შექმნის ძალისხმევით, რომელიც საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან და მსოფლიო ბანკთან ერთად უნდა გამხდარიყო მესამე "გოდოლად" მსოფლიო სისტემაში. 50-ზე მეტი სახელმწიფო იღებდა მონაწილეობას საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაციის, როგორც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზირებული სააგენტოს დაარსებასთან დაკავშირებულ მოლაპარაკებებში, რომლის ფუნქციებში უნდა შესულიყო სოციალურ- ეკონომიკური პრობლემების რეგულირება მრავალმხრივ დონეზე და რომელსაც უნდა მოეცვა სავაჭრო, ეკონომიკური განვითარების, დასაქმების, საერთაშორისო ინვესტიციების და მომსახურების, საერთაშორისო-სასა-

ქონლო მოლაპარაკებების პოლიტიკის საკითხები. გეგმის თანახმად, ეს ორგანიზაცია უნდა დაარსებულიყო გაერთიანებული ერების კონფერენციაზე (ვაჭრობა და დასაქმება) ჰავანაში (კუბა) 1947 წელს[7].

ამასთან, 1945 წლის დეკემბრისთვის 15-მა სახელმწიფომ დაიწყო მოლაპარაკებების წარმართვა საბაჟო ტარიფების შემცირებისა და ბმის საკითხზე. მათი სურვილი იყო, რომ მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებისთანავე მოეხდინათ ვაჭრობის ლიბერალიზაცია და შეემცირებინათ

1930-იანი წლებიდან შემორჩენილი პროტექციონისტული ზომები. მოლაპარაკებების პირველი რაუნდის შედეგი იყო საერთაშორისო ვაჭრობის წესების პაკეტის ჩამოყალიბება და 45 000 სატარიფო დათმობა, რომელიც შეეხო მსოფლიო ვაჭრობის 20%-ს (ჯამში 10 მილიარდი დოლარი), რომელიც დაახლოებით უდრიდა მსოფლიო მოცულობის ერთ მეხუთედს. 1947 წლის 30 ოქტომბერში შეთანხმება მიღწეულ იქნა უკვე 23 სახელმწიფოს, მათ შორის: აშშ-ის, კანადას, დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, ინდოეთს, ბრაზილიას და სხვა ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებს შორის. ჰავანას ქარტია მოიცავდა სავაჭრო-პოლიტიკური წესებს ურთიერთშემხვედრი ვაჭრობის შესახებ, რომელიც აუცილებლად უნდა დაეცვათ წევრ ქვეყნებს. ამ წესების კრებულმა თანდართული სატარიფო დათმობების სიით მიიღო ვაჭრობასა და ტარიფებზე გენერალური შეთანხმების (GATT) სახელი, რომელიც ძალაში შევიდა 1948 წლის იანვარში.

GATT (The General Agreement on Tariffs and Trade), რომელიც 1948 წლის მარტში ამოქმედდა, თავდაპირვე-

ლად შედიოდა 23 ქვეყანა. GATT ადგენდა წესებს საერთაშორისო ვაჭრობის სამართლიანად წარმართვისათვის. იგი გამოიყენებოდა, როგორც საერთაშორისო ფორუმი სავაჭრო ბარიერების გაუქმების შესახებ, რაც მოიცავდა იმპორტისა და ექსპორტის კვოტირების (რაოდენობრივი შეზღუდვის) გაუქმებას და ტარიფების მნიშვნელოვან შემცირებას. თუმცა მისი რატიფიცირება ზოგიერთ საკანონმდებლო ხელისუფლების ორგანოებში შეუძლებელი აღმოჩნდა. ყველაზე ძლიერი ოპოზიცია იყო ამერიკის კონგრესზე, მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკა იყო ფორუმის ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა. 1950 წელს შეერთებულმა შტატებმა განაცხადა, რომ კონგრესი ვერ მოახდენს "ჰავანას ქარტიის" რატიფიცირებას, რის შედეგადაც საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაცია ფაქტიურად ვეღარ ამოქმედდა.

თავდაპირველად GATT - ის ტექსტი შედგებოდა სამი ნაწილისგან. პირველი ნაწილი მოიცავდა ორ მუხლს: საწყის მდგომარეობას უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის შესახებ და ურთიერთდათმომების სიას.

მეორე ნაწილი ეძღვნებოდა სავაჭრო პოლიტიკას და, თავის მხრივ, წარმოადგენდა საერთაშორისო ვაჭრობის წესების კოდექსს. მესამე ნაწილი მოიცავდა საბაჟო კავშირების და თავისუფალი ვაჭრობის ზონების შესახებ დოკუმენტებს და შეთანხმების გამოყენებას მათთან დაკავშირებით. 1965 წელს GATT-ის ტექსტი იყო შევსებული მეოთხე ნაწილით - ,,ვაჭრობა და განვითარება'', რომელიც შეთანხმებაში შევიდა განვითარებადი ქვეყნების მოთხოვნით

წლების განმავლობაში GATT-ის ტექსტი განიცდიდა ცვლილებას. მიღებული იქნა მთელი რიგი დამხმარე შეთან-

ხმებები, რომლებშიც დეტალურად განმარტებულია GATT-ის ძირითადი დებულებები.

GATT-ის არსებობის მანძილზე ჩატარდა მრავალმხრივ სავაჭრო მოლაპარაკებათა რვა რაუნდი, რომელთა შედეგად შეთანხმებათა პაკეტი მნიშვნელოვნად გაფართოვდა და ჩამოყალიბდა (ურუგვაის რაუნდზე) ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია (ვმო).

GATT-ის ძირითადი მიზანი იყო ვაჭრობის ლიბერალიზაცია, სავაჭრო ბარიერების შემცირების, მათ შორის პროტექციონისტური ტარიფების დონის დაწევის გზით. აღნიშნულმა პოლიტიკამ მნიშვნელოვანი ბიძგი მისცა საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარებას, რომელმაც დაახლოებით 14-ჯერ იმატა GATT-ის მოქმედების პერიოდში, მსოფლიო საშუალო ტარიფის დაახლოებით 10-ჯერ შემცირების ფონზე.

ვმო მართავს სავაჭრო შეთანხმებებს, რომლებიც მიღებულია მისი წევრი ქვეყნების მოლაპარაკების შედეგად: **GATT** (ტარიფებისა და ვაჭრობის ძირითადი ხელშეკრულება), **GATS** (გენერალური შეთანხმება მომსახურებით ვაჭრობაზე) და **TRIPS** (ინტელექტუალური საკუთრებით ვაჭრობა), მოიცავს ისეთ საკითხებს, როგორიც არის საავტორო უფლება, სავაჭრო ნიშნები, პატენტები, სამრეწველო კონსტრუქციები და სავაჭრო საიდუმლოებები. შეთანხმებები ძალაში შევიდა 1995 წლის 1 იანვარს. ამ დროისათვის, GATT-ის ფორმატში არსებულმა საერთაშორისო სავაჭრო შეთანხმებამ განიცადა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ცვლილება:

- ვაჭრობის ეროვნული წესები სულ უფრო მეტად

მოდიოდა შესაბამისობაში ვმო-ს ფართო ნორმებთან, პრინ-ციპებსა და ამოცანებთან;

• დროთა განმავლობაში განვითარებული ინსტიტუციონალური პრაქტიკა მნიშვნელოვნად განმტკიცდა ოფიციალური ადმინისტრაციული სტრუქტურის (ორგანიზაციის) დაარსებით;

სხვადასხვა ცხრილები, კოდექსები და შეთანხმებები, რომლებიც დაემატა 1947 წლის GATT-ს ჰარმონიზებული იქნა ვმო-ს ერთიან სისტემაში და მისი განუყოფელი ნაწილი გახდა;

• მნიშვნელოვან პროგრესს მიაღწია საქონელზე საიმპორტო ტარიფების შემცირებამ, ხოლო გლობალური სავაჭრო სისტემის მასშტაბები გაფართოვდა მასში ისეთი სფეროების ჩართვით, როგორიცაა მომსახურება, ინვესტიცია, ინტელექტუალური საკუთრება, დავების მოგვარება;

• ეროვნული სავაჭრო წესების გამჭვირვალობა აღიარებულ იქნა როგორც სამართლიანი კონკურენციის განვითარების მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომლის უზრუნველყოფისათვის ძალისხმევას ვმო-ს ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭება.

ვმო-მ გააგრძელა GATT-ის მიერ დაწყებული პოლიტიკა ბაზარზე დაშვების პირობების ლიბერალიზაციის და ეკონომიკური დაპირისპირების ურთიერთშეთანხმებული დათმობების შეცვლის მიმართულებით. ამ თვალსაზრისით ვმო-მ ბევრი მნიშვნელოვანი და ახალი ფუნქციაც შეიძინა, სავაჭრო დავების მოგვარების მექანიზმების ჩათვლით.

ვმო პასუხისმგებელია მისი შეთანხმებების განხორციელებაზე, ორგანიზაციის წევრთა თანამშრომლობის მარ-

თვასა და შექმნილი მექანიზმების მოქმედებაზე. ამ ორგანიზაციის მთავარი ფუნქციებიდან აღსანიშნავია ის, რომ იგი უზრუნველყოფს საერთაშორისო მოლაპარაკებათა ფორუმს, ქმნის დავების მოგვარების მექანიზმს და ეროვნული სავაჭრო პოლიტიკის განხილვის სტრუქტურას. ეს ფუნქციები ხელს უწყობენ წევრი ქვეყნების მიერ ურთიერთშეთანხმებული გლობალური სავაჭრო პოლიტიკის განვითარებას.

ვმო არის მთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, მისი წევრები სახელმწიფოები არიან. ამა თუ იმ ოპერატიული გადაწყვეტილების მიმღები მთავარი ორგანოებია საბჭოები და კომიტეტები, ხოლო უმაღლეს ორგანოს, რომელიც პრინციპული მნიშვნელობის გადაწყვეტილებებს იღებს, წარმოადგენს წევრი ქვეყნების მინისტრთა კონფერენცია.

ყველა უმნიშვნელოვანეს საკითხზე გადაწყვეტილების მიღება ხდება წევრი ქვეყნების მინისტრთა კონფერენციაზე, რომელიც იმართება ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ. კონფერენციებს შორის ვმო-ს საქმიანობას ხელმძღვანელობს გენერალური დირექტორი, რომელიც ირჩევა 5 წელიწადში ერთხელ, აგრეთვე ვმო-ს გენერალური საბჭო, რომელსაც ექვემდებარება მრავალრიცხოვანი საბჭოები და კომიტეტები. საორგანიზაციო საქმიანობას უზრუნველყოფს ვმო-ს სამდივნო, რომელიც მდებარეობს ქ. ჟენევაში (შვეიცარია). გენერალური საბჭო მოქმედებს ისევე როგორც სავაჭრო პოლიტიკის მიმოხილვის, აგრეთვე დავების მოგვარების ორგანო.

ვმო-ს სტრუქტურა ჩამოყალიბებულია იმ შეთანხმება-

თა შესაბამისად, რომლებიც წარმოადგენს წევრ-ქვეყნებს შორის მრავალმხრივ ურთიერთობათა სამართლებრივ ბაზას. ამჟამად მიმდინარე ე.წ. "დოჰას განვითარების დღის წესრიგის" მრავალმხრივ მოლაპარაკებათა ჩასატარებლად, მუდმივად არსებული კომიტეტების დამატებით ჩამოყალიბებულია "სავაჭრო მოლაპარაკებების კომიტეტი", რომელიც ხელმძღვანელობს და თავს უყრის სხვადასხვა თემატური კომიტეტისა და ჯგუფის მუშაობას.

ტარიფებისა და ვაჭრობის შესახებ გენერალურ შეთანხმებას არ გააჩნდა ოფიციალური ინსტიტუციონალური ფორმა და ამდენად, მის ძალაუფლებასა და მოქმედ პროცედურებს არ ჰქონდა სრულყოფილი საფუძველი. ვმო-ს, როგორც დამოუკიდებელი ინსტიტუტის ჩამოყალიბებამ მოაგვარა ეს პრობლემები.

ვმო-ს სისტემა ითვალისწინებს წევრი ქვეყნების ოთხ ჯგუფს: განვითარებული, განვითარებადი, ნაკლებად განვითარებული და გარდამავალი ქვეყნები. 1998 წლის ჟენევის მინისტრთა კონფერენციაზე პირველად იქნა მოხსენებული "მცირე ეკონომიკის ქვეყნები" განვითარებადი ქვეყნების საერთო ჯგუფში.

ყველა ქვეყანა, რომელიც გაერთიანებული ერების სისტემის მიერ დადგენილია "ნაკლებ განვითარებულად", ასევე არის მიღებული ვმო-ს სისტემაში. არ არსებობს არავითარი შეთანხმებული და ზუსტი განსაზღვრება იმის დასადგენად, თუ რომელ ჯგუფში შედიან დარჩენილი ქვეყნები. იმის გარკვევა არის თუ არა ქვეყანა "განვითარებადი", ხორციელდება "საკუთარი არჩევანის" პრინციპის თანახმად. ქვეყნები, რომლებსაც წარსულში გააჩნდათ გეგმიური ეკონომიკა (ქვეყნები, რომლებიც მიეკუთვნებიან ძირი-

თადად აღმოსავლეთ და ცენტრალურ ევროპას და ყოფილ საბჭოთა კავშირს) და რომლებიც აყალიბებენ თავისუფალ საბაზრო პრინციპებზე და დემოკრატიაზე დაფუძნებულ სისტემას, ითვლებიან გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებად. დანარჩენი წევრი ქვეყნები წარმოადგენენ განვითარებულ ქვეყნებს.

გადაწყვეტილების მიღება ვმო-ში მიმდინარეობს ოთხ დონეზე:

- უმაღლეს ხელისუფლებას წარმოადგენს მინისტრთა კონფერენცია;
- ყოველდღიურ სამუშაოს მართავს:
- გენერალური საბჭო;
- დავების მოგვარების ორგანო;
- სავაჭრო პოლიტიკის განხილვის ორგანო.
- ვაჭრობის ყველა მნიშვნელოვან სფეროს გააჩნია თავისი საბჭო:
- საქონლით ვაჭრობის საბჭო;
- მომსახურებით ვაჭრობის საბჭო;
- ინტელექტუალური საკუთრების ვაჭრობასთან დაკავშირებულ ასპექტებთან არსებული საბჭო.

არსებობს აგრეთვე მთელი რიგი თემატური სამუშაო ჯგუფები, რომლებიც ვალდებულნი არიან წარუდგინონ ანგარიში გენერალურ საბჭოს.

თითოეულ ამ სამ საბჭოს გააჩნია დამატებითი კომიტეტები. ვმოს-ს მართვა ხორციელდება მონაწილე ქვეყნების მიერ. მათი დელეგატები აქტიურად მონაწილეობენ ვმო-ს სხვადასხვა კომიტეტებისა და საბჭოების სხდომებში, რომელიც ტარდება მთელი წლის განმავლობაში

ვმო-ს შტაბბინაში, ჟენევაში.

მინისტრთა კონფერენცია წარმოადგენს ვმო-ს უმაღლეს ორგანოს. მასში მონაწილეობას იღებს ყველა წევრი ქვეყნის დელეგაცია და იმართება ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ. ამ ღონისძიებაზე მიმოიხილება საერთაშორისო ვაჭრობის პრობლემატიკა. წევრებს შესაძლებლობა ეძლევათ განამტკიცონ მხარდაჭერა მრავალმხრივი სავაჭრო სისტემისადმი, ასევე თანხმდება მომავალი დღის წესრიგი. მინისტრთა კონფერენციას შეუძლია გადაწყვიტოს მრავალმხრივი სავაჭრო შეთანხმებების ნებისმიერი საკითხი. ასეთი კონფერენციები გაიმართა სინგაპურში, ჟენევაში, სიეტლში, დოჰასა და კანკუნში, ჰონკონგში.

ვმო-ს სამდივნოს ხელმძღვანელობს გენერალური დირექტორი და ოთხი მოადგილე. ვმო-ს სამდივნო შედგება რამდენიმე განყოფილებისგან, რომელთაგან თითოეული პასუხისმგებელია კონკრეტულ სფეროებზე და ეხმარება ვმო-ს შესაბამის ორგანოს. თითოეული განყოფილება და კომიტეტი იმყოფება გენერალური დირექტორის ოთხი მოადგილიდან ერთ-ერთის, ან უშუალოდ გენერალური დირექტორის დაქვემდებარებაში.

ამჟამად სამდივნოში მუშაობს დაახლოებით 500 თანამშრომელი. სამდივნოს სათავეში დგას გენერალური დირექტორი, რომელიც ინიშნება მინისტრთა კონფერენციის მიერ არჩევნების გზით.

მინისტრთა კონფერენციებს შორის ვმო-ს ყოველდღიურ საქმიანობას ხელმძღვანელობს შემდეგი სამი ორგანო:

- გენერალური საბჭო;
- დავების მოგვარების ორგანო და

- სავაჭრო პოლიტიკის მიმოხილვის ორგანო.

ფაქტიურად ყველა ეს ორგანო წარმოადგენს გენერალურ საბჭოს, თუმცა გვხვდებიან სხვადასხვა უფლებამოსილებით. ისინი რეგულარულად იკრიბებიან ყოველ ორ თვეში ერთხელ. გენერალური საბჭო მოქმედებს მინისტრთა კონფერენციის სახელით ამ კონფერენციის შეკრებებს შორის პერიოდებში, იგი ვალდებულია უშუალოდ მას წარუდგინოს ანგარიში.

გენერალური საბჭო ასევე იკრიბება როგორც დავების მოგვარების ორგანო. როდესაც იგი მოქმედებს როგორც დავების მოგვარების ორგანო, გენერალურ საბჭოს ჰყავს თავმჯდომარე და

გააჩნია თავისი პროცედურული წესები. მისი მიზანია შეასრულოს დავების მოგვარების შესახებ შეთანხმებით განსაზღვრული ფუნქციები.

ვმო-ს წევრები შეთანხმდნენ არ განახორციელონ ცალმხრივი ქმედებები შეთანხმებების დარღვევასთან დაკავშირებით, არამედ მიმართონ ამ სადაო საკითხით ვმო-ს მრავალმხრივი დავების მოგვარების სისტემას და იმოქმედონ მისი გადაწყვეტილებებისა და რეკომენდაციების შესაბამისად. დავების მოგვარების პროცედურები ჩამოყალიბებულია დავების მოგვარების მარეგულირებელი წესებისა და პროცედურების შესახებ შეთანხმებაში (Dispute Settlement Understanding – DSU), რომელიც განამტკიცებს და განავითარებს GATT-ის მიერ დავების მოგვარების პრაქტიკას.

დავების მოგვარების ინსტრუმენტი გადამწყვეტ როლს ასრულებს საერთაშორისო სავაჭრო სისტემაში. ეს არის მნიშვნელოვანი ბერკეტი იმაში დასარწმუნებლად, რომ ვმო-

ს წევრები ახორციელებენ იმ ვალდებულებებს, რომლებიც ჩამოყალიბდა სავაჭრო მოლაპარაკებათა დროს.

ვმო-ს დავების მოგვარების მექანიზმი არის მრავალმხრივი სავაჭრო სისტემის დაცვისა და პროგნოზირების უზრუნველყოფის ძირითადი ელემენტი. წევრები აღიარებენ, რომ იგი იცავს მათ უფლებებსა და ვალდებულებებს შეთანხმებით გათვალისწინებულ ფარგლებში, გამჭვირვალეს ხდის ამ შეთანხმებათა დებულებებს საერთაშორისო სამართლის მოთხოვნების შესაბამისად.

გენერალური საბჭო იკრიბება როგორც სავაჭრო პოლიტიკის განხილვის ორგანოც, რომელსაც ჰყავს თავმჯდომარე და გააჩნია პროცედურული წესები, მისი მიზნია, სავაჭრო პოლიტიკის განხილვის მექანიზმით განსაზღვრული მოთხოვნების შესაბამისად განახორციელოს წევრი ქვეყნების სავაჭრო პოლიტიკისა და პრაქტიკის განხილვა.

სამი სექტორული საბჭო დაფუძნდა საქონლის, მომსახურების და ინტელექტუალური საკუთრების საკითხებთან დაკავშირებით. ეს საბჭოები ფუნქციონირებენ გენერალური საბჭოს

ძირითადი მმართველობის ქვეშ. ისინი იკრიბებიან საჭიროების მიხედვით და ღიაა ვმო-ს ყველა წევრის წარმომადგენლებისთვის. ამ საბჭოებს შეუძლიათ აგრეთვე დააარსონ ქვეორგანოები, როგორიცაა კომიტეტები და სამუშაო ჯგუფები.

ეს საბჭო აკონტროლებს საქონლით ვაჭრობის შესახებ მრავალმხრივი შეთანხმებების ფუნქციონირებას. ეს შეთანხმებები მოიცავენ ძირითად შეთანხმებას ტარიფებისა და ვაჭრობის შესახებ (GATT) და მის შესაბამის გადაწყვეტილე-

ბებს, ასევე 12 სხვა შეთანხმებას, რომელიც არის GATT-ის დამხმარე შეთანხმებები და მოცემულია ვმო-ს შეთანხმების I დანართში.

მომსახურებით ვაჭრობის საბჭო აკონტროლებს მომსახურებით ვაჭრობის შესახებ გენერალური შეთანხმების (GATS) ფუნქციონირებას.

TRIPS-ის საბჭო აკონტროლებს ინტელექტუალური საკუთრების უფლებათა ვაჭრობასთან დაკავშირებული ასპექტების შესახებ გენერალური შეთანხმების (TRIPS) ფუნქციონირებას.

ვმო-ს შეთანხმებით დაფუძნდა სამი მთავარი კომიტეტი: ვაჭრობისა და განვითარების კომიტეტი, საგადასახდელო ბალანსის კომიტეტი და ბიუჯეტის, ფინანსებისა და ადმინისტრაციის კომიტეტი. ამ კომიტეტების წევრობა ასევე ღიაა ვმო-ს ყველა წევრისათვის. გენერალურმა საბჭომ დააფუძნა კიდევ ორი განსხვავებული კომიტეტი, რომლებიც მას წარუდგენს მოხსენებას. ეს კომიტეტებია: ვაჭრობისა და გარემოს დაცვის კომიტეტი და რეგიონალური სავაჭრო შეთანხმებების კომიტეტი.

ამრიგად, თუ GATT-ის შექმნამ დააჩქარა საერთაშორისო ვაჭრობის ტემპები და გაზარდა მასშტაბები, ვმო-ს შექმნა უკვე ამ პროცესების შეუქცევადობას გულისხმობდა. მისი ორგანიზაციული სტრუქტურის დახვეწამ და გამრავალფეროვნებამ ორგანიზაციას მიანიჭა უფრო დიდი მნიშვნელობა და აამაღლა მისი როლი საერთაშორისო პოლიტიკაში. ვმო-ს წევრთა რაოდენობა და ამ ქვეყანათა ჩამონათვალი მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ ქვეყნების უმრავლესობამ გააცნობიერა ის ფაქტი, რა-

საც სმიტიდან და რიკარდოდან მოყოლებული თითქმის ყველა ეკონომისტი ქადაგებდა: ვაჭრობიდან სარგებელს ყველა მონაწილე ღებულობს. ვმო-ს შექმნამ მნიშვნელოვანწილად გაუჩინა სხვა ქვეყნებს ურთიერთკონტროლის მექანიზმები და სხვადასხვა ბერკეტების გამოყენებით თვით ზესახელმწიფოების პოლიტიკათა კორექტირების საშუალება.

ქვეყნები, რომლებიც წარმოადგენენ 1947 წლის GATT-ის ხელშემკვრელ მხარეებს და, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს ურუგვაის რაუნდის მოლაპარაკებებში, ითვლებიან ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის თავდაპირველ წევრებად. მათ მიერ ვმო-ს დამაარსებელი მარაკეშის შეთანხმების (XII მუხლი, მიერთება) მიღების თანახმად ნებისმიერი სახელმწიფო და ცალკეული საბაჟო ტერიტორია, რომელიც სარგებლობს სრული ავტონომიით საგარეო კომერციული საქმიანობის განხორციელებისას შეუძლია ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წევრობა გაწევრიანების პროცესის წარმატებით დასრულების შემდეგ. ვმო-ში გაწევრიანების გადაწყვეტილებას იღებს მინისტრთა კონფერენცია. მინსტრთა კონფერენცია ამტკიცებს შეთანხმებას მიერთების პირობების თაობაზე ვმო-ს წევრთა ხმების ორი-მესამედის უმრავლესობით[18]. ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში გაწევრიანების მსურველმა სახელმწიფომ ოფიციალური წერილობითი თხოვნით უნდა მიმართოს ვმო-ს გენერალურ დირექტორს. აღნიშნულ მიმართვას განიხილავს გენერალური საბჭო, რომელიც შედგება ვმო-ს ყველა წევრის წარმომადგენლისგან. საბჭოს გადაწყვეტილებით შეიქმნება სამუშაო ჯგუფი, რომლის მონაწილეც შეიძლება იყოს ვმო-ის ნებისმიერი წევრი ქვეყანა და რომელიც განილიხავს გა-

წევრიანების მიმართვას და შემდგომ ამ ინფორმაციას მიაწვდის გენერალურ საბჭოს. განმცხადებელი სახელმწიფო მუშა ჯგუფს წარუდგენს საერთაშორისო ვაჭრობის, სამართლებრივი რეჟიმების და მათი გამოყენების სრულ მემორანდუმს, რომელიც დეტალურად იქნება განხილული. სამუშაო ჯგუფის საქმიანობა მიმდინარეობს არაფორმალურ შეხვედებსა და კონსულტაციებზე, სადაც განხილიება სუბსიდირების პოლიტიკა, სატარიფო და არასატარიფო ბარიერები და ყველა სხვა ის საკითხი, რომელიც მოქმედებს საერთაშორისო ვაჭრობაზე.

1996 წლის 26 ივნისს ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის გენერალური საბჭოს სხდომაზე საქართველოს მიენიჭა ვმო-ს დამკვირვებლის სტატუსი. 1996 წლის ივლისში საქართველოს მხარემ ოფიციალურად განაცხადა აღნიშნული ორგანიზაციის სრულუფლებიანი წევრის სტატუსის მიღების სურვილი, რის შედეგადაც ვმო-ს გენერალურმა საბჭომ ჩამოაყალიბა წევრი ქვეყნების სამუშაო ჯგუფი საქართველოს გაწევრიანების საკითხზე სამუშაოდ. სრულუფლებიანი წევრის სტატუსის მიღებისათვის დაწესებული პროცედურის შესაბამისად 1997 წლის მარტში ვმო-ის სამდივნოს ოფიციალურად გადაეგზავნა "მემორანდუმი საქართველოს საგარეო ვაჭრობის რეჟიმის შესახებ"

გაეროს კონფერენცია ვაჭრობისა და განვითარების შესახებ

ორგანიზაცია ჩამოყალიბდა 1964 წელს გენერალური ასამბლეის ორგანოს სახით. იგი მრავალმხრივი სავაჭრო-ეკონომიკური ორგანიზაციაა, რომელშიც 193 სახელმწიფოა წარმოდგენილი. მისი შტაბ-ბინა მდებარეობს ჟენევაში (შვეიცარია).

UNCTAD-ის წევრი შეიძლება გახდეს გაეროს, გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებების და ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს წევრი ნებისმიერი სახელმწიფო. კონცეფციის ძირითადი ამოცანებია:

- საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარების საკითხზე რეკომენდაციების შემუშავება;
- ვაჭრობის ასპექტებზე მთავრობებსა და რეგიონულ ეკონომიკურ დაჯგუფებებს შორის პოლიტიკის შეთანხმება;
- საერთაშორისო ვაჭრობის პრობლემებზე მომუშავე გაეროს სხვა

დაწესებულებების საქმიანობაზე ზემოქმედების კოორდინაცია.

UNCTAD-ის შექმნის საკითხი დღის წესრიგში დადგა WTO-ს შექმნის შემდეგ, თუმცა დღეს მიღებულია აზრი მსოფლიო საზოგადოებრიობისათვის მისი აუცილებლობის შესახებ, რადგანაც ეს ორგანიზაცია მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების კონტექსტიდან გამომდინარე,

საერთო სავაჭრო-პოლიტიკური პრინციპების შემუშავებას ახორციელებს. WTO-ს კი ძირითადად წმინდა სავაჭრო საკითხები რჩება განსახილველი.

UNCTAD-ის სესიებზე კონსესუსით მიღებული გადაწყვეტილებები ქვეყნებს იურიდიულ ვალდებულებებს არ აკისრებს, ამიტომაც დოკუმენტებს ფორმალურად ნაკლებ სავალდებულო ხასიათი აქვს. ამგვარი დოკუმენტებია: საერთაშორისო სავაჭრო ურთიერთობების და სავაჭრო პოლიტიკის პრინციპები: სახელმწიფოების ეკონომიკური უფლებების და ვალდებულებების ქარტია.

UNCTAD-ის ჩამოყალიბება დაკავშირებულია იმ

ფაქტთან, რომ XX საუკუნის 50-ანი წლების დასაწყისიდან განვითარებადმა ქვეყნებმა საერთო პოლიტიკური ხმა შეიძინეს. ფაქტიურად, განვითარებადმა ქვეყნებმა მიაღწიეს, რომ აქტუალური გაეხადათ მათთვის უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო ვაჭრობისა და ინვესტიციების სფეროს საკითხები. ვაჭრობისა და განვითარების გაეროს კონფერენციაში განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის კამათმა დიალოგის "ჩრდილოეთ-სამხრეთი" სახელწოდება მიიღო. "ჩრდილოეთში" იგულისხმებოდნენ მდიდარი განვითარებული სამრეწველო სახელმწიფოები, ხოლო "სამხრეთში" – ღარიბი განვითარებადი ქვეყნები. სავაჭრო პოლიტიკისადმი ამ ახალი მიდგომით ფაქტიურად განვითარებადი ქვეყნები ითხოვდნენ პირდაპირი დახმარების ნაცვლად დახმარებას ნაკლებად შესამჩნევი ფორმით.

UNCTAD-ის მიერ შემოღებული იქნა პრეფერენციების ერთიანი სისტემა. იგი 1971 წლიდან მოქმედებს და ითვალისწინებს ცალმხრივად, ინდუსტრიულად განვითარებული ქვეყნების მხრიდან განვითარებად ქვეყნებთან ვაჭრობაში საბაჟო ტარიფების შემცირებას და მოხსნას. პრეფერენციების ერთიანი სისტემა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს განვითარებადი ქვეყნებიდან გადამამუშავებელი მრეწველობის პროდუქციის ექსპორტის გაფართოებაში.

UNCTAD-ის უმაღლესი ხელმძღვანელი ორგანოა კონფერენცია, რომელიც იწვევს წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებს. სესია მინისტრების დონეზე 4 წელიწადში ერთხელ ტარდება, პოლიტიკის მთავარი მიმართულებების და სამუშაო პროგრამების განსაზღვრის მიზნით.

UNCTAD-ის აღმასრულებელი ორგანოა ვაჭრობისა და

განვითარების საბჭო, რომელიც უზრუნველყოფს ორგანიზაციის უწყვეტ მუშაობას კონფერენციის სესიებს შორის პერიოდში. UNCTAD განიხილავს მსოფლიო მაკროეკონომიკური პოლიტიკის საერთაშორისო შედეგებს, მსოფლიოს ქვეყნების ეკონომიკებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების საკითხებს, სავაჭრო პოლიტიკას, სტრუქტურულ გარდაქმნებს და ეკონომიკურ რეფორმებს. საბჭო სესიას წელიწადში ორ მართავს (გაზაფხულზე და შემოდგომით). გენერალური ასამბლე ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მეშვეობის წარუდგენს საბჭოს UNCTAD-ის ანგარიშს.

UNCTAD-ს ხელმძღვანელობს გენერალური სამდივნო, რომლის შემადგენლობაში შედის საგარეო ურთიერთობების და პოლიტიკის კოორდინაციის სამსახური და ცხრა განყოფილება (ნედლეულის, განვითარებად ქვეყნებს შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის და სოციალური პროგრამების და სხვა).

სამდივნო გაეროს სოციალურ და ეკონომიკურ საბჭოს ორ დამხმარე ორგანოს ემსახურება – საერთაშორისო ინვესტიციების და ტრანსეროვნული კორპორაციების კომისიას და განვითარებაში მეცნიერების და ტექნიკის ასპექტების შემსწავლელ კომისიას.

საერთაშორისო სავაჭრო ცენტრი

ორგანიზაცია შეიქმნა 1964 წელს გენერალური შეთანხმება ტარიფებისა და ვაჭრობის შესახებ წევრი სახელმწიფოების გადაწყვეტილებით ვაჭრობის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, საერთაშორისო კომერციულ საქმიანობაში საგარეო სავაჭრო ინფორმაციის და კონკრეტული პროექტების განხორციელებისთვის ტექნიკური მომსახურების წარდგენის გზით. შტაბ–ბინა მდებარეობს ჟენე-

ვაში. 1986 წელს შეთანხმებას მიუერთდა გაეროს კონფე-
რენცია ვაჭრობისა და განვითარების შესახებ **ITC**-ში
მონაწილის სახით. 1974 წლიდან გენერალურმა ასამბლე-
ამ მას გაეროს და GATT-ის დამხმარე საერთაშორისო
ორგანიზაციის სტატუსი მიანიჭა. 1995 წლიდან, ვმო-ს
ჩამოყალიბების შემდეგ, მისი დასახელება შეიცვალა და
დაიწყო მოქმედება ვმო–ს დამხმარე ორგანიზაციის სა-
ხით.

ITC-ს წევრები არიან ვმო-ს და **UNCTAD**-ში მონა-
წილე ქვეყნები. 1973 წლიდან მას მიენიჭა გაეროში ვაჭ-
რობის განვითარების სფეროში ტექნიკური დახმარების
ფუნქცია, უპირველესად, განვითარებადი ქვეყების ექ-
სპორტის განვითარების საკითხში. 1984 წლიდან მას აქვს
UNIDO-ს აღმასრულებელი სააგენტოს სტატუსი.

ITC -ს მიზნებია:

- განვითარებად ქვეყნებში ვაჭრობის სტიმულირე-
ბის მიზნით ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბებაზე ზემოქ-
მედება;
- საექსპორტო ბაზრების დაპყრობაში დახმარების
გაწევა;
- ვაჭრობაზე ზემოქმედების სპეციალიზებული
ეროვნული სამსახურების შექმნა;
- ვაჭრობის განვითარების სტიმულირება მრავალ-
მხრივ საფუძველზე;
- კადრების მოზადება;
- საიმპორტო ოპერაციების ტექნიკის სრულყოფა.

აღნიშნული მიზნები რეალიზდება „ვაჭრობაზე ზე-
მოქმედების და ექსპორტის განვითარების პროგრამის “
ფარგლებში. **ITC**-ს მუშაობა ხორციელდება ორი მიმართუ-

ლებით: I

– ნაკლებადგანვითარებულ ქვეყნებთან ტექნიკური თანამშრომლობა და II – ტექნიკური თანამშრომლობა ეროვნულ სავაჭრო პალატებთან.

1973 წელს გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მიერ განისაზღვრა **ITC**-ს საქმიანობის 6 ძირითადი სფერო:

1. პროდუქციის ხარისხის ამაღლებაზე ზემოქმედება და მარკეტინგული საქმიანობის განვითარება;
2. სავაჭრო ოპერაციების ტექნიკური განხორციელებისათვის მომსახურების გაწევა;
3. საერთაშორიო ვაჭრობაზე ინფორმაციის წარდგენა;
4. კადრების მომზადებაზე დახმარების გაწევა;
5. საიმპორტო ოპერაციების განხორციელებაში დახმარების გაწევა;
6. ვაჭრობის განვითარების პროგრამების შემუშავება და მოთხოვნის განსაზღვრა.

ITC ყველა მიმართულებებით ყურადღებას უთმობს ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებს. ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტები ხორციელდება მთავრობების თხოვნის საფუძველზე. პროექტების ხანგრძლივობა სხვადასხვაა – რამოდენიმე კვირიდან რამოდენიმე წლის ჩათვლით. 1995 წლიდან **ITC**-ს გაერთიანებული ტექნიკური დახმარების პროგრამა მიმართულია აფრიკის ქვეყნებისკენ.

ITC -ს საბაზისო პრინციპებს განსაზღვრავს ვმო-ს გენერალური საბჭო და **UNCTAD**-ის საბჭო. მის მუშაობაზე მთავრობათაშორის კონტროლს ახორციელებს გაერთიანებული საკონსულტაციო ჯგუფი, რომლის

წევრებიც არის ვმო-ს და **UNCTAD**-ის წევრი-სახელმწიფოების წარმომადგენლები.

ITC - ს პრიორიტეტებია:

1. სიღარიბის აღმოფხვრის მიზნით ვაჭრობის ხელშეწყობა სასოფლო–სამეურნეო რაიონებიდან პროდუქციის ექსპორტის ხელშეწყობის გზით;

2. ნაკლებადგანვითარებული ქვეყნებისთვის დახმარების გაწევა;

3. განვითარებად ქვეყნებს შორის ვაჭრობის და ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარება;

4. ქალების მონაწილეობა ვაჭრობის განვითარებაში;

5. საექსპორტო საწარმოების განვითარება;

6. ექსპორტის განვითარების პროცესში ეკოლოგიური ფაქტორების გათვალისწინება;

7. ადამიანური რესურსების განვითარება.

ITC-ს მიმდინარე საქმიანობას წარმართავს სამდივნო, რომელსაც დირექტორი მართავს. იგი პასუხს აგებს **ITC-**ს საქმიანობის ხელმძღვანელობაზე. ცენტრის საქმიანობის დაფინანსება ხდება ვმო-ს და **UNCTAD-**ის რეგულარულ ბიუჯეტში თანაბარი შენატანების საფუძველზე. სამუშაო პროგრამები ფინანსდება გლობალური სატრასტო ფონდის მიერ (1995). საქმიანობის მიმართულებებში აქტუალურია ტექნიკური თანამშრომლობა გარდამავალი ეკონომიკის განვითარებად ქვეყნებთან.

ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყნების ორგანიზაცია

ნექო (OPEC) საერთაშორისო ორგანიზაციაა, რომელშიც წარმოდგენილია 11 ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყანა: ალჟირი, ინდონეზია, ირანი, ერაყი, ქუვეითი, ლიბია, ნიგერია, კატარი, საუდის არაბეთი, გაერთიანებული ემირატები, ვენესუელა.

OPEC ჩამოყალიბდა 1960 წელს 14 სექტემბერს ბაღდადში (ერაყი), 5 წევრის მიერ: ირანი, ერაყი, ქუვეითი, საუდის არაბეთი და ვენესუელა. იგი დარეგისტრირებულია 1962 წელს 6 ნოემბერს (UN Resolution 6363). ნებისმიერი ქვეყანა, რომელიც არის ნავთობის წმინდა ექსპორტიორი და რომელსაც აქვს წევრი ქვეყნების მსგავსი ინტერესები, შეუძლია გახდეს **OPEC-**ის წევრი. **OPEC-**ის 11 წევრი ქვეყნის გაწევრიანების თარიღებია: ალჟირი – 1969 წ; ინდონეზია – 1962 წ; ირანი – 1960 წ; ერაყი – 1960 წ; ქუვეითი – 1960 წ; ლიბია – 1962 წ; ნიგერია – 1971 წ; კატარი – 1961 წ; საუდის არაბეთი – 1960 წ; გაერთიანებული ემირატები – 1967 წ; ვენესუელა – 1960 წ ეკვადორი - ხელახლა 2007 წლიდან.

OPEC არის ყველაზე წარმატებული კარტელი მსოფლიო მასშტაბით არსებულ კარტელებს შორის. კერძო თუ სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნისაგან შემდგარმა ვერცერთმა კარტელმა ვერ მიარწია ისეთ წარმატებას, როგორსაც მიაღწია **OPEC-**მა ნავთობის მსოფლიო ბაზარზე. **OPEC-**ის განვითარება შემდეგნაირად მიმდინარეობდა:

1973 წელს რამოდენიმე თვის მანძილზე **OPEC-**ის ქვეყნებმა 4-ჯერ აწიეს ფასი ნავთობზე 2,59–დან 11,65 დოლარამდე, რის შედეგადაც ნავთობის ექსპორტიორი ქვეყნები ერთბაშად მოექცნენ მდიდარ სახელმწიფოთა რიგში. 1973 წლის არაბეთ-ისრაელის ომმა დააჩქარა **OPEC-**ის აღმასვლა. 1973-1974 წლების „სანავთობო შოკი" იყო ნავთობის მსოფლიო ბაზარზე ძალთა თანაფარდობის თანდათანობითი შეცვლის კულიმინაცია ექსპორტიორ სახელმწიფოთა სასარგებლოდ. 1974-1978 წწ-ში ნავთობის ფასი დაეცა დაახლოებით 1/6-ით, მაგრამ მაინც მაღალი

დარჩა, ვიდრე 1973 წლამდე იყო. შემდეგ **OPEC**-ის ფასების ზრდის მეორე ტალღა წამოვიდა. ეს პროცესი ცნობილია ს1979-1980 წლების მეორე „სანავთობო შოკის" სახელით, როდესაც ირანის რევოლუციის კვალდაკვალ და მომხმარებლებში პანიკის ზრდის ვითარებაში ფასები ორჯერ გაიზარდა.

OPEC-ის მიზანია წევრ ქვეყნებს შორის კოორდინირებული პოლიტიკის განხორციელება და გადაწყვეტილებების მიღების საკითხში კონსესუსის ძიება. ყოველი წევრი ქვეყანა დამოუკიდებელია ნავთობის წარმოების მხრივ.

OPEC არ აკონტროლებს ნავთობის მსოფლიო ბაზარს. **OPEC**-ის ქვეყნებზე მოდის ნავთობის წამოების 40% და ბუნებრივი აირის 15 %. ამასთან, **OPEC** ახორციელებს ნავთობის მსოფლიო ექსპორტის 55%-ს აქედან გამომდინარე, მართალია **OPEC** მოცემული ბაზრის მაკონტროლებელი არ არის, მაგრამ მაინც დიდი გავლენა აქვს მასზე, განსაკუთრებით მაშინ, როცა გადაწყვეტს ნავთობის მიწოდების გაზრდას, ან შემცირებას.

OPEC-ის წევრი ქვეყნების წარმომადგენლები წელიწადში ორჯერ იკრიბებიან გამოშვების მოცულობების შესათანხმებლად. წევრმა ქვეყნებმა, რომლებიც წარმოდგენილნი არიან საპატიო დელეგაციებით, შეიძლება შეცვალონ ან არ შეცვალონ ნავთობის ფასები. **OPEC**-ის არაწევრი, მაგრამ ნავთობის მქონე ქვეყნები არიან: აშშ, მექსიკა, კანადა, რუსეთი, აზერბაიჯანი, ყაზახეთი, არგენტინა, ბრაზილია, დიდი ბრიტანეთი, ნორვეგია, ტუნისი, ეგვიპტე, სირია, ინდოეთი, ავსტრალია, მალაიზია, ჩინეთი, რუმინეთი.

1976 წელს **OPEC**-ის წევრმა ქვეყნებმა შექმნეს **OPEC**-

ის საერთაშორისო განვითარების ფონდი. ფონდის მიზანია ხელი შეუწყოს თანამშრომლობის გაღრმავებას **OPEC-**ის წევრ ქვეყნებსა და სხვა განვითარებად ქვეყნებს შორის. ფონდის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი ღარიბი ქვეყნების დახმარებაა. **OPEC-**ის ფონდი ბევრ რეგიონში მოქმედებს. მათ შორის აზიის, აფრიკის, ევროპის, ლათინური ამერიკის, კარიბისა და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებში. **OPEC-**ის ფონდმა ბევრი პროექტი დააფინანსა. მათ შორის სასმელი წყლის, ენერგეტიკის, სკოლების მშენებლობის, საავადმყოფოების და გზების მშენებლობის და ა.შ. აღნიშნულ პროექტებზე ფონდმა დაარსებიდან დაახლოებით 7,5 მილიარდი დოლარი გამოყო.

OPEC-ის ერთ-ერთი მიზანია ტრანსპორტირების ტექნოლოგიების გაუმჯობესება, რათა ის ეკოლოგიურად სუფთა, უსაფრთხო და ეფექტიანი იყოს. **OPEC-**ი დიდ ყურადღებას უთმობს ეკოლოგიური უსაფრთხოების პრობლემებს.

თემა 12

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა სამთავრობათაშორისო რეგიონული საერთაშორისო ორგანიზაციაა. წესდება მიღებულია 1993 წლის 22 იანვარს სახელმწიფოს მეთაურთა საბჭოს სხდომაზე. ამჟამად მასში გაერთიანებულია 11 დამოუკიდებელი სუვერენული სახელმწიფო: (2008 წლამდე 12–ე საქართველო იყო). ბელორუსია, თურქმენეთი, მოლდოვა, რუსეთის ფედერაცია, სომხეთი, ტაჯიკეთი, უზბეკეთი, უკრაინა, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, აზერბაიჯანი.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მიზნებია:

1.პოლიტიკური, ეკონომიკური, ეკოლოგიური, ჰუმანიტარული, კულტურული, და სხვა სფეროში თანამშრომლობის განხორციელება.

2. წევრ–სახელმწიფოთა ყოველმხრივი შეწონასწორებული ეკონომიკური და სოციალური განვითარება საერთო ეკონომიკური სივრცის ფარგლებში, სახელმწიფოთაშორისი კოოპერაცია და ინტეგრაცია.

3. ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების უზრუნველყოფა საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და საერთაშორისო სამართლის ნორმებისა და ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის დოკუმენტების შესაბამისად.

4. საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების უზრუნველყოფაში წევრ სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობა, შეიარაღებისა და სამხედრო ხარჯების შემცირების, ბირთვული და სხვა სახეობათა მასობრივი მოსპობის იარაღის ლიკვიდაციის, საყოველთაო და სრული განიარაღების მიღწევის ეფექტიან ღონისძიებათა განხორციელება.

5. წევრ სახელმწიფოთა მოქალაქეებისათვის დახმარების გაწევა თანამეგობრობაში, თავისუფალ ურთიერთობაში, კონტაქტებსა და გადაადგილებაში.

6. ერთმანეთისადმი სამართლებრივი დახმარება თანამშრომლობა სამართლებრივი ურთიერთობების სხვა სფეროებში.

7. თანამეგობრობის სახელმწიფოთა შორის დავისა და კონფლიქტების მშვიდობიან გადაჭრა. (წყარო: დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წესდება. გაზეთი ,,საქრთველოს რესპუბლიკა“, 1993 წლის 12 სექტემბერი.).

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის უმაღლესი ორგანოა სახელმწიფოთა მეთაურობისა და მთავრობათა მეთაურების საბჭოები: ასევე ფუნქციონირებს საგარეო საქმეთა მინისტრების საბჭო, ეკონომიკური საბჭო, ეკონომიკური საკითხების კომისია, ეკონომიკური სასამართლო, საპარლამენტთაშორისო ასამბლეა, აღმასრულებელი კომიტეტი, აგრეთვე დარგობრივი თანამშრომლობის 55 ორგანო– საგარეო–ეკონომიკური უსაფრთხოების, საბაჟო სამსახურის ენერგეტიკის სოფლის მეურნეობის და სხვა სფეროებში.

თანამეგობრობის უმაღლესი ორგანოა სახელმწიფოთა მეთაურობის საბჭო. იგი განიხილავს და წყვეტს პრინცი-

პულ საკითხებს, რომლებიც უკავშირდება წევრ სახელმწიფოთა საქმიანობას მათი საერთო ინტერესების სფეროში.

სახელმწიფოთა მეთაურების საბჭო იკრიბება სხდომებზე წელიწადში ორჯერ. საბჭოს რიგგარეშე სხდომები შეიძლება მოწვეულ იქნეს ერთ–ერთი წევრი სახელმწიფოს ინიციატივით (მუხლი 21).

მთავრობის მეთაურების სბწო კორდინაციას უწევს წევრ სახელმწიფოთა აღმასრულებელი ხელისუფლების თანამშრომლობას საერთო ინტერესების ეკონომიკურ, სოციალურ და სხვა სფეროებში.

გადაწყვეტილებანი მიიღება საერთო თანხმობით კონსესუსით. სხდომებზე თავმჯდომარეობენ რიგრიგობით თანამეგობრობის წევრ სახელმწიფოთა მეთაურები რუსული ანბანის წესით. სხდომები როგრც წესი ეწყობა მოსკოვში.

თანამეგობრობის სამუშაო ენაა რუსული.

ჩვენ ვეთანხმებით მოსაზრებას დსთ–ს სივრცის სამ რეგიონად წარმოდგენის შესახებ, შედარებით უფრო განვითარებულ აღმოსავლეთ ევროპის რეგიონი, შედარებით უფრო განვითარებული აღმოსავლეთ ევროპის რეგიონი, შედარებით საშუალოდ განვითარებული სამხრეთ კავკასიის რეგიონი და შედარებით სუსტად განვითარებული ცენტრალური აზიის ქვეყნების რაიონი. აღმოსავლეთ ევროპის რეგიონში (რუსეთი, უკრაინა, ბელორუსია, მოლდავა), მთლიანი შიდა პროდუქტი ერთ სულ მოსახლეზე შეადგენს 6250 დოლარს, სმხრეთ კავკასიაში 4050, შუა აზიაში 3075 დოლარის ეროვნული ვალუტების მყიდველობითუნარიანობის პარიტეტის მიხედვით.

დსთ–ის შექმნა მიზანად ისახავდა პოსტსაბჭოთა სახელმწიფოებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური, ჰუმანიტარული, კულტურული, სამხედრო თანამშრომლობის განვითარებას, ნებაყოფილობისა და სრული დამოუკიდებლობის პრინციპების საფუძველზე. („ყოველივე ეს წესდებაში მხოლოდ კანონის დონეზეა ჩაწერილი მაგრამ რეალურად ამ თანამეგობრობაში რიგი სახელმწიფოების გაწევრიანება ძალადობის გზით ხორციელდებოდა.“) თანამეგობრობის განვითარებაში მნიშვნელოვანი მიჯნა იყო 1993 წლის სექტემბერში ხელმოწერილი ხელშეკრულება ეკონომიკური კავშირის შექმნის შესახებ. განისაზღვრა თანამშრომლობის საერთო ვექტორი ქვეყნებს შორის სამეურნეო ურთიერთობების დაფუძნება საბაზრო საფუძველებზე, საერთაშორისო სამართლით აღიარებულ პრინციპებსა და წესებზე. უმნიშვნელოვანესი ეტაპი იყო ხელშეკრულება (1994 წლის აპრილი) თავისუფალი ვაჭრობის ზონის შექმნის თაობაზე, რომელიც განიხილება როგორც საბაჟო კავშირზე გადასვლის გარდამავალი საფეხური. მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები იყო მიღებული, აგრეთვე საწარმოო კოოპერაციის ქვეყნებს შორის კაპიატლის მოძრაობის ხელშეჭყობის, სამეცნიერო–ტექნოლოგიური ტანამშრომლობის ტრანსნაციონალური საწარმოო, კომერციული საკრედიტო საფინანსო გაერთიანებების შექმნის, საგადასახდელო–ანგარიშსწორების სფეროს მოწესრიგების შესახებ. იმავდროულად ცამოყალიბდა დსთ–ს ინსტიტუციური სისტემა. შექმნილია 30–ზე მეტი მაკოორდინებელი ორგანო. 1993 წლის 22 იანვარს მიღებული წესდება განსაზღვრავს, რომ დსთ არ არის სახელმწიფო და არა აქვს ზესახელმწიფოებრივი უფლებამოსილებანი, მისი გა-

დაწყვეტილებები მხოლოდ საკონსულტაციო და სარეკომენ-დაციო ხასიათისაა.

არც ერთ ორგანიზაციაში საქრთველოს წევრობა არ ყოფილა ისეთი აქტიური განსჯის საგანი, როგორც დამოუ-კიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში.

თანამეგობრობის წესდებიდან გამომდინარე ორგანი-ზაციამ ხელი უნდა შეუწყოს წევრ სახელმწიფოთა შორის მე-გობრობის, კეთილმეზობლობის, ეროვნებათშორის თანხმო-ბის, ნდობის, ურთიერთგაგებისა და ურთიერთხელსაყრელი თანამშრომლობის შემდგომ განვითრებასა და განმტკიცე-ბას, თანამეგობრობა არ წარმოადგენს ,,სახელმწიფოს და არა აქვს ზეეროვნული უფლებამოსილებანი.“

დსთ–ს წესდება შედგება პრეამბულის, 9 კარისა და 45 მუხლისაგან. მასში, საერთაშორისო სამართლის პრინციპე-ბის შესაბამისად, განსაზრვრულია დსთ–ს მიზნები და ამო-ცანები, ხელმძღვანელ ორგანოთა სტრუქტურა, საქმიანობის მთავარი მიმართულებანი.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამშრომლობის მო-ნაწილე სახელმწიფოების მეთაურებმა 1994 წლის 15 აპრილს ხელი მოაწერეს ქალაქ მოსკოვში ,,დეკლარაციას დამოუკი-დებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მონაწილე სახელ-მწიფოების სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და საზღვრების ხელშეუხებლობის დაცვის შესახებ.“ იგი თა-ნამეგობრობის ერთ–ერთი მნიშვნელოვანი სახელმძღვანე-ლო დოკუმენტია.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მო-ნაწილე სახელმწიფოები:

1.უზრუნველყოფენ თავიანთ ურთიერთობებში სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობასა და სახელმწიფო საზღვრების ურღვეობის პრინციპებს.

2.თავს შეიკავებენ სამხედრო, პოლიტიკური ეკონომიკური ან ნებისმიერი სხვა ფორმის ზეგავლენისაგან.

3.გამოთქვამენ რწმენას, რომ ერთმანეთის საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპის დაცვა, არის დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მონაწილე სახელმწიფოებს შორის მეგობრული და პარტნიორული ურთიერთობის განმტკიცების მნიშვნელოვანი პირობა.

4. არკვეთენ თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, თავიანთ ტერიტორიაზე ორგანიზაციებისა და ჯგუფების შექმნასა და საქმიანობას, აგრეთვე ცალკეული პირების მოქმედებას, რომლებიც მიმართულია თანამეგობრობის მონაწილე სახელმწიფოთა დამოუკიდებლობის, ტერიტორიული მთლიანობის წინააღმდეგ ან მიზნად ისახავს საერთაშორისო ურთიერთობის გამწვავებას.

5. ხელს შეუწყობენ დავისა და კონფლიქტების მოწესრიგებას თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში შეთანხმებული მექანიზმების გამოყენების მესვეობით, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ მიზნებისათვის დსთ–ს გაეროს და ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის ფარგლებში მიღებული შესაბამისი დოკუმენტებით.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის სისტემა (დსთ). დსთ–ს სტრუქტურაში არსებობს ორი სახის ორგანო:

1. ორგანოები რომელთა შექმნა გათვალისწინებულია დსთ–ს წესდებით.

2. ორგანოები, რომელთა შექმნა ხდება სახელმწიფოსა და მთავრობების მეთაურთა საბჭოს გადაწყვეტილებით.

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის უმაღლესი ორგანოა: სახელმწიფოს მეთაურთა საბჭო, რომელშიც ტანამეგობრობის ყველა წევრი სახელმწიფო წარმოდგენილია სახელმწიფოს მეთაურთა დონეზე. აქ იხილავენ ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხებს. სხდომები ტარდება წელიწადში ორჯერ.

მთავრობათა მეთაურების საბჭო აწესრიგებს წევრ სახელმწიფოთა არმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოთა თანამსრომლობას ეკონომიკური, სოციალური და საერთო ინტერესების სხვა სფეროში. მთავრობათა მეთაურები იკრიბებიან წელიწადსი ოთხჯერ.

სახელმწიფოს მეთაურთა და მთავრობის მეთაურთა საბჭოს გადაწყვეტილების საფუზველზე შექმნილია საგრეო საქმეთა მინისტრების საბჭო, რომელიც წევრ სახელმწიფოთა საგარეო–პოლიტიკური მოღვაწეობის კოორდინირებას ახორციელებს, ატარებს კონსულტაციებს საერთო ინტერესების მქონე მსოფლიო პოლიტიკის საკითხებთან დაკავსირებით.

თანამეგობრობის მუდმივმოქმედი, აღმასრულებელი და მაკოორდინებელი ორგანოა საკოორდინაციო–საკონსულტაციო კომიტეტი, რომელიც ამუშავებს წინადადებებს თანამეგობრობის ფარგლებში თანამშრომლობის, სოციალურ–ეკონომიკური კავსირების განვითარების საკითხებტან დაკავშირებით. იგი შედგება მუდმივი სრულუფლებიანი წარმომადგენლებისაგან. თითოეული წევრი სახელმწიფო-

დან ორ–ორი და სახელმწიფოთა მეთაურების საბჭოს მიერ არჩეული კომიტეტის კოორდინატორი.

საკორდინაციო–საკონსულტაციო კომიტეტში მუშაობს აღმასრულებელი სამდივნო, რომელსაც ხელმძღვანელობს დსთ–ს აღმასრულებელი მდივანი.

მშენებლობის საკითხთა და სამხედრო პოლიტიკს კოორდინირების მიზნით, შეიქმნა თავდაცვის მინისტრთა საბჭო და დსთ–ს გაერთიანებული შეიარაღებული ძალების მთავარსარდლობა, აგრეთვე სასაზღვრო ძალების მეთაურთა საბჭო.

ეკონომიკური სასამართლოს მიაზნია: ეკონომიკური ვალდებულებათა შესრულების უზრუნველყოფა დსთ–ს ფარგლებში.

თანამეგობრობის სამუშაო ენაა რუსული ენა. დსთ–ს მთავარი ორგანოების ადგილსამყოფელია მინსკში (ბელორუსია).

საქართველოს დსთ-ის წევრი 1993 წლის დეკემბერში გახდა. ის ორგანიზაციაში ყველაზე ბოლოს გაწევრიანდა. 1994 წელს საქართველოს პარლამენტმა შევარდნაძის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება დაამტკიცა არსებული ინფორმაციით, დსთ-ში ყოფნის პერიოდში საქართველომ ხელი მოაწერა 113 მრავალმხრივ, არასამხედრო ხასიათის ხელშეკრულებას.

2008 წლის საქართველოს წინააღმდეგ განახორციელებული სამხედრო აგრესიის მიზეზით, საქართველომ მიიღო გადაწყვეტილება დსთ-დან გამოსვლის შესახებ.

2008 წლის 14 აგვისტოს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო დადგენილებები, რომელთა თანახმად საქართველოს

მიმართ შეწყვიტა მოქმედება "დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის შექმნის შესახებ" 1991 წლის 8 დეკემბრის შეთანხმებამ, დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის სახელმწიფოების მეთაურთა საბჭოს 1993 წლის 22 იანვრის გადაწყვეტილებით დამტკიცებულმა "დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წესდებამ" და "ეკონომიკური კავშირის შექმნის შესახებ" 1993 წლის 24 სექტემბრის ხელშეკრულებამ.

აღსანიშნავია, რომ დსთ-ს წესდების მე-9 მუხლის თანახმად დსთ-ს წევრობის შეწყვეტა ხდება წერილობითი შეტყობინების დღიდან 12 თვეში, შესაბამისად, 2009 წლის 18 აგვისტოსათვის დასრულდა დსთ-დან საქართველოს გამოსვლის ფორმალური პროცედურა.

ამავე დროს, "სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ" ვენის 1969 წლის კონვენციის შესაბამისად, საქართველოსათვის ძალაში რჩება დსთ-ს ფარგლებში დადებული ის საერთაშორისო მრავალმხრივი ხელშეკრულებები, რომლებში მონაწილეობაც არ არის შეზღუდული დსთ-ს წევრობით (სულ 75 ხელშეკრულება) მათ შორის შეთანხმება დსთ-ს მონაწილე სახელმწიფოთა მოქალაქეების უვიზო მიმოსვლის შესახებ, შეთანხმება თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნის შესახებ, კონვენცია სამოქალაქო, საოჯახო და სისხლის სამართლის საქმეებზე სამართლებრივი დახმარებისა და სამართლებრივი ურთიერთობის შესახებ და ა.შ.

2009 წლის 19 აგვისტოდან საქართველო ოფიციალურად წყვეტს ურთიერთობას დსთ- სთან, ამასთან საქართველო რჩება დსთ-ს მრავალმხრივი ეკონომიკური

შეთანხმებების წევრი. მათგან მნიშვნელოვანია:

თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნის შესახებ მრავალმხრივი შეთანხმება, რომლის ძირითად არსს წარმოადგენს წევრ ქვეყნებს შორის საქონლის თავისუფალი მოძრაობა (საქონლის გადაადგილება ნულოვანი დაბეგვრით).

- აღნიშნული შეთანხმების სრულფასოვან ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით, საჭიროა მხარეებმა იხელმძღვანელონ დსთ-ს საქონლის წარმოშობის სახელმწიფოს განსაზღვრის წესებით, რაც გულისხმობს საქონლის წარმოშობის კრიტერიუმების განსაზღვრას, რომლის შესაბამისადაც გაიცემა საქონლის წარმოშობის სერთიფიკატი.

ეს სერთიფიკატი უზრუნველყოფს საქონლის მოქცევას თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმში. ხსენებული საკითხის დარეგულირება მიმდინარეობს დსთ-ს წევრ ქვეყნებთან ორმხრივ ფორმატში.

- საქართველო რჩება ასევე თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმის მარეგლამენტირებელ, სტანდარტიზაციის, მეტროლოგიისა და სერთიფიკაციის სფეროში შეთანხმებული პოლიტიკის წარმოების შესახებ მრავალმხრივი შეთანხმების წევრი. ამ შეთანხმების შესაბამისად წევრი ქვეყნები აღიარებენ ერთმანეთის მიერ საექსპორტო პროდუქციაზე მინიჭებულ ხარისხისა და შესაბამისობის სტანდარტებს.

ტრანსპორტის სფეროში მნიშვნელობა ენიჭება ტვირთის გადაადგილებას სარკინიგზო ტრანსპორტით, რისთვისაც საქართველომ მიიღო გადაწყვეტილება დარჩეს:

- დსთ-ს ქვეყნების რკინიგზათა თანამშრომლობის ორგანიზაციის წევრი;

- საერთაშორისო სარკინიგზო სატვირთო შეტყობინების შეთანხმების წევრი
- შპს "საქართველოს რკინიგზა" რჩება რკინიგზათა საერთაშორისო საბჭოს წევრი.

საშიში და ფეთქებად საშიში ტვირთის სახელმწიფოთაშორისი გადაზიდვების შესახებ შეთანხმების წევრი.

საქართველო კვლავ დარჩა:

- საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვის სფეროში თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმების წევრი;
- ყალბი სასაქონლო ნიშნებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნების შეტყობინებისა და აღკვეთის ზომების შესახებ შეთანხმების წევრი.

თემა 13
ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია

ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია **(ეუთი/OSCE)** 1975 წელს შეიქმნა ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის სახელწოდებოთ, როგორც მონაწილე ქვეყნებს შორის დიალოგისა და თანამშრომლობის ფორუმი, როდესაც ჰელსინკის თათბირის დასკვნით აქტს 5.1975 VIII ხელი მოაწერა 35-მა სახელმწიფომ. ეს აქტი, მართალია არ არის საერთაშორისო ხელშეკრულება, მაგრამ უდიდესი მნიშვნელობის პოლიტიკური შეთანხმებაა, რომლის მიზანი იყო, შეესუსტებინა ,,ცივი ომით" გამოწვეული დაძაბულობა აღმოსავლთსა და დასავლეთს შორის. 1990 წლამდე ეუთო ფუნქციონირებდა როგორც შეხვედრებისა და კონფერენციების ფორუმი, რომელიც ადგენდა სახელმწიფოთა და მოქალაქეთა მოქმედების წესებს და პერიოდულად მიმოიხილავდა მათ შესრულებას.

პარიზის 1990 წლის უმაღლესი დონის შეხვედრაზე ეუთთ ახალ კურსს დაადგა. ,,პარიზის ქარტიაში ახალი ევროპისათვის" ეუთო-ის ძირითად ამოცანებად მიჩნეულ იქნა ევროპაში მიმდინარე ისტორიული გარდაქმნის წარმართვისა და ,,ცივი ომის" შემდგომი პერიოდის ახალ მოთხოვნებზე რეაგირებისათვის ხელის შეწყობა. ამ ამოცანების შესრულების გასაადვილებლად შეიქმნა ცალკეული ინსტიტუტები, ხოლო შეხვედრებმა უფრო რეგულარული ხასიათი მიიღო და ეუთთ-ის მუშაობა უფრო ორგანიზებული გახდა.

ბუდაპეშტის 1994 წლის სამიტზე აღიარეს, რომ ეუთთ-ი უკვე აღარ იყო უბრალოდ კონფერენცია, და ამიერიდან მას ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია (ეუთო) ეწოდა. ამან ორგანიზაცია ახალი პოლიტიკური იმპულსი მისცა, მით უფრო, რომ ეს იყო ,,ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ ორგანიზაციის ინსტიტუციური განვითარების გამოხატულება.

ეუთო არის უსაფრთხოების რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაცია. მისი წევრი 55 სახელმწიფო განლაგებულია ვანკუვერიდან ვლადივოსტოკამდე გადაჭიმულ გეოგრაფიულ სივრცეზე. იგი შეიქმნა გაეროს წესდების VIII თავის შესაბამისად ევროპაში კონფლიქტების თავიდან აცილების, კრიზისის მართვისა და კონფლიქტის შემდგომი რეაბილიტაციის მიზნით ისეთ სფეროებში, როგორებიცაა: შეიარაღების კონტროლი, გაეროს პრევენციული დიპლომატია, ნდობისა და უსაფრთხოების მიღწევის ზომები, ადამიანის უფლებები, არჩევნების მონიტორინგ, ეკონომიკური და გარემოს უსაფრთხოება. **აქედან გამომდინარე ეუთო** მხარს უჭერს დემოკრატიის განვითარებას და დახმარებას უწევს მონაწილე ქვეყნებს დემოკრატიული ინსტიტუტების შენებაში. დემოკრატიზაციის ხელშეწყობასთან დაკავშირებით ორგანიზაცია საკუთარ თავზე იღებს არჩევნებში და მის მოსამზადებელ სამუშაოებში დახმარების გაწევას. **ეუთოს** ადამიანის უფლებების დაცვის პოლიტიკა კონცენტრირებულია ისეთ პრიორიტეტულ საკითხებზე, როგორიცაა მოქმედებისა და რელიგიის თავისუფლება, წამებისა და ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლა, ასევე გენდერული თანასწორობის მიღწევა, ეთნიკური კონფლიქტების აღმოფხვრა, კანონის ლეგიტიმურიბის საფუძველზე ადამიანების უფლებების დაცვა და სხვა. **ეუთოს** ისეთი სტრუქტურები, როგორიცაა

დემოკრატიის მშენებლობისა და ადამიანის უფლებების სამ-სახური ძირითადად დაკავებულნი არიან რასიზმთან, ქსე-ნოფობიასთან, ანტისემიტიზმსა და დისკრიმინაციასთან ბრძოლით. **ეუთო** აქტიურადაა ჩართული მსოფლიო ტერო-რიზმთან ბრძოლაში.

უკანასკნელ პერიოდში **ეუთო**-ს საქმიანობის პრიორი-ტეტული სფეროებია ცეცხლსასროლი და მცირე კალიბრია-ნი იარაღის, ნარკოტიკებისა და ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლა. იგი ეწინააღმდეგება იარაღის არალეგალურად გავრცელებას და ხელს უწყობს მის განადგურებას. საზ-ღვრების კონტროლთან დაკავშირებული საქმიანობა მოი-ცავს როგორც კონფლიკტების თავიდან აცილებას, ასევე პოსტკონფლიქტური სიტუაციის მართვას და ინსტიტუციო-ნალურ მხარდაჭერას. **ეუთო** -ს მონაწილე ქვეყნები მუშაო-ბენ ჰაერში, წყალსა და მიწაში მტკიცე ეკოლოგიური ბალან-სის აღდგენისა და შენარჩუნებისთვის.

1990 წლის ნოემბერში მოლაპარაკება წარმოებდა ეუთთ-ის საქმიანობის ფარგლებში შეიარაღების კონტრო-ლის მნიშვნელლოვან შეთანხმებაზე - ევროპაში ჩვეულებ-რივი შეიარაღებისა და შეიარაღებული ძალების შემცირების ხელშეკრულებაზე (CFF). ერთობლივი საკონსულტაციო ჯგუფი (იგი პასუხისმგებელია ხელშეკრულების შესრულე-ბის ხელშეწყობაზე) და ,,ღია ცის“ საკონსულტაციო კომისია (მასში წარმოდგენილია ,,ღია ცის“ შესახებ 1992 წლის ხელ-შეკრულების მონაწილე ყველა სახელმწიფო), თუმცა ისინი ეუთო-ს ორგანიზაციები არ არაინ, რეგულარულად იკრიბე-ბიან ეუთო-ს საკონფერენციო დარბაზში ჰოფსბურგების კონგრესცენტრში (ქ. ვენა).

1996 წლის ლისაბონის სამიტზე უფრო ჩამოყალიბებული სახე მიეცა ეუთო-ს საკვანძო როლს ყველა განზომილებით უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის ხელშეწყობაში. ლისაბონის შეხვედრამ ხელი შეუწყო აგრეთვე ევროპული უსაფრთხოების ეუთო-ს ქარტიის შემუშავებაში (მიღებულ იქნა ქ. სტამბოლის 1999 წლის სამიტზე), ქარტიისა, რომელიც მიზნად ისახავს ეუთოს ქმედითუნარიანობის გაუმჯობესებას. სტამბოლშივე ეუთო-ს მონაწილე 30-მა სახელმწიფომ ხელი მაწერა ევროპაში ჩვეულებრივი შეიარაღებებისა და შეიარაღებული ძალების შემცირების შესახებ ხელშეკრულების გადასინჯულ ვარიანტს. მათ მხარი დაუჭირეს არასაერთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტების მოგვარების საქმეში ეუთო-ს უფრო აქტიურად და ეფექტიანად ჩარევის აუცილებლობას.

ეუთო-ს სტრუქტურა. პოლიტიკური კონსულტაციებისა და გადაწყვეტილებათა მიმღები მთავარი ორგანოა **მუდმივი საბჭო**. მისი წევრები არიან ეუთო-ს წევრ სახელმწიფოთა მუდმივი წარმომადგენლები (ელჩები) ვენაში, რომლებიც ყოველკვირეულად იკრიბებიან ეუთო-ს კომპეტენციაში შემავალი ყველა საკითხის განსახილველად და გადაწყვეტილებათა მისაღებად.

უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ფორუმი იკრიბება ყოველ კვირას ვენაში, რათა განიხილოს **ეუთო-ს** სივრცეში უშიშროების სამხედრო ასპექტებთან დაკავშირებული საკითხები და მიიღოს შესაბამისი ზომები, უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად.

ეკონომიკური ფორუმი - 1992 წელს - საგარეო საქმეთა მინისტრები შეიკრიბნენ და გადაწყვიტეს დაეარსებინათ ეკონომიკური ფორუმი, რათა გაეძლიერებინათ ორგანიზა-

ციის საქმიანობა საბაზრო ეკონომიკის ჩამოყალიბების კუთხით, რომელიც ამავე დროს წარმოადგენს დემოკრატიისა და სტაბილურობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ხელშემწყობ ფაქტორს. მისი მიზანია: პოლიტიკური სტიმული მისცენ საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლას; შეიმუშაონ საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პრაქტიკული საშუალებები (გზები); ჩამოაყალიბონ ყოველწლიური მიზნები ეკონომიკისა და გარემოს საკითხებთან დაკავშირებით; სპეციფიკური რეკომენდაციებისა და შემდგომი საქმიანობების Gგავრცობა, დაზუსტება;ძირითად დოკუმენტებში აღწერილი მონაწილე ქვეყნების ვალდებულებების შესრულების ზედამხედველობა. ყველა ეკონომიკურ ფორუმს წინ უძღვის სემინარების სერია, რომლის მიზანია მოამზადოს მონაწილე ქვეყნები წლის ფორუმისთვის.

ეუთო-ს წევრი ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრები წელიწადგამოშვებით მართავენ ,,**მინისტერიალს,**“ ხოლო ,,მინისტერიალთა“ შორის პერიოდში სახელმწიფოს ან მთავრობის მეთაურები რამდენიმე წელიწადში ერთხელ იკრიბებიან უმაღლესი დონის შეხვედრაზე, ანუ სამიტზე.

ეუთო-ს თავმჯდომეარე. თავჯდომარის კომპეტენცია: **ეუთოს** ინსტიტუტების მუშაობის კოორდინაცია; ორგანიზაციის წარდგენა; კონფლიქტების თავიდან აცილებასთან დაკავშირებული საქმიანობების ზედამხედველობა, კრიზისების მართვა და პოსტკონფლიქტების რეაბილიტაცია.

მოქმედ თავმჯდომარეს ეკისრება პასუხისმგებლობა აღმასრულებელი საქმიანობისათის. თავმჯდომარე 6 თვეში ერთხელ იცვლება. ეუთო-ს მოქმედ თავმჯდომარეს, შესაბამისი ქვეყნის საგარეო საქმეთა მინისტრს, საქმიანობაში დახმარებას უწევენ წინა და მომდევნო თავმჯდომარეები და

მით იქმნება ე.წ. ,,ტროიკა“. მოქმედ თავმჯდომარეს აგრეთვე შეუძლია დანიშნოს პირადი წარმომადგენლები, რომლებსაც ავალებს კონკრეტულ საკითხებზე ან სიტუაციებზე მუშაობას.

ეუთო-ს **საპარლამენტო ასამბლეა** საპარლამენტო ელემენტია, რომლის მონაწილე 55 ქვეყანა მოიცავს მთელ ტერიტორიას ვანკუვერიდან ვლადივასტოკამდე. 317 წევრის მთავარი ამოცანაა, შიდასაპარლამენტო განხილვების ფასილიტაცია და **OSCE**-ს ფარგლებში დემოკრატიული მოძრაობის მხარდაჭერა. ეუთო-ს საპარლამენტო ასამბლეა ატარებს ყოველწლიურ სესიას ივლისში, ხოლო მთელი წლის განმავლობაში აწყობს აგრეთვე სხვადასხვა შეხვედრასა და იღებს რეზოლუციებსა და რეკომენდაციებს ეუთო-ს საქმიანობის შესაბამისად. იგი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს არჩევნების მონიტორინგშიც. ასამბლეის სამდივნოს ადგილსამყოფელია კოპენჰაგენი (დანია).

ეუთოს **სამდივნო** დაარსდა 1991 წელს პრაღაში, ხოლო 1993 წელს გადაინაცვლა ვენაში. სამდივნო დირექტორის ხელმძღვანელობით ეწევა ორგანიზაციის ხალშემწყობ საქმიანობას. მისი ადგილსამყოფელია ვენა, ხოლო დახამრებას უწევს პრაღის ოფისი.

ეუთო-ს გენერალური მდივანი, რომლის ადგილსამყოფელია ქ. ვენა (ავსტრია), ფუნქციებს ახორციელებს როგორც ეუთო-ს მიზნების განხორციელებისათვის იღებს. გენერალური მდივნის კომპეტენციაში შედის აგრეთვე ეუთო-ს სტრუქტურებისა და ოპერაციების წარმართვა. სამდივნოში (მისი ადგილსამყოფელია ქ. ვენა) შედის: გენერალური მდივნის ოფისი, კონფლიქტების თავიდან აცილების ცენტრი, ადმინისტრაციისა და გარემოს დაცვის სფეროში ეუ-

თო-ს საქმიანობის კოორდინატორი. სამდივნოს პრაღის ოფისი ახორციელებს დოკუმენტების უსაფრთხოებასა და საინფორმაციო ფუნქციებს.

ეუთო-ში შედის აგრეთვე სხვა ინსტიტუტებიც. მათ შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია **დემოკრატიული ინ-სტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი**, რომელიც აქტიურ როლს ასრულებს არჩევნების მონიტორინგსა და ერონული საარჩევნო და ადამიანის უფლებაღთა დამცველი ინსტიტუციების განვითარებაში, ეროვნული სამართლებრი-ვი ინსტიტუტებისათვის ტექნიკური დახმარების გაწევაში, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა დასამოქალაქო საზოგა-დოების განვითარების ხელშეწყობაში, ადამიანის უფლება-თა და არჩევნების მიმართ ეუთო-ს მონიტორინგის მომზა-დებაში, ჟურნალისტთა მომზადებაში. აღნიშნული სამსახუ-რის ადგილსამყოფელია ქ. ვარშავა (პოლონეთი).

წინასწარი გაფრთხილებისა და კონფლიქტების თავი-დან აცილების საქმეში განსაკუთრებულ როლს ასრულებს **ეროვნულ უმცირესობათა უმაღლესი კომისარი,** რომლის ადგილსამყოფელია ქ. ჰააგა (ჰოლანდია). უმაღლესი კომი-სარი აფასებს და ცდილობს, ადრეულ ეტაპზე მოაგვაროს სიტუაციები, რომლებიც ეროვნულ უმცირესობათა ინტერე-სებს ეხება. იგი ხელს უწყობს მხარეებს არაკონფრონტაცი-ული პოლიტიკის განხორციელებაში. ეუთო-ს მეთვალყურე-თა მისიები ფუნქციონირებენ: ბოსნია-ჰერცეგოვინაში, ხორ-ვატიაში, ესტონთში, ლიტვაში, საქართველოში, მოლდოვაში ტაჯიკეთში ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიზე - მაკედო-ნიასა და კოსოვოში; ეუთო-ს აგრეთვე დამხმარე ჯგუფში ჰყავს ჩეჩნეთში (რუსეთის ფედერაცია). წარმომადგენლები - ალბანეთში, საკონსულტაციო და სამეთვალყურეო ჯგუფი -

ბელორუსიაში, პროექტის კოორდინატორი - უკრაინაში, ოფისი - სომხეთში, საერთო ოფისი - ცენტრალურ აზიაში (უზბეკეთი) და ცენტრები - ალმა-ათაში. აშხაბადსაა და ბიშკეკში; მოლაპარაკება წარმოებს ბაქოს (აზერბაიჯანი) ოფისის გახსნის შესახებ; სოხუმში შექმნილია ადამიანის უფლებათა გაერო-ეუთო-ს ერთობლივი ოფიასი; ეუთო-ს მისიები არაერთხელ დასწრებიან არჩევნებს საქართველოში.

ეუთო-ს კომპეტენციაში შედის აგრეთვე ჩვეულებრივი შეიარაღების კონტროლი და ნდობის მოსაპოვებლად მიმართული ზომაბის მიღება. ვენის 1994 წლის დოკუმენტი (1999 წლის შესწორებებით) ავალდებულებს ეუთო-ს წევრ სახელმწიფოებს, გამოიჩინონ გამჭვირვალობა თავიანთ სამხედრო საქმიანობაში; ორგანიზაციის ფარგლებში შემუშავებულია სამხედრო ქცევის კოდექსი, რომელიც ადგენს დემოკრატიულ საზოგადოებაში შეიარაღებული ძალების როლის განმსაზღვრელ პრინციპებს.

ეუთო-მ შექმნა დავათა მშვიდობიანი მოგვარების რამდენიმე მექანიზმი. მათ შორის ორგანიზაციას აქვს **შერიგებისა და არბიტრაჟის სასამართლო, რომელიც** დაარსდა კონვენციის საფუძველზე 1995 წელს და მდებარეობს ქ. ჟენევაში. ეუთო-ს წევრ სახელმწიფოებს, რომლებმაც ხელი მოაწერეს შერიგებისა და არბიტრაჟის კონვენციას, შეუძლიათ, სასამართლოს გადასცენ სადავო საკითხი, რომელსც საარბიტრაჟო ტრიბუნალი ან შერიგების კომისია გადაწყვეტს. მისი ფუნქციაა ქვეყნებს შორის წარმოშობილი უთანხმოების მშვიდობიანი გზით მოგვარება. კონვენციის წევრია 33 სახელმწიფო.

ეუთო-ს წევრი სახელმწიფოებია: ავსტრია, აზერბაიჯანი, ალბანეთი, აშშ, ანდორა, ბელგია, ბელორუსი, ბოსნია-

ჰერცეგოვინა, ბულგარეთი გაერთიანებული სამეფო, გერმანია, დანია, ესპანეთი, ესტონეთი, თურქეთი, თურქმენეთი, ირლანდია, ისლანდია, იტალია იუგოსლავია, კანადა, კვიპროსი, ლატვია, ლიტვა, ლიხტენშტაინი, ლუქსემბურგი, მაკედონია, მალტა, მოლდოვა, მონაკო, ნიდრელანდი, ნორვეგია, პოლონეთი, პორტუგალია, რუმინეთი, რუსეთი, საბერძნეთი, სან-მარინო, საფრანგეთი, საქართველო, სლოვაკეთი, სლოვენია, სომხეთი, ტაჯიკეთი, უზბეკეთი, უკრაინა, უნგრეთი, ფინეთი, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, შვეიცარია, შვედეთი, ჩეხეთი, ხორვატია და ვატიკანი.

ეუთო-ს საქმიანობა ვრცელდება შემდეგ რეგიონებში - სამხრეთ-არმოსავლეთ ევროპა, აღმოსავლეთ ევროპა, კავკასია, ცენტრალური აზია, დასავლეთ ევროპა და ჩრდილოეთ ამერიკა. **OSCE**-ს თითოეული რეგიონის მიხედვით, გააჩნია კონკრეტული მიზნები და პრიორიტეტები.

თემა 14

აზია -წყნარი ოკეანის სახელმწიფოების რეგიონული ეკონომიკური ორგანიზაციები

აზია–წყნარი ოკეანის რეგიონის სწრაფმა განვითარებამ განაპირობა რეგიონული ეკონომიკური თანამშრომლობა და სუბრეგიონული ინსტიტუტების წარმოშობა. აზიის ეკონომიკური ინტეგრაციის ძირითადი ფორმაა თანამშრომშრომლობა. პრაქტიკულად ყველა მოქმედი რეგიონული ეკონომიკური ორგანიზაციის ძირითადი მიზნებია: ეკონომიკური პოლიტიკის შეთანხმებულობა; ეკონომიკური და სოციალური განვითარების სტრატეგიის პოლიტიკის კოორდინაცია; ეკონომიკის სფეროებში თანამშრომლობა; რეგიონისშიგა ვაჭრობის განვითარება; სამრეწველო თანამშრომლობაზე, კაპიტალის თავისუფალ გადაადგილებაზე, ტექნოლოგიის გადაცემაზე, დახმარების წარდგენაზე ზემოქმედება.

რეგიონულ ინტეგრაციაში სხვადასხვა განვითარების დონის ქვეყნებია, რაც თავისებურს ხდის თანამშრომლობას. მაგ: ტაილანდში მშპ ერთ სულ მოსახლეზე 20 900 აშშ დოლარია, ბანგლადეშში – 1600 (2000 წლ.). თანამშრომლობა მოიცავს ყველა დარგს. მნიშვნელოვანია ერთობლივი საწარმოების როლი.

აღნიშნულ რეგიონში საერთაშორისო ორგანიზაციის ტრადიციულ ფორმებს ემატება ახალი ფორმები, როგორიცაა სამმხრივი ხელშეკრულებები, რომლის ამოცანაც არის რეგიონულ ვაჭრობაზე ზემოქმედება და ეროვნული ეკონომიკური უპირატესობების გამოყენება;

დისკრიმინაციის მოსპობა მესამე ქვეყნების მიმართ და ინვესტიციისთვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა. ამ-გვარმა სამმხრივმა ხელშეკრულებებმა მიიღეს„ ეკონომი-კური ზრდის სამკუთხედის" სახელი. მათ ფარგლებში ხორციელდება თანამშრომლობა სამი–ოთხი ქვეყნის მო-საზღვრე რაიონების ფარგლებში. ასეთებია:

- ჰონკონგი, ტაივანი, სამხრეთ კორეა;
- სინგაპური, სამხრეთ მალაიზია (ჯოჰორი) და ინდონეზიის კუნძულების პროვინციები;
- ჩინეთი, რუსეთი, კორეის სახალხო რესპუბლიკა;
- ინდონეზია, ჩრდ. მალაიზიის და ტაილანდის პროვინციებს შორის;
- ბრუნეი, ინდონეზია, მალაიზია, ფილიპინები.

გაეროს სოციალური და ეკონომიკური განვითარების საბჭომ აზია–წყნარი ოკეანის რეგიონისთვის 30 პროექტი წარადგინა, რომლითაც გათვალისწინებული იყო საპორ-ტო მეურნეობებში, სამოქალაქო ავიაციაში, საზღვაო სა-ბაჟო სამსახურში პრობლემური ადგილების ლიკვიდაცია. პირველმნიშვნელოვანია ტრანსაზიური ავტომაგისტრალის მშენებლობა, ავიაციის ერთიან კოდირებულ სისტე-მაზე გადასვლა. მიმდინარეობს ფინანსების მოძიება ისეთი დარგების გასავითარებლად, როგორებიცაა საფეიქრო, საქსოვი, ფარმაცევტული, საიუველირიო, საინფორმაციო ტექნოლოგიები, თევზჭერა, ხილისა და ბოსტნეული მოყ-ვანა და ა.შ.

აზია წყნარი ოკეანის ეკონომიკური თანამშრომ-ლობა

აღმოსავლეთ აზიაში ეკონომიკური ინტეგრაციის განვითარების პერსპექტივები მჭიდროდ არის დაკავშირე-ბული აზია-წყნარი ოკეანის ეკონომიკური გაერთიანების ჩა-

მოყალიბებასთან. APEC არის სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც აერთიანებს რეგიონის 21 სახელმწიფოს.

APEC – შეიქმნა 1989 წელს ავსტრალიის ინიციატივით წყნარი ოკეანის აუზში ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარების მიზნით. თავდაპირველად იგი აერთიანებდა

12 სახელმწიფოს: ავსტრალია, ბრუნეი, კანადა, ინდონეზია, იაპონია, მალაიზია, ახალი ზელანდია, ფილიპინები, სინგაპური, სამხრეთ კორეა, ტაილანდი და ამერიკის შეერთებული შტატები. მომდევნო წლებში მას შეუერთდნენ ჩინეთი, ჰონკონგი, ტაივანი, მექსიკა, ჩილე, პაპუა–ახალი გვინეა, ხოლო 1998 წელს – ვიეტნამი, პერუ და რუსეთი.

APEC-ს ფორმალურად გააჩნია საკონსულტაციო სტატუსი, მაგრამ მასში მოქმედი ორგანოების ფარგლებში ხორციელდება ვაჭრობის, საინვესტიციო და ფინანსური საქმიანობის წარმოების რეგიონული წესების ჩამოყალიბება. ტარდება აგრეთვე ამა თუ იმ სფეროში დარგების მინისტრებისა და ექსპერტების შეხვედრები თანამშრომლობის საკითხების გადასაწყვეტად.

აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონში ინტეგრაციული პროცესების თავისებურებების რიცხვს შეიძლება მივაკუთვნოთ შემდეგი:

- პირველი, ინტეგრაციული პროცესები APEC-ში მიმდინარეობს ტრანსნაციონალური კომპანიების მნიშვნელოვანი გავლენით, რაც ქმნის საფუძველს სახელმწიფოთაშორისი თანამშრომლობისთვის. ეს ვლინდება არასამთავრობო რეგიონული ეკონომიკური ორგანიზაციების ჩამოყალიბებაში, როგორებიცაა წყნარი ოკეანის ეკონომი-

კური საბჭო (1967 წელი) და წყნარი ოკეანის ეკონომიკური თანამშრომლობის საბჭო (1980 წელი);

- მეორე, ინტეგრაციული პროცესი მოიცავს ისეთ ქვეყნებს, რომელთაც გააჩნიათ მნიშვნელოვნად განსხვავებული ეკონომიკური განვითარების დონე, განსხვავებული კულტურა და სოციალურ-პოლიტიკური სისტემა. APEC-ის უნუკალური როლი მდგომარეობს იმაში, რომ მასში გაერთიანებულია მე-20 საუკუნის ორი ეკონომიკურად უდიდესი ქვეყანა – აშშ და იაპონია, აგრეთვე 21-ე საუკუნის ეკონომიკური გიგანტი – ჩინეთი. რაც შეეხება იაპონიას, APEC – წარმოადგენს ერთადერთ ინტეგრაციულ გაერთიანებას, სადაც გაწევრიანებულია ეს ქვეყანა. აუცილებელია ავღნიშნოთ ის ფაქტიც, რომ APEC-ში შედიან ჩრდილოეთ კორეის რესპუბლიკა და ტაივანი, რომელთა შორის რთული ურთიერთობა მოითხოვს ხელსაყრელ საგარეო პირობებს;
- მესამე, ინტეგრაცია აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონში მოიცავს სუბრეგიონალურ ეკონომიკურ კავშირებს (ASEAN, NAFTA, სამხრეთ-წყნარი ოკეანის ფორუმი და ა.შ.) ე.ი. უშვებს სხვადასხვა დონის ინტეგრაციას, მაგალითად საგარეო ვაჭრობის ლიბერალიზაციის დონის მიხედვით;
- მეოთხე, წყნარი ოკეანის "ღია რეგიონალიზმის" იდეოლოგია იხილავს რეგიონულ ინტეგრაციას, როგორც ეკონომიკური გლობალიზმის ელემენტს. ამასთან ერთად, მსოფლიო ეკონომიკის ევოლუცია ვლინდება, როგორც თანდათანობით გაერთიანების და რეგიონულ ეკონომიკურ კავშირების ურთიერთშეჭრის პროცესი. "ღია რეგიონალიზმის" კონცეფცია გულისხმობს, აგრეთვე, რომ წყნა-

რი ოკეანის რეგიონის შიგნით მოიხსნება შეზღუდვები საქონლის, კაპიტალის, სამუშაო ძალის მოძრაობაზე, მიიღება ვალდებულებები პროტექციონიზმის უარყოფის მიმართ, სტიმულირდება შიდარეგიონული ეკონომიკური კავშირები.

APEC-ის განვითარების პერსპექტივები და ინტეგრაციული პროცესები ამ ორგანიზაციის ფარგლებში მომდევნო წლებისთვის იხილება სამ ვარიანტად:

პირველი – APEC-ის განვითარება განხორციელდება ბოგორში მიღებული სცენარით (1994, ინდონეზია). მის შესაბამისად შეიქმნება თავისუფალი ვაჭრობის ზონა და მოხდება ინვესტიციური სფეროს ლიბერალიზაცია 2020 წლამდე (ინდუსტრიულად განვითარებული ქვეყნებისთვის 2010 წლამდე), აგრეთვე საბაჟო ტარიფების შემცირება განხორციელდება GATT/WTO-ს ფარგლებში მიღებული შეთანხმების შესაბამისად.

მეორე – როგორც სპეციალისტები თვლიან, ყველაზე შესაძლებელი ვარიანტია, APEC-ს მიენიჭოს ფორუმის ფუნქცია რეგიონში სავაჭრო პრობლემების გადასაწყვეტად. ამ შემთხვევაში წარმოიქმნება დავა უკვე არსებული შეთანხმებების შესრულების მიმდინარეობის შესახებ, რაც გამოიწვევს ორგანიზაციის დასუსტებას. ამ პირობებში გაიზრდება სხვა რეგიონული ინტეგრაციული დაჯგუფებების როლი, იქიდან გამომდინარეც, რომ ზოგიერთი ქვეყნის წილი სუბრეგიონულ გაერთიანებებში შედარებით მაღალია და ისინი შეიძლება იქცნენ მთლიანად რეგიონში ინტეგრაციული პროცესების დაჩქარებულად განვითარების თავისებურ ღერძად. ასე არსებობს “ზრდის სამკუთხედი” - სამხრეთ ჩინეთის ეკონომიკური ზონა (კორეის რესპუბლიკა, ჰონკონგი, ტაივანი); “ზრდის ოქროს სამკუთხედი”

(ინდონეზია, მალაიზია, სინგაპური); ეკონომიკური ზონა იაპონიის ზღვის აუზის ქვეყნების; ინდოჩინეთის ეკონომიკური ზონა.

მესამე ვარიანტი არ გამორიცხავს პროტექციონისტული განწყობილებების განახლებას აშშ-სთან და ევროკავშირთან, რაც შეაფერხებს მსოფლიო ვაჭრობის ლიბერალიზაციას და შეიძლება შეზღუდოს ინტეგრაციული პროცესები აზიურ ქვეყნების ფარგლებში.

სამხრეთ–აღმოსავლეთ აზიის სახელმწიფოთა ასოციაცია

40 წლის განმავლობაში წარმატებულად მოქმედებს სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების ასოციაცია (ASEAN), რომელშიც შედის ერთ-ერთი აზიური "დრაკონი"– სინგაპური, აგრეთვე, ახალი ინდუსტრიული ქვეყნების "ახალი ტალღა" – მალაიზია, ინდონეზია, ტაილანდი, ბრუნეი და ფილიპინები. ამ ჯგუფის ფარგლებში ურთიერთთანამშრომლობის წარმატება მჭიდროდ უკავშირდება ASEAN-ის უმეტესი მონაწილე-ქვეყნების ეკონომიკური ზრდის მაღალ ტემპს, აგრეთვე, მათი განვითარების თანაბარ დონეებს, ადრეული ისტორიული ტრადიციებით დამყარებულ ურთიერთსავაჭრო კავშირებს და თანამშრომლობის დარეგულირებულ ფორმებს.

ASEAN შეიქმნა 1967 წელს ბანჰკოკის დეკლარაციის ხელმოწერის შემდეგ და მისი მიზანია წევრი-ქვეყნების სოციალურ და ეკონომიკურ განვითარებაზე ზემოქმედება, მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის დარგებში თანამშრომლობა, ერთობლივი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების ჩატარება და ა.შ. 1976 წელს მიღებული იქნა შეთანხმება სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების მეგობრობისა და თანამშრომლობის შესახებ და ASEAN-ის

დეკლარაცია. ასოციაციის ფარგლებში თანამშრომლობა ხორციელდება აღნიშნული დოკუმენტების საფუძველზე.

ASEAN-ის უმაღლეს ორგანოს წარმოადგენს სახელმწიფოს და მთავრობის მეთაურთა კონფერენცია, რომელიც 3 წელიწადში ერთხელ ტარდება, ხოლო ცენტრალური ხელმძღვანელი ორგანოა საგარეო საქმეთა მინისტრების ყოველწლიური შეხვედრა. ASEAN-ის ფარგლებში რამდენიმე სპეციალიზებული დაწესებულება ფუნქციონირებს, როგორიცაა სანაოსნო ასოციაცია, საბანკო საბჭო, საფინანსო კორპორაცია და ა.შ. ASEAN-ის სამდივნოს გენერალური მდივანი ხელმძღვანელობს, რომელიც სამ წელიწადში ერთხელ ინიშნება.

ASEAN-მა 2000 წლისთვის საბაჟო ბარიერები შეამცირა წევრ-ქვეყნებს შორის, საშუალოდ 5%-მდე 38 ათასი დასახელების საქონელისათვის. დაგეგმილია თანამშრომლობის გაძლიერება უსაფრთხოების, ფინანსების, ტელეკომუნიკაციების, ტურიზმის, ეკოლოგიის, სოფლის მეურნეობის, ტრანსპორტის და ჯანდაცვის სფეროებში. პოლიტიკის თვალსაზრისით ნავარაუდევია მშვიდობის, თავისუფლების და ნეიტრალიტეტის რეგიონის ჩამოყალიბება, თანამშრომლობის გაღრმავება ავსტრალიასთან, კანადასთან, ევროგაერთიანებასთან, იაპონიასთან, სამხრეთ კორეასთან და აშშ-სთან.

„კოლომბოს გეგმა" აზია წყნარი ოკეანის ერთობლივი სოციალური და ეკონომიკური განვითარებისთვის

მიღებული იქნა ერთ თანამეგობრობის წევრი მინისტრების შეხვედრაზე, რომელიც მოიცავს სამხრეთ და სამხრეთ აღ. აზიის სოციალური და ეკონომიკური განვითარების ერთობლივ ინიციატივას. მასში 24 სახელმწიფოა: ავსტრალია, ავღანეთი, ბანგლადეში, ბუტანი, ინ-

დოეთი, ინდონეზია, ირანი, კამბოჯა, ლაოსი, მალაიზია, მალდივის კუნძულები, მიანმა, ახალი ზელანდია, ნეპალი, აკისტანი, პაპუა–ახალი გვინეა, კორეის რესპუბლიკა, სინგაპური, აშშ, ტაილანდი, ფიჯი, ფილიპინები, შრი–ლანკა, იაპონია.

კოლომბოს გეგმის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- ორმხრივ საფუძველზე დახმარების და ტექნიკური დახმარების წარდგენა;
- ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაზე ზემოქმედება; მცირე ბიზნესის,

განათლების და ტექნიკის სფეროს სტიმულირება;

- კადრების მომზადება და ტექნიკური თანამშრომლობა;
- ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლის პროგამის განხორციელება.

წყნარი ოკეანის სამხრეთ ნაწილის ქვეყნების კომისია

ორგანიზაცია შეიქმნა 1947 წელს ერთიანი პოლიტიკური და ეკონომიკური საკითხების შეთანხმების მიზნით. მასში 27 ქვეყანაა. მისი მიზანია:

- სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის

ხელშეწყობა – მცენარეთა დაცვა,

მეცხოველეობის განვითარება, საქონლის დაავადებებთან ბრძოლა;

- პრიორიტეტული პროექტების განხორციელება;
- თევზჭერის განვითარება;
- სასოფლიო რაიონების განვითარება;
- ტექნიკური დახმარების გაწევა, ჯანდაცვის, გა-

ნათლებისა და კულტურის სფეროების განვითარება და ა.შ.

მნიშვნელოვანია საქონლის, სამუშაო ძალის და კაპიტალის გადაადგილების გათავისუფლება შეზღუდვებისგან.

სამხრეთ წყნარი ოკეანის ფორუმი

ფორუმი შეიქმნა 1979 წელს 15 წევრის მონაწილეობით (ავსტრალია, ვანუატუ, დას. სამოა, კირიბატი, კუკის კუნძულები, მარშალის კუნძულები, ნაურუ, ახალი ზელანდია, ნიუე, პაპუა–ახალი გვინეა, სოლომონის კუნძულები, ტონგა, თუვალუ, მიკრონეზიის შეერთებული შტატები, ფიჯი). ამჟამად 27 წევრია.

ფორუმის მიზანია ერთიანი პოზიციების შემუშავება ეკონომიკის, გარემოს დაცვის, უსაფრთხოებისდა სხვა გლობალური პრობლემების რეგიონულ პოლიტიკაში. იგი ახორციელებს სხვა რეგიონულ ორგანიზაციებთან საქმიანობის კოორდინაციას და თანამშრომლობს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, უპირველესად, გაეროს სამრეწველო განვითარების პროგრამასთან და ეკ–სთან. ფორუმს აქვს დამკვირვებლის სტატუსი გაეროს გენერალურ ასამბლეაში.

ფორუმის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- ფორუმის ინსტიტუტების საქმიანობის კოორდინაცია და ჰარმონიზაცია წევრი ქვეყნების მთავრობებთან;
- გარემოს დაცვის სამხრეთწყნარი ოკეანის რეგიონულ პროგრამაში მონაწილეობა;
- სამხრეთ წყნარი ოკეანის რეგიონში ეკონომიკური და სავაჭრო თანამშრომლობის ხელშეკრულების რეალიზაციაში მონაწილეობა.

ფორუმის ფარგლებში შექმნილია ორგანიზაციები:

1. „სამხრეთ წყნარი ოკეანის ფორუმის მიმართულება", რომელიც გემთმავალი მიმართულებების ექსპლოატაციას უზრუნველყოფს;

2. ფორუმის სააგენტო თევზჭერის საკითხებზე;

3. მარკეტინგის მხარდაჭერის ფონდი;

4. სამხრეთ წყნარი ოკეანის სავაჭრო კომისია და ბიურო;

5. ტურიზმის მთავრობათაშორისი ორგანიზაცია.

1989 წელს დამტკიცდა ფორუმის ტელეკომუნიკაციების პროგრამა, რომლითაც გათვალისწინებულია სატელეკომუნიკაციეოსაშუალებების განვითარება და მომსახურების წარდგენა ამ სფეროში.

სამხრეთ აზიის რეგიონული თანამშრომლობის ასოციაცია

ასოციაცია შეიქმნა 1985 წელს და მასში 7 ქვეყანა გაწევრიანებული: ბანგლადეში, ბუტანი, ინდოეთი, მალდივი, ნეპალი, პაკისტანი, შრი–ლანკა. მისი მიზანია ეკონომიკურ, სამეცნიერო–ტექნიკურ, სოციალურ, კულტურულ სფეროებში თანამშრომლობა; წევრ– ქვეყნებში ეკონომიკური ზრდის დაჩქარება და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლება.

ორგანიზაციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- თანამშრომლობის პროგრამების საქმიანობის კოორდინაცია და მათი დაფინანსება;
- სექტორთაშორისი პრიორიტეტების განსაზღვრა, რეგიონული და საგარეო რესურსების მობილიზაციის ოპერაციების განხორციელება;
- ეკონომიკურ, ტექნიკურ და სავაჭრო თანამ-

შრომლობის პროექტების შემუშავება და რეალიზაცია; ამ კუთხით ცენტრალური ადგილი უკავია მოქმედების კომ-პლექსურ პროგრამას, რომელიც თანამშრომლობის 12 სფეროს მოიცავს.

1995 წელს წევრმა ქვეყნებმა ხელი მოაწერეს შეთან-ხმებას პრეფერენციული სავაჭრო სისტემის შექმნის შესა-ხებ, რომელიც გახდება თავისუფალი ვაჭრობის ზონის საფუძველი.

მწარმოებლურობის საკითხების აზიური ორგანი-ზაცია

შეიქმნა 1961 წელს მთავრობათაშორისე რეგი-ონული ორგანიზაციიის სახით,

სამეწარმეო საქმიანობაში მწარმოებლურობის ამაღ-ლების და ეკონომიკური ზრდის ხელშ წყობის მიზნით. მასში რეგიონის 18 სახელმწიფოა: ბანგლადეში, ვიეტნამი, ჰონკონგი, ინდოეთი, ინდონეზია, ირანი, მალაიზია, მონ-ღოლეთი, ნეპალი, პაკისტანი, კორეის რესპუბლიკა, სინ-გაპური, ტაილანდი, ტაივანი, ფიჯი, ფილიპინები, შრი–ლანკა, იაპონია. იგი საქმიანობას ახორციელებს წევრ–ქვეყნებში შექმნილი ეროვნული ორგანიზაციების მეშვე-ობით.

პრიორიტეტულია მწარმოებლურობის საკითხების ამაღლება მრეწველობის, სოფლის მეურნეობის და მომსა-ხურების სფეროებში.

მომსახურების და მრეწველობის პროგრამა მოიცავს მწარმოებლურობას და სოციალურ–ეკონომიურ განვითა-რებას; მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას; მართვას, ხარისხის კონტროლს; პერსონალის მარ-თვას, მარკეტინგს; ტექნოლოგიების მართვას და საინ-ფორმაციო უზრუნველყოფას.

სოფლის მეურნეობის პროგრამა მოიცავს სოფლის მეურნეობის პოლიტიკის შემუშავებას და განვითარებას; რესურსებს, ტექნოლოგიას და გარემოს დაცვას; მარკეტინგს

და სას. სამეურნეო ორგანიზაციას; აგროსამრეწველო კომპლექსს; სოფლის რაიონების განვითარებას.

ორგანიზაცია თანამშრომლობს სურსათის მსოფლიო ორგანიზაციასთან, შრომის მსოფლიო ორგანიზაციასთან, ეკონომიკური თანამშრომლობის და განვითარების ორგანიზაციასთან და ა.შ.

თემა 15

აფრიკის საერთაშორისო ორგანიზაციები

აფრიკის ქვეყნებში რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაცია ხორციელდება ოთხი ეკონომიკური კავშირის ფარგლებში, რომელთაგან თითოეული გვევლინება სუბრეგიონული ტერიტორიული გაერთიანების სახით. მათ შორისაა: ცენტრალური აფრიკის სახელმწიფოთა, დასავლეთ აფრიკის სახელმწიფოთა, სამხრეთ აფრიკის სახელმწიფოთა, აღმოსავლეთ და სამხრეთ აფრიკის სახელმწიფოთა კავშირები. არსით ყველა ეს დაჯგუფება ეკონომიკური დაჯგუფებაა, რომელსაც საერთო ბაზრის ფორმა აქვს და რომელიც მოიცავს საქონლის კაპიტალის, სამუშაო ძალის თავისუფალ გადაადგილებას. მათ ამავდროულად პოლიტიკური დატვირთვაც აქვთ. ეკონომიკურ სფეროში მათი საქმიანობა მიმართულია მეურნეობის ძირითად დარგებში ეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინაციისაკენ; ეკონომიკური განვითარების გეგმების კოორდინაციისა და შეთანხმებულობისაკენ, სტრატეგიის ერთობლივი გეგმის შემუშავებისაკენ ინვესტიციების, მეწარმეობის სფეროში.

სუბრეგიონული ორგანიზაციები თანამშრომლობენ განვითარების შესაბამის ბანკებთან – ცენტრალური აფრიკის, დასავლეთ აფრიკის და აღ. აფრიკის ბანკებთან. მათი მიზანია წევრი – ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარებაზე ზემოქმედება, დარგობრივი ეკონომიკური პროექტების დაფინანსება, პროექტების ტექნიკურ–

ეკონომიკური საფუძვლების მომზადება.

განვითარების აფრიკული ბანკის შემადგენლობაში განვითარების აფრიკული ფონდია, რომელიც ზემოთჩამოთვლილი სუბრეგიონული განვითარების ბანკებში მონაწილეობს და მათთან მჭიდროდ თანამშრომლობს. ყველაზე მრავალრიცხოვანი ორგანიზაცია - აფრიკული ერთობის ორგანიზაცია გვევლინება უფრო პოლიტიკურ, ვიდრე ეკონომიკურ გაერთიანებად. იგი 1963 წელს შეიქმნა და მისი თავდაპირველი ამოცანა იყო კოლონიალიზმის და რასიზმის მოსპობა აფრიკაში. მისი მიზანია აფრიკის ეკონომიკური თანამეგობრობის შექმნა.

აფრიკაში ინტეგრაციული პროცესები მტკივნეულად მიმდინარეობს, რაც გამოწვეულია ეროვნული ბაზრების მცირე ტევადობით და რეგიონის მშიდა ვაჭრობის ძალიან დაბალი დონით.

აფრიკის ერთიანობის ორგანიზაცია

ორგანიზაცია შეიქმნა 1963 წელს წმინდა პოლიტიკური მიზნით. იგი სთავაზობს თანამშრომლობის კოორდინაციას ეკონომიკის, ტრანსპორტის, კავშირის, მეცნიერებისა და ტექნიკის, სურსათით უზრუნველყოფის სფეროებში. 1991 წელს წევრმა ქვეყნებმა აფრიკის ეკონომიკური თანამეგობრობის ხელშეკრულებას მოაწერეს ხელი, რომლის ჩამოყალიბებაც

34 წლის მანძილზე უნდა განხორციელდეს და გაიაროს 6 არათანაბარი ხანგრძლივობის ეტაპი. მისი მიზანია აფრიკის ქვეყნების სოციალურ, ეკონომიკურ, კულტურულ განვითარებაზე და თანამეგობრობის ჩამოყალიბებაზე ზემოქმედება.

ცენტრალური აფრიკის საბაჟო და ეკონომიკური კავშირი

კავშირი შეიქმნა 1966 წელს და გახდა ეკვატორული საბაჟო კავშირის სამართალმემკვიდრე. მისი მიზანია წევრი ქვეყნების საერთო ბაზრის ჩამოყალიბება და გამყარება.

კავშირის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- წევრი ქვეყნების საბაჟო, ეკონომიური და საგადასახადო პოლიტიკის უმთავრესი პრიორიტეტების განსაზღვრა, განსაკუთრებით ბაჟის საკითხებში მესამე ქვეყნების მიმართ და ერთიანი ტარიფის გამოყენებისას;
- ერთიანი პოლიტიკის შემუშავება და წევრი ქვეყნების ეკონომიკური ურთიერთობების კოორდინაცია;
- დავების გადაჭრა წევრ–ქვეყნებს შორის ხელშეკრულების საფუძველზე;
- რეგიონულ აფრიკულ გაერთიანებებთან თანამშრომლობა;
- საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა.

1991 წელს მიიღეს რეგიონული რეფორმების პროგრამა, რომელიც მოიცავს მჭიდრო თანამშრომლობას მბ–სთან, სსფ–სათან, ეკ–სთან და საფრანგეთთან. იგი ორ ოქმს მოიცავს: 1. გადასახადების და საბაჟო საკითხების; 2. ტრანსპორტისა და ტრანზიტის. 1992 წელს შეთანხმება გაფართოვდა და მან მოიცვა მრეწველობა, მეცნიერება, სოფლის მეურნეობა, სურსათი, გარემოს დაცვა.

1994 წელს გადაწყდა ცენტრალური აფრიკის ეკონომიკური და სავალუტო კავშირის შექმნა, რომლის მიზანიც იყო ეკონომიკური და სავალუტო სფეროს

მიღწევევის კოორდინაცია და რეალიზაცია, რაც გამოიხატება: ერთიანი ვალუტის გამყარებაში; შესაბამის მაკროეკონომიკურ პოლიტიკაში, რომელიც ინვესტიციებს და ეკონომიკურ ზრდას უწყობს ხელს.

ცენტრალური აფრიკის განვითარების ბანკი

ბანკი შეიქმნა 1975 წელს. მასში 11 სახელმწიფოა, ამათგან 6 აფრიკული ქვეყანა, 2 ინსტიტუციური ერთეული–განვითარების აფრიკული ბანკი, ცენტრალური აფრიკის სახელმწიფოთა ბანკი და სამი არარეგიონული ქვეყანა – გერმანია, ქუვეიტი, საფრანგეთი.

ბანკის მიზანია:

- ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაზე ზემოქმედება;
- ეკონომიკური ინტეგრაციის პროექტების დაფინანსება;
- პროექტების ტექნიკურ – ეკონომიკური უზრუნველყოფა.

ბანკის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- ეკონომიკის დარგობრივი პროექტების დაფინანსება;
- პროექტების შემუშავების ეფექტიანობის ზრდა;
- სხვა საფინანსო ინსტიტუტებთან თანამშრომლობა.

ბანკის საფინანსო რესურსების მოიცავს: საწესდებო კაპიტალს, კაპიტალის მსოფლიო ბაზრიდან მოზიდულ სახსრებს, ბანკის კერძო შემოსავლებს. 1989 წელს ბანკის წევრთა მიერ დაარსდა სასოფლო–სამეურნეო რაიონების განვითარების ფონდი. 1993 წელს

ბანკი შეუერდა ცენტრალურ აფრიკულ საბანკო სისტემას და მასზე ზედამხედველობას ახორციელებს ცენტრალური აფრიკის საბანკო კომისია.

დასავლეთ აფრიკის სახელმწიფოთა ეკონომიკური თანამეგობრობა

თანამეგობრობა შეიქმნა 1975 წელს და მასში 16 ქვეყანაა. მისი მიზანია:

- თანამშრომლობაზე და ინტეგრაციაზე ზემოქმედება, რომელის შედეგიც იქნება დასავლეთ აფრიკის ეკონომიკური კავშირი;
- ეკონომიკური სტაბილურობის მხარდაჭერა და შენარჩუნება;
- პოლიტიკის კოორდინაცია და სახელმწიფოთაშორისი თანამშრომლობა.

საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- ეროვნული პოლიტიკის ჰარმონიზაცია და კოორდინაცია;
- ინტეგრაციული პროგრამების რეალიზაციაზე ზემოქმედება;
- საერთო ბაზრის შექმნა;
- ეროვნული საინვესტიციო კანონმდებლობის შემუშავება;
- ერთობლივი საწარმოების შექმნა;
- ტექნიკური კომისიის ფარგლებში პროექტებისა და პროგრამების მომზადება მრეწველობის, მეცნიერებისა და ტექნიკის, ენერგეტიკის და ა. შ. სფეროებში;
- რეგიონული ინფრასტრუქტურის განვითარება და მოდერნიზაცია: ტრანსდასავლეთაფრიკული ავტომა-

გისტრალების, რეგიონული ავახაზების, სანაპირო თევ-ზჭერის რეგიონული კომპანიის, კომუნიკაციების რეგი-ონული ქსელის ჩამოყალიბება.

ორგანიზაციის ფარგლებში შექმნილია თანამ-შრომლობის, კომპენსაციების და განვითარების ფონდი.

განვითარების სამხრეთ აფრიკული თანამეგობ-რობა

თანამეგობრობა შეიქმნა 1992 წელს და მან შეცვალა განვითარების კოორდინაციის

სამხრეთაფრიკული კონფერენცია. მისი გადაწყვეტილებები სავალდებულოა შესასრულებ-ლად და მათი რეალიზაციისათვის შექმნილია სამარ-თლებრივი ინსტრუმენტები.

თანამეგობრობის წევრია11 სახელმწიფო და აქვს პოლიტიკურ–ეკონომიკური მიზნები. კერძოდ, ეკონომი-კურ ზრდაზე ზემოქმედება და სოციალური მხარდაჭე-რის უზრუნველყოფა რეგიონული ინტეგრაციის გზით;

საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია:

- წევრი–ქვეყნების პოლიტიკური და სოცია-ლურ–ეკონომიკური სტრატეგიების და გეგმების ჰარ-მონიზაცია;
- კაპიტალის, სამუშაო ძალის, საქონლისა და მომსახურების მოძრაობის გზაზე დაბრკოლებე-ბის ლიკვიდაცია;
- ტექნოლოგიების გადაცემის სფეროს განვითა-რებაზე ზემოქმედება;
- რეგიონული თანამშრომლობის გზით წარ-მოების ეფექტიანობის და მართვის სრულყოფა;
- საერთაშორისო სახელმწიფო და კერძო რე-

სურსების მოზიდვა რეგიონში. შეირჩევა კონკრეტული დარგები, სადაც მიემართება ინვესტიციები და მათი მკაცრი კონტროლი ხორციელდება.

პასუხისმგებლობა დარგზე ეკისრება სხვადასხვა სახელმწიფოს:

ტანზანიას – მრეწველობა და ვაჭრობა;

ანგოლას – ენერგეტიკა;

ზამბიას – მომპოვებელი მრეწველობა;

ზიმბამბეს – სურსათი, სოფლის მეურნეობა, ბუ-ნებრივი რესურსები;

ნამიბიას – საზღვაო თევზჭერა და საზღვაო რე-სურსები;

მალავი – თევზჭერა შიდა წყლებში, სატყეო მე-ურნეობა, ბუნება; მოზამბიკი – ტრანსპორტი, კავშირი, კულტურა , ინფორმაცია; ლესოტო – ტურიზმი, გარე-მოს დაცვა, მიწათსარგებლობა; ბოტსვანა – სოფლის მე-ურნეობის და მესაქონლეობის კვლევა; სვაზილენდი – ადამიანური რესურსების განვითარება.

აღმასრულებელი ორგანოა სამდივნო, რომე-ლიც პასუხისმგებელია სტრატეგიულ დაგეგმვაზე, პროგრამების მართვაზე, ფინანსურ უზრუნველყოფასა და ადმინისტრირებაზე.

1994 წელს ხელი მოეწერა ხელშეკრულებას ევროკავშირთან თანამშრომლობაზე შემდეგ სფეროებ-ში: რეგიონული ინტეგრაცია, ვაჭრობა, ეკონომიკა, გან-ვითარება, ინვესტიციები, გარემოს დაცვა, მეცნიერება და ტექნიკა, ტურიზმი, კულტურა, საერთაშორისო დამნაშავეობასთან ბრძოლა, საგარეო პოლიტიკა.

აღმოსავლეთ და სამხრეთ აფრიკის საერთო

ბაზარი

საერთო ბაზარი შეიქმნა 1994 წელს და არის აღმოსავლეთ და სამხრეთ აფრიკის ქვეყნების ვაჭრობის პრეფერენციული ზონის სამართალმემკვიდრე. მისი მიზანია ეკონომიკური თანამეგობრობის შექმნა, თუ მიღწეულ იქნა საერთო ბაზრის მიზნები. მასში 20 სახელმწიფოა გაერთიანებული.

გაერთიანების მიზნებია: მდგრადი განვითარების და ზრდის უზრუნველყოფა; ერთობლივი მაკროეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავება უცხოური ტრანსსასაზღვრო და ადგილობრივი ინვესტიციების მოზიდვა; აფრიკის ეკონომიკური თანამეგობრობის ჩამოყალიბებისთვის ხელშეწყობა; საერთაშორისო ფორუმებზე ერთობლივი შეთანხმებული პოზიციის შემუშავება; სხვა რეგიონულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა; პოლიტიკური მიზნების განხორციელება.

საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია

- სავალუტო–საფინანსო სფეროში თანამშრომლობა, რომელიც გვთავაზობს საგადასახდელო კავშირის ფორმირებას ერთიანი ვალუტის (ესაკუ) შემოღების პირობით; ვალუტის კონვერტირებადობის უზრუნველყოფა; საბანკო საქმის განვითარება და ა.შ;
- პროდუქციის ხარისხის გარანტიის და სტანდარტიზაციის სფეროში თანამშრომლობა;
- ადამიანური რესურსების განვითარება;
- კერძო მეწარმეობის განვითარება: სავაჭრო პალატებს და სამეწარმეო კავშირებს შორის თანამშრომლობა;
- ინვესტიციების დაცვა;
- სამუშაო ძალის თავისუფალი გადაადგილება;

• სამხრეთაფრიკული განვითარების თანამეგობრობასთან თანამშრომლობა და საქმიანობის კოორდინაცია.

დასავლეთაფრიკული ეკონომიკური და სავალუტო კავშირი

კავშირი შეიქმნა 1994 წელს, როგორც დასავლეთაფრიკული სავალუტო კავშირის სამართალმემკვიდრე, რომელიც 1973 წლამდე ფუნქციონირებდა. მის შემადგენლობაში 7 ქვეყანაა: ბენინი, ბურკინა–ფასო, კოტ-დეივუარი, მალი, ნიგერია, სენეგალი, ტოგო.

კავშირის მიზნებში და საქმიანობის ძირითად მიმართულებებში შედის: წევრი ქვეყნების ეკონომიკური პოლიტიკის მეშვეობით ეკონომიკური ინტეგრაციის გაღრმავება; მრავალმხრივი კონტროლის შემოღება;ერთიანი საბაჟო ტარიფების შემოღების საშუალებით საერთო ბაზრის ფორმირება; დარგობრივი ეროვნული ეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინაცია; კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია; კონკურენტუნარიანობის, ქვეყნების ეკონომიკური და სავალუტო პოტენციალის ამაღლება.

გადაწყვეტილების მიღება ხდება სახელმწიფოს მეთაურთა კონფერენციაზე, რომელიც კავშირის უმაღლეს ორგანოდ გვევლინება. მინისტრთა საბჭო კი იღებს გადაწყვეტილებებს დაგეგმვის, ფინანსების და სხვა საკითხებზე.გადაწყვეტილების შესრულების კონტროლი ევალება კომისიას, რომელიც მუდმივმოქმედი ორგანოა. ავტონომიურ სპეციალიზებულ ინსტიტუტთა რიცხვშია დას. აფრიკის სახელმწიფოთა ცენტრალური ბანკი, განვითარების დასავლეთ აფრიკული ბანკი.

განვითარების დასავლეთ აფრიკული ბანკი

ბანკი შეიქმნა 1973 წელს. ოპერირება დაიწყო

1976 წელს. მისი მიზანია დასავლეთაფრიკული სავალუტო კავშირის ქვეყნების განვითარების დაფინანსება. მასში 7 დასავლეთაფრიკული სახელმწიფო შედის, ასევე 3 ინსტიტუციონალური ერთეული – დასავლეთაფრიკული ქვეყნების ცენტრალური ბანკი, განვითარების გერმანული კორპორაცია, ევროპის საინვესტიციო ბანკი, ბელგია და საფრანგეთი.

ბანკის მიზნებია:

- წევრი–ქვეყნების დაბალანსებული განვითარებისათვის ხელშეწყობა;
- დასავლეთ აფრიკის ეკონომიკური ინტეგრაციის რეალიზაცია;
- პრიორიტეტული პროექტების დაფინანსება.

ბანკის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები მოიცავს: დარგობრივი ეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინაციაზე და განვითარებაზე ზემოქმედებას; ნაციონალური რეგიონული პროექტების დაფინანსებისთვის კრედიტების გამოყოფას, გარანტიების წარდგენას; საწარმოების და ეროვნული საფინანსო ინსტიტუტების კაპიტალში მონაწილეობას; ტექნიკურ- ეკონომიკური საფუძვლების დაფინანსებას; მცირე და საშუალი ბიზნესისთვის დახმარების გაწევას; განვითარების რეგიონულ და სუბრეგიონულ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას; გაეროს სისტემის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას,

ასევე, ეკ –სთან, აზიის ბანკთან, აშშ–სთან, გერმანიასთან და ა.შ.; ორმხრივი კავშირების გაღრმავებას ბელგიასთან, გერმანიასთან, დანიასთან, კანადასთან, ნიდერლანდებთან, ნორვეგიასთან, ფინეთთან, საფრანგეთთან, შვეიცარიასთან, შვეციასთან და იაპონიასთან.

განვითარების აფრიკული ბანკი

ბანკი შეიქმნა 1964 წელს, როგორც საერთაშორისო საბანკო ინსტიტუტი, რომელიც აფრიკის სახელმწიფოებს ეროვნული და რეგიონული განვითარების პროექტებზე წარუდგენს კრედიტებს სუბსიდირებული პროცენტული განაკვეთით. მასში 77 სახელმწიფოა, რომელთაგან 53 რეგიონული და 24 არარეგიონული ქვეყანაა. არარეგიონული წევრი–ქვეყნების წილი აქციონერულ კაპიტალში 1998 წლისთვის 40 % გახდა, ხოლო რეგიონული წევრებისა შემცირდა 60% - მდე. ბანკის მიზანია: რეგიონული წევრი ქვეყნების ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაზე ზემოქმედება; საინვესტიცი პროგრამების და პროექტების დაფინანსება; სახელმწიფო და კერძო ინვესტიციებზე ზემოქმედება;განვითარების პროექტების მომზადებისას წევრი ქვეყნებისთვის ტექნიკური დახმარების გაწევა.

ბანკის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები მოიცავს: რეგიონული ტრანსსასაზღვრო განვითარების პროექტების დაფინანსებას და „ბოტ"–ის(მშენებლობა- ექსპლუატაცია-სხვა მესაკუთრესთვის გადაცემა) ტიპის სქემის გარიგებებში მონაწილეობას; აფრიკის ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის შემუშავებას; დაფინანსების ობიექტების შერჩევისას ტექნიკური და ფინანსური დახმარების გაწევას, ნოუ–ჰაუ–ს შეღავათიანი პირობებით გადაცემას; აფრიკული დებიტორი ქვეყნების სავალო ვალდებულებების შემცირებისთვის ოპერაციების წარმოებას; არამომგებიან სფეროებში პროექტების დაფინანსებას. მაგ. ბანკმა 1997 წელს სოციალურ პროექტებზე 238 საანგარიშსწორებო ერთეული (ნასესხობის სპეციალური უფლების მსგავსი) გაიღო.

90–იან წლებში ბანკი სირთულეების წინაშე აღმოჩნდა, რაც განპირობებული იყო არაეფექტიანი საკრედიტი პოლიტიკით, მმართველთა არაკომპეტენ-ტურობით, კორუფციით.

1998 წელს გატარდა აქტიური ზომები სტაგნაცი-ის დასაძლევად და საკრედიტო საქმიანობის დივერსი-ფიკაციისთვის.შემუშავდა სპეციალური პროგრამა აფრი-კის აგრარული სფეროში მოქმედი მცირე მწარმოებლე-ბისთვის.

ბანკი დღეს გვევლინება უმსხვილეს პანაფ-რიკულ ბანკად, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც დაიწყო „აფრიკის აღორძინების" საერთაშორისო პროგ-რამის განხორციელება.

განვითარების აფრიკული ფონდი

ფონდი შეიქმნა 1972 წელს. ოპერირება დაიწყო 1974 წლიდან. იგი იურიდიული პირია და შედის გან-ვითარების აფრიკული ბანკის ჯგუფში. მასში 26 წევ-რია, მათ შორის 14 ევროპული ქვეყანა, აშშ, კანადა და იაპონია.

ფონდის მიზანია:

- აფრიკის უღარიბესი სახელმწიფოებისთვის (40 ქვეყანა) პროექტების და ტექნიკური დახმარებების შე-ღავათიანი პირობებით წარდგენა;
- წევრ–ქვეყნებს შორის ვაჭრობის განვითარე-ბისთვის ხელშეწყობა.

ფონდის კაპიტალი ძირითადად ფორმირდება და-სავლეთის ქვეყნების შენატანების ხარჯზე. ფონდი წა-რადგენს შეღავათიან კრედიტებს სოფლის მეურნეობის, ტრანსპორტის, კვების პროდუქტების წარმოების განვი-თარების მიმართულებით. ახალი პროექტების რიცხვშია;

გვინეის განათლების სისტემის განვითარების პროექტი – 16,5 მლნ. აშშ დოლ. – 50 წლიანი ვადით; მადაგასკარის სტრუქტურული რეფორმების პროექტი – 46,5 მლნ. აშშ დოლ; ტოგო–ს სტრუქტურული რეფორმების პროექტი - 15, 3 მლნ. აშშ დოლ, რომელიც ერთობლივად ფინანსდება იაპონიასთან, სსფ–სა და რგსბ–სთან ერთად 50 წლიანი ვადით.

განვითარების აღმოსავლეთ აფრიკული ფონდი

ფონდი შეიქმნა 1976 წელს. მისი წევრები არიან: კენია, ტანზანია, უგანდა, ასევე კორპორატიული ორგანიზაციები, საწარმოები, ინსტიტუტები, რომელთა შორისაც არის განვითარების აფრიკული ბანკი.

ბანკის მიზანია: წევრი–ქვეყნების განვითარებაზე ზემოქმედება; ეროვნული ინსტიტუტების ფორმირებისათვის ფინანსური და ტექნიკური დახმარების გაწევა.

ბანკის საქმიანობა მიმართულია მრეწველობის, ექსპორტის განვითარების, ასევე პრივატიზაციის განხორციელების დაფინანსებისკენ; რეგიონის წევრი–ქვეყნებისთვის საკონსულტაციო მომსახურების წარდგენისკენ; აღმოსავლეთ აფრიკის კაპიტალის ბაზრის განვითარების ინიციატივის ფინანსური მხარდაჭერისკენ.

გამოყენებული ლიტერატურა

ვ. ქარუმიძე, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2003

ე. ლეკაშვილი, საერთაშორისო და რეგიონული ეკონომიკური ორგანიზაციები, სალექციო კურსი, თბ., 2012

ზურაბ მარშანია, საერთაშორისო ორგანიზაციები, თბ., 2012

ლ. ალექსიძე, გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, თბ.,1985

Абазов Р. АСЕАН: вызов XXI веку. М., 1996.

Актуальные проблемы деятельности международных организаций: теории и практика. М., 1982.

АСЕАН в системе международных экономических отношений. М., 1994.

Документы Европейского Союза в 3-х томах. М., 1994.

Бакушев В.В. Интеграционные тенденции политики ведущих международных организации и новой России. М., 1997.

Барановский В.Г. Европейские сообщества в системе международных отношений. М., 1998.

Блищенко И.П. и др. Международные организации: Учебник. М., 1994.

Бургонов О.В. Международная интеграция: тенденции XXI века. С-Пб., 1999.

Гвоздарев Б.И. Организация Американских государств. М., 1967.

Герчикова И.Н. Международные экономические организации. М., 2000.

Глотов С.А. Совет Европы как политико-правовой институт. Краснодар, 1999.

Данилов Д. Западная Европа на постмаастрихском этапе: развитие интеграции в сфере безопасности. М., 1994.

Европейская интеграция: правовые проблемы. Кн.1, М., 1992.

Европейский Союз: экономика, политика, история, право. Минск, 1998.

Европейский Союз. Прошлое. Настоящее. Будущее. М., 1994.

Зайцева О.Г. Международные организации: принятие решений. М., 1989.

Федоров В. Н. Организация Объединенных Наций, другие международные организации и их роль в XXI веке. М., 2007

Иванов В.Н. Михайлюк В.И. Интеграция в СНГ: Тенденции и проблемы. М., 1996.

Кутейников А. Е. Международные организации: функции и деятельность. Введение в социологию международных межправительственных организаций. СПб., 2007

Капустин А.Я. Европейский союз: интеграция и право. М., 2000

Капустин А.Я. Новые тенденции в развитии Организации Американских государств. М.,1990.

Крылов С.Н. Международный суд ООН. М., 1958.

Крылова И.С. Европейский парламент. М., 1987.

Кривчикова Е.Г. Главные органы ООН. М., 1989.

Международные организации. М., 2004

Мировая экономика: Учебник / Под ред. А.С. Булатова. – М.: Юристъ, 2000.

Международные неправительственные организации и учреждения. Справочник. М., 1982.

Международное право / Под ред. Ю.К. Колосова. М., 1999.

Проблемы теории международных организаций / Под ред. Г.И. Морозова. М., 1982.

Современные международные отношения / Под ред. проф. А.В. Торкунова. М., 2000

Цыганков П.А. Международные отношения. М., 1997.

Черковец О.В. Мировая экономика: проблемы интеграции. М., 1995.

Шлеплер Х.-А. Международные организации: Справочник. М., 1995.

Шеретов С.Г., Международные организации системы ООН: Сборник международных договоров, 2008

Щербанин Ю.А. и др. Международные экономические отношения. Интеграция. М., 1997.

Этингер Я.Я. Межгосударственные организации старан Азии и Африки. М., 1976.

Яновский М.В. Генеральная Ассамблея ООН. Кишинев, 1991.

Alvarez J. E. International Organizations as Law-makers. Oxford; New York, 2005

Charter of the United Nations. 26 June 1945: http://www.un.org/en/documents/charter

Chinkin C. The Challenge of Soft Law: Development and Change in International Law, The International and Comparative Law Quarterly. 1989. Vol. 38. P. 850-866.

Feld W. J., Jordan R. S. International Organization: a Comparative Approch. 3rd ed. Westport, 1994

Klabbers J. Two Concepts of International Organization, International Organizations Law Review, 2005

Hoekman B. M., Mavroidis P. C. The World Trade Organization: Law, economics and politics. London; New York, 2007

Peter. C., Riley R. Reform of the International Institutions: The IMF, World Bank and the WTO. Ghelenham; Northampton, 2006

Rittberger V., Zangl B., Staisch M. International Organization. Polity, Politics and Policies. Basingstoke; New York, 2006

The Politics of Global Governance. International Organizations in an Interdependent World. 3rd ed. / Ed. by P. F. Diehl. Boulder; London, 2005

The Politics of Global Governance. International Organizations in an Interdependent World. 3rd ed. / Ed. by P. F. Diehl. Boulder; London, 2005

Treaty Establishing the European Economic Community (TEEC). 25 March 1957 http://www.echo.lu/legal/en/treaties/ec/ectreaty.html

ინტერნეტ რესურსები

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ, КОНВЕНЦИИ, ПРОГРАММЫ И ЦЕНТРЫ, HTTP://OCEAN.EXTECH.RU/M_ORG/INTER_ORGS.PHP

www.un.org – **გაერთიანებული ერსების ორგანიზაცია**

www.osce.org – **ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია**

www.nato.int – **ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი**

www.europa.eu.int – **ევროკავშირი**

www.nafta-sec-alena.org – **თავისუფალი ვაჭრობის ჩრდილოეთამერიკული ზონა**

www.eur.ru – **ჟურნალი ევროპის კავშირი**

www.are-regions-europe.org – **ევროპის რეგიონთა ასამბლეა**

www.arf.dk/bsssc – **ბალტიის ქვეყნების სუბრეგიონალური თანამშრომლობის ასოციაცია**

www.bcec.Kubannet.ru/projru.hrm – **შავი ზღვის ეკონომიკური თანაშრომლობა**

http://www.wto.org/ - საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაცია

http://www.oas.org/ - ამერიკულ სახელმწიფოთა ორგანიზაცია

http://www.cis.minsk.by/ - დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა

http://www.unesco.org/ - UNESCO